Ha Ki Sngi U Syiem

U Tiewkulab
ha
Sor Shillong

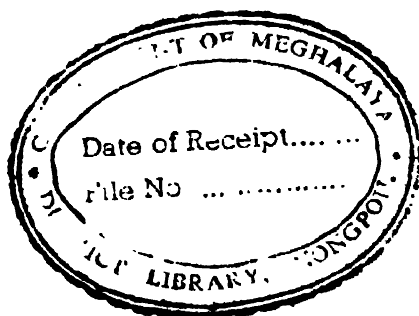
La pher ka dur la pher ka rong,
Lyngsyun ki Phuh ia i Bah I Kong.

Dewi Singh Khongdup

HA KI SNGI U SYIEM

La pynmih da
U.K.S. R'Jeen
Sngithiang Lower Mawprem
Shillong-793002

La shon ha
Rajesh Printing Press
Qualapatty, Shillong-2

KI JINGKDEW

KI TIEN LAMPHRANG

Nyngkong eh. nga thoh ia kine ki khana tang ban pynbyrngia ia la ki khun.'Haba nga don sha jngai na ki da ki snem, bad haba ngam lah ban iohi kumno ki rkhie ki iam. kumno ki iashoh iaksam shipara. bad kumno ki san ki plung man ka sngi, nga ngeit' ba kin sngew kumba nga don hajan. Iada kin ioh ban sngap ia *ki khana ba phah i* Pa Da kaba kyrmen ba kin lah ban pynsngewbha lem ia ki khynnah Khasi baroh ha kane ka Ri jong ngi, nga la lum lang ia ki bad nga pynmih ia ki ha kane ka kot kaba la knot 'Ha ki Sngi u Syiem.'

Ki khynnah rit ki long kiba bit eh ban bishar la ka khana ka long kaba sngewtynnat ban sngap. ne kaba bang ban phah iathuh man ka por. Lada yn pynkut ia ka da kaba pynlong ia u nongleh bein briew ba un jop pyrthei, ne ia u nongpyniap briew ba un kiew khet. ne ia u riewsniew ba un shong kurim ia ka khun khatduh u syieni. khlem pep ki khynnah kiba shah skhor kin ong, lehse, da ka khniat kaba i bitar, "Ka khana aiu kaba kum kata!" U khynnah, la um pat tip ia ka pyrthei, bun sien u pynpaw shynna ia ka jinglong briew kaba shisha, kabym lah shah ban tip ne ioh sngew ba kaba sniew kan jop ia kaba bha.

Nga sngewnguh eh ia i Mr. Owen Rowei. M.A., B.T.. bad ia i Mr. S. J. Duncan, kiba la mon sngewbha ban pule ia ka ia ka *manuscript*. bad kiba la ai jingmut ruh shibun ia nga, kumno ban pyndonkam ia ki ktien kiba iadei bad ka jinglong jong u nongkren bad ia ka por ruh ha kaba la kren ia ki. Baroh ar ngut ki la pynbeit lem ia ki jingbakla jong nga, kiba shibun, bad nga dei ban ong ba ka dur jong kine ki khana kan nym long kumba ka long hangne lymda dei namar ka jingiarap jong ki. Ha kajuh ka por ruh, nga pynpaw ia la ka jingsngewnguh ia i Mr. Ivan Simon, M.A., iba la lah, ryngkat bad la ka jingbun kam, ban pynlait por khnang ban shna ia ki dur kiba pynpaw kumno ki briew, ki mrad, bad ki sim ki iashim bynta ha kine ki khana, bad kiba lah ban ai jingpyrkhat ruh ia ki ongpule.

Bunsien ngi iakren shaphang ka Khasi Literature. Mynba nga dang don ha College, haba ngi iapule ia ka English Literature, la pynsngewthuh ha ngi ba ka Literature, ha kano kano ka ktien, ka long kum *u lok uba syrpai ia ki jingkhuslai bad uba kyntiew ia ki rukom pyrkhat u briew.* Ngam ju klet ia kane ka jingmut kaba shisha jong ka

Literature; bad, haba nga thoh ia kine ki khana ruh, nga pyrshang katba lah ban bat ia katei kajingmut bad jingthmu jong ka Literature, ia kaba la shon shab ha ka jingkynmaw jong nga naduh kita ki sngi mynba ngi dang iatai shaphang jong ka. Lada ki khynnah, ki samla, bad kiba la kham rangbah ruh, kin ion jingkmen lem katto katne ha kaba pule ia kine ki khana, ki jingpyrshang jong nga ban pynsngewbha ia ki nongpule, la ki long kiba rit katno katno, lehse, kin nym long lehnohei.

D. S. Khongdup

Malki. Shillong,
The 28th Sept., 1967.

HA KI NONGPULE

Ha kane ka Sien Shon kaba ar, nga la pyrshang katba lah ban pynbeit ia ki jingbakla baroh kiba don ha ka Sien Shon kaba nyngkong.

Ka dor kotsada bad ka bai shon ki la kiew shibun. Ngi kyrpad ia ki nongpule ba kin ym sngew ei ei namar ba ngim banse mynta ban pynheh ia ka dor jong kane ka kitab.

Ngi sngewsih ba namar katto katne ki daw ngim lah satia ban shon ia ki dur kumba ngi la leh ha ka sien shon kaba nyngkong.

D. S. Khongdup

Malki, Shillong,
September 1, 1981

KHYNDIAT KYNTIEN IA KA SIEN SHON KABA LAI

Ngi la kham la kham slem ban pynmih biang ia kane ka kitab namar kiba bun ki daw. Ngi kyrpad ia phi ba phin ym sngew ei ei.

Ka bai shon bad ka dor kot sada ki la nang kiew nang kiew. Kumta ia ka dor jong kane ka kitab ruh ngim banse ban kyntiew. Hynrei ngi ngeit ba ki nongpule kiba ieit ia la ka ktien kin iai kyrshan hi ia ngi khnang ba ngi lah ban nang iai pynmih ia kine ki khana na kawei ka por sha kawei pat.

D. S. Khongdup

Malki, Shillong,
April 26, 1985

Ha ka jinglong, ka kyndon kaba ka Literature jong ngi ka don mynta, ka kot ne jingthoh kiba thymmai, ki pynsngewsyaid ia ka mynsiem, ki kyrsiew pynim ia ka jingpyrkhat, bad ka jingkyrmen ba kane ka Literature kan nang iar ka rhem. Ka nang pyndap shuh shuh ruh ia ngi da ka jingkmen kaba khraw haba ki nongthohkot ruh ki iamih de ter ter, iwei hadien iwei. Te haba i Bah Dewi Singh Khongdup i la ai ia ka manuscript jong kine ki jingiathuhkhana ba i la thaw — la snlei ka shi jhap-wait shisha, la dap ruh arspah sawphew saw peij ba la type ha ka kotsada foolscap — da kaba sngewbha nga la pdiang ban pule, bad nga la pule dem diap.

Nga sngewdei ban sdang da kaba ong ba kane ka jingtrei jong une u rangbah ka pher bak ibak na kiba ngi la ju mlien ban iakynduh ha ka Literature jong ngi baroh shi katta. Ka long, ban shu ong shi kyntien, kumba kiew ïing thymmai ha kawei ka thaiñ jong ka Literature jong ngi.

Ka jingiathuhkhana shaphang U Dada (bad ka besli jong u), kaba long ka jingiathuhkhana kaba nyngkong eh, ka ialam ia ngi sha ïing u Syiem Symphup jong ka Hima Nongbah ka Ri Khasi. Kine ki jingiathuhkhana ba la thoh ha kine ki sla ki long kiba la da thir bad thain biang pa biang ban wallam ia ka juk jong kane ka Hima jong une u Syiem. Kine baroh lai, ka juk, ka Hima bad u Syiem Symphup, ki long kiba dang mynwei mynar, namar ki long kiba dang sah ha ka dohnud u khun ka Ri Khasi wat haduh kine ki sngi, wat la shisha, ha kane ka juk u dkhar u phareng, ym lah shuh ban leit iaphai sha ka ha Sor bad Khapsor. Ha kane ka pyrthei iakhleh bad u laiphew bynriew mynta, ka la pher ka iaid ka ieng, ka ktien ka thyllieij, ka kmen ka sngewbha, haduh ba, haba rkhie ruh mynta, hana, ki kynthei samla ha Sor ki shu 'iakynkik, ki da tap ia la ka shyntur da ka tapmop khlieh', kumba la pynbatai u Nongpeit-skul ha ki khynnah sharai masi u Syiem Symphup kiba na nongkyndong, ki bam pat ju poi Sor-lehse namar ba ki dei ban kham buhrieh ia ka jingsngew ban ym shu thad eh hapdeng u dkhar u lyngkien—?

Ym don jingeh ban pynbna ha u paid ka ri, ba kine ki jingiathuhkhana ba la thir ha kine ki sla ki long kiba baroh, naduh kiba dang khynnah, wei kiba la sngewthuh ia ka ktien, haduh kiba la rangbah, kin da iarkhie sngewbha bad iakmen haba kin iapule ia ki, bad bun ruh

kiba da pyrkhat de kin iasammut ha ka jingbiria ne ka jingmyllung sngewtynnat jong ki. Ka lyer jong ka Ri Khasi-Pnar kaba synlar bad kaba iwbih pyngngad ka beh shisha hir hir lyngba kine ki sla. Sngap ia ka Rwai u Sampain bad ki paralok khynnah sharai masi jong u:

U Tiewlyngskaw ha Nongkyndong,
U Tiewkulab ha Sor Shillong;
La pher ka dur la pher ka rong,
Lyngsyun ki phuh ia i Bah i Kong—

ne, ba u pynhap ban shit ban bang ka Phawar biria :

Ong, ong, ong ko Rangkhasi,
Ong, ong, ong ko Theikhasi,
'Phi ia nga, bad nga ia phi!'—

ne, haba la kut ka thma ka ktien, la wai ka mudui ka phirat, ngi phai pat ban khraw ka Biria:

Ngi thab kti ne kyrdem kjat.
Para lok, para lok,
Ngi sum ktieh ne ngi sait khmat,
Para lok, para lok;
To trud la ki tyrsim,
Ba kin nep, ba kin nep;
Kyryiat ruh la ki bniat,
Khlem da pep; khlem da pep.
Hadien ka thma ka ktien,
Para lok, para lok.
Ngin shad phang phang, dien dien,
Para lok, para lok.—

bad bun kiwei kiwei de ki jingrwai bad ki phawar ba la bsiap ha kine ki jingiathuhkhana.

Ha kine ki jingiathuhkhana la wallam naduh ki mrad bad ki sim ki doh, u laiphew jait u briew u syiem, haduh ki puri bad ki dken. Haba sngap, la sngew kynmaw ia ki *Thousand and One Nights* jong u Caliph Haroun Als Raschid bad ka Scheherazade-namar, kum kita, kine ki khana ruh ki pur ha ka pateng bynriew bad ka juk jong ka Hima u Syiem Symphup ha Ri Khasi. Haba sngap ruh la sriem ia ki Phawer u Aesop (la ki ong ba ym shym da don shisha uta u Aesop!) bad ki khana ka Panchatantra, kine kiba la hyndai kulong, kiba la seng ha ka jingstad

u newhyndai ba u ai ka jingkynnoh ne ka jingkynthoh kumba pynphong sopti ia uwei pa uwei u mrad ne ki sim ki doh ba u iashem, da dei ruh phliak ka jingkynthoh ha i mationg.

La thir ia kine ki jingiathuhkhana ha ki dien ba la rim — ki jinglongtynrai jong u laiphew mrad laiphew doh. Kumta u Shrieh u kyrteng u Tamti; bad u Suri, uba stad khroh pynroh da ki ktien jali jaum, ha ka kup snieh langbrot ha la ki bniat ba sher sher, la ai kyrteng de u Jler Thyllieij; bad ka Phreit ruh ka shu dem leit pynbatai kut ka shnong ka lum, "Pdit-dit-dit! Pdit-dit-dit!" ia kaba dang dum kaba ym pat shai ne paw pyrthei, ne kaba dang thymmai. Hynrei kine ki jingiathuhkhana kim phnang ne pynap JINGSNENG kum ki Phawer u Aesop ne ki jong ka Panchatantra. Kumta ka sah sa tang ka 'siar nylla ba la jiar jong ka khana ban pynsngewtynnat bad ban pynsngewbha.

Kumta shaphang ki briew ruh, naduh ki riewphohsniew kiba kum u Alnaschar, ne u Jiei jong u Fr. Elias. ne u Bieit Puhyndet ne Lu-lu-Le-le jong i Ma Rabon bad jong u Babu Soso Tham; ki nongkyndong nongsor; ki syiem, u Symphup u Syiem u Kmie, bad u Kopsop Syiem khwan jubor, haduh lem bad la ki myntri kiba baroh da kat kita shisha ha ka ktien bad ka jutang. Tip mano ruh ban ym iamynjur shaphang ka Concert ba ki pynlamwir ki samla nongkyndong ia ki samla nongsor?

Ki puri ki dken ruh kine, da kumba ki da don shisha, hynrei kaba kum ki Khasi kiba kamai ia ka hok, ngim dei ban tieng, namar khatduh khatwai ki jingleh jingkam jong ki baroh ki pynksanhi ia ka mgiew u briew uba hok bad uba shida. Kumta u Syiem ka Ramew u wan rong noh ia u Don Putit shuwa ba u syiem Kopsop un ioh ban pynkhein burom bad pynbudnam ia u da kaba un pynkam ia u da ki kam ba un myntoi pynban ma u uba khlem da don hok ban dawa da ka jinglong jong u ia kano kano ka jingkyrkhu ne ka jingmanbha.

Hynrei nalor kitei baroh, kaba da pynpher kham kyrpang ia kine ki jingiathuhkhana ka long ba, ha ki ka don ka jingsdang kaba da shisha ban pyrshang ban bishar bniah ia uwei pa uwei u nongwanmih ha kine ki jingiathuh, lada u mrad, ne u briew, ne ki puri ki dken — ban pyrshang ia ka 'character study' ne 'character delineation' ba ngi lah ban ong lyngkot ha ka ktien phareng. Lyngba kine ki jingiathuh-khana. kiba tang

mar shi lynnong shi dkhot kawei, ne kiba bteng ter ter lynnong pa lynnong, ne kiba pateng pateng ki lynnong, la bat bad la nang pynwandur ia ki jinglong jong ki marwei marwei. Kumta, ngi lah ban ong ba kine shi ryngkap ki long ka jingsdang kaba nyngkong ki ban kha ia ka *Novel* bad ia ka *Drama* Khasi ha ka ktien Khasi. Ngi kyrmen u Don Putit un nang iai ksan shuh shuh haduh ba un da pom daw jling.

Ha ka "Syngkhong Jingtip" kaba ha ka snem 1960 la mih "Ka Samla Rilum" jong i Bah Lik (Peter Elikton Swer), ha kaba la plied ia ki syrtap ka jinglong briew, sdang da ka jong ka Samla Khasi kaba nylla ka akor, bad nylla ka ktien bad ka kam; hynrei kane ka lah ban long *kano kano* ka Samla Khasi. Ha kajuh ka magazine ha ka snem 1959 ha ka kyrteng i Kong D. S. Pyrbot, la don ka jingiathuhkhana ''Shano kan Lam?" ha kaba la ring dur ia ka longbriew ha kawei ka khen, hynrei *tang kawei* ka khen. Ha kajuh ka magazine, ha ka snem 1960 i Bah S. J. Duncan i la buh "Ka Akor kaba tam", kaba pule ia kawei ka snap ha ka jinglongbriew kaba la da pynheh kum da ka iit pynheh ne ka Microscope, kata, ka *Caricature,* bad ka long tang shi lyngkhot ka khana thawdur.

Ha kane ka song jong kine ki jingiathuhkhana une u nongthoh mynta, lajan man la u briew bad lajan man la u mrad, kat haduh man la ka puri ne u dken, ki da man la ka jinglong kyrpang artat marwei shimet, ba da thir ter shi ter bad syrtap pa syrtap katba dang iabud ia ki.

Une u nongthoh ha ka jingiaid jong u sharum shaneng, bad kylleng ki taiñ u la ioh por bad ioh lad ban peit bniah bad bishar bniah bad ban da puson ni ia kiei kiei kiba u iohi, bad ia ki briew ne ki mrad ba u iashem, bad ba un pynmih ki puri ki dken kiba ka jabieng briew kaba proh bad sbur ka thaw. Kiba mlien bad la ki jingri kiba ha kti ha kjat, miet step, ne ki jingri jingdup ha shyngkub ne ha sem, ki ithuh bha eh ia u Kuku, ne ka Kapkap, ne u Pankwah, bad kiwei, — kine kiba pyrkhat bad kren khana kum la ka jait; u ksew kum u ksew, u shrieh kum u shrieh, u myrsiang kum u myrsiang bad u dkhan ka dkhoh kum ma ki hi. U Babu Soso u la pyni khmat ia kane ka jingbishar sani haba u ong, "I myrsiang i la tieng ym tip myrsiang shuh"; hangne ym shym kren ia ka buit tipbriew — hynrei, ia ki hajar buit myrsiang kiba la shu jah kyndit ha ka tieng ka shaiong. Kumta de shisha haduh ba, haba ki mrad kiba shong bad u briew ki la iabitar shla eh ia ki khnai ba ki ialute ia ka lyngkha jong u kynrad jong ki, ki la iamai, iatim, iatla ha la ka iong ka jong ka ktien, ka ktien ksew, ka ktien miaw, ka ktien han,

bad ter ter. Bad ngi tip, lada ngi da pyrkhat, kiba kuim kino shisha kita *ki ktien* bad *ki sur!*

Shaphang ka rukom iathuhkhana ne rukom thoh, kata shaphang ka *style,* la batai uwei u nongthohkot uba kynsai, "Style is *the man*". La thoh ia kine ki jingiathuhkhana kumba shu tuid na ka ktien u briew uba shohkten bha bad uba da pnah eh ia ka ktien Khasi jong ngi kaba da riewspah than shisha ki Adjective bad ki Adverb; um shym tyngkan ruh ban wan rah ki ktien bad ki rukom kren na kiwei pat ki thain, kum na Raid Shabong. ban kham ni ka jingbatai bad ban ong "kaba ryot", ne "Ehe-kumno kumta"! Te, kumta kiei kiei, bad kumjuh ruh kum uno uno, ne kano kano, kim long eh barobor *tang* kumba *imat* ba ki long! Ka paw hangne baroh kumno ka pyrthei ka shoh ha u, kumno u bat skhem ia ka hok bad ka nam ka kyrteng kaba shisha, bad katno u sngewkhia ia ka jingshisha; katno ruh de ka jingklit ka jingmut bad ka jabieng kaba shna dur na ki 'ktien, ka paw ha kine'ki jingiathuhkhana.

Kine ki jingthoh jong une u ranghah kim shym thew ba u mut ban hikai ei ei ne ban sneng, hynrei u thew tang ban bang ka khana khadeh bad ka pule, ban iaroi ha ka bor ban sngewthuh bad ban pyrkhat — kata, ha uba da mon ban da bishar pynshongnia ia kiei kiei baroh, — ne ban tang sammut ka jingim kaba don kiba kloi eh ban ong, hana, "Tang ka jinjar!" U thaw ki dur bad ki pyrthei kiba thymmai ha ki dien kiba rim — kumba la ong shaneng mynhynne, — ki dien kiba la iatip salonsar ka pyrthei. Bad kum ban pynkut ka ong, ka jingrwai "U Sier Lapalang, ka Tiehpongdeng bad U Namsarang," kaba la lah ban iohsngew mynta naduh Singapore shaduh Italy bad Spain, ka la mih nyngkong ha ka jingiathuhkhana jong une u nongthoh shaphang "U Sier Lapalang bad u Shken," kaba wallam sa kawei ka lynnong kaba thymmai bad kaba iahap ha ka nia bad ka daw jong kane ka khanatang u Lapalang kaba la naduh mynbarim-bajah ha ka ri jong ngi.

Baroh shi lynter kine ki jingiathuhkhana ka iaid ka sain bad ka mut dur, ka pyrkhat, bad ka sur ka kynnoh, bad ka akor jong u Khasi ha la ka pyrthei Khasi; bad wat u Boiragi ruh u kren Khasi; "Wa, i Bih!" u ong, ha ka jingiathuhkhana shaphang "U Moina, ka Natsurthiang bad ka Umkiehun." Bad da u Sahep Dohlieh ruh u iapngiah ha ka jingshohkhmat bad jingshohmynsiem ka jingitynnat bad jingphieng ka Law Kyntang bad ki maian jong ka, ryngkat bad ki kpu ki skam, ki jingbam pyngngad ka Ri Khasi-Pnar!

Hooid, hangne ka beh ka lyer bad ka sur jingim ha ri lum Khasi-Pnar ban pynbang pynshngiam ia ka Literature jong ngi ka ban sah ban pynkynmaw lashai lashisngi — kumba ka dei kongsan eh ka kam bad ka sap jong ka Literature ha ka pyrthei.

Uowen Rowie

August the 25th, 1967

If I were to say that I have read this book of stories (or tales) by Mr. Dewi Singh Khongdup and found it entertaining, I would be telling the truth no doubt, but certainly not the whole truth. Are there stories which are not entertaining in their own way? It is the quality, it is the intensity, of the entertainment depending on the manner in which the stary has been told, that matters; and it is the manner in which Mr. Khongdup tells his stories that has given the book a pride of place well above the ordinary, for it is truly more than entertaining.

Faiiy tales and folk tales exist in every language, but this creation of new tales by Mr. Khongdup is a wonderfully clever and creditable performance. The conversation pieces put into the mouths of the characters, be they quadrupeds or bipeds, are always refreshing, at times brilliantly witty, and, where you least expect it, the subtle humour woven into a harmless looking passage explodes with a bang, and the reader also literally explodes with uncontrollable laughter.

I hail this book of stories by Mr. Khongdup as a great and valuable contribution to Khasi Literature and I hope readers will derive the same immense pleasure reading it as I have done.

S. J. Duncan

Pheridale, Nongkseh,
Upper Shillong,
The 25th August, 1967

KA BESLI U DADA

U Sampain u dei u khynnah sharai masi uba rangbah duh jong u Syiem Symphup. Um nang ban put besli kumba long lem ki para khynnah ap masi, hynrei u bang bha pat ban pynmih sur na la ki rmiang shyntur. Haba u thait ka rwai, u pynjah thait da ka siaw. U ryndang jong u u sei ia ki sur kiba syrpai thied ia u nongrep. Ki jingrwai jong u kim ju pynlung mynsiem; ki kren beit tang shaphang ki jingkmen jong ka jingim.

Ki nongap masi u Syiem ki ieit bad burom ia u. Kat kaba u ong ma u, ki ngeit da kaba kmen; bad kat kaba u phah, ki leh da kaba sngewbha. Ka hukum kaba nyngkong ba u ai ia ki khynnah ap masi u Syiem ka long, ba ki dei ban nang ka rwai bad ka put besli. Uba nang tang ka rwai, ne tang ka put, un nym ioh lad ban rung sha ka kam sharai masi.

Ka aiñ kaba kongsan ba u Sampain u buh na ka bynta ki nongap masi u Syiem Symphup, ka long kane :—

Ka shab ki shakri syiem, te lok,
Ka dei ka put besli;
Ia ka, nongap masi ki syiem
Kyndong ki bat ki ri;
Ale ko lok, para shakri,
Ngin siaw ngin rwai ha sur besli.

Ia kane ka aiñ la wah tusbir ha ka kamra bishar kam u Syiem Symphup.

U nongput besli uba tbit tam, bad uba sngewtynnat tam ban sngap na ki shakri syiem baroh, dei u Dada. Man ka miet, u Sampain bad la ki para lok ki ju iarwai ia ki jingrwai lum kiba thiang, katba u Dada u nang pynmih sur da la ki shympriahti halor ki thliew besli. U Syiem Symphup ruh u ai khusnam ia la ki nongap masi da kine ki kyntien: Haba la sei u Sampain da u ryndang myllung, bad haba la pyniaid sur u Dada da la ki shympriahti, haei pat ka jingim kum kata ha lum Khasi!

Ia kane ka burom la ai da u Syiem ha ka sngi lyngkhuh snem kaba arphew jong ka jingiashem jong u bad ka Mahadei, ba ma u bad ka Mahadei ki sngewbha eh ia ka jingrwai u Sampain bad la ki para lok ha katei ka sngi. U Sampain bad la ki lok ki iarwai kumne:—

Sawdong ka dpei ba rhem ngi shong
Ban ring ki sur ba jem;
Nongap masi ki syiem ngi long,
Ym ki kulai set sem;
Shisien shisien, ko khun i mei,
Ki sur ri lum ba thiang ngin sei.
Hai hai ka im sharai masi
Kum ka yn ioh haei;
La khmat ki syiem ngim ju iohi,
Ngin diaw ngin khuslai lei!

Sha jaka phlang jingri ngi lam
Lyngba ki saw aiom;
U lum ngi kiew, ka wah ngi jam,
Ngi dih erbatemon;
Mynsngi ngi dei ki riewshang lum,
Mynmiet ngi sei ki sur ba um.
Hai hai ka im sharai masi
Kum ka yn ioh naei;
La khmat ki syiem ngim ju iohi,
Ngin diaw ngin khuslai lei!

Wat la ngi kup ka khyrwang jot,
Ko rang ngin pyrwa lei,
Tang lada pyrthei kam ioh khot
Ba ngi dei ki bam ei;
Nongri masi ngin long junom,
Ynda ki syiem kin ai burom.
Hai hai ka im sharai masi
Kum ka yn ioh naei;
La khmat ki syiem ngim ju iohi,
Ngin diaw ngin khuslai lei!

U Dada u dei u khunswet. Balei u wan ban long shakri syiem, bad kumno u ioh ia la ka besli, ngan iathuh kumne harum:—

Ha kawei ka sngi, ka kmie u Dada ka leit khlaw phan na lum. U Dada u dang kumba ar snem ha kata ka por. Ynda poi ha lum, ka siang ka trab ha khyndew, bad ka pynshong ia la u khun hangta. Ka ai ar mat u pai tem ba un kjap byrngia katba ka nang tih phan. U Dada u

sngewthuh ba um dei ban phet na kata ka trab ba u shong. U rkhie u kmen sngewbha haba u ioh pai kumta ban bam. U peit sha la ka kmie bad u ong, "Nga-nang bam pai, mo-mo mei?"

"H'oid khun", ka kmie jong u ka jubab da ka khmat kaba sngew sarong ban iohi ia la u khun ba u leh tipsngi; "h'oid, phi nang bam pai, i mei pat in nang khlaw sohlah. Ynda ngin poi ïing shibit, ngin iashet da u lah saw bad ngin iabam kdang shi-kmie shi khun!"

"Hi-hi," rkhie u Dada; "ngin-ngin-ngin shet lah saw shi-shibit, mo mei?"

"H'oid khun," ka kmie jong u ka jubab biang bad ka tih phan artat, katba u Dada u nang peit ia ka nalor ka trab.

Kumta kein ka kmie u Dada ka nang tih phan bad ka iathuh khana artat, katba u khun jong ka u nang sngap bad nang pajait pai de jap shi jap. Sa shiphang, u Dada u la samthiah; kumta ka kmie jong u ka pynthiah ia u halor kata ka trab ba u shong, bad ka tap ia u da ka jain tapmoh. U ioh thiah jar, bad ynda phuh ka tiewmiet u sa kyndit.

"Mei, me-i!" u khot ia la ka kmie; hynrei jar jar ka sngap.

"Ko mei, mei-i-i!" u pyrta kham jam, bad u khie artat. U iohi ia la ka kmie ba ka thiah hajan jong u. U ieng bad u leit sha ka. "Mei," u khot bad u pynkhih artat ia ka; hynrei kam shym thie satia. U iam u kyang bad u khot mei shi mei; hynrei kam shym ioh sngew shuh ia la u khun.

Ka kmie u Dada ka shah puh ha u seiñ iong uba shong hapoh ka krem maw kaba hajan hangta, katba u Dada u dang ioh thiah, bad ka dkut mnynsiem ha kajuh ka khyllipmat. "Waw ko Khun—!" ka kyang hamar ba uta u bseiñ u puh ia ka na khongdongjat, bad ka kyllon artat kram.

U kpa u Dada u la iap shuwa ban kha ia u. Te haba u Syiem Symphup u ioh sngew ia kata ka jingjia kaba sngewsih, u pan noh ia u Dada na ki kur ki jait jong u. Ki ruh ki ai da kaba sngewbha, da kaba ngeit ba u Dada un san un rang-bah kham bha lada un shong ha ïing Syiem. Ka Kumari Rupa, ka khun u Syiem ruh, ka ieit eh ia u Dada kum la u para.

Ynda u Dada u la dap khatar snem, u Syiem Symphup u la shah ba un leit sharai masi. Ki para khynnah ap jingri baroh ki ieit eh ia u, bad kim ju biria, thok ne danda ia u mynno mynno, kumba ki leh ia kiwei pat ki para khynnah.

Ha kawei ka sngi u Dada u ialam marwei ia kawei ka kynhun masi na kawei ka them. Haba u poi ha kawei ka madan kaba lung bha u phlang kir kir, u lyngngoh ban iohi ia uwei u shken ba u mih kyrpang tang marwei harud kata ka madan. Katba ki masi jong u ki nang iabam phlang bad iadem sngewbha ha kata ka madan, u Dada u leit kham hajan uta u shken ban jngoh bha ia u. "Hangne te nga la ioh shken ban shna besli," u kren ha lade, bad u sei ia la ka wait ban pom ia u. Hynrei hamar ba u pyndei ia la ka kti kadiang ha ki sla jong u, nangtai na krem maw ka mih ka sur kaba khang bad maham ia u ban pynjot ia uta u shken.

"Ko khun bynriew," ka ong, "wat nilien tamti
Halor ka bri ka bsah ki briew;
Leit sha la kam, bad iaid ha la lynti,
Ha la rynieng wat kwah kan ngat ka sniew;
Peit la ki blang, bad ri la ki masi,
Kumta men suk ha kiwei pat ki sngi!"

U Dada um long u khynnah uba tieng pud. Haba u ioh sngew ia kata ka sur maham na ka shyntur jongno ruh um tip, u shu ngeit ba imat don kaei re kaei kaba khang ia u ban pom ia uta u shken. Namar ba u long u khynnah ubym ju kwah ban pynmong iano iano, u tharai ba ka kham bha ban nym pynduh ia uta u shken. Kumta u mout ban shu leit noh sha la ki masi ki blang. Hynrei shuwa ba un phai dien, uta u shken u kynud pynban da ka'sur kaba thiang kaba pynjaw ummat brup ia u Dada.

"Wat sngap, Wat sngap i'u riew shukor,
    Ko khun ia u wat sngap;
U dei u khun u Ekjakor,
    U khun ka jingpyniap!
Pom ia nga, pom, ko khun, bad shna besli
    Bad phin sa tip balei nga phah ia phi!"

U Dada u peit shlip sha uta u shken bad u pyrkhat kumno yn leh. Kata ka sngi dei kaba nyngkong ba u ioh sngew. ia ki sur lung dohnud kiba ktah ia ki jingsngew u briew. Khlem da pynshah shkor shuh ia ka jingpyrsad bitar kaba mih na kata ka krem, u Dada u sei biang ia la ka wait, bad u dain bhat ia uta u shken. U khyllad ia ki tnat, bad u pom tang kawei ka pung kaba tnat dei kaba biang eh ban shna besli. Nangta u lum ia ka kliar, ka trai, bad ki tnat jong uta u shken, bad

u buh lang ia ki shi jaka. U tang shu dep him kumta, bad shuwa ba un leit phai noh sha la ki masi, uta u trai shken u kynud biang sa shisien, tangba mynta u ring da ki sur kiba kmen bad kiba sngew hun.

Khublei, khublei, ko khun i mei,
Ia nga phi la pynhun;
Phin suk phin bha ha snieh pyrthei
Wat la phi don nongshun;
Hynrei ym don ba lah pynsniew ia phi,
Namar lynter ia phi ngan da ngan ri.

Phin kynmaw khun, shisien ka sngi,
Hangne jar jar phi thiah,
Katba i mei ba ieit jong phi
Hajan i khlaw sohlah;
Ka bih ka ngam na khongdongjat
I mei jong phi;
I pait dohnud haba i khlad
Na la u khun phrangsngi;
Hynrei ko khun nga kmen bad nga phuhmat
Ba sa shisien ia phi nga iohi pat.

U Dada um peiphang satia ia kine ki kyntien. Um ju tip ha kano ka rukom ka kmie ong u ka iap; bad u Syiem Symphup ruh um shah iano iano ban ialap ne iathuh ha u ia kaei kaba la jia ha ka kmie jong u. Ha kata ka miet, u leit sha la u kñi, bad u kylli na u ia ki jingshisha baroh. Une u rangbah kur ha kaba nyngkong um mon ban kren ei ei; hynrei ynda u ioh sngew na u Dada shaphang ka jingrwai jong u shken bad ka jingbyrngem ka krem ha kata ka sngi, um lah bad um sngew dei shuh ban set; bad kumta u iathuh lut ha la u pyrsa ia kaei kaba la jia ha ka kmie jong u shiphew snem mynshuwa katba u dang ioh thiah ha lyngkha phan. U Dada u iam pang nud ban ioh sngew na ka shyntur u kñi kumno ka kkmie jong u ka kyllon katba u dang ioh thiah; bad ha kata hi ka miet, u la kut jingmut ban pynhiar kput halor uta u bsieñ na ka bynta la ka kmie.

U Dada u thad ia kata ka pung shken ha tyngier, bad hadien shi taiew, ynda ka la iap saw, u sa sam thliew ia ka. Shisien ba u put ia ka, ki sur ba ka pynmih ki riew sai jingtem haduh ki dohnud jong kiba sngap bad kiba ioh sngew. Ki para khynnah ap masi ki iakmen ban ioh u nongput besli uba tbit. Mynsngi ha lum, bad mynmiet pat ha

ïing, kin iapangah la ki khlieh bad iathab la ki kti, katba ki iarwai ryngkat ki sur besli ia ki jingrwai kiba sngew thiang jong ki lum Khasi.

Shisien ka sngi, ha ka por bam ja sngi, ki nongap masi u Syiem ki ialum lang ha kawei ka madan. Shuwa ba kin iasei la ki jasong jasong, u Dada u put kawei ka sur kaba pynrwai lang ia ki baroh kumne:—

Ngi dei ki khynnah ap masi
Ba shang ka lum ka wah:
Ka Er-Synrai ka beh ha ngi,
Kumjuh nangtei ka doh ka Sngi,
Wat la bun sien u slap ngi shah
Ka im sharai masi, te lok,
Hai hai kum ka ym don:
La kam ka rit, bad sting ka pdok,
Yn lei ba hun ka mon.

Sei ki jasong ko khun i mei,
Sei ki jasong daitthah;
Pra u puria ba song i mei,
Ka mluh, u piat, doh masi, sei
Ngin pajait-ia-pyrjah.
Ka im sharai masi, te lok,
Hai hai kum ka ym don;
La kam ka rit, bad sting ka pdok,
Yn lei ba hun ka mon.

'Te, lih," ong uwei na kita ki khynnah; "ban da rwai shuwa ban bam ja, kham thngan me pleng!"

"Ha-ha-ha!" ki iarkhie lang baroh, bad ki iapra de ia la ki jasong jasong, ki iarwai artat,

Ka im sharai masi, te lok,
Hai hai kum ka ym don;
La kam ka rit, bad sting ka pdok,
Yn lei ba hun ka mon.

Ynda ki la iadep bam bad thet ia la ki kti ha ka wahduid kaba tuid narud kata ka madan, u Sampain u ong ia u Dada ba un put besli biang sa shisien. U Sampain u dei uto ujuh u khynnah uba ong ba u kham sngew thngan shibun hadien ba la lah rwai. Ngin dang iakynduh ia une u Sampain bunsien ha ki khana kiba shadien.

"Ba dang khia kata ka kpoh kumta te," u ong, "to para khynraw ngin iarwai pat sa ka sur pynsting nierbah. Put Dada, kato ka besli, put ngin iakynud rangiaw shisien shisien".

U Dada u sei biang ia la ka besli na la ka pla, bad u put, katba u Sampain bad la ki lok ki iakyrngah pynhap sur la ki khlieh katba ki iarwai.

Shano ba don u phlang jyrngam,
Shata lynti ngi shna;
Ka lyhuh ngi hiar, ka wah ngi jam,
Ngi dei ki rang samla!
Namar ki blang bad ki masi,
Ngi im phuhmat man la ka sngi.
Ko khun i mei, ka im phuhmat
Dei ka sharai masi;
Hai hai ngi siaw, ngi rwai. ngi shad,
Bad la ka put besli.
Myrsiang thap tun i blang ba rit
Ngi ai jingsneng shi maw;
Teng teng ha lum ngi rah ka thit
Ban riam ki paitpuraw;
Ka rwai phuhmat, ko khun Khasi,
Dei tang ki khynnah ap mas.
Ko khun i mei, ka im phuhmat
Dei ka sharai masi;
Hai hai ngi siaw, ngi rwai, ngi shad,
Bad la ka put besli.

"Kynmaw h'lih ban iasong ja kham bun lashai," ong u Sampain; "lym kumta te la iahap leit ïing dang jrong ka sngi," bad ki iaieng artat ban ialam ia la ki masi sha kawei pat ka madan.

"Peit shane, lok," ong u Dada' "Hangtai ha krem don uwei u sein iong uba puh ia i mei mynba nga dang khyllung. Ia ngin iapyniap shuwa ia u." U Dada u sa iathuh de hangta kumno ka kmie jong u ka iap katba u dang ioh thiah.

"Pleng, ita i khun ka shukor ia u khun bynriew i dang im haduh mynta?" u kylli u Sampain kum uba lynga. "I seiñ iong ne i

seiñ lieh ruh, in sa shad ka shad bsieñ mynta ka sngi." Ki para lok jong u ruh ki iamut ban tam la ki maw ki maw, haba u Dada u ong, "Em, ngin leit khlem tiar; tang ka besli ka la biang ban pynshoh jadu ia u."

Ynda ki iapoi ha kata ka jaka kaba mih u shken na uba u Dada u shna besli, u Dada u iohi ia u trai shken ba u la dain, ba u dang sah ha kajuh ka jaka. "Shim ia une", u ong ia u Sampain, "bad ap aiu kan jia". Nangta u sei ia la ka besli bad u put.

Mar iamih sur na kita ki thliew ka besli kaba phylla, ser lyser u wan par uwei u seiñ iong tymmen uba la i triem ban peit. Kita ki khynnah baroñ ki shu iapeit seh shlip sha uta u bseiñ. Kim shym sngewthuh satia la ki shlur ne ki tieng. Uta u bseiñ pat u pynieng la ka ryndang bad u kohnguh nguk shi nguk kat kum ka jinghap ki sur besli. Sawdong sawdong uta u tynrai shken u shad. Katba nang slem ka por, ka ta nang bang ki sur besli; bad katba nang shoh ki sur besli, katta ruh ki khmat jong u i kumba ki nang rit. Imat kumba uta u bseiñ un shu kyllon iap hi khlem da don ba tied ba tangon ia u. "La biang katto Dada ngan ai noh shi dieng slait?" u kylli u Sampain, u da tied artat tok tok da uta u shken ba u bat na ka khlieh u bsein, kum uba da thew na ino i jaka ka kham bit ban tied. Hynrei uta u shken u ong,

"Ieh un shad shuwa ka shad nongiap,
Haduh ba un da hun;
Ynda ka khlieh u la pynhap,
Tied tang shisien tied, khun!"

Nguk shi nguk uta u bseiñ u nang kohnguh samthiah. Khatduh ynda um don bor shuh ban shad ba u la thait, u pynhap ia la ka khlieh halor u phlang. Hamar kata ka por, u shken u kren biang,

"Tied khun na khlieh u nongpynjot,
Bad phin iohi ka wait jongno ba phot!"

Smak tied u Sampain na ka khlieh uta u bseiñ.

Thong u kynting u mawlynnai na ka khlieh jong u ha ka kti u Dada. Lait na u Dada, baroh kim shym iohi ia uta u mawlynnai katba uta u bseiñ u dang shad.

Baroh baroh ki iatur ban peit ia uta u mawlynnai uba saw hoiñ hoiñ, bad uba heh tang kat ka pylleng lyngdkhur. Kim lah sngewthuh

satia kaei kaba jia hangta. Ki klet noh de ia uta u bsein uba iap lyter hangta hajan. U Dada u thep ia uta u mawlynnai ha la ka pla jasong. U shim ia u tnat shken na ka kti u Sampain, bad u sieh ia u ha khlieh u bseiñ. U peit sha u Sampain bad sha la ki lok da ka khmat kaba dap da ka jingsngewnguh, bad kaba phuh da ka jingihun mynsiem. Nangta u buh biang ia la ka besli ha la ki rmiang shyntur bad u put-ia-iaid, katba ki lok jong u ki iarwai:—

Ko khun i mei, ka im phuhmat
Dei ka sharai masi;
Hai hai ngi siaw, ngi rwai, ngi shad,
Bad la ka put besli.

"Sa kawei shuh," la shu ong u Sampain; bad ki masi baroh ruh ki kohnguh lang ha ka sur jong ki.

Ka im sharai masi, te lok,
Hai hai kum ka ym don;
La kam ka rit, bad sting ka pdok,
Yn lei ba hun ka mon.

U PHARENG HA LAWKYNTANG

U Syiem Symphup u dei u Syiem uba baroh ka hima ka ieit bad burom eh. Um ju shad ha lympung shad, hynrei u bang ban tem ksing bad ban padiah. Um ju dih kyiad, hynrei u itynnat ba kiwei kin buaid. Um ju iaphoi bad ka Mahadei, hynrei u sngew phuhmat ban ioh sngew ba kiwei kin iashrut shi tnga, khnang ba un ioh Ieit sneng ia ki. Bad shisien shi snem, ha ka sngi khatduh u Nai Kylla Lyngkot, un khawai ia ki nongshong shnong baroh ha Nongbah kiba la shong kurim, kynthei bad shynrang, ban pynsah jingkynmaw ia ka sngi iashem jong u bad la ka Mahadei.

Kum ha kata ka sngi lyngkhuh snem, u Syiem Symphup u hukum ba baroh ki tymmen kpa pat kin mastieh. Kito kibym pat ioh khun kim bit ban shad; ki shynrang kin shu tem ksing, kin padiah, bad kin put tangmuri; ki kynthei pat kin shet ja shet doh, kin sait kin khlieng, bad kin sam kyiad de, shi klat shi klat ia uwei pa uwei u tymen kpa, bad shi krok shi krok ia ubym pat long kpa.

Ka Ieit jia ba ha kawei ka snem, katba u Syiem Symphup u dang pyndon burom ia ka sngi lyngkhuh snem kaba lai jong ka jingiapynhiar synjat jong u bad ka Mahadei, uwei u Phareng u wan poi ngong ha ïing syiem. Une u Phareng u long uba kwah ban ioh jingtip jingshai shaphang ka rukom im ki Khasi, bad u ngeit ba u Syiem Symphup u dei uba bit tam ban ai jingsngewthuh ia u. "Nga sngewbha shibun ba phi u riewstad na ri Sepngi phi thrang ban wan pule ia ka rukom im jong ngi ki riewlum," ong u Syiem; "bad kumta kaba nyngkong eh ba phi dei ban nang, ka dei ka tem ksing".

Da ka mon sngewbha u Phareng u kieng ia ka ksing bad u tem kynding shi kynding baroh shi sngi. Shuwa ban sep ka Sngi, u Syiem u la hikai ia u ia ka sur bad ka rukom tem sing shad, sing padiah, bad sing mareh. Ynda shai u Bnai pat, u Syiem Symphup u hikai ia u sa ia ka shad noh kjat bad ka shad mastieh. Ynda la dei por thiah, u Syiem u ong ha u Phareng, "Phi la nang kawei na ki rukom Khasi." U Phareng, namar ba u la thait than eh, u shu kohnguh tang ka khlieh, bad u thiah noh de lyter ha ka jingthiah ba la pynkhreh ki shakri syiem.

Ha kawei pat ka sngi, u Syiem Symphup u ong, "Phi la nang ka tem ksing bad ka shad Khasi; mynta pat phin hikai ban bam sa ia ka bam Khasi." U Phareng u bam da kaba sngewbha ia ka ja ba ai u Syiem; u ktha da kaba kmen ia u puria bad ka khapiah ba la sdieh shroin bha; bad u kynslup na ka liangsaraw ia u hur pashor ba la sdieh bang bha bad ka dohsniang. Na ka bynta u Phareng, ka jingbang jingshngiam kata ka ja ka jhur baroh ka la kham palat khyndiat namar ba u sat than ch u sohmynken. Katba u nang kynsit kynslip ia la u thylliej, katta ruh ki rmiang shyntur ki nang btiar. "Wow," u ong, "Phi iaber sohmynken shibun shibun mo?"

U Syiem Symphup u i thamula shikatdei eh ban iohi ia ki ngab u Phareng ba ki saw haiñ haiñ kum ka ding, bad u rkhie sngewbha kabym lah ong shuh. 'To Sahep," ong u Syiem, "ngin iamad mynta sa ia ka bam kaba bang tam jong u khun Khasi." u da plied artat ia ka jingsong tungrymbai bad u buh ia ka hajan pliang u Pareng.

"Hiw! Kaba sma iwtung du!" u Phareng u kynthoh katba u pynran la ka khmut, u pynkhih la ki rmiang shyntur, imat kumba un prie noh ia ki bam bang baroh kiba u la nguid.

"He-he-he!" u Syiem u rkhie sngewbha. "Da mad seh Sahep! Phi khlem da pyndei ia ka ha shyntur te, kumno phin ong kaba iwtung?"

"Hiw! Wuw!" u Phareng u pynmih sur khlem. da mut. "Ngan tah tang khyndiat phi mo?" u ong, namar um sngew dei ban kyntait ia kata ka jait jingbam kaba u Syiem u la phah khreh kyrpang na ka bynta jong u. U shu pyndei tok la ka tiduh ha ka tungrymbai bad u buh. ia ka ha la u thylliej. bad u mad. Ynda u la mad, u pyrjah; bad ynda u la pyrjah, u nguid. Katba u dang nguid kumta, u pynshong dor de ia ka jingbang ka tungrymbai bad ka jingiwtung jong ka. U Wiat muiñ ia u Syiem Symphup. "Pleng, ka jingiwtung ka jah noh mo, ynda ka dei ha shyntur?" u ong, bad ki iarkhie lang kak baroh ar ngut.

U Syiem u kynkik kynkiak da kaba sngewbha eh. "Bam Sahep, bam!" u ong' "bad ynda phin leit phai sha Bilat, ngan sa ong ia ka Mahadei ba kan shet khnang ia phi shi song, ba phin dup ioh rah meng ia la ka Mem!"

Ha kata ka sngi baroh shi sngi, u Phareng u sngap ia ki jingiathuh khana u Syiem Symphup shaphang ki Khasi, bad u shah shkor ia ki jingbatai jong u shaphang ki riti, ki akor, bad ki rukom im ki Khasi. Ka jingngeit jong ki Khasi ha uwei U Blei ka ktah shibun ia ka jingmut u Phareng. Hynrei ha kajuh ka por, u sngew phylla pat ba ki don u Ryngkew u Basa, u Leikhyrdop u Leikharai, bad um sngewthuh ruh kumno ki briew kiba ngeit tang ha uwei U Blei kin dang pynmih sa kiwei pat ki blei. "Ynda nga kham sngewthuh ia ka ktien Khasi," u ong, "ngan sa iasaid bad phi ki syiem; hynrei mynta ka sngi, nga la kwah eh sa ka leit siat skei."

"Baroh ki Phareng kiba la wan poi ba Nongbah, kim ju hun khlem da ioh leit beh mrad bad ngi", ong u Syiem. "Sniew bok phi poi ha ka por kaba ngam lah leit lang. La kumno kumno, nga ngeit ba tang marwei ruh phin ym sngew tmang; ki mrad bad ki suin kin pynshngain ia phi. Tangba kynmaw kein, wat rung shapoh ka Lawkyntang!"

"Nga la ju ioh sngew shaphang ka Lawkyntang jong phi na ki Sahep kiba wan ha shuwa jong nga," ong u Phareng; "bad ngam lah rai satia la ngan ngeit ne ngan nym ngeit ia kaei kaba ki la iathuh ha nga."

"Ha!" ong u Syiem. "Lada phim ngeit, phin nym iakynduh ei ei!"

Kumta ha kawei pat ka sngi, u Phareng u bah la ka suloi ar ktang ha la ka tyrpeng, bad u ngam soit sha khlaw ban leit thap skei. U kieng kawei ka pla ha kaba la thep jasong ka Mahad bad u buh de la ki kuli hangta. U ngam ia ka khlaw ka btap, hynrei um lap dien mrad satia; u pynieng la ki shkor bad u pynshah ia ki diang diang, mon mon, hynrei ym don dak ei ei ruh em ban pynpaw ba ki mrad ki don hajan. Tang ka shalymmen ka pah wiaw shi wiaw khlem sahngeh, bad u jyllop u ud kob shi kob halor ki tnat phaniaw. Ha ka por shiteng sngi, u la sngew thait, bad kumta u shong thait harud kawei ka wahduid kaba ki um jong ka ki khuid khlir khlir. "Ngan da pynbeit theid noh shuwa halor une u mawsiang," u kren hapoh lade; "Imat ka skei ruh ka tip ba nga wan mynta ka sngi."

U ioh thiah kumba shi kyntien kwai ne, bad ynda u la kyndit, u la thngan. U sei ia ka jasong na ka pla, bad katno u kmen haba u lap ia ka tungrymbai ba la song lang bad u khathli bad u khababia. "U Syiem Symphup uba da kat u Syiem," u kren ha lade hi' "u tip ka bam aiu nga bang!"

Ynda u la dep bam, u thet ia la ki kti ha kata ka wah, bad u maiñ ruh ia la ka shyntur. Namar ba u dei u Phareng, um nud satia ban dih ia ka um kaba khlem da shet. "Kane te kaban iap sliang", u ong ha ka sur kum uba la poi ha ka kutlad. "Em, ki ju ong ba ka um Khasi kaba sngur kam ju don khñiang jingpang; kumta ngan dih la ka dih ia ka; namar haba la lap ka sliang, ne haba la tyrkhong u thylliej, ka um ktieh ruh ngin iakjit", bad u dih artat ia kata ka um.

"Phi la nang kren Khasi du pleng, Sahep!" ka sawa ka sur naei ruh um tip. U Phareng u dei u briew uba la shai la stad, bad um long uba sheptieng bieit. U phai diang diang, mon mon; u peit dien dien, phang phang, da kaba khmih lynti ba un iohi ia uta u briew uba kren ia u; hynrei um iohi iano iano. U lyngngoh ngain, bad kumta u tharai ba ki shkor jong u ki la ioh sngew bakla.

"Phi peit lyngngoh iaei ka, Sahep?" kata ka sur ka sawa biang sa shisien. "Ha-ha-ha, u khun ka ri Bilat! To da kren seh shi kyntien, phi shu sngap pynban jar jar la kum ubym pat nang akor!"

"Kane te nga la poi shisha sha ka ri ki jingphohsniew", ong u Phareng ha ka sur lyngngoh. "Lada ngam bakla kane ka wah ka kren ia nga."

"Phin bakla lei ka, Sahep, phi uba la tip la snewthuh ia ki aiñ ka jingpynlong baroh. Phi hikai shaphang ka pyrthei, bad phi batai ruh shaphang ka bneng. To da pynshai shuwa seh ia lade ba ngan dup sngewthuh phi dei uba kumno," ka Um ka phai ktien ha ka sur pharshi.

"Lada la kha ia nga ha ri Khasi, ngan jin da la nang ia ka jingstad kaba phylla tam ha ka pyrthei. Ba ngan lap ia ka sngi ba u briew-ma nga hi-un iakren bad ka Um, tip kein!" bad um lah bteng shuh nalor nangta.

"Phin jin da la long uba stad tam ha ka pyrthei lada phi shong ha ki kjat ki nonghikai jong ngi," ong biang ka Um. "Peit mynta sha nga, phi iohi aiu?"

U Phareng u pynieng ia la u ryndang, bad u jngoh sha kata ka Um. "Nga iohi tang ia lade!" u jubab.

"Khublei, Sahep", ong ka Um, "khublei! Phi la nang stad; namar lada phi lah ban iohi ia lade, phin ym shitom ban iohi ia kiwei ruh!"

"U khlieh kada ruh u tip shai ia kata", ong u Phareng. "Tied, kane ka iakren bad ka um kaban pynlap miet pynban", bad u kieng noh ia ka pla, u bah de ia la ka suloi, bad u jam sha shiliang kata ka Wah.

Kata ka Wah ka shu rkhie iap ang marwei marwei. "U Phareng u la nang Khasi, h'oid! u Phareng u la nang Khasi!" bad ka rwai artat:—

Na ri Bilat Phareng u wan
Ban kiew ha lum Khasi;
Ha ïing u bam ruti makhon,
Hangne ka khlieh khaski;
Ngin phylla lei para riewshai,
Phareng u mad ka tungrymbai!
Ngin siaw ngin rwai phuhmut hai hai,
Phareng u mad ka tungrymbai
Ba Mahadei jong ngi ka ai!
Ka um jingstad Phareng u mad
Na pung ka Lawkyntang;
U briew ia ka kylleng u wad,
Kylleng ka ri u shang.
Ko lok ba ieit, para riewshai,

Ngin mad ngin bam ka tungrymbai!
Ngin shad ngin kmen phuhmat hai hai,
Phareng, Khasi, bad Dkhar ngin rwai,
Bad ngin iamad ka tungrymbai!

U Phareng u sngew phylla ba u sngewthuh shai biang biang ia kata ka jingrwai, bad u lyngngoh eh ruh ba u nang ban kren Khasi tiak tiak. Hynrei kaba kham pynphylla bad pynlyngngoh ia u ka long ba u kynud phuhmut da kajuh ka sur ia kine ki ktien:—

Khasi, Phareng, bad Dkhar ngin rwai,
Bad ngin iamad ka tungrymbai.

"Khublei, Sahep!" u khublei uei re nalor ka tnat uwei u dieng. U Phareng u peit lieb sha jrong, bad u iohi ia u Risang ba u pynkhih la u tdong bad u pah artat *kup kup kup*. "Khublei, Saher!" ong biang u Risang. "Ngi sngew sarong ban shem ba phi nang ban kren ia ka ktien jong ngi, bad lada phin shah, ngan sei kawei ka jingrwai kaba sngew tynnat na ka bynta jong phi."

U Phareng u sngewthuh ba ka kren marwei hapoh kata ka khlaw kan ym iarap ei ei ia u; bad u ngeit ruh ba ka sngap mynthi kan wallam ka jingbein ym tang na u briew, hynrei na ki mrad bad ki sim de. Kumta u la kut jingmut ban kren phuhmat kat ia kiba khublei sngewbha ia u.

"Khublei!" u ong! "Phi leh aiu hangto, ñi Risang?"

"Oh, nga sad nga khyllong ban phuh ban i khynraw ka khmat!" u Risang u kylliang ktien da ka khmat kaba i phoi. "Phin sngewbha ban khot *Ñia* ia nga, namar ngam dei u shynrang briew!"

"Oh, oh! Map ho, Ñia Risang. Nga da sngewsih shisha shisha te, ba nga kum kren bakla kumto," u kren pyntngen u Phareng, namar u ithuh ba ka Ñia Risang ka da i diaw shisha ka khmat. "Ngam shym mut ban pynthut pynmong ia ka jingsngew jong phi; sngewbha wat sngew ei ei ho?" U peit biang lieb sha ka Ñia Risang, bad u kylli, "Phi la ioh khun ioh kti, Ñia Risang?"

Ka Ñia Risang, namar ba ka sngew smiej ka jingmut haba u Phareng u kylli ia ka kumta, ka trud ia la ki ngab, bad ka pynkhih la u tdong, "Ngi dang shu lah iateh sai iong mynshem taiew," Ka jubab da ka jingkyndeh shadem, "bad ngi mut ban iapynhiar synjat noh lashai". Ka peit kmang sha u Phareng kum kaba ioh ka jingmut kaba ṭhymmai, bad ka ong, "Ngin sngewbha shibun lada phi lah ban iadon ryngkat lem haka jingkhawai shong kurim jong ngi."

U Phareng u kynmaw ia ki bam bun phew skit kiba pynbang ia u thylliej bad kiba pynhun ia ki jingsngew, lem bad ki jingiashad sngewbha ba u ju iashim bynta ha la ka ri ha ki sngi kyntiew kurim, bad u kwah ban tip ka khawai shong kurim ki risang kaba kumno. "Phin iakhawai daei, Nia?" u kylli ia ka.

"Ngi la tyngkai lypa shi bhar u soh ba ngi kheit na bri u Ram!" ong ka Risang.

"Nga sngewsih te phi, ba ngan nym lah ban iadon lem bad phi ha kata ka sngi leh kmen jong phi; hynrei to, ngan shu kit bok kit rwiang ba phin iaim suk im sain baroh ar ngut, bad ba phin iaroi parum pareh. Khublei ho!" u kren pynkut u Pharen.

"Khublei!" ong ka Ñia Risang, bad ka rynsied noh thong sha uwei pat u tnat dieng, ka da pah artat *kup kup kup! kuk kuk kuk'*

"U briew aiu uta uba lalot thap doh sa ha ka khawai ki risang ruh?" u wan kylli uwei u Sier uba pait pnat ki reng kynrem.

"Me dei u mrad uba sarong, uba khwan lade, bad uba lyndet hukum. Mem nang satia ban kren don akor hakhmat ki briew," u kylliang ktien u Phareng da ka jingbitar.

"Ngam, salia kum ia me u mynder uba wan leh trai ha ka ri jong ngi," u kren kyreit u Sier. "Lada me kob, ngan kynting ia me thing sha bneng da kine ki reng kynshreng jong nga."

U Phareng u bitar laiñ. "Khun ka kit pyrthei," u ong, u da kyryiat artat ia la ki bniat, "Pha ioh ki ktien ruh ki ktien khar ei suda na madan! Ngan hikai ia pha kumno ban kren." U thew ia ka suloi namar shyllangmat u sier bad u siat dain. Pum mih da ka tdem suda na ka ktang suloi, bad uta u Sier ruh u her jap bran.

"Kabym dei, kabym dei!" kawei ka dieng ngan kaba jrong bad iar bha ki tnat ka kynthoh ha ka sur pynrem briew. "Ngim ju shah iano iano ban pynmong pynmynsaw ia ki sim ne ki mrad ha kane ka khlaw; baroh ngi iaim iasah ryngkat kum kawei ka ïing."

"Oh", u phai ktien u Phareng; "nga sngewsih shibun ba nga la kum pynkhein ia kawei na ki adong jong phi, bad nga ngeit phin map bad klet noh ia kaba nga la kum leh bakla. Phi i, nga da kwah eh ban ialong lok bad ki jingthaw baroh kat kiba nga iakynduh, namar dei ma ki kiba pynlong ia kane ka pyrthei jong ngi ka jaka shong kaba itynnat. Nga sngewsih ba uto u Sier u pynbitar ia nga; hynrei nga tharai un ym lei lei. namar une u kuli um shym mih satia napoh suloi!"

"Ngi sngew tynnat shibun ban iashem bad phi u briew uba ieit bad sngew lem ia kiwei pat, bad uba kloi ruh ban phla ia ki kam bakla ba u la kum leh," ong ka dieng ngan. "Mynta, kum ka shnong baroh kawei ngi pdiang sngewbha ia phi, bad ngin khawai sngewbha ia phi da u ruti ba la kyllan makhon baroh arliang, u kiek, ka jam, u biskit, bad ka wain, khnang ba phin sngew kumba phi don ha la ka ri."

U Phareng u khapbrib ngain ki khmat, u da pynwah dur ha la ka jingmut ia kita ki bam bang bam thiang. Ynda u peit pat sawdong jong u, u iohi ba don kawei ka miej ba la tap da ka jaiñ lieh ba la suh syntiew itynnat bha. La pynkhreh ruh ia ka shuki ba un shong; bad ha kajuh ka por la buh ia ki jingbam kiba i bang tam ha ki pleit ba la pynitynnat da ki dur kiba pher ba pher. "Imat ki khreh khnang na ka bynta jong nga, ym dei?" u Phareng u kylli. "H'oid", ong ka dieng ngan. "Shong, Sahep, shong; bam, dih, bad leh sngewbah. Kat kaba phi kwah, phin ioh; bad kat kaba phi sngew duna, ngin wallam."

U Phareng um shym ap ba ka dieng ngan kan da kyrpad arsien ba un shong ha ka shuki. Kaba u sngew phylla eh ka long ba, kat kaba u kwah ha la ka jingmut, kata ka bam ka wan mih hi ha kata ka miej. U pynkhuid phar ia ka bam ka dih ba la buh halor ka miej; u shong shaniah ha ka shuki; u kyntiew ia la ka kjat kamon halor ka Ibong kadiang; u bat ia ka klat wain ha la ka kti, bad u peit u bishar ia ki syntiew ki skud kiba mih sawdong jong u. Katba u dang pynkhih sngew hun ia la ka khlieh, u ioh sngew ia kawei ka sur kaba ong, "U Sahep u la kdang!" bad mar kumta, kata ka klat wain ka shu jah noh jar.

"Ha-ha-ha! Hi-hi-hi!" ki iarkhie sngewbha ki mrad bad ki sim kiba ker sawdong ia uta u Phareng. U Phareng um shym iohi satia naei ki wan mih byllai kita ki mrad phylla kiba pynkhih la u tmaiñ la ka shyntur, bad ki sim bun rong kiba pynieng la u ryndang ha ka por ba ki pynmih sur.

"Puk puk puk, phiw! puk puk puk, phiw"! ong u Brai "Ngin iashad ngin iamastieh, ngin tem ksing bad ngin put tangmuri, ba un phuhmut u Sahep uba poi phylla hapdeng jong ngi! *Phiw! puk puk puk!"*

"Ieng, koh Khan," ong u Kui; "shad mastieh ma me katba nang padiah ma nga. Me Brai, men put tangmuri, bad me pat Bthong, men tem ksing. Ieh ka Ñia Dkhoh bad i Bih. Rabit kin iashad kynthei."

Kum kata ka jingpdiang burom ia u Phareng hapoh ka Lawkyntang ym pat ju don mynno mynno, bad, lehse, yn nym don shuh lano lano. Ka Dkhoh jyllieb ka peit sha la ki kpieng ki ksah, bad sha la ki dhara ki muka ba ka kieng ka kup sarong. Ka bat ka rumar rusom kaba lieh ha la ka kti kadiang, bad teng teng ka ñiad syep ia la ki ngab haba ka kum peit sha ka phang ba shad u Dkhan. Ka Rabit paṭ khling khling, khlang khlang, ka peit lok diang diang, mon mon, katba ka kynthih kynthong, kynthong, halor u phlang. Ka ksing u Bthong ka iahap sur bha bad ka padiah u Kui, uba shu ang shahe haba u peit sha u Brai ba u kohnguh la ka khlieh kat kum ki sur ka tangmuri. U Dkhan u shad sawdong sawdong, bad teng teng u wiat muiñ haba u peit matsuh ia ka Dkhoh. Ki sim baroh ki iarwai, ki mrad ki iathab kti, bad u Phareng pat u kyrdem-ia-shong.

Ynda la dep ka mastieh bad ka shad kynthei, u Kui u ong, "Ka bynta kaba ar dei ka shad bat syngkai. U Ñi Dngiem un shad bad u Myrsiang, bad u Mynthna pat un iabat bad u Shrieh; u Niangkwang un tem bom, bad u Khyllad un kynruh shakuriaw. "Wei, ar, lai!"

O ho, hep! Kum kata ka shad bat syngkai u Phareng um pat ju iohi mynno mynno. Ki iashad shi jur shi jur: uwei u bat na ka syngkai uwei pat. Haba uwei u kynthih. uwei pat u ieng ha khyndew; kumta mar mar kylliang. U koh Siang u suk ban kynthih; hynrei u Ñi Dngiem ba u khia u lah ban rah tang tang shiliang ka kjat. U Mynthna bad u Shrieh pat ki iashong noh tang jang jang, namar tang shisien kynthih u Shrieh thing, u la da shong kulai noh pynban ha ingdong u Mynthna, bad u Kui um shah shuh ba kin iashad.

"Kaba lai bad kaba khatduh", pynbna biang u Kui, "dei ka shad kaweh tdong. Kane dei ka bynta u Bshad".

Shaw ki iarisa lang baroh bad ki iathab kti artat haba u Bshad rymmuiñ u phuh sngew sarong bad u mih ha madan. Tang mar iakut ñiew u Kui *lai*, kata ka shad kaweh tdong u Bshad ka pynrkhie iap ang ia ki baroh haduh ba ki hap iabat la ki krung ki krung. U Bshad u shad bad u rwai :—

U tdong symphiah, saphup, saphup,
U phuh da rong saw rong bthuh;
Diang diang, mon mon, khwup khwup, khwup khwup,
U khih u talaiñ sahuh;

Ki mrad dem tdong ba iaid sakthup,
Ki dei ki sarong jaituh.

U riew ap bam na pliang kiwei,
U kalain tdong iashong;
U mrad ba im ha ka shang pyrthei,
Un liem h'u Khyndai Umtong!
Kaweh I'u tdong ha shyngkub i mei,
Bad pyiar la ki sner bun rong.
Ko mrad I'u tdong kaweh sngew sarong,
Ko sim to pyiar la ki sner bun rong.

"Shawas! shawas!" ki sim bad ki mrad baroh ki iathab kti haba u Bshad u kohnguh la ka khlieh kum ka dak ban pynpaw ba u la pyndep ia la ka bynta. "Lym da dei ba ka Sngi ka la jan sep", ong u Kui, "ngin jin da la khot sa ia ki Skei ba kan rwai solo. Ieng khynraw, ieng, ngin iakhublei khatduh ia u Sahep uba sbun jong ngi."

Baroh ki iaieng lang shrak, bad ki ai ia ka jingrwai khublei.

Khublei ko Sahep ba ieit eh jong ngi,
Katno ngi bynnud ban iakhlad bad phi;
Ynda phi Ieit phai pat sha la ka ri,
Wat klet ho Sahep ia kane ka sngi.
Oh oh! Khublei ngin sa iashem pat,
Wat la phin Ieit phai sha ka ri Bilat.

Nangta u Kui kum u nongialam u shim ia la u diengduh bad u hukum ia ki sim baroh ba kin bud kynhun nadien u Phareng, katba ki mrad pat kin lam nakhmat, kum ki shipai kiba Ieit on ia la u kapten. U Phareng u kieng ia la ka pla da ka khmat kaba i phuhmat, u bah la ka suloi ha ka tyrpeng kadiang, katba ki sim bad ki mrad baroh ki iaiaid ryntih lang, ki iarwai artat:—

Teng teng wan jngoh ko Sahep ia ngi,
Katba phi dang don ha ka ri Khasi;
Ynda phi Ieit phai sha ka ri Sepngi,
Wat klet ho Sahep ia kane ka sngi!
Oh oh! Khublei ngin sa iashem pat,
Wat la phin Ieit phai sha ka ri Bilat.

Jak ka kut kyndit kata ka jingrwai sngew thiang, bad jlam ki jah lut kyndit kita ki sim bad ki mrad. U Phareng u shu ieng marwei

dngeng kum u bieit; bad ynda u peit bha, u ithuh ba u la poi sharud ki pud ka Lawkyntang. U sngewthuh ba u tip briew biang biang, hynrei um sngewthuh na shaei u wan, bad um kynmaw ei ei ruh ia kaei kaba la jia ha u ha kata ka sngi. U kynmaw tang katne; ba u siat ia uwei u sier; hynrei u lyngngoh pat ban shem ba u kuli ba u thep mynstep u dang sah kumjuh hapoh ka ktang suloi.

U Phareng u leit phai sha ïing u Syiem Symphup kum u briew uba dang wan na ri ka rngai. U Syiem Symphup kum u briew uba dang wan na ri ka rngai. U Syiem um artatien ba u Phareng u la ngam shapoh ka Lawkyntang. "Nga la maham ia phi hynne mynstep," u ong ha u Phareng, u pangah artat ia la ka khlieh. "Don bok phi dang wan phai-ha ka jingtip briew!"

U SHUKOR, U BUITTUH, BAD U THOHMUT

Ha ki sngi u Syiem Symphup, don uwei u suri uba shait tuh blang na sem u Syiem. Ka kyrteng une u suri ka dei u Shukor, bad la knot ia u kumta namar ba u long uba nang tarn ban thok na ki para suri baroh. Ki myrsiang bun buit katno katno ruh kim lah kot buit ban iapyrshang thawtuh bad u. Wat u Buittuh hi, uba stad tam ban phon bad kren shalai na ki myrsiang baroh, u phla paitbah ba u Shukor dei u ranglahduh ka kynhun Iamler. "U thylliej jong u uba pnah kum ka sim lai dieng", ong u Buittuh; "hynrei ka dohnud jong u pat kaba kuhiw kum u'sew shrut shyieng!"

Ki nongap masi u Syiem Symphup ki la dum ka buit ka stad jlang kumno ba man ka step kawei ka biang kan shu jah na sem. Man ka miet la pynap tawiar ia ka sem blang da ki sewbeh kiba lah ban pyniapher ia ka syrwet suri na ka syrwet myrsiang; hynrei ynca ki ñiew ia ki blang ha kawei pat ka step, kawei ka blang ka la duna. "Kane te la dei u Leisuri," u Syiem u ong ha ka Mahadei. "Lada kine ki sew bam pap kim wiar kim dait sa shibit ka miet, ngan khrai lut ia ki baroh lashai ka sngi."

Uwei u ksew ap ïing u Syiem, uba kyrteng u Thohmut, u ioh sngew ia ki ktien byrngem u Syiem. U Thohmut u dei u ksew uba iong bha u shniuh ngain ngain; ka thoh dak lieh tang khyndiat namar pdeng

ka khmut jong u, bad dei namar kata ba la khot Thohmut ia u. U Thohmut u diaw bad u sngewsih eh ban iohi ia ka jingbitar u Syiem, bad u la kut jingmut ban thap bha ia uei bua shlan ban wan tuh blang ha kata ka miet. "Nga tip u dei u Shukor," u shu ong ha lade; "hynrei ngam ju ioh lad satia ban kahap ia u. Ngin iapeit kai sa shibit ka miet, lah ka khlieh ksew ne jop ka jabieng suri."

Ha kata kajuh ka miet, haba la kynjah bha jar ha Nongbah, ki suri bad ki myrsiang ki ialang dorbar ha kawei ka khlaw.

"To, khynraw," u sdang kren uwei u suri uba i rangbah tam na pdeng jong ki, "mynta ngin ieh sa ha ka buit ki myrsiang ban wan bah blang."

"Nga iamynjur ia ka jingpyni i Bah Shukor," u pynhap nia uwei u suri samla. "Man ka miet, dei tang ma ngi ki suri kiba rung ha sem blang u Syiem, katba ki myrsiang pat ki shu nang peit tuh na rudnong".

"H'oid", u kem ktien noh u Shukor; "h'oid, mynta ka miet dei ka pali ki myrsiang. Ne, kumno phi ki koh siang phi ong hangto, saphup la ki tdong phi kaweh symphiah man kaba phi ioh doh kyndang na ngi?"

"Phi i, Bah Shukor", u Buittuh u jubab, "ngi bun shisha ka buit, hynrei ka bor ngi kham duna. Pynban kumba ngi la iashrut doh shyieng lang bad phi la katta taiew, ka dei hok ba ngi ki myrsiang ruh ngi dei ban khein ba ka kit blang na sem u Syiem ka dei ka kamram jong ngi. Nga sngew nguh ia i Bah Shukor ba i pynkynmaw ba ngi ki myrsiang ngi don shibun ka buit; kane ka dei ka sap suri kaba pynmih buit ia ki riew don bor. Ngin pyrshang ban pynpaw mynta sa ia ka sap myrsiang kaba pyndon bor ia ki riew bun buit".

"I koh Buittuh i kren kum u myrsiang ubym shu pun shi kpoh ki buit, hynrei uba da pyntrei kam de ia ki", ong u Shukor. 'To, katba phi nang leit kem blang—kynmaw kein ban wan bah da ka langlieh — ngin nang tylliat ma ngi ia ki musla musli, bad ngin pynbiang ia ki jingshoh jingber baroh. Ynda phi wan phai, wat klet ban iapan sying bad sohmynken na ka Ñia Syllai, bad aham! ngin da iashet jadoh de shisien shisien".

Ka dorbar ka la wai khlem don jingiapher jingmut. Ynda ki myrsiang ki la iamih ban leit kem blang ha ka jingialam u Buittuh, ki suri ki iasliew ding bad ki iapynkhreh lypa ki khiew shet khiew sdieh baroh shrak, ki iarwai artat:—

Ki niang jawa ba bam jyndem,
Ha ïing u Syiem ki thiah;
Ki sew khlem khmut ba ap ka sem,
Ki bam iashong shaniah;
Tang dap ka kpoh, ngaiñ ngaiñ ki khapbrib khmat,
Tang thiah ki Syiem, ki ruh ki thiah ryngkat.
U riew khlem khmut khlem khmat khlem shkor
U ap ka spah ki Syiem;
Ko khun heh buit khraw bor i mei,
Ia u balei ngin tieng.

Ki khatar buit ba heh jaiñspong
Lyngngeh ki shong shuki;
Ki khatar bor ba pyrta shnong
Lyngngai ki shong kali;
Hynrei kim tip Suri u ieng ha dwar,
Bad kim ioh sngew Myrsiang u jakoid Syiar.
U riew khlem khmut khlem khmat khlem shkor
U ap ka spah ki Syiem;
Ko khun heh buit khraw bor i mei,
Ia u balei ngin tieng.

"Lada u khun bynriew u sngewthuh ia kata ka jingrwai jong ngi", ong u Shukor, "khlem pep un ong ba ki suri ruh pleng, ki nang ban pharshi briew! To samla ka kynhun nep bniat, mynta ba ngi la dep ka ot piat bad tylliat musla, ngin iashong sawdong kane ka ding, bad ngin iasei ki sur suri. Me hangto", u kdew sha uwei na kita ki suri, "me kyrteng uei?"

"U Tuhhok", uta u suri samla u jubab.

"Me, Tuhhok", ong biang u Shukor, "men ai kawei ka phawar kaban pynshong shit ia ngi baroh. Me nang em ban phawar?"

"H'oid," jubab uta u suri samla.

"Uwei pa uwei u suri u dei ban pnah ka nia phawar", u pynshong nia u Shukor. 'Ieng, Tuhhok; ieng; bad ai ia ngi ka phawar kaba thiang".

Ki suri baroh ki la iashong shit. U Tuhhok u ieng hapdeng jong ki, u wiat muiñ, bad u ong, "Ngin phawar da ka phawar *iaong; ong, ong, ong, ngin ia kynhui ngin iakynha, ngin iakyrkoh ngin iarisa!* Phi ianang em baroh ia kata?"

"H'oid", ki jubab lang.

"Ong, Tuhhok; ong", ong u Shukor.

U Tuhhok-u phawar bad u shad artat, katba ki lok jong u ki nang iathab kti bad pynkhih la ki khlieh, ki da iaong lang kat kum ka jinghap ki ktien :—

Tuhhok : Hei ko myrsiang ha lum Shillong,
Hei ko Skei bad hei ko Bthong,
Hei ko Bah bad hei ko Kong—
Lang : Hei, singap mo ngin dup iaong!
Tuhhok : Phi kiba thiah ha ki tusok jem,
Phi kiba kup da ki ryndia tlem,
Phi kiba sem da ki dhara stem—
Lang : Hei, sngap ki Suri ba ki iakyrdem!
Tuhhok : Phi kiba kit da ka khoh u star,
Phi kiba trei da u khulom nar,
Phi kiba shong ha shuki sorkar—
Lang : Hei, sngap ki Suri ba ki iaphawar!
Tuhhok : Wei—wai—wiaw!
Tuhhok : Sei ka rwai, pynmih ka siaw!
Tuhhok : Wei—waw—war!
Lang : Sei khynraw la ki phawar!
Tuhhok : War—woi—wong!
Lang : Phawar kloi ngin dup iaong!
Tuhhok : Hei, ioh ong nga mo; hei ioh ong ng mo!
Lang : Ong, ong, ong; ngin iakynhui
ngin iakynha, ngin iakyrkoh ngin iarisa!
Tuhhok : Hei dopwai dopwai u kisih te,
Shon ka jin u kulai,
Ka bam lait n'u kwai bad u dumadih,
Ym don kat i tungrymbai!
Lang : He-i! Kiw!
Tuhhok : Hei, ioh ong nga mo; hei ioh ong nga mo!
Lang : Ong, ong, ong, ngin iakyn hu i ngin iakynha!
ngin iakyrkoh ngin iarisa!
Tuhhok : Hei, ka bam jyndem ka men kmie jilap jilap,
Shalymmen ka paro;

Pha ong du khatei pham don men kpa pha re,
U riehtymmen pha uto!

Lang : He-i! Kiw!

"Kein noh, Tuhhok; kein noh!" u Shukor u kyang sngewbha, u da bat da ki kti ia la ka syngkai, katba u rkhie iap ang kat lah kat iai. "Ka tyngam me ioh kaba da kat ka kyrteng! Ei ba jer ia me kumta?"

"I mei," u Tuhhok u jubab hok.

"Nga ngeit dei ka kmie jong me kaba nang ban jied kum kata ka kyrteng; namar ha khmat ki suri, kano kano kaba ki tuh dei ka hok jong ki" u pynhap nia u Shukor "Hynrei balei kita ki myrsiang katta ruh kim wan shuh; tang ban tuh kawei ka blang ruh kan shim por shi snem ba kin nang!"

Hamar kata ka por u wan rung kyndit uwei u myrsiang samla hapdeng jong ki. Um shym lait kren shiphang namar ba u kyndeh shadem ba u la her than. Ki suri baroh ki shu iapeit lyngngoh khlem nang kylli ei ei ia u. Ynda u la lait thylliej, uta u myrsiang u shu ong, "Ale kloi, ale! Ki ksew u Syiem ki la ioh kem ia u Buittuh!"

"Ki ksew uei?" u kyrhuh u Shukor, wat la hapoh hapoh u sngewthuh ba ka jingkhriat ka la par ha ka snam jong u.

"Ki ksew u Syiem ki la ioh kem ia u Buittuh, bad lehse katta ki la patar ia u," ong biang u myrsiang. "U Thohmut bad ki lok jong u ki ap syntiat narud phyllaw, bad hamar ba ngi dang mih na sem, baroh shi kynhun ki kynrup pum kum ki ksuid ka dujok. Ngi shu iaher iap kat shaba lam ka kjat. Bun na ngi ngi lait im, bad ynda ngi iakynduh lang biang ha rudnong, ngi shem ba u Bhittuh bad lai ngut na ki lok jong ngi ki la jah. Ngim artatien ba ki ksew u Syiem ki la ioh kem ia ki. Ia ngin leit iapyllait ia ki, lada dang i don lad".

"Nga nang tharai ba phi ki myrsiang phi nang ban pyndonkam bha ia la ka buit kaba phi tynñian haduh ban da pyrkhing ka kpoh; hynrei nga imat ban leh tang ka khlieh, bad ban jem pat ki thied, kabym larkam. Ka Jabieng kaba bha ka dei ban iawan dur bad ka rynieng de," u Shukor u kren kum u nongiathuh khana uba da khan ia kawei pa kawei ka ktien.

"Bah Shukor", u knot kyrpad biang uta u myrsiang, "nga ngeit kane kam dei ka por ba phin sneng pharshi ia ngi. Saw ngut na ka kynhun jong ngi ki don mynta ha ka tyngam ki ksew—"

U Shukor u kiew snam ki khmat leiñ. "Peit shane khun ka khlieh kada," u kyrhuh. "Lada men dang ang sa shi kyntien, ngan phah patar sa ia me de ha kine ki suri, bad men sa ong hangta ba lah ka shah kahap ha u skew ban ia ka shah patar ha u suri." Uta a myrsiang uba pli u shu sngap noh jar, bad u khynñiuh artat; namar u la ithuh na ka rukom peit ki suri ba ki pyrkhat ba ka doh myrsiang ruh ka bang hi ha bym ioh doh blang.

"U Buittuh u dei u nongialam uba bieit". u Shukor u kynthoh, u da peit kliw sha u myrsiang. "U la dei ban sma lypa shuwa ba un rung sha ka jaka ki Syiem; bad kum u jingthaw uba bha khmut u la dei ban sngewthuh la ki ksew ki thiah ne ki peit. La katta ruh, ia ngin ialeit jngoh ka la jia aiu ia u kpa ka buit khlem bor".

Sa shiphang ki wan poi ha khlieh uwei u lum na uba ki lah ban iohi ia ka phyllaw u Syiem Symphup. Kita kiwei pai ki myrsiang ruh ki la iadon lang hangta, bad baroh ki shu iakhynñiuh kum kiba ioh khieshoh. Ki shu peit sha kita ki suri, bad ki suri ruh ki shu peit sha ki myrsiang khlem iakren wat tang shi kyntien ruh.

Hangthie ha phyllaw u Syiem ki iohi ia ki dak ka jingshongshit. Ki iohi ia ki ksew ba ki ker tawiar ia ki saw tylli ki myrsiang, bad ki ithuh ba uwei na ki dei u Buittuh. Ki iohi de ia u Thohmut ba u kaweh sngew hun la u tdong ba u la ioh pynliem saw tylli ki myrsiang ha ka buit jong u. Hamar kata ka por, ki iohi de ia u Syiem Symphup bad ki shakri jong u ba ki mih na ïing syiem bad la ka sharak, bad uwei na ki u rah kawei ka wait lyngngun kaba nep bha har har. U Thohmut u ieng bad u jliah ia ki kti u Syiem, u kaweh sarong ia la u tdong, bad u ong artat, "Katto te Paiem phin nym khrai khlieh shuh ia la ki ksew". U Syiem symphup u shu thap tok tok na ka khlieh u Thohmut kum ban ong, "Me dei shisha u ksew uba bit ban ap ia ka ïing ki Syiem".

"Ia une uwei u rangbah myrsiang, ngin ai ka jingsneng kaba tyngeh", ong u Syiem, u da kdew artat sha u Buittuh, uba pyndem la ki khmat sha khyndew. "Shim khynraw", u hukum ia la ki shakri, "Shim ia une, bad dain noh ia uto u tdong saphup jong u ba u jrong than".

Ki shakri syiem kim ap ba u Kynrad jong ki un da hukum ar tien. Ki patom ia uba pli u Buittuh, ki pynshah bha ia u tdong jong u halor kawei ka dieng lyngkhot, bad ki dain tbak ia u. Kliang liang

liang u kyang u koh Buittuh bad u ksaid u khih lympat kum u sniang uba shah dung nar saw na ryndang. Ki ksew baroh ki iakynshi kynphuit ia u Buittuh katba u her lap katba don la ka bor shapoh khlaw, ki da ong, "Khie iathuh ha u Shukor, bad ong ba lashai ka sngi ngin sa pdiang sngewbha ia u".

"I kine pat lai", ong biang u Syiem, "ngin sympat ia ki da u riphin ba la kyllan umphniang. Thohmut, patar ia ki".

Pum ryngkoh u Thohmut halor kita ki myrsiang, bad tang jang jang, u la khawai doh im ia ki bad la ki lok.

U Shukor, ki suri, bad ki myrsiang, kiba nang peit syntiat ia kata ka khrai tdong bad patar doh myrsiang, ki par met rem, bad ki sheptieng her, haba ki pyrkhat ba kata kajuh ka apot ka lah ban jia ha ki de. Mar kumta, ki ioh sngew ia ka jingjlew u Buittuh *haw, wait wait* na uwei pat u lum, bad bran ki iamareh sha u, ki iakyang ryngkat *haw, wait wait! haw wait wait!* Ki lap ia u ba u dang sah sa khyndiat i mynsiem. U Shukor u tur hajan, u mut ban kren, hynrei u Buittuh u kyrngah ka khlieh, bad u ong, "Nga iap ka jingiap kaba jah burom; nga la thok, nga la tamti, nga la tuh, bad nga la pyniap; hynrei ba u nongshun jong nga un pyllait ba ngan im ha ka jah burom, kata kaba ngam lah shah satia. Ha ki myrsiang ka im khlem tdong ka long kaba jah burom bad pohrati tam ha ka pyrthei. Ki khmat jong nga ki la sdang jngut, hynrei nga iohi ia ka dur u Thohmut kum u ksuid ki jingpynhiar kput. Kiar bad phet iap na u. Nga la maham ia phi, bad wat set laha ia la ki shkor kum ha ki por kiba mynshuwa. Khublei! bad u pyndem nguk ia la ka khlieh, u kyllon de kram ha khyndew.

"Kaw, hait! kaw hait hait!" ki suri bad ki myrsiang ki jlew ha ka sur sheptieng, bad ki iaher iap la ka lad ka lad.

U Thohmut u peit sha la ki para lok bad u ong, "Lashai ka sngi ngin ialeit bud dien sa ia i Shukor kyreit. Lada u tbit tang ha ka tuh, bad u ulu pat ha ka pyrkhat, khlem pep ngin sa ioh bah krong ia u".

"Shngiam ka doh myrsiang, ne, bang ka doh suri, bah Thoh?" u kylli uwei u sew samla.

Kak ki iakyrkait sngewbha lang baroh, bad ki nang iarkhie sahuh shuh shuh haba u Thohmut u ong, "Phin sa iabishar hi lah ka doh jongno ynda phin ioh mad lashai ka sngi. Mynta ka miet, ki Syiem ki la ioh thiah suk; hynrei ngi ki ksew pat, ban kham shong shit ka pajait doh

suri lashai, ngin iarwai shuwa da ka jingrwai ki nongjop. Wei, ar, lai!" niew u Thohmut, bad baroh ki iarwai kumne :—

Myrsiang tuh doh ha bniat ba nep
Ki ksew, ki liem lyndang;
Suri jlawnguid ba iaid sakteb,
Na lum sha lum ki shang;
Ki syiem ki dain u tdong myrsiang thap tuh,
Ka doh suri lashai ngin mad khlem mluh.
Ko khun ka thok, ko ksiew ka tuh,
Ale bad ngi ki ksew;
Phi leh mynkren mynrkbie sahuh,
Ia phi ngin hikai jlew.

Shano ba don suri myrsiang,
Shata la khmut ngi sma;
Ki khun ka thok ki tem sur thiang,
Balei ngin sngew phylla!
Sharum shaneng ki iaid pawang khlem por,
Mar kor kiwei ki kit ki rong khlem dor.
Ko khun ka thok, ko ksiew ka tuh,
Ale bad ngi ki ksew;
Phi leh mynkren mynrkhie sahuh,
Ia phi ngin hikai jlew.

"Ki ki-rik ki-i-k!" u kynih u syiar.

"Uta u khraw jutang u la hukum khreh noh ka leit beh suri," u kynthoh u Thohmut. "Ia khynraw, ka bneng ka la saw, ia ngin iaieit bud dien shuwa ban mih ka Sngi."

Bran ran ran ka kynhun ki sewbeh u Syiem Symphup ka mareh sha khmat, bad ki tur shaphang ka khlaw ba thiah ki suri bad ki myrsiang. Tang mar shisien her thaid, ki la da lap ia u Buittuh ba u thiah iap lyngkding ha uwei u lum. "Wat ktah ia u," u maham u Thohmut, "ioh ka blad noh ka doh suri shibit." Na kata ka jaka ki la sma dien, bad u Thohmut kum u nongialam u hukum ia ki kumne, "U Shukor u la her iap, bad ngi dei ban bud dien ia u. Ngam artatien ba ma u bad ka kynhun myrsiang-suri baroh ka iarieh ha katai ka lawbah. Shi kynhun na phi phin tur na shaphang kadiang, bad shi kynhun pat na shaphang

kamon; nga bad ka kynhun kaba lai ngin rung napdeng. Shaphrang khynraw, shaphrang; ngin tur bad ngin ym phai dien".

Bran ka kynhun ki ksew ka tur biang. sha khmat. "Wat wiar tat haduh ban da poi harud ka lawbah", ong u Thohmut. "U Shukor, u Shukor; nga la sma ia ka syrwet u Shukor". Ynda poi harud kata ka khlaw, ki ksew ki pra lai kynhun, bad mar kumta ki wiar bad kyrkait da ka sur ki nongjop. U Shukor bad la ki lok ki sngewthuh ia ka jingma ba ka wan kyndit; bad na ki lai dong jong kata ka khlaw, ki ioh sngew ia ka tyngam ki nongwad kput. Bak u phet sha khmt bad la ki nongbud; hynrei shano, ka her iap khlem pyrkhat ka long hi kumba noh ha riat. Sa katto katne khyllipmat, u Thohmut u lap ia u, bad u lympat ia u hak, u ksih artat na i ryndang da la ki bniat haduh ba un da jah mynsiem jak.

Tang uwei ar na kita ki suri bad ki myrsiang ki lait im ha kata ka sngi. Bun na ki ki iap ba ki la sheptieng palat. U Thohmut bad la ki kynhun ki ioh pajait doh suri phylla ha kata ka step. "Kata ka doh suri kam da pher du na ka doh myrsiang", u Thohmut u thnum katba u kahap ia ka met iap u Shukor. "Pleng, ka thok bad ka shukor ki iadei naduh ka jinglong haduh ka dohnud! Bam samla, bam, bam ha ban da hun, namar nga ngeit ngin nym ioh shuh lano lano kum kane ka khawai bah".

Ka por bam ja step u Syiem Symphup, u Thohmut u la wan phai bad la ka kynhun nongjop. Baroh ki ksew ki pynieng la ki tdong, ki da rwai-ia-iaid ia ka jingrwai jop thma:—

Ki khun ka thok, ki ksiew ka tuh,
Ki liem ha bniat ki ksew;
Phi leh mynkren mynrkhie sahuh,
Mynta haei phi jlew?
Ha ha, mynta ki khun ka bthuh
Hapoh nurok ki jlew!

U KSEW, KA MIAW BAD U TUTA

Ha ki sngi u Syiem Symphup, don uwei u nongrep uba ri uwei Ksew, kawei ka Miaw, bad uwei u Tuta. Mynmiet mynmiet, Ksew u thiah ha tyngkong, bad u khapbrib ki khmat; hynrei ki shkor pat u mynshah kyndiang ioh wan thap rung u nongtuh nongthiem ha ïing. Ka Miaw pat ka thiah ha dpei, bad ka kyllain la u tdong; la ki khmat ruh ka khapbrib kum u Ksew, tangba ka pynieng la ki shkor ban sngap shano ki par ki khnai ba kan dup thap. U Tuta uba shah teh kynjri bad miet bad sngi ha shyngkub, u shu nang peit sian ia ka rukom im ka Miaw bad u Ksew. U bang eh ban rwai, "Tuta ai khaw, tuta ai khaw". Bad bunsien u rkhie bein ia la ki lok ba kim nang ban rwai kum ma u.

"Hew hew!" ong u ksew, "balei lih. Tuta me nap tang ka pharshi ia nga man ka sngi?"

'Tuta ai khaw, tuta ai khaw!" u Tuta u kynud, u da rkhie kynkiak artat. "Nga itynnat ba me iajuh lok bad ka Miaw."

"Don ei ei kaba pher hangta?" u kylli u Ksew da ka jingbitar, bad u pynieng kynthung ia la u tdong kum uban rynsied artat pum ha uTuta.

"Ha-ha-ha!" rkhie kyrkait u Tuta. "Me te uba la la kren ksew shisha. Mem ju tip ba ka miaw bad u ksew ki dei ban im kum ka miaw bad u ksew? Uba pli u ksew!" u kynkik kynkiak biang u Tuta. "Ba u Ksew un iateh lok bad ka Miaw em! Ha-ha-ha, tuta ai khaw!"

Uba pli u Ksew u shu shri iam rem beiñ bad u phai tuiñ. Ha kata ka por, ka Miaw kaba la shu sngap siar kmang marud dwar, ka mih kyndam blait bad ka shri baiñ. "Ngan kynthih thing, bad ngan ktha throp ia kato ka khlieh tuta jong pha, khun ka nang ang!" ka Miaw ka ong kum kaba bitar shisha shisha, bad ka leh mynleh iaid shane shane, shatai shatai, kum kaba ïit kano ka jaka na kaba kham bit ban rynsied. U Ksew ruh u phai dien biang wang ban pynkiuh ia u Tuta, mynta ba u la ialang ar ngut.

Hynrei u Tuta uba la ithuh ia ka jingmut u Ksew, bad uba la pule de ia ka buit ka Miaw, u nang i thamula pynban. Um nang shuh ban rkhie, bad um nang shuh ban bein. Kumta u shu rwai pharshi noh kumne:—

Mynmiet u Ksew u thiah ha tyngkong,
Ki nongtuh ban ap pahara;
Ka Miaw ha dpei ka kyllain la u tdong,
Ka thap ki khnai ba tuh dohkha....

Ka jingbitar ka Miaw bad u Ksew ka long kabym lah ong shuh. Ka Miaw ka kyryiar la ki bniat, bad u Ksew pat u pyrjah slep shi slep bad ka jawdud artat. U Tuta u leh kum ubym iohi, bad u kynud biang:—

Mynstep ki iashem ha phyllaw,
Tang khmat ki iapeit seh kraw;
Joit kynthih ka Miaw ha ingdong u Ksew,
Uba pli u khih lympat ha khyndew.

"Tuta ai khaw, tuta ai khaw! Kumno phi sngew ia kata ka jingrwai?" kylli u Tuta.

U Ksew namar u dei u ksew u shu khñium iam rem *ur-r!* Ka miaw pat, ba ka dei kaba rit met, ka shla shaba palat, bad namar ba kam i ioh lad ban pynhiar kput halor u Tuta, ka rynsied shisha thong ha ingdong u Ksew, ka ksam ia ka doh jong u da la ki tyrsim kiba nep, bad ka dait trait ia ka ryndang jong u da la ki bniat. Wow ba la khih lympat uba pli u Ksew hangta ha phyllaw, u kyrhuh bad kyrthet la ka met ban pynhap ia ka Miaw, hynrei em, ka Miaw ka snoh hi rdin katba ka pyntrei kam la ki bniat bad ki tyrsim. U Tuta u la isynei ia u Ksew, namar ba um shym poi pyrkhat ba kan leit jia shisha haduh katta. U la nang ngeit nang ngeit ba ka Miaw bad u Ksew lano lano kin nym lah ban iaim bha im miat, ne im suk im sain, ha kajuh ka trep, wat la teng teng imat kumba ki ialong shimynsiem. Kumta khnang ban kham kynton rnga ha ka shlem jingbitar ka miaw bad u Ksew, kiba dang iadait iashrut ha khmat jong u, u sei biang sa kawei ka jingrwai:—

Miaw, miaw! ka Miaw ka khroh ia u Ksew,
Ba un nym khih lympat than eh;
Hew, hew! a Ksew ba pli u nang iai jlew,
Bad bran na phyllaw u mareh.

Ka Miaw bad u Ksew kim shym ioh sngew kumno u Tuta u rwai, katba ki iaksaid bad ialympat pyllup pyllup, lyndang lyndang, hangta ha madan. Kumta a Tuta u shu rwai biang noh kum mynshuwa :—

Mynstep ki iashem ha phyllaw,
Tang khmat ki iapeit seh kraw;
Joit kynthih ka Miaw ha ingdong u Ksew,
Uba pli u khih lympat ha khyndew.

"Hew hew!" kyrhuh u Ksew, bad bran u mareh na phyllaw, u da kit ia ka Miaw halor la ka ingdong kum u kulai iamareh thong.

"Are", u kren u tuta ha lade hi, "ka jia shisha kumba nga rwai. Kum kane ka tamasa ngam pat ju iohi mynno mynno. Shuh ngan ring sur thiang shuh sa shisien!"

Miaw, miaw! ka Miaw ka bat u lakam,
Hew, hew! u Ksew u nang iai jlew;
Kyndit u Ksew u rynsied ha thynram,
Baroh ar ngut ki peit seh krew.

"Nga matlah ne nga peit!" u kylli ia lade ha ka sur kaba dap da ka jinglyngngoh suda, namar ha kata ka por, u iohi ia la u Kynrad hangtai harud phyllaw, ka Miaw ka mareh nakhmat, bad u Ksew pat u bud nadien, "Imat ki la iateh lok biang mo ade! U nongshun mynta, u lok lasyit! Wow, ka pyrthei imat ka la tyllun da khongpong. Shuh ngan kynud khatduh iawai da ki tien shini mithai:—

Ka Miaw halor ingdong u Ksew,
Ka bat u lakam na shkor;
Ynda u Ksew u la sahngeh ban jlew,
Kitai baroh ar ki iaid don akor.

"Tuta ai khaw, tuta ai khaw!" u kynud sngew thiang ynda u Kynrad u wan hajan. Ka Miaw ka rung beit sha ïing da ka jingsngewrem, bad u Ksew pat sabñiup u dem pynnoh niulunat ha shyngkub.

Uta u trai u syrpai ia ka khlieh, u syrpai ia ki thapniang, katba u Tuta u dait sngewbha ia ki kti jong u. "Mynta ka sngi," u ong ia u Tuta, "ngan leit ai sngewbha noh ia me ha u Syiem Symphup. Me la nang ban rwai, bad me la stad ban kren. Me dei ban pynsngewbha ia ka khun marwei jong u, ka Kumari Rupa, namar mynta ka diaw bad khuslai eh shaphang u Don Putit uba jah rngai shaei ruh ym tip."

Lieb peit u Ksew na ka jaka ba u dem. "Hew, hew!" u pah sngewbha bad u shri shdei da ka jingkmen.

Kmang peit ka miaw narud jingkhang. "Miaw, miaw!" ka pah sngew hun, bad ka shri shdai da ka jingphuhmat.

U trai um lah sngewthuh balei u Ksew bad ka Miaw! ki kren kumta. U shim shi kham u khaw, u thep ha ka tyndong, bad u rah noh de soit ia u Tuta, uba khlem sngewthuh ia ka jingkylla jinglong ki jingthaw ha ka pyrthei, u shu pah, "Tuta ai khaw, tuta ai khaw!" Mynta u Tuta u don ha ïing u Syiem Symphup. U kynud sur thiang man ka por ban pynkmen pynsngewbha ia ka Kumari Rupa, bad ngin sa ıashem pat bad u ha kawei ka sngi.

KA DKHOH BAD U DKHAN

U Khasi dei u proh jabieng. Na ki dak bad ki shın kiba paw ha sla pyrthei, u shna khanatang kiba bang bad kiba shngiam khnang ban byrngia u khun bynriew. Hangno ba don ki trep Khasi, hangta yn lap ia ki skit ki puriskam. U Kñi u pynbyrngia ia la ki pyrsa da ki khana kiba kren shaphang ka hok bad ka jingshlur. U Kpa u kyntiew ia ka bor pyrkhat u khun na ki jingshisha jong ki rukom im ki kynja jingthaw baroh, Ka Kimie pat ka kynoi ia la ki khun da ki puriskam kiba sngew tynnat ba u Khun Khasi u ai na kawei ka pateng sha kawei pat ka pateng.

Ngi la ju ioh sngew shaphang ka Shad ki LaiphewMrad ha kaba iashim bynta ki Syntiew hajar rong. Ka Tiewlalyngngi ka la poi dier namar ka lat than eh ha ka sad ka khyllong. Kaba pli khlem da pyrkhat ia ka por, ka peit ïit dien dien, phang phang, haduh ban da noh ka Sngi ian. Bad ynda ka la hun ia la ka riam, ka sa mih suki jai ban leit iashad lem bad la ki para sotti-bad. Wa, ynda ka poi, ka rong ka rup ka lah da wai; kumta da ka jingiamrem bad ka jingsngewjah burom, ka phet bran na kata ka lympung shad bad ka leit noh iap syndon ia lade, ban nym im shuh ha kakhlem rain bad shah pharshi shi junom.

Hangne ngi nym iapyrkhat shaphang ka Tiewlalyngngi, wat la ngi iasngew lem sngew synei ia ka. Hynrei ngin peit khyndiat ia ki ar ngut ki Samla kiba iashim bynta ha kata ka Shad Suk Mynsiem. Shisien ba la riew ka ksing na ki shympriahti u Bthong, ba la pyniahap sur da ka tangmuri u Brai bad ka padiah u Kui, ki ieng ki Rang samla ban shad noh kjat. U Dkhan u long uwei na kita. Ehe, haba u koh Khan u

pynnoh la ki kjat bad u pynphai la u symphiah, ki Thei samla kiba nang iakhmih kai ki shu um mynsiem hi hin. Haei pat kum kata ka jingkmen mynsiem kaba ym ju kham shem koit ha snieh pyrthei! Baroh ki jingthaw kiba ia iapoi hangta ki sngew kumba ki la mad lypa ia ka bneng naduh pyrthei, wat la kim sngewthuh shai ka jingsuk bneng ka long kaba kumno. Te napdeng kita ki nongpeit kai, ym don kiban kham saw ngab ban ia ka Dkhoh. Katai ka ieng ha Kyndong bad la ki riam dhara muka kiba la phymai khrek bad kiba la pynpher dur ia ka bak. Ki khmat jong ka ki shu peit thik tang sha ka phang ba shad u Dkhan, bad ka sngew lung mynsiem ban iohi ia ka jingiahap ki kti ki kjat jong u bad ka ksing bad ka tangmuri. Hynrei hamar ba ka dang kyndeh shadem bha kumta, ka sing mastieh ka kut noh, bad ka sing shad pat ka khot sa ia ki Thei samla ban pyniaid ia la ki pohjat halor u shyiap uba jem.

U Dkhan u la sngew hun ia ka bynta ba u la byndep, bad u leit shong thait noh harud ban jngoh sa ia ki Theisotti ba pynpaw rong. Um shym phohsniew ban iohi ei ei kaba phylla hangta. Hynrei katba u dang ñiad syep, u kum khmied liak sha ka Dkhoh, bad hangta hangta hi u la sngewthuh ba don kaei re kaei kaba par ha ka met jong u; bad kaba u sngew phylla ka long ba kata ka syep shit baroh ka pjah kynsan slam. H'oid shisha, ha kaba nyngkong u kum rkhie bein ia ka Dkhoh haduh ba ki khmat jong u ki dam sit baroh ar; hynrei ha kawei pat ka khyllipmat, u babe kylla ia la ka jingkhlem akor. U Dkhan um nang shad shuh ha kata ka sngi; u shu kohnguh la ka khlieh kat ba u pynhap ia la ki khmat tang ha ka jingkhih ki shympriahjat kiba rit bad ba wan dur jong ka Dkhoh.

Kum u jingthaw uba pyndonkam ia la ka sap ha ki por kiba donkam, u Dkhan u la kut jingmut hangta hangta hi ban leit kai noh sha ïing ka Dkhoh ha kata ka miet. Um shym poi pyrkhat ba ka Dkhoh ruh baroh shi sngi ka pynleit jingmut tang sha u. Ka tang shu dep law la ka pansngiat bad ki kpieng, u Dkhan kum u rang samla don burom beit beit u leit sha ka. Ki shu iakhublei markylliang, bad kim don ktien hi ruh ban ong shibun. Bad mar kumta hi, ki nongwan shad baroh ki la iakhreh ban leit noh sha la ki ïing ki ïing.

"Jait bym pat sep ka Sngi te," Sdang u Dkhan, "ia ngan da leit on syndon ia phi sha ïing."

Ka Dkhoh ka shu phuh samrkhie. “Yn lei ka,” ka jubab, bad ka kum pyrkhat artat kumno u Dkhan un ong lada ka Sngi ka la sep ha kata ka por, “tangba ioh phi miet pat ma phi kein ban leit phai sha la ïing.”

“Wa,” u kylliang ktien u Dkhan, “sa ia u shynrang briew ruh phi da khuslai katta katta!” Bad kum u palwan ubym pyrwa iano iano, u kylli, “Phi mut ioh nga tieng seh mo!”

“Em, ngam shym ong ba phi tieng, hynrei ioh phi miet!” ka Dkhoh ka jubab, ka da peit artat sha u Dkhan da ki khmat kiba phyrnai da ki ktien bym lah batai.

U Dkhan u kulmar jingmut thlim haba ki khlur ding ka Dkhoh ki sam bad ktah ia ki jingsngew jong u. Kumta ban pynpaw ia la ka jinglong rangiaw, u shu kyrkait noh, “Ha-ha-ha, phi te iba la ioh nia shisha!” Kumta baroh ar ngut ki ialeit lang sha ïing ka Dkhoh. Ha lynti kim shym iakren shibun; ki shu iaphawer ia kane ia katai tang ban lait na ka khmat lorni ki para lok. Kim pat shym tip ba ka pyrthei, la miet la dum katno katno, ka iohi shai kyndiang kumno u rang bad ka thei samla ki iapyrkhat katba ki iaiaid pyndem khmat tang ar ngut. Bad u Kui uba kham laplah ktien na ki nongpeit lorni baroh u siat, “Ngam pat ju iohi mynno mynno ba u Dkhan un phuhmat matlah kum mynta ka sngi!”

Ynda ki la iapoi ha ïing jong ka, ka Dkhoh kum ka samla don burom don akor ka sei shuwa ia u shang kwai bad ka iasong ia u. U Dkhan um kham ju mlien ka bam kwai; hynrei um sngew dei pat ban kyntait haba ka Dkhoh ka la iasong da ka mon sngewbha. U bam kein, tangba u mar iabam, u sngew ba la don iab ktik na u ryndang, bad u mih syep phoit. “Ew,” u ong: “u kwai plii uba dung du!”

Ka Dkhoh ka kiew snam ki ngab huin haduh ba kin saw syngyiang kum u tiewdiengsong. Ka pyrkhat imat la dei ka jingong ki tymmen ba dei ban don ka daw haba buaid kwai u rang samla. “Imat phim ju bam kwai, mu seh?” ka kylli ha ka sur kaba sngew lem shibun.

“Tip phi,” jubab u Dkhan; “toi ngam ju kham buaid thala te!”

Kumta kein ka por ka shu her khlem sngewthuh. U Dkhan um shym kynmaw ïing shuh, — bad lada u kynmaw makna ruh, um kwah satia ban pyrkhat. Ynda u la sngewthuh ba la palat shisha ka por, “Ani!” u ong, “nga la shong slem palat! Shish, nga la leh bieit phi, tip phin ong kumno mo ia nga?”

Hynrei ka Dkhoh kaba sian ka shu ong, "Phi leh bieit lei ka; dei ma nga kein kaba leh bieit. Katta phi la shong kai slem ruh, ngam shym tyrwa ja satia. Nga tip phi la thngan, hynrei ngan leh kumno. Phi i, nga sngew lehraiñ ban tyrwa namar ym don kha-im, don tang u ktung suda!"

Ka mynsiem u Dkhan ka la pisa. U tharai ba ka Dkhoh ka don jingmut da kumwei pat haba ka ong kumta, bad u ruh u shu leh sianti de kaba iahap nia noh bad ka. "Phi lehraiñ phim lehraiñ makna ne te," u ong, "ym dei hi seh ban shu sbun eh kat ia uba wan!" Ka Dkhoh ruh kam kyntu ei ei shuh; ka shu sngap noh.

Don ka por ym tang ia kiei kiei baroh, hynrei ha kiei kiei baroh ruh. U Dkhan uba la ri ia la ka j ong ka burom haduh kata ka khyllipmat, u klet noh kyndit ia lade u don haei. Ha ka jaka ba un shu khublei noh ia ka Dkhoh namar ba la miet, u sdang pynban ban kren da ki ktien kiba u riew khlem rain katno katno un nym shlan ban khlei ha khmat ka thei samla. U Dkhan u mut ba ki ktien ba u sei ki dei kiba lah ban pynum dohnud ia ka thei samla; hynrei namar ba um pat ju mlien ia kane ka kam, ha ka jaka ba kin pynkyndeh shadem ia ka Dkhoh ki pynbitar pynban ia ka. Kaba ka sngew phylla ka long ba kata ka jingsngewjan jong ka ia u, kaba ka la bat baroh shi sngi, ka shu jah kyndit noh jar. Ka peit sha u Dkhan da ki khmat kiba ong ba u dei u khlem akor, uba shu leh mynleh ri la ka burom ha khmat ki briew. katba ha rieh ha kiar innat dei ubym riaj ne khein kor ia ka jingkhid bad jingngew ki thei samla. La kumno kumno toi ka la dei ban da ri ia la ka jingbitar na khmat u Dkhan, wat la u leh ne kren bym dei katno katno ha khmat jong ka. Hynrei shisien ba la kiew ka snam ha kordeng, bad ka la rung de sha jabieng, ka Dkhoh ka la man kum ka riew lamwir. Ka tong kyndit shi nap ka peisieh kaba khluit law law, bad ka theh ia ka hamar i mationg u Dkhan plak. "Kaw!" kyang rangbah rangsan u Dkhan, bad u shad Iamwir sawdong sawdong harud ka dpei. Ynda ka iohi ia kata ka jingjynjar u Dkhan, ka Dkhoh ka la sngewthuh ba ka la leh ia ka kam kaba la bakla than eh. Sa ba kan dem khrup ha ki slajat jong u ban pan map na ka bynta ka jingleh khlem akor jong ka, ryngkat bad ka jingkular ban leh kat ia kaba un hukum ia ka ban leh, haba u Dkhan kum u ksuid ka jingpynhiar kput u ryngkoh pum ha ka met jong ka. U piam ia ka trait namar shadem bad u dait artat hak ia ka khmut jong ka. Ani, ba ka iam ka kyang ka Dkhoh katba ka khih ka ksaid ban

lait na ki ksangti bad ki bniat u Dkhan; hynrei shano, u Dkhan u kyrbam hi sit bad u kan hi sia. Ka snam ka la phlei bad tuid suki arsut ki ngab lymphuiñ jong ka, hynrei u Dkhan um pynsngew, u am-ia-khapbrib hi ngain. Ynda u sngew la hun, u pyllait-ia-kyndat bak bad u phet kyndam bran na kata ka ïing kaba u la buh jingkyrmen naduh dang sah ka Sngi. Ka Dkhoh ka kyllon pding halor tyrpait; kam shym tip briew, bad kam kynmaw satia aiu ka la jia ha ka, tat haduh ba kan da kyndit ha kawei pat ka step. Ani, ba la iam pangnud noh kaba pli ka Dkhoh ynda ka sngewthuh ia la ka shem lanot, bad ka phet wir noh artat kylleng kylleng ka khlaw. Haduh mynta, haba ka Dkhoh ka poi kynmaw ia ki sngi ba la leit noh, khamtam ia kata ka miet ba ka iashong kai nyngkong bad khatduh bad u Dkhan, bad ba kumno ka la duh noh ia la ka khmat bha briew, ka shu ud marwei marwei da ki sur pait dohnud kiba sngew ngiew sngewphieng, *u wit, u tu,* ban pynkynmaw ia ngi kumno ka la ngat ia kata ka apot na ki bniat u Dkhan.

U SIER LAPALANG BAD U SHKEN

Ha kawei ka step Synrai, u Sier Lapalang u iashong kai phuhmat bad la ka kmie ha Kwain. U Lapalang u sngew ba u dei u ranglahduh jong ka ri thor kaba iar; bad namar ba u sngew khain ia la ki reng kiba pait pnat, bad u sngew sarong ia la ka bor samla, u kwah ban ialymbub bad iasangoh tyrpeng bad la ki para mrad ha lum Khasi. Ka kmie jong u ruh, haba ka peit da ki khmat ieit sha la u khun, ka phuh rymmuiñ da ka matsarong ban iohi ba u nang san ha ka rynieng bad nang khlaiñ ha ka bor de man ka sngi.

Haba u Lapalang u phai sha ki sharing lum kiba jyrngam jong ka ri Khasi, u pynhiar mynsiem se ba u thrang ban leit iuh kjat sha ki. "Ko mei", u ong, "Kitei ki lum kiba jingum ki khot ia nga; nga da kwah eh te mei ban leit jingoh ki jingphylla aiu ki don hangta".

Ka kmie u Lapalang ka jaw ummat brup ban iohi ia ka jingangnud khlem shong nia la u khun. Ka tip ba ka long kaba ma ia u rang samla ban leit shang pyrthei tang marwei khlem don uba kham tip bad kham iar ka jingpyrkhat ban ialam bad synran lem ia u, khamtam haba ka dang shit bha ka snam kum u Lapalang. "We, ko khun kynrad

iar", ka kren da ki khmat kiba dap da ki ummat, "phi kwah lei ban it kiew sha ri Khasi? Kaei ba phi duna bad phim hun bad nga ka nie?"

"Mei," jubab u Sier, "nga la jrai ki thied khohwah tang ha ka iaid madan naduh ka sngi ba phi kha ia nga. Khnang ba kan plung kan ksah ka met ka phad, bad ban phuh ban phyrnai ka khmat ieit khun jong phi, ka dei ia nga ban kiew teng khat sa ia ki thieb ri lum de. Lymda nga ioh ban bam phlang phuhmat shisien shisien ha ki them kynjah jong kitei ki lum, ngan im ha ka suhsat ka pisa shi junom. Shah seh mei ngan leit kai pyngngad shatei sha lum, ngan sa wan phai pat sha phi tang hapoh khyndiat sngi."

Ka Kmie u Sier Lapalang kam banse ban pynhap mon ha ka jingkwah u khun, bad ka jaw ummat haba ka kum pyrkhat ioh ba kan nym iashem shuh bad u. "Kular ban wan phai hapoh shi bnai," ka ong ia u Lapalang, "bad ngan duwai ba phin poi biang sha la ka jaka ha ka jingkmen, bad ha ka jingtip kaba kham bha ia kiwei pat ki ri."

U Sier Lapalang u kiew ia ki lum Khasi da ka jingsngew sarong kabym lah ong shuh. Kynshreng u ieng na ka kliar uwei u lum bad u bishar ia ka ingitynnat ki lum bad ki them. "Nga tharai ngan leit shaw noh ia i mei ban iashong rta hangne," u kren marwei. "Kine ki khlaw kiba jar jar bad kibym i don jingma satia. Tip ki mrad aiu ki don hangne. Nga shu ngeit ba la ki dei kiba kumno kumno ruh, kin nym nud ban iatynjuh bor bad nga u Lapalang."

Hynrei u Sier Lapalang u dei u samla uba kyreit. U bam maphot ia u lynnai, u kyrdem bein ia u kdait, bad u thom jubor ia u phlang. "Leh me ong, Sier," ong u kdait ha kawei ka sngi; "bam tang ia ki sla, wat pynduh ia ki lung."

"Me kren stad aiu ma me," kren kob u Sier. "Nga leh kat ia kaba nga mon; nga bam kat ia kaba nga i bang; bad nga kjup kat ia kaba nga i kwah! Mem tip ba nga dei u Lapalang, u khûn phrangsngi i nei?"

Baroh ki sla dieng, ki sla kdait, ki shu ia iasngap noh. Hynrei uwei u Shken u ong, "Wat mlien h'lih ban pynheh nia ha ri ki briew! Me dei tang u nongwei, la me kren rangiaw makna katno katno. Men lie tat ei ia lade kha-ma-kha lada men kren kob pia kum u khun ka iangamei."

"Tied, khun ka!" kylliang ktien u Sier Lapalang da ka jingbitar; "da kum me ruh me nang ang!" bad u iuh u kyrdem ia ki lung shken baroh haduh ba kin da jem jai bad Iwet pom.

Uwei u Siej iaw uba ieng hajan hangta, u nang bishar ia ka rukom kren jop pyrthei u Lapalang. "Me sngew palwan la ka met bad me sngew meng namar la ki reng," u ong ia u Sier; "hynrei kynmaw ba shisien ka sngi men sa liem ha ka kti ka riew tlot bor. Me iaid kum u lamwir, me kren kum u lamwir, bad me bitar ruh kum u lamwir; bad kynmaw ba ki riew lamwir kiba wan sha lum Khasi, kham niar ba kin leit phai pat sha la ka ri."

U Sier Lapalang u meh dmg laiñ bad u shla kabym lah ong shuh. Hynrei namar ba uta u Siej dei uba la iaw bad jrong bha, u Sier urn lah leh ei ei ia u. Kumta u shu ai shi sangah ngak da la ka tyrpeng bad u phet iam rem artat tuiñ.

U Siej u bitar lep. "Jahare! Kiak, kiak, kiak!" u ud. "Sa tang katno phan liem ha ki kti jong nga."

U Sier Lapalang u shang na uwei u lum sha uwei pat Kat shaba u poi, u thom bad pynjot ia ki jingthung jingtep baroh. U i bein ia u Myrsiang ba u saphup u tdong bad u bun tang ka buit tun; u rkhie bein ia u Shrieh ba u im tang halor dieng, bad u nap tang ka tuh kait na bri ki briew, u pynroh ia u Khla namar u tip ba u kham khlain ban ia u, bad ubym riaj ban bam doh im iano iano, wat ia u Sier hi; u peit matsuh ia u Ksew namar u peit kynriang la ki khmat khlem pynkhih khlieh kat sha ka phang ba iaid ma a Hynrei ki sim ki mrad baroh ki kynshi kynphuit ia u namar ki tip ba u dei uba leh meng, bad ki ju phai dien noh ki tang shu iohi ba u wan sha ka jaka ba don ma ki. Ym don mano mano ba burom ia u, namar ba u dei u nongwei uba kob bad hangamei.

*** *** ***

Ha kawei ka step kaba khuid bad itynnat bha ka bnent, kawei ka Phreit ka wan dem top ha ki tnat jong uwei u Siej, bad ka rwai da ki sur sngew thiang kumne : —

Pdit dit dit! Pdit dit dit!
Ai ia nga da u khawpyrsit;
Pdit dit dit! Pdit dit dit!
Ngan sa iathuh khana lasyit!

"Ko Bih Phreit," ong uta u Siej; "phi dang wan na shaei, ba phi ud kum kita ki sur lung dohnud?"

"Pdit dit dit! Pdit dit dit!" ka Phreit ka phai ktien. "Nga wan na ri lum Khasi. Pdit dit! Pdit dit dit!"

Nangta ka Phreit ka sa ialap ha uta u Siej ia ki jingpynjot u Sier Lapalang ia u soh u pai, ia u phan u sohriew, bad u jhur u jhep baroh ba u khun Khasi u thung. "U Khyndai Umtong mynta," ka Phreit ka kren pynkut, "u la khreh ban leit ai ksew ia u Lapalang; bad uei te u mrad uba lah ban lait na ka ktem u Khyndai Umdih?"

"Ko Bih Phreit," uta u Siej u kyrpad jur. "Khie her bak bak sha lum Khasi, bad ong ia u Khyndai Umtong ban wan pom ryntieh da nga."

"H'oid Bih," u ban ktien uwei u Shken uba long lang hajan hangta; "bad ong ia u Khyndai Umdih ba un shna saisiej da nga bad na trai jong nga un shna uwei u nampliang uba nep."

"Pdit did dit! Ngan leit kit ia ka khubor jong phi sha u Khyndai Umdih ha lum Shillong, uba mynta u dang said ha khmat la u Thawlang ban ai dak ha ki nierlang u Khrawjutang. Pdit did dit!" bad ka her noh de soit.

*** *** ***

U nongkñia u bishar ia ki dak ha ki nierlang u Syiar na kiba u lah ban tip ia ka mon u Thawlang. "Ka Ryntieh bad u Khnam ba ngi la pynkhreh kin nym lah ban pynliem ia u Sier Lapalang," u ong. "Ngi dei ban leit pom ia uwei u Siej na ri u soh u pai, bad da u ngin shna ia ka ryntieh kaba thymmai. U Shken uba ieng lang hajan uta u Siej un long u saisiej uba janai bad u nampliang uba nep da kiba ngi lah ban pynkyllon ia u Lapalang. Khreh ban leit pom ia ki khlem pynlat por shuh, namar ka dak ka kren ba hapoh ar taiew, u Lapalang u dei ban liem."

Mar kumta ka Phreit kaba dem ha kawei ka tnat dieng sohphie ka ong, "Pdit dit dit! Pdit dit dit! Ngan ialam ia phi sha ka jaka ha kaba u Shken bad u Siej ki long. Khreh kloi, namar ka por kam ju ap ia u riewleh tud. Pdit dit dit! Pdit dit dit!"

*** *** ***

Hadien khatlai sngi, u Siej bad u Shken ba la thad ha tympan ki la iap saw, bad u Khyndai Umtong u la khein ba ka la dei ka por bah pyndep ia ka hukum u Nongpynlong. Kumta ha kawei pat ka step, ka kynhun ki nongap ktem ka ker kut ia ki dong ki lad baroh naduh lum Shillong haduh wah Umkhen katba ki nongai ksew ki pynshong shit ia

ka khlaw ka btap, ka lum ka wah, naduh wah Umngot haduh wah Umiew, bad ki kynshu ia ki ksew ban tur sha ki madan u lum Shillong. U Sier Lapalang uba ha kata ka por u dang thiah thait ha kawei ka madan phlang, u ioh sngew kyndit ia ki jingkyrkait ki ksew, bad hangta hangta hi u la sngewthuh ba ka jingim jong u ka don ha ka jingma kaba shyrkhei eh. Bran u her iap shaphang lum Shillong. Ki ksew ki la sma dien, bad ki tur shaphrang da ka sur ki nongjop. Hamar ba u Sier u poi ha trai u lum Shillong, uwei u nongap ktem uba tbit bha u pyllait shi namsop, bad u dei namar krung bad u ngam haduh sner syndon. "Waw mei!" u Sier u kyang kyndit kaw. U kylla dien bak bad u her iap katba lah la ka bor shaphang Mihngi. Hynrei shuwa ba un poi sha shiliang madan, uwei u nampliang u wan ban na krung u Sier ngak, bad u Sier u kyllon kram ha kajuh ka jaka.

"Ko mei ba ieit, ko mei ba thiang! Khublei, ngin nym iakynduh shuh!" u Sier u iam da ka jingpait dohnud. Te, shuwa ba un dkut mysiem, uta u nampliang u ong, "Ngi ki riew rit ki riew tlot bor ngi la pynrit ngi la pyndem ha khmat jong me ha ki sngi kiba mynshuwa; ngi la ju kyrpad ruh ia me ba men sngewbha ban nym leh bein leh khoh ia ngi. Mynta me la sngewthuh ba ka jingim jong me ka kut ha ka kti kibym don bor. Na lade hi, ngim lah ban leh ei ei pyrshah ia ka bor ki riew leh jop; hynrei ngi dei tang ki atiar kiba rit da kiba u jingthaw kyrpang U Nongpynlong U lah ban pynduh ia ka mynsiem jop pyrthei. U tang lah ong ia kine ki ktien, u nampliang u rwai :—

Wow, la kjit u Namsarang
Ia ka mynsiem u Lapalang!

U Sier u rah la ki khmat na ki sner u nampliang, bad da kaba shitom u peit sha u Khyndai Umtong uba ieng sawdong jong u. Kawei ka ryntieh ka kren, "Une u dei u khun ka hangamei uba tharai ba u lah ban iuh roit ia ka pyrthei baroh kawei. U sngew heh la ka rynieng, bad u sngew khlain la ka bor. Mynta u la tip ba uta uba u la leh bein leh khoh shisien, u don pleng ka .bor ban pynhiar kput ia u; hynrei sngew sangsot ba u sngewthuh ia kata haba la dier ka por!" Nangta kata ka ryntieh ka rwai:—

Wow, la shet ka Tiehpongdeng
Ia ka rynieng u Kynrem reng!

Mar kumta, u nampliang ruh u pynbud sur lang :—

Wow, la kjit u Namsarang
Ia ka mynsiem u Lapalang!

U Khyndai Umtong u sngap da kaba burom bad sngew nguh ia ki ktien ba la sei da u Nampliang bad ka Ryntieh. Baroh ki nongbeh sier ki ieng sawdong ia u Lapalang uba mar iadep rwai pharshi ka Ryntieh, u pyndem nguk ia la u ryndang, bad u aiti noh ia la ka mynsiem da ka jingsngew jah burom. Mar kumta, u Khyndai Umtong u kynhui u shad sngewbha, bad u rwai:—

Wow, la shet ka Tiehpongdeng
Ia ka rynieng u Kynrem reng;
Wow la kjit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Ka kmie u Lapalang ka rung ha kata ka madan, bad haba ka ioh sngew ia ka phawar shong shit u Khyndai Umtong, ka la ngeit ba u la ioh bah krong ia u khun jong ka. Ka tur sia sia sha khmat khlem khein ia la ka jingim, bad ka dem khrup halor ka met iap la u khun. "Wow ko khun phrangsngi i mei! Kumno kumne phi wan ngat ha ka ktem u dusmon! Nga la sneng nga la pyni ia ki jingma kiba lah ban jia ha phi ha ri ki briew, hynrei phim sngap satia ia ki tien sangsot jong nga ka kmie. Wow ko khun! Haei pat dang don dor ka jingim khlem ma phi ban pynhun pynsngewbha ia nga! Ko Blei Nongbuh Nongthaw, shim noh ia kane ka mynsiem jong nga khnang ba ngan don ryngkat bad la u khun ha ka ri ki jingphylla!" ka kyang pait dohnud, bad ka kynud artat ia kane ka jingrwai:—

Ko Lapalang phrangsngi jong nga,
Kumba tyngshain u Mangkara,
Khlem sngap ki tien sangsot i mei,
Me shem lanot ha ka pyrthei!

U Khyndai Umtong, da ka jingburom ia ka kmie kaba tur ha khmat ka jingiap hi, u iaiam lem :

Wow, la shet ka Tiehpongdeng
la ka rynieng u Kynrem reng;
Wow, la kjit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Ka kmie u Lapalang ka sei ki kyntien kiba pynum ia ka dohnud u nongshun, bad u Khyndai Umtong ruh u pynhap sur lung mynsiem lem da kijuh ki ktien hadien kawei pa kawei ka dkhot.

Kmie u Sier : Na snieh pyrthei shaei me phet,
Sa tang marwei nga sah khunswet,
Haba na nga ko khun me khlad,
Dohnud sngewsih ka im suhsat.

Khyndai Umtong : Wow, la shet kaTiehpongdeng
la ka rynieng u Kynrem reng;
Wow, la kjit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Kmie u Sier : 'Ko khun,' nga ong, 'ynnai leit kiew
Sha ri Khasi sha ri ki briew;
Shong khop ha la ri them ri thor,
Bam la u khah bam la u nor.

Khyndai Umtong · Wow. la shet ka Tiehpongdeng
la ka rynieng u Kynrem reng;
Wow, la jkit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Kmie u Sier . 'Ngin bam da u jangew jathang,
Baroh shi Lyiur baroh shi Tlang!'
Pynban Kynrem na nga me khlad,
Marwei ha Kwain nga jaw ummat.

Khyndai Umtong : Wow. la shet ka Tiehpongdeng
la ka rynieng u Kynrem reng;
Wow, la jkit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Kmie u Sier : La shad ka shanam shalyngor,
Men pat ha kti u Khatar bor;
Na me ki dum ka Sngi u Bnai,
Sha nga kumno pat men wan phai.

Khyndai Umtong : Wow, la shet ka Tiehpongdeng
la ka ryneng u Kynrem reng;
Wow, la kjit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Kmie u Sier : Nampliang dusmon ia me u dung,
U nam tabla u ban na krung;
Pyllup me pat rangbah ryngkuh,
Ummat aiu ngan sait khatduh.

Khyndai Umtong : Wow, la shet ka Tiehpongdeng
la ka rynieng u Kynrem reng;
Wow, la kjit u Namsarang
la ka mynsiem u Lapalang!

Kmie u Sier : Kynshreng me phuh ha khmat i mei,

Katba me ieng ha la rympei;
Na lyndet khlur mynta me sngap
Jingud ka kmie ba shem ka pap.

Khyndai Umtong — Wow, la shet ka Tiehpongdeng
Ia ka rynieng u Kynrem reng,
Wow, la kjit u Namsarang
Ia ka mynsiem u Lapalang!

Mar iakut ka jingiaiam lem u Khyndai Umtong, ka kmie u Sier lapalang ka ud 'Hu-hu-hu' bad ka dkut mynsiem jlam. Lep ba ka leilieh, bad jrain tied u pyrthat, ban pynpaw ba u Nongpynlong u sngap ia ki jingduwai ka riew shem pap. Ha kajuh ka khyllipmat, ka met u Sier Lapalang bad ka kmie jong u ki um noh hin lyhin ha ka bor bym lah iohi.

N.B. :Ia kane ka jingrwai shaphang U Sier Lapalang, nga la thoh ha ka snem kaba nyngkong ba nga pule ha College (1943-44).

UNongthoh.

KA SYIEM SKEI BAD KI HYNÑIEW MAHADEI

Ha kawei na ki pateng kiba mynbarim, ka dei ka rukom ba u Syiem jong kano kano ka hima u lah ban shong kurim bun ngut ki mahadei. Ki mahadei jong u syiem ruh ki sngew sarong ia la ka kyrdan; namar katba ki nang iabun, katta ruh ki ngeit ba u kynrad jong ki u dei uba kham khraw bor. Ki ju iakren bein ia ki mahadei jong kiwei pat ki syiem kiba ri tang kawei ne ar ngut, bad ki kren pharshi ruh ia ka bor jong kum kita ki syiem. "Kumno u lah ban synshar ia ka hima lada u shem jingeh ban synshar tang ia kawei ne ar ngut ki mahadei?" kin iakylli, bad kin iarkhie pashait artat shaw. U Syiem bun lok um ju pynshah shkor ia kaei kaba ki mahadei jong u ki pharshi. Ha kano kano ka por ba um sngew tynnat ia ki ktien jong ki, u shim ia ki na u shñiuh bad u thab na ki ngab bad phak bad phak.

Ha kawei ka hima, la don uwei u syiem uba don hynñiew ngut ki mahadei. Une u syiem um ju thab um ju pajut shñiuh ia la ki tnga. Haba u bitar ia ki, ne haba um iahap nia ia ki jingud jingkhroh jong ki, u shu byrngem ban set along ia ki. Lada kim sngap, u hukum ia la ki shakri ban wan rah shi ruh ki khnai bad un pyllait ia ki ha kamra thiah

jong ki. Bun ki kynthei ki tieng bad kylla matlieh lada kin iashong iathiah lang ha kajuh ka kamra bad ka kynhun ki khnai; bad baroh hynñiew ngut kita ki mahadei u syiem ruh, ki long na ka jait ki riew tieng khnai. Shisien ba u syiem u pynmih ia ka ktien *'khnai'*, baroh hynniew ngut ki mahadei kin dem kin doh ia ki slajat jong u.

Na ka bynta kine ki hynñiew ngut ki mahadei jong u, u syiem u pynlong kawei ka iew ha ka nongbah ba u shong, bad ki jingmih baroh na kata ka iew u pynlut ha kaba bsa ia ki, bad ha kaba pynitynnat ia ka nongbah. U synshar beit bad ryntih ia la ka hima da ka hok kaba pyniaryngkat dor ia uba rit bad uba khraw. Ki raiot jong u, la ki duk ne ki khunswet, ki im ha ka jingshngain; ka jingsuk ka synshar ha ka hima jong u.

Ka nam kaba bha jong u ka poi sha ki shkor jong kawei ka rakot kaba im ha lyndet ki Hynñiew Wah. La ka hiar pateng na ka jait ki nongbam briew, kane ka rakot ka don ka jingangnud ban iapoi kha bad uno uno u briew uba ka itynnat bad hap mon. Ka tip ba na lade kam don kata ka jingieit da kaba ka kynthei briew ka lah ban pyndem ha ka mon u shynrang briew; ka sngewthuh ba ka jinglong tynrai jong ka ka long ban pynjot ia u kynja briew; bad dei kane ka jinglong jong ka kaba pynkut jingmut ia ka ban pynjot pynpra ia ka jingim suk ki mahadei u syiem. "Lada ki hynñiew ngut ki mahadei u syiem ki long kiba bha briew shisha shisha, ngan pynjah burom ia ki da kaba kup ia kajuh ka dur bha briew," ka ong. "U syiem ka pyrthei u shait ngeit ba ka mahadei kaba bha briew ka long ka burom ia ka hima, ngam artatien, namar kata, ba une u syiem don nam ruh un sa wan khroh ba ngan long ka mahadei kaba phra jong u."

Kane ka rakot ka jam ia ki Hynñiew Wah bad ia ki khlaw kiba rben kiba don hapdeng jong ki, da kaba shim ia ka dur jong ka skei. Ka ialam tang uwei u shakri uba hok bad uba lah ban shaniah. Ynda ka la jam ia ka wah kaba hynñiew, ka sah miet noh ha kawei ka khlaw, bad ka hukum ia la u shakri ba u dei ban khreh dang step ha kawei pat ka sngi ban leit rah khubor sha u syiem.

Ha, kawei pat ka sngi, katba u syiem u dang rai kam na ka khet bishar, ki nongap jong u ki wan ialam ia uwei u briew uba kup da ki jain jynsur, uba rah iwei i synduk rit ha la ka kti. U dem ngon ha khmat u syiem, bad ynda u ieng pat, u syiem u kylli ia u aiu u don ban ong.

"Ka kynrad jong nga," u ong, "kaba wan na lyndet ki Hynñiew Wah ka ai khublei ia phi, ko syiem paw nam; bad kum ka dak ka jingsngew nguh ka phah lam ia ine i synduk bad baroh kiba don hapoh jong i, kum ka jingai sngewbha ia phi na ki kti jong ka."

U syiem u shim ia ita i synduk na ki kti uta u nongwei uba i phylla, bad u plied ia i. U lyngngoh kabym lah ong shuh ban iohi ba i dap da ki mawlynnai kiba phylla tam. U peit shlip sha uta u nongwan rah bad u bishar ia u. Ynda u ithuh ba u dei u briew uba stad bad uba tip pyrthei, u kylli biang ia u kaba kumno kata ka kynrad jong u, bad haei ka don ha kata ka por. "Ka kynrad jong nga," u ong, "ka don mynta ha katai ka khlaw harud ka wah kaba nyngkong. Ka hukum ia nga ban kyrpad ia phi u syiem uba sbun bad uba don nam ban ai kawei ka jaka hapoh iew khnang ba ka lah ban shna ïing ba kan shong katba ka dang sah ha kane ka hima jong phi. Ynda kan leit phai pat sha la ka ri, ia kata ka ïing yn sa aiti ha phi u syiem ba phin pyndonkam ia ka ha kano kano ka rukom katba phi sngew bit."

"Nga pdiang da ka jingsngew nguh ia kine ki jingai kiba kordor," ong u syiem; "bad phi lah ban leit rah ia ka khubor ba nga u syiem nga ai da ka mon sngewbha ia ka jingkwah ka kynrad jong phi."

Da ka hukum u syiem, bad ha ka jingpyniaid u shakri rakot, ia kata ka ïing la lah ban tei tang hapoh lai sngi. Ha kata ka sngi kaba lai, u shakri rakot u leit ban iathuh ha u syiem ba la dep tei ia ka ïing, bad ka kynrad jong u kan sa wan sah naduh kata ka miet. Haba u syiem u kylli kaei ka kyrteng jong ka, u shakri u jubab, "Ha ka ri sha lyndet ki Hynñiew Wah, la ju khot ia ka ka syiem Skei, ym namar ba ka phong ia ka dur ka skei, hynrei namar ba ka sngewbha eh ban sop ia lade da ka snieh skei, khamtam haba kam kwah ban pynpaw ia la ka khmat ha u shynrang briew."

Ha kawei ka sngi iew, ka syiem Skei ka law noh ia la ka snieh bad ka kup ka riam da ki jaiñ kiba pynshoh bieit ia u rang samla. Ka shong kai ha la ka tyngkong ïing bad ka peit ka bishar ia ki nongwan iew wan hat. Ki briew baroh ki iapeit seh tyngheng kum ki shynreh sha ka tyngkong ba ka shong, namar ba ki phylla eh ban iohi ia ka khmat bha briew jong ka. Mar mar ka khubor ka her sha u syiem, uba tang shu ioh sngew, u hiar kloi lan na la ka khet ban leit khublei ia ka. Ynda u poi ha iew, bad haba u iohi ia ka dur jong ka, u syiem u shu ieng dngeng shiphang kum uba iohi phylla ia kaei kaei kaba um ju khmih

lynti ban don kum ka ha snieh pyrthei. Haba u iohi ba ka dei shisha ka birew, bad ba ma u ruh u jeng u iaid hapoh ka iew ka hat kaba ma u hi u la seng, khlem da pyrkhat la ka long kaba lait ne kaba dei, u leit beit beit sha ka tyngkong ba ka shong. Ka syiem Skei ka iohi ba u syiem u la wan, hynrei ban nym pynpaw ba ka la khmih lynti ia u, bad khnang ban kham pynshitom ia ka jingmut jong u, ka leh kum kabym iohi. Hadien katto katne khyllipmat, ka phai suki jai; nyngkong ka leh kum kabym ithuh ia u syiem; ka peit sha la u shakri uba ieng ha dwar kum ban kylli uei uta u briew uba wan iashem ia ka. U shakri uba la pule ia ka jingmut ka rakot, u dem khrup ha ki kjat u syiem bad u ong, "Paiem kynrad, kane kein ka kynrad jong nga kaba long da shisha ka khun syiem na ka ri sha lyndet ki Hynñiew Wah!" ? U tang shu lah kren kumta u rung noh sha ïing.

Ka syiem Skei ka ieng na ka mula ba ka shong, ka pyndem la ka khlieh, bad ka ong, "Khublei, shi hajar nguh, na ka bynta ka jingkhraw mynsiem jong phi. Ka nam jong kane ka nongbah ka la poi haduh ka hima jong ngi ha lyndet ki Hynñiew Wah. Lymda dei namar ka jingsbun jong phi ngan nym jin da la ioh lad ban wan jngoh ia ka."

U syiem u shong halor ka mula ba ka ai, bad hadien ba ki la iakhublei mar kylliang, ki iakren bad ialap shaphang la ki jong ki jong ki hima, bad kumno ki la leh ban pynsuk pynman bha ia la ki briew.

Kumta kein man ka sngi, u tang shu dep ka bishar kam, u syiem un hiar na la ka khet, bad un leit sha ïing ka syiem Skei hapdeng iew. Mynsngi u pisa ka mynsiem ba u kwah ban poi noh ka janmiet, khnang ba un dup ioh leit kai sha ka, bad mynmiet pat um ioh thiah bha satia ba u lynga ka jingmut ban pyrkhat ba ka miet ka slem ban shai. Hadien shi bnai, u syiem u sngewthuh ba um lah shuh ban im ha ka kyndeh shadem bad miet bad sngi, kaba pynduh thiah ia u mynmiet, bad kaba pynkhongkhong ia u mynsngi, lymda u ioh ban pynlong ia ka syiem Skei kum la ka jong ka mahadei. Kumta ha kawei ka janmiet. u kylli ia ka la ka mon ne em ban long ka mahadei kaba phra jong u.

"Nga ñiew ba ka long ka burom ban long ka mahadei jong phi u syiem uba khraw bad uba don nam, bad uba ka hima baroh kawei ka ieit bad burom eh. Hynrei kum ka khun syiem na ka ri kaba ha lyndet

ki Hynñiew Wah, nga dei ban iathuh ha phi ba ka ain jong ngi kam shah ia ka khun syiem ban pynhiar synjat bad uno uno u syiem uba la don mahadei," ka jubab ka syiem Skei da ka sur kaba jem kum kaba pynpaw ba ka bynnud ba kam lah ban pdiang ia u.

Ha kaba nyngkong, u syiem u sngew eh shibun ban kyntu ia ka syiem Skei ba kan ym pyrkhat shaphang ki mahadei jong u. Kum u shynrang briew u ñiew burom ia ka jingsngew ka thei samla, khamtam haba ka dei ka khun syiem, bad um kwah ban pynthut pynsngewsih ia ka. Hynrei haba ka mynsiem ka khih pisa khlem jai jai shuh da ki taiew ki bnai, wat u syiem hi ruh um banse shuh ban kylli ia ka dor jong kata ka dawai kaba lah ban pynsuk pat ia ka. Kumta une u syiem ruh, haba u sngew ba um lah shuh ban im suk khlem ka syiem Skei, u kylli kaei ka jingdawa ba ka kwah ban buh ha khmat jong u, kaba u dei ban pyndep shuwa ba ka lah ban pdiang ia ka jingtyrwa jong u. Ka syiem Skei ka iohi mynta ia la ka kabu, bad ka ong, "Phi dei ban pynmih noh ia ki hynñiew ngut ki mahadei rim jong phi na ïing syiem. Ki dei ban leit pat sha ka jaka na kaba ki la wan, bad ka iap ka im jong ki ka dei ban hap ha ka bor jong nga. Pdiang ia kane ka lad ba nga pyni ha phi, bad ngan long ka jong phi ha kano kano ka sngi kaba phi mon ban buh."

U syiem uba la klet ia la ki mahadei rim, bad ubym kynmaw shuh ia ka dur ka khmat jong ki, u pdiang khlem da pyrkhat ia ka dor ba ka syiem Skei ka buh. Ha pdeng ka jingkyrkhu kyrdoh ka hima kabym tip ia ka jingshisha, bad ryngkat bad ka jingmynjur ki myntri bad ki lyngdoh, u syiem u kit ia ka syiem Skei sha ïing syiem kum ka mahadei thymmai jong u.

Ka syiem Skei ka hukum ba kita ki mahadei rim u syiem ki dei ban iashong iasah lang ha kawei ka ïing trep kaba la shna kyrpang harud ka nongbah u syiem. Baroh hynniew ngut kita ki mahadei ki la long ar met ha kata ka por. Ynda ki la poi ha kata ka ïing thymmai, ka syiem Skei ka khlaw lut ia ki khmat jong ki baroh, ka buh ia ki ha ka maloi snep kor, bad ka leit buh ia kata ka maloi ha kawei ka khlaw. Kita ki khmat baroh khatsaw tylli ki peit bad ki khih kumba ki dang don ha ka met u briew hi.

Ki hynñiew ngut ki mahadei ki iam ki ud pangnud ia la ka nusip jot kaba ngat ha ki ha kata ka por. "Ngi la pynsngewsih ne leh bakla aiu ia la u kynrad ba u pynsaja ia ngi katne katne!" ki ong.

"Lada kumne ka long ia ngi, katno tam kan long ia ki khun jong ngi ynda ki wan mih sha kane ka pyrthei sngi." Katba ki dang iaiam pait dohnud shaphang la ka shem lanot, u syiem bad ka syiem Skei ki pynlut ia la ka por tang ha ki jingsngewbha jong ka jingim. U syiem u klet ia la ka hima, u klet ia la ki mahadei rim, bad u klet ia lade ruh. Um shong shuh ha ka khet bishar man ka sngi. Shisien shi taiew u pynpaw khmat ha kamra bishar. "Kumno myntri," u ong; ka kam ka jam ka beit em?" Bad shuwa ba u myntri Rangbah un jubab, u syiem u la phai dien, bad u la rung noh sha ka kamra ba ap ka mahadei Skei.

Ynda ka mahadei kaba nyngkong ka la dap ia, ka kha iewi i khun. Namar ba ki la thngan eh ba kim shym ioh bam la kumba ar lai sngi, ki hynriew ngut kiba nyngkong ki iamynjur lang ban shu iabam noh ia ita i khunlung. Kumta khlem da khein shuh ia ka sang ka ma, bad ia ka pap kaba lah ban jia ban ngat ha ki, ki iabam im hangta hangta hi ia ita i khunlung iba pli. Kumjuh ki leh ia ki khun jong kita kiwei pat ki mahadei kiba mynjur bad kaba nyngkong ban iabam ia ki. Ka mahadei kaba khatduh ka kiar da ka jingtieng bad ka jingsngew jli na kata ka kam kaba kham khraw ban ia ka jingpyniap briew hi.

Ynda ka khatduh ka la ioh ia la i jong i khun, ki para mahadei jong ka ki iakner ia la ki kti khnang ba kin ioh bam ia i. Ka khatduh ka byrngem byrsit ia ki da kaba ong ba kan pha ia la ka jingim hi lada ki shlan ban ktah kti ia i khun jong ka. "Ngam shym iamynjur bad phi ban bam ia la ki khun," ka ong, "bad ngam ju ktah ju mad shisien ruh ia ka doh ki khun jong phi. Phim don hok, namar kata, ban dawa ia i khun jong nga ba phin ioh iakhawai doh."

U khunlung ba la sumar da ka jingieit kmie kabym lah khein dor, u plung ka met bad u san kloi ha ka rynieng. Haba u la dap ar snem, u la lah ban leit iathuh khana sha "ïing ki para marjan ia ka jingshem pap shem lanot ki kmie jong u. Baroh ki i sangsot sat ia uta u khynnah, bad ki ai ja ia u man ka step bad man ka miet; ki ju ai jingbam ruh ba un ioh leit rah sha la ki kmie. Miet step un pynhun pyntngen shuwa ia la ka kmie kaba pun kaba kha ia u, nangta un sa peit sa ia ki jingdonkam jong kita kiwei pat hynriew ngu kiba shu iai theh man ka sngi ia la ki jingkyrkhu kyrdoh. khnang ba un man bha man miat ha ka pyrthei. Ki briew baroh kiba tip shaphang une u khynnah bad ia ka

nusip jot ki kmie jong u, kim ju ialap hano hano, namar ki tieng ioh ka khubor kan poi sha ki shkor ka syiem Skei.

Uta u khynnah katba u nang san ha ka rynieng, u nang pynbit ruh ia lade ha ka rep ka riang, ka thung jhur thung jhep, bad ha ka bylla ka kitnong. Um lehraiñ ban trei ia kano kano ka kam kaba ai bad pynmih ia ka bainong hok. Ynda u la samla, ka syiem Skei kumno re kumno ka tip shaphang jong u. Ka sngew syier her ban tip ba u dei u khun jong kawei na kita ki mahadei kiba ka la khlaw noh ia ki khmat jong ki. Ka sngewthuh shai ba kam lah shuh ban sngew shngaiñ ia la ka jingim katba uta u samla u dang im.

Ha kata kajuh ka miet, ka syiem Skei ka leh diaw leh tlot shaba palat. U syiem u kylli balei ba ka pyrkhat khuslai katta katta haduh ba kam mon shuh ban kren wat tang shi kyntien ruh. Ka shu peit khlem kren sha u syiem kum ka nongpang kaba imat kan shu jah mynsiem noh hangta hangta. U syiem haba u iohi ia ka khmat thang iong bad ia ka jingshitom pynhiar mynsiem ka tnga jong u, u ngeit ba ka la ngat ia ka jingpang kaba yn nym don kynbat shuh ban pynkoit ia ka. Kumta da ka jingkhuslai mynsiem u kylli ieit ia ka shaphang ki daw kiba pynshitom ia ka met jong ka. "Sngewbha seh iathuh phi pang kumno bad balei phi khuslai," u ong. "Phin shu sngap jar jar kumne te, nang shitom nang kulmar jingmut pynban ei ma nga uba kloi ban pha ia la ka jingim na ka bynta jong phi. Kren seh, tang shi kyntien, aiu phi kwah."

Ka syiem Skei ka shim ia ki kti u syiem, bad ka ong, "Kan ym myntoi ei ei shuh ba phin pyrkhat khuslai shaphang jong nga. Nga sngewsih eh ba nga dei ban iathuh ha phi ba nga ioh ka jingpang kaba ym don kynbat ha snieh pyrthei uba lah ban pynkhiah pat ia nga. Nga ngat ia kata kaba ki ong **ka pang urn ksang,** bad u nongai kynbat ha ka ri sha lyndet ki Hynñiew Wah u ju ong ba uno uno u briew uba sniew bok ban ioh kum ia kata ka jingpang un ym lah ban im palat ia ka lai taiew."

U syiem u jaw ummat rangbah brup ban ioh sngew kum ia kita ki ktien na ka shyntur ka syiem Skei. U pyndem la ka khlieh ha ka jingthiah ka mahadei Skei kaba leh mynleh syrpai ieit bad sngew lem ia ka khlieh jong u. Ynda u la kham jem ka iam kynsuk, u pynieng la ka khlieh bad u kylli biang ia ka, "Sngewbha seh ong kaei phi kwah khnang ba ngan pynhun khatduh ia ka jingkwah jong phi."

"Nga sngew sarong ban ioh u tnga uba kum ma phi," ong ka syiem Skei. "Ka mynsiem kaba aiti na ka bynta kiwei ka long kawei na ki jingai kiba bha tam jong U Nongpynlong; bad katno nga sngew sarong ban shem ba kane ka jingkyrkhu kaba na jrong ka don bad phi. Wat la nga kwah eh ban ym pynshitom ia phi, hynrei na ka bynta ka jingieit hok jong phi ia nga, bad khnang ban pynhun ia ka mynsiem jong phi kaba pang bad pait na ka bynta jong nga, khie ong ia ki shakri shakor jong phi ban leit wad shi luta ka dud khla ba ngan ioh dih khatduh shuwa ba ngan iap. Ka dud khla kan ym lah ban pynkoit ia nga, hynrei kan pynduna ia ka bor jong kane ka jingpang, bad kan kham pynslem ia kata ka sngi ha kaba ngan pyndem junom ia la ka khlieh,"

Mardor u syiem u pynmih hukum ba dei ban leit wad ia kata ka dud khla; hynrei baroh ki shakri jong u kim tip satia naei bad kumno yn ioh ia ka. Kim banse ban kylli na u syiem nangno yn joh ia kata ka dud khla. U syiem ruh ha ka jingkut lad u hap leit kylli na ka syiem Skei hangno lah ban shem ia ka khla kaba lah ban ai dud ei ia u briew. "Ia kane ka khla lah ban iakynduh ha pdeng ka wah kaba lai bad kaba saw. Ym don mano mano ba lah ban lap ia ka, khamtam ban ioh dud na ka, lait tang u khynnah samla uba hok uba shisha, bad ubym ju mlien ban thok ban lamler iano iano. Sngewbha ban ym bitar ia nga lada nga ong ba ym don kum uta u samla ha ka hima jong phi, lait tang uwei uba shong ha ka 'ïing tynriew harud kane ka shnong," ong ka rakot, ka da batai artat shaphang ka dur bad ka jinglong jong u khun ka mahadei kaba hynñiew.

U syiem u phah khot ia uta u khynnah, bad ynda u wan, u iathuh ha u balei ba u phah khot ia u. U hukum de ia u ba u dei ban mih ha kata hi ka sngi ban leit wad ia kata ka dud khla, bad u ai arphew tyngka kum ka bainong jong u. Shuwa ba un mih, u syiem u kylli u dei u khun jongno, bad kaei ka kyrteng jong u. "I mei jong nga im ju iathuh ha nga ia la ka kyrteng," ong u khynnah. "I khot ia nga u Patsha, bad nga ngeit kata ka dei ka kyrteng jong nga."

U Patsha u pynlut ia kita ki arphew tyngka ha kaba thied sopti thymmai ia la ki kmie, bad ha kaba khreh jingbam kaban neh kumba shi taiew na ka bynta jong ki. Nangta ha kajuh ka janmiet u rung shapoh ka khlaw kaban lam ia u sha ka ja ka kaba don ha pdeng ka wah kaba lai bad kaba saw. Ha ka janmiet kaba lai, u la poi ha kata ka khlaw. U

lap ar tylli ki khun khla kiba iabam doh rabit, bad ha kata ka por kumno re kumno kawei ka shyieng ka set khak ia u tangnguid iba kham rit. Katba ita i khun khla i khih lympat ha madan, u Patsha u shim ia i bad u khlaw ia ka shyieng na u pdot jong i. Katno ka jingkmen jong kita ki khun khla kiba jliah ia ki kti u Patsha kum kiba sngew nguh eh, ki da kylli artat ka kam aiu kaba pynpoi ia u shapoh kata ka khlaw kaba u briew um pat ju poi mynno mynno.

U Patsha u iathuh ha ki naei u wan bad shano un leit. "Oh", ong kita ki khun khla ynda ki ioh sngew balei u wan shata, "phi dei kein ban ap hangne haduh ban da wan i mei. I te tharai i lah ban iarap ia phi, lada i mon, bad ngin kyrpad ia i ba i dei ban leh bha kylliang ia phi namar ka kam kaba bha ba phi la leh ia ngi."

Sa jang jang la wan mih kawei ka khla kaba la i treim ban peit. Ka byrngem ka kyrhuh haba ka iohi ia u Patsha, bad ka mut ban kynrup bad khawai doh ia u hangta hangta hi. Hynrei ynda ki khun khla ki iathuh kumno u Patsha u la khlaw ia ka shyieng doh na u ryndang u khun rit jong ka, ka syrpai syrpud ia u da kaba sngew nguh eh, ka jliah ieit ia ki kti bad ki ngab jong u, bad ka ai sngewbha ba un dih ia ka dud jong ka haduh ba un da kdang. Nangta ka sa kylli ia u kaei kaba la pynlong ia u ban wan rung shapoh kata ka khlaw kaba iong bad kaba ma, kaba uno uno u briew um shlan ban wan khlem da rah ia ki tiar iada kiba biang. "Nga wan ban wad ia ka jingdih kaba lah ban pynkoit ia ka mahadei u syiem," ong u Patsha. "Ki mahadei bunsien ki ioh ki jingpang kiba kham khyllah; hynrei kane ka mahadei pat ka kwah ban ioh ia ka dawai kaba ki stad ai kynbat baroh ki dum buit. Ka ngeit ba ka lah ban koit pat tang lada kan ioh dih shi luta ka dud khla. Kumta nga kyrpad ia phi ba phin sngewbha ban iarap lem ia nga ban pynioh ia kata ka jingkwah phylla ka mahadei."

Ka khla, ka tang shu ioh sngew ia kita ki ktien, ka peit shin shlip sha u Patsha. "Map ko kynrad ia ka jingbakla jong nga," ka ong, bad ka dem khrup ha ki slajat jong u. "Sah miet noh hangne bad ngi, bad ngan pynpaw ha phi ia ki jingshisha baroh." Bad kumta ka iathuh lut khoit ha u Patsha, u u dei u khun jongno, ka syiem Skei ka dei kaei, bad balei ba la phah wad dud ia u sha khlaw. "Ki rakot kim don ka jingiet," ong ka khla; "ki shem sngewbha tang ban pynjynjar ia u khun bynriew. Da kaba phah ia phi sha nga, ka syiem Skei ka khmih lynti ba

phin iap ha ki tyrsim jong nga; hynrei kam tip ba ka mynsiem u briew uba halor tam ia ki jingthaw baroh, kam shong ha ka bor u nongpyniap briew. Ynda ka Syiem Skei ka iohi ba phim shym iap ha ki bniat jong nga, kan sa phah ia phi ban leh ki kam kiba kliam eh, hynrei wat ju duh jingkyrmen. Ha kano kano ka per ba ka hukum ia phi ban leh ei ei na ka bynta jong ka, wan beit beit sha nga. bad ngan sa pyni ha phi ia ka lynti kaba dei. Da ka jingiarap jong nga. phin sa jop ia ki jingthmu kiba sniew jong ka syiem Skei pyrshah ia phi."

U Patsha u sngew nguh shibun ia ka khla kaba la pynpaw ha u ia ka jingshisha shaphang kata ka syiem Skei. Naduh kata ka khyllipmat, u la kut jingmut triang ban ym hun tat haduh ba un ioh pynhiar kput ia ka namar ki kam bymman ba ka la leh ia ki kmie jong. U Ka khla ka kdup lang ia u bad la ki khun ha kata ka miet; bad ynda mih ka Sngi, ka khlem slii luta ka dud bad ka ai ia ka ha u Patsha.

Ka syiem Skei naduh ba mih u Patsha na shnong, ka leh kum kaba la kham ioh bor. "Ynda ngan ioh lei lei sa shi luta ka dud khla,"' ka ong ha u syiem uba shu iap ngiah ha kaba peit ieit ia ka khmat bha briew jong ka, "Khlem artatien kane ka pang ka suh kan jah syndon jlam." Hynrei haba ka iohi ia u Patsha ba u da wan rah shisha ia ka dud khla ha u luta, ka kyllon kyndit pding halor la ka jingthiah bad ka iap ler jlam. U Patsha u tang shu ai ia ka dud ha u syiem, u mih noh bad u leit sha ka trep ba shong ki kmie jong u. Ka mahadei rakot ka theh noh ia kata ka dud ha shakiar ïing ha ka por ba u syiem um iohi.

Hadien lai sngi, ka syiem Skei ka ong, "Ngam tip balei ngam sngew ioh bor wat tang khyndiat ruh. Imat la dei ka jingong u nongai kynbat ha ka ri jong ngi ha lyndet ki Hynñriew Wah. La katta ruh, ka bha lehse ba ngin pyrshang ban ioh sa ia ka dud rampakhiah. Uto u khynnah uba wallam ia ka dud khla, u lah ban leit wad ia ka, lada u treh."

U syiem u phah khot biang ia u Patsha uba pdiang sngewbha ia ki sanphew tyngka ba u syiem u ai ia u. U thied jaiñ thied sopti shuh ia la ki kmie, bad u pynkhreh ki bam ki dih kiban biang ia ki shi taiew. Ynda U la ioh pdiang ia ki jingkyrkhu kyrdoh ka kmie la jong, u mih noh na ïing bad u ieit iashem ia ka khla ha ka khlaw kaba don ha pdeng ka wah kaba lai bad kaba saw. Ka khia ka ai uwei u tyllai uba jrong kumba shi pruh, bad ka bthah de kumno ban pyndonkam ia u.

U Patsha u jam ia ka wah kaba saw, bad u Ieit beit beit sha ka trai uwei u phaniaw uba jrong bha jwain. Haba u khmied la ki khmat sha kliar uta u dieng, u iohi ia ki khun sim rampakhiah ba ki pynjrong la u ryndang bad ki peit sha u. Mar kumta, u shim ia uta u tyllai bad u pyndei tiak ia ka tduh jong u ha uta u phaniaw. Leng kleng leng uta u tyllai u kylla bsein bad u kiew beit ia uta u dieng sha ka skum ha kaba shong kita ki khun sim, u da mut ban nguid ia ki. Ki khun sim ki kyang kat lah kat iai ba ki la sheptieng eh, bad ki khot kyrpad ia u Patsha ba un wan iarap ia ki. Mar mar u Patsha u kiew ia u phaniaw, u kdiah ia uwei u tnat uba rit, bad u tied tang shi sien tied tok na ka khlieh uta u bsein. Ki khun rampakhiah ki lyngngoh ban iohi ba uta u bsein u hap noh sha khyndew tang shisien tied. Ki kyrpad ia u Patsha ba un ap hangta halor dieng haduh ban da wan ka kmie jong ki.

Ka tang shu wan ka kmie, ka pynieng la ki sner, ka kynther la ki thapniang, bad ka kyang da ka jingbitar bad ka mut ban nguid im ia u Patsha. Hynrei ynda ki khun jong ka ki iathuh kumno u Patsha u pyllait ia ki na ka jingma kaba shyrkhei, ka rampakhiah ka pan map na u bad ka kylli de u wan leh aiu shata. U Patsha u iathuh balei ba u wan sha ka. Namar ba la miet, u thiah noh hapoh skum ka rampakhiah kaba dap da ka jingkmen ban ioh kdup ia u hapoh la ki thapniang kum ia la ki khun. Ynda la mih ka Sngi, ka pyndap shi luta ka dud bad ka ai ha u Patsha.

U Patsha u Ieit ai ia ka dud rampakhiah ha u syiem. Ka syiem Skei, ha ka jaka ba kan leh shait, i kumba kan dkut mynsiem noh pynban. U Patsha u shu wiat muiñ haba u tip ba ka mahadei rakot ka nang jur ka jingpang. U ngeit ba hapoh khyndiat sngi, u syiem un sa phah khot biang ia u.

Ha kawei pat ka sngi, ka mahadei rakot ka ong ha u syiem, "Mynta nga la sngewthuh shai ba ka sngi ba ngan khlad noh na phi ka la jan poi. Hynrei shuwa ba ngan ioh thiah junom, nga da kwah eh ban pathai khubor sha ïing khnang ba kin ioh phah shi luta ka *dud' kot* ba ngan ioh dih khatduh shuwa ba ngan iap. Lada uto u khun samla ki briew u kloi ban Ieit, ai ia u shi spah tyngka."

U syiem tang ban im ka mahadei u kular ban leh kat ia ķaba ka kwah. U phah khot biang ia u Patsha bad u da kyrpad eh ia u ba un ieit khnang khnang, namar ka iap ka im ka mahadei ka shong ha u. U

Patsha u mon sngewbha ban leit sha ka ri ka syiem Skei ha lyndet ki Hynñiew Wah. U Syiem u ai ia u shi spah tyngka lem bad kawei ka shithi ba la thoh ka mahadei ban ai ha ki kti ka kmie jong ka.

U Patsha ynda u la thied kup thied sem ia la ki kmie, bad u la pynkhreh ki bam ki dih kiban biang shi taiew, u kyrpad ia la ka kmie ba kan kyrkhu kyrdoh ia u. Ynda u la khublei ia la ki kmie, u leit iakynduh shuwa ia ka khla kaba shong ha ka khlaw kaba don ha pdeng ka wah kaba lai bad kaba saw. "Ynda phin poi ha ka wah kaba hynñiew," ka khla ka ong, "Shong thait halor uwei u mawsiang uba don harud kawei ka thwei kaba pyllun. Phi lah ban ioh thiah khyndiat, ynda phin kyndit, sa jam sha shiliang wah."

U Patsha u poi ha ka wah kaba hynñiew ha ka por shiteng sngi. Namar ba u la thait, u thiah kai shuwa halor uwei u mawsiang uba khuid, uba don harud ka thwei kaba pyllun. U peit kai ia ki khasaw ki khaski ba ki jngi hapoh kata ka thwei kum ki jingthaw kibym don jingkhuslai ei ei ruh em ha sla pyrthei.

Katba u Patsha u dang pyrkhat ia ka im suk im sain ki dohkha bun jait ha kata ka thwei, kyndit kyndit u ioh sngew ia ka sur kynoi kaba pynioh thiah jai ia u. Katba u dang ioh thiah kumta, na kata ka thwei kaba pyllun ka mih kawei ka Ñiangriang bad ka wan sha ka jaka ba u thiah. Ka iohi ia ka shithi ba u Patsha u buh halor u mawsiang. Ka shim ia kata ka shithi, ka plied ia ka, bad ka pule kumne: "Ko mei ko pa, ko ni ko kong, ko hynmen ko para, ko kur ko jait, bad ko phi ka shnong baroh kawei, to tip ba u khynnah samla uba wan rah ia kane ka shithi u dei u nongshun uba khraw tam jong nga, uba thew syñnia sngi ban pynsniew bad pynjah burom ia nga, uba kren bein kren khoh ia ka jait jong nga jong phi. U tang shu poi une u khun ka haramjat, puid snieh im ia u, ot lyngkhot lyngkhai ia u, bad bam ia u bad shyieng bad shruh. Kynmaw leh ia kane na ka bynta jong nga ka syiem Skei, kaba mih na la ka shnong ban iapoi bad u syiem ka pyrthei."

Ka Ñiangriang ka peit sha u Patsha uba ioh thiah lyngngai kum u khunlung ha pneh la ka kmie. Ka shim da kawei pat ka sla, bad ka thoh kumne :—"Ko mei ko pa, ko hynmen ko para, ko kur ko jait, une u khynnah samla uba wan rah ia kane ka shithi dei u khun phrangsngi jong nga. Pdiang sngewbha ia u kumba long ka rukom ha pdeng jong ngi; te, shuwa ba un wan phai pat sha nga, sa khem dud shi luta bad ai

un wan rah ia ka sha nga. Kynmaw leh ia kane na ka bynta jong nga ka syiem Skei, kaba la mih sngewbha na la ka shnong ban iapoi bad u syiem pyrthei." Ka tar noh ia ka shithi ba la thoh ka syiem Skei bad ka bret ia ka sha um, bad ka sa ngam noh biang shapoh kata ka thwei.

Ynda u Patsha u kyndit, u bta ia la ki khmat ha ki um sngur jong kata ka thwei kaba pyllun, bad nangta u sa bam la ka jasong. Nangta u shim ia ka shithi ba la thoh ka Ñiangriang, u thep ia ka ha pla sopti, bad u jam sha shiliang wah. U poi ha shnong ka syiem Skei shuwa ban sep ka Sngi. Ki rakot ki tang shu iohi ia u, ki iashad ki iarisa bad ki iakynhui kynha ba ki la ioh doh briew khlem da shitom leit wad. "*Doh bru, doh bru!*" ki iakren jam para ma ki, bad ki tur sha u Patsha, uba khlem khein briew ia ki baroh, u leit beit beit sha ka ïing kaba heh duh hangta ha shnong. U rung shapoh, bad u tang shu iohi ia kawei ka tymmen rakot, u noh pum sha ka, bad u ong, "Meirad!" U piam ia ka, bad u doh ieit ia ka na ki ngab baroh arliang bad u iathuh ha ka ba u dei u khun u syiem bad ka syiem Skei. Ki tang shu ioh sngew ba u Patsha u ong "Meirad," baroh ki rakot ha kata ka por ki wan iaknieh ban ioh doh ioh dait lem ia u. Ki rakot kim ju leh shong shit, hynrei ha kata ka sngi ki leh kmen leh sngewbha haduh katta katta ba kim kynmaw shuh kumno ka miet ka wan bad kumno pat ka shai biang phlait.

Ki rakot ki pynlong ka jingkhawai bah lai sngi kynthih kum ka dak ka jingpdiang burom ia u Patsha uba ki niew ba u dei ka doh ka snam jong ki. Ha ka sngi kaba lai, u Patsha u ai ia ka shithi ha kata ka meirad jong u; ynda ki la pule ia ka, ka kmie ka syiem Skei ka ong, "Khun, ka kmie jong phi ka dei ka doh ka snam jong ngi. Mynta ba ka la iapoi bad u syiem briew, ka la dei ba kan rah ia la ka mynsiem bad ban ri hi ia ka ha ka jaka ba ka shong. Phi tip ba ngi ki rakot ngi ju buh mynsiem ha ki klong; kumta khun, shim rah noh ia une u klong buh mynsiem ka kmie jong phi, bad ai ha ka ba kan bat kan ri hi. Da sumar da phikir ba un ym hap, namar ha kano kano ka khyllipmat ba u klong u pait, ha kata kajuh ka khyllipmat ka kmie jong phi kan iap." U Patsha u kular ba un ri kyndong ia uta u klong haduh ba un da poi pat ha la shnong.

Ka syiem Skei ynda ka iohi ba u Patsha u jah ia palat shi taiew, ka kmen kabym tip briew shuh, namar ka ngeit skhem ba u la shah patar doh im ha ki rakot. Ka la nang ioh bor man ka sngi, bad ka la lah

de ban shong kai bad u syiem, ka da ong ba khlem pep kan sa shait biang pat tang hapdeng khyndiat sngi. -Ha kawei ka janmiet, katba ka shong syaid sngi bad u syiem ha tyngkong, ka iohi uta u Patsha u wan sha "ïing jong ka. Ka kylla dur kyndit bak, bad ka kyllon kram. U Patsha u wan ha khmat u syiem, u ai ha u shi luta ka dud rakot, bad ynda u la khublei ia la u kpa, u mih noh bad u leit sha la ki kmie. Ka syiem Skei ka la sngewthuh shisha ba u Patsha u la ioh bat ia ka mynsiem jong ka, bad ka ngeit ba ha kano ma ka sngi un sa pynhiar kput ia ka na ka bynta ki kam runar ba ka la leh ia ki hynñiew ngut ki mahadei.

Ha kawei pat ka sngi, u Patsha u leit sha ka khla kaba im ha ka khlaw kaba don ha pdeng ka wah kaba lai bad kaba saw. U kyrpad ba kan leit ialam ia u sha ka jaka ha kaba ka syiem Skei ka buh ia ki khmat ki kmie jong u. Da ka mon sngewbha ka khla ka ialam ia u Patsha uba lap ia kita ki khmat baroh khatsaw tylli ba ki dang im dang khih hapoh ka maloi snep kor. U shim ia kata ka maloi, bad u dem khohsiew khrup ban ai nguh ia la u Nongthaw ba U dang mon ban pynim ia kita ki khmat. Nangta u khublei ia ka khla, u da ong haduh katno u sngew nguh naduh la ka mynsiem namar baroh ki jingiarap kiba u la ioh na ka.

U Patsha u rung sha la ka trep, u iathuh ha la ka kmie ba u la wan rah biang ia ki khmat jong ki, bad u pyrshang nyngkong eh ban buh ia kita ki khmat ha la ka kmie. Ynda u la ioh ban pyndait biang ia ki khmat la ka kmie ha ka jaka ba la thmu U Nongbuh U Nongthaw bad haba ka kmie jong u ka iohi pat ia ka jingshai ka Sngi bad ki jingtynnat jong ka mariang, bad khamtam eh, haba ka iohi nyngkong eh ia ka khmat bha briew la u khun uba mynta u la kup ia ka dur ka jinglong samla, ka shadem jong ka ka dap da ka jingieitkmie kabym lah ban batai, ka kynrup ia la u khun, bad ka sei khlem lehrain ia ki ummat ka jingkmen katba ka piam ia u, bad ka doh ka dait ia u ha ban da hun. Hadien kata, u Patsha bad ka kmie jong u ki iapyndait biang ia kita ki khmat sa ha ki hynriew ngut ki mahadei.

U Patsha u bishar ia ka dur bad ka rynieng jong ki kmie jong u, bad u iohi ba ki don ka dur bha briew kaba dang lah ban pynshoh bieit ia u syiem. U ithuh ruh ba ka kmie jong u ka dei kaba wan dur bad itynnat tam ha kata ka shnong. U thied ki riam thymmai ba kin kup, bad ha kawei ka sngi u phah ba kin iaid kai sngewbha ha iew. U syiem

u tang shu iohi ia ki, u mut ba ki dei hynñiew ngut shi para ki puri blei. Ka dohnud jong u ka um hin, bad hangta hangta hi u klet noh ia la ka mahadei rakot kaba shu ap khuslai thapngor ia ka por ba u Patsha un pyndkut mynsiem ia ka. Ynda u ithuh ba ki dei ki mahadei rim jong u, ka mynsiem jong u ka sngew rem kabym lah ong shuh. Ym tang ba u babe ba u la klet bad ieh noh ia ki ba kin shuh leh bein, hynrei u dap da ka jingsngew lehrain bad sngew jah burom kaba pynlong ia u ba um sngew don hok shuh ban long u syiem jong ka hima. U leit sha ka ïing ba ki shong, bad u khroh ba kin wan shong biang bad u ha ïing syiem. Hynrei ki jubab shai ba ka jingim jong ki baroh hynñiew ngut kam shong shuh ha ka bor u syiem uba la tait ia ki shisien, hynñrei ha ka mon u khun jong ki.

Katba u syiem u pyrshang ban tah ia ki dohnud ba la mong jong ki mahadei rim jong u, u Patsha u wan rung hapoh ïing; hynrei haba u iohi ia u syiem, u mut ban mih noh pat shabar. U Syiem u khang ia u ban mih, bad u ong "Phi dei u khun jong nga, hynrei ngam sngew dei hok ban khot ia lade u kpa jong phi. Nga la leh palat pyrshah ia lade, bad ia phi bad ka kmie jong phi de; phi dang lah ne em ban map ia nga, bad khot ia nga u kpa jong phi?"

U Patsha u peit shin shlip sha u syiem bad u ong, "Nga la tip la slem ba phi dei u kpa jong nga; hynrei ngam lah ban khot ia phi kumta haba phi hi phim ithuh ia la u khun. La ka jia kumno kumno ia nga, ia i mei hangne, ne, ia kine ki kmie jong nga, ym don ba lah ban ong ba phim dei u kpa jong nga, ne, ba ngam dei u khun jong phi. Phim tip haduh katno nga la ju thrang ban ioh sngew kum ia kita ki ktien naduh ka khyllipmat ba nga tip ba phi dei u kpa jong nga, bad nga kmen ban shem ba ia kata ka jingshisha la pynpaw ha kane ka ïing trep ha kaba la kha ia nga, bad ha kaba la pynsan pynrangbah de ia nga." U kner ia la ki kti, bad u syiem u kdup ia u da ka mynsiem kaba shlei da ka jingieit.

U syiem u kwah eh ba u Patsha bad ki mahadei rim jong u baroh kin iawan shong noh ha "ring syiem; hynrei u Patsha u iapyrshah shibun ia ka jingkwah u syiem. "Lum shuwa ka Dorbar," ong u Patsha, "bad ai ba phin pdiang bad shimti pat ia la ki mahadei da ka jingmynjur bad jingiatip lem jong ka." U syiem u sngewthuh ia ka nia u khun. bad u kular ban khot dorbar ha kawei pat ka sngi.

Da ka jingaibor u syiem, u Patsha u khlei lut khoit ia kiei kiei baroh kiba u kpa jong u u la leh pyrshah ia ki mahadei jong u, bad u pynkut da kine ki ktien, "Kam long kaba don burom ia u khun syiem ban kren pyrshah ia la u kpa ha khmat ka Dorbar hima; ki myntri bad ki lyngdoh kiba pyni buit pyni nia man ka por ia u syiem u kmie ha ka liang ka synshar ka khadar, kim dei ban lehrain ia ka jingshisha. Kiei kiei kiba la jia ha nga, ha ki kmie jong nga, bad h'oid ha ka hima hi ha kine ki khyndiat snem, ki long u soh jong ka jingkhawpud jong ngi ban kren ia kaba dei, bad ban kiar ban kyntait ia kaba sniew. To tip, namar kata, ba ngi kheit ia une u soh ym da ka mon jong ngi hi, hynrei da ka jingpynshalai jong uta u jingthaw uba long tang u nongshukor bad u nongpyniap briew, bad uba la dei ban hap ha ka jingbishar naduh ki sngi kiba nyngkong."

Ka Dorbar hima ka la khih win. Ki myntri ki korbar ri, u lyngdoh u basa, bad kiba lah ba iai baroh, ki iapeit seh para ma ki haba ki ioh sngew ia ki ktien shlur bad shong nia u Patsha. U Patsha u rah la ki kti ba kin shah shkor ia u, bad u ong biang, "Nga la ioh bor na la u kpa, uba long u syiem jong ka hima, ba mynta ha kane ka por hi, dei ban bishar ia une u nongpynjot. Khot ia ka syiem Skei ba kan wan hajir ha khmat kane ka Dorbar."

Ka Dorbar baroh kawei ka sngap jar haba ka ap ia ka jubab ka syiem Skei. Ki shakri kiba wan rah ia ka jubab jong ka ki ong ba kam lah wan namar ba ka pang. "Khie leit iathuh ha ka ba ka dei ban wan khlem pep," u hukum u Patsha, "bad ong ruh ba lada kam wan mynta ka kynti, ngan pynjah syndon ia i mynsiem jong ka."

Ka syiem Skei ka la sngewthuh ba ka por ba kan khlad na kane ka pyrthei ka la poi. Kumta ka la rai kut ba, shuwa ba kan iap, kan ialeh katba lah ban pynhiar kput ia u Patsha. Ka kup da ki jaiñ kiba jynsur, ka tap ia la ka khlieh da ka tapmoh jong, bad ka rah buhrieh ia ka tari ha la ka kti. Ka tang shu rung ha ka kamra bishar u syiem, ka Kyrhuh jrain da ki sur rakot kiba pyniap ler ia shibun ki nongshong dorbar. Ki myntri ki kylla matlieh, bad u syiem pat u khie bhur halor la ka khet bishar. Ka rakot ka iohi ia u Patsha ba u ieng sha kamon ka khet u syiem khlem khih wat tang uwei u ñiuhkjat ruh. Ka mareh sia sia sha u, ka tari ha la ka kti bad ka rah sha jrong, bad ka kyang da ka sur rakot kaba la sngew triem ban sngap. Hynrei shuwa ba kan pynhap

ia ka tari ha ka shadem jong u, u Patsha u shim ia uta u klong buh mynsiem jong ka bad u kyrdem ia u trait. Pding kata ka rakot ka kyllon ha khmat u Patsha, bad ka dkut mynsiem jlam.

Ynda u syiem bad ki nongshong dorbar baroh ki la kyndit bynriew pat, ka Dorbar ka rai ba naduh kata ka sngi dei ban aiti noh ia ka kam synshar ha u Patsha. U syiem da ka mon sngewbha u pdiang ia ka rai ka Dorbar. Ia kata ka rakot la thang noh ha kata hi ka sngi harud ka wah kaba nyngkong, bad ia ki shyieng jong ka kiba la kylla dpei baroh, la shu pynkie ia ki ha kata ka wah kaba kit ia ki sha lyndet ki hynñiew duriaw.

U WANGNUB

Ha ki sngi u Syiem Symphup, ki briew ki dang ngeit bha ia u suidlum u suidwah uba khang lad bad pynthut ia ka leit ka wan ki nongleit jingleit. U kñi u kpa u sneng ia ki nongleit bri leit lyngkha ban nym leit nym wan marwei, bad ki kmie ki kpa ki mai ia la ki khun ban leit sum leit sleh sha wah tang para khynnah. Ki khynnah bun sien ki ju ioh sngew ia ki jingiarkhie sngewbha mano-re sharud lynti, bad kum ki khynnah kiba kwah tip ia ki jingshisha, kin leit jngoh mano ba ialeh sngewbha kumta. Ynda kin shem ba ym don mano mano, hynrei na kawei pat ka sanium kin ioh sngew ia ka jingrkhie hi-hi ha-ha kaba kham phylla, kin iaher iap sha shnong ryngkat bad ka khubor ba u shidlum u khot ia ki. Ki briew ha kita ki por kim ju phylla ia kita ki khubor, namar ki ngeit skhem ba u ksuid u khrei u dap ia ka lum ka wah baroh.

Ha ka por tlang, ki nongrep lyngkha ki ju leit sah miet sha lum. Ki leh kumne khnang ba ki lah ban kham ioh por ban ot krai ot kba, ne ban tih shriew tih sying. Tang mar iakynjat shai ka bneng, ki la dep ka bam ka dih, ka khlieng pliang khlieng khiew; bad katba ki kjat sngi kin da ai jingsyaid, ki la da ioh shi kit ka shriew, ne shi khoh u krai. Kumne kin trei haduh ban da kem iohg rein; ki shong thait tang ha ka por bam jasngi, ne haba ki phiah kwai bad khylliap tympew Ynda ki la wan phai sha la ïing khlaw, kin'shet kin tiew; bad ynda ki la dep bam jamiet,

kin ialorni ne iathuh khana ban pynlut ia ka por haduh ba kin samthiah.

Ia ki ïing ba ki sah ha lum ki khot ki *ïing khlaw,* ne ki *ïing lyngkha.* Kham bunsien ki dei ki ïing kiba sawdong ba la tap da u prut ne tynriew bad la ker da ka syrdeng siej ne shken. Ka khrum ka long kaba jrong bad ban rung sha "ïing, donkam ban kiew ia ka jingkieng siej ba la pynshaniah bad teh skhem da u thri ne u jyrmie ha tyngkong. Ka ding ka rhem ha dpei baroh shi miet, namar ki ngeit ba u ksuid um ju shlan ban rung shapoh ka 'ïing kaba meh ding ha dpei.

Ha kawei ka tlang, ka Rubimai ka leit sah miet sha lyngkha shriew. Ka kit kawei ka wait bad kawei ka tasam ha la ka khoh, lem bad uwei u khiew khyndew, bad shiteng pawa ka mluh. Ka bam jamiet jastep da ka shriew, bad jasngi pat da u phankaro. U jyllang, u ingbah, bad u sohmynken, ki long ka jyntah jong ka. Ki para shnong jong ka kiba iawan sah miet sha lyngkha, ki bam ki dih ha kajuh ka rukom. Ki im ki trei shitom, hynrei ka mynsiem jong ki ka hun; bad namar ba ki da mih syep shisha mynsngi, ki ioh thiah suk kynjai mynmiet.

Ha kawei ka miet ha ka por shiteng synñia, ka Rubimai ka kyndit na la kaba ioh thiah. Ka miet ka kynjah jar jar, þad ym don khñiang don puit kiba pah kum ha ka por slap. Haba ka pynshah bha ia la ki shkor, ka ioh sngew kumba don u briew uba iaid na shakiar 'ïing bad uba wan shaphang tyngkong. Ka lyngngoh shibun u briew aiu uban wan kai khynraw ha ka por shiteng synñia ynda la thiah ki briew. Ka mut ba lada u khot ia ka ba kan plie ia ka dwar, kan sngap la ka sngap kumba ioh thiah. Hamar ba ka dang pyrkhat kumta, ka ioh sngew kyndit ba uta u briew u khñium marwei marwei, iaei ruh ym tip. Sa katto katne khyllipmat, ka ioh sngew ia uta u briew ba u kren marwei marwei. "Hum," ong uta u briew, "kane du pleng, ka jingkieng! Nga mut ka Rubimai ka buh noh ia ka ha tyngkong mo, ha ka por miet, khnang ba un nym ioh lad u ksuid ban kiew!" Haba ka Rubimai ka ioh sngew ia kine ki ktien, ka sngewthuh ba uta uba ka tharai ba u dei u briew, um dei satia u briew, hynrei u dei u suidtynjang uba shang ia ka lum ka wah mynmiet myniong ban pynsheptieng ia kiba rit mynsiem.

Ka jingsheptieng kam shym rung satia ha ka met ka Rubimai wat tang shi saphit ruh. Ka kynmaw dngong ia ka jingong ki tymmen ba ym ju dei ban sheptieng ia u ksuid u khrei khnang ban lait na ka jem

rngiew. Kumta triang ka pyneh la ka mynsiem, bad ka la kut jingmut ba, un tang shu rung shapoh ïing, kan dung ia u da ka tasam ba la thang saw ha u rnga ding.

U suidtynjang u kiew ia ka jingkieng kaba poi shalor ka tyngkong ïing. "Weng-eng-leng-seng-seng!" u ñiew ia ki kyndon jingkieng katba u kiew ia ki. U kulmar thlim haba u hap ban ong 'seng, seng!' ar sien. "Kumno kumta!" u kylli ia lade; "ka mut aiu *seng seng!*" U hiar sha trai ka jingkieng bad u ñiew biang katba u kiew, "Weng — eng— leng—seng—seng!" U tang shu poi ha ka *seng* kaba ar, u sahngeh biang khek, u trud la ka khlieh, bad u ong, "Kane te imat nga la ulu, ne, nga la king jabieng. Ka ktien aiu ha ka pyrthei kaban niew, *seng seng,* ia ki ar tylli ki kyrdon kiba iapher! Shuh ngan da pyrshang biang!" U hiar biang sha khyndew, bad u ñiew, "Weng—eng—leng— seng— seng!" La dum ka buit ka stad u suidtynjang, u khlei artat ki kyntien skuid kibym lah ban pei phang mano mano, bad u pynkut kumne, "Khun ka khlieh khabuwar, jlih plin plin kum ka sohpailen! Ba phan jop da ma pha ka jingkieng shken ia nga u Tynjang te, ynnai iohi shuh ia ka miet ka iong!" U pyneh hi sia ban lait na ka *seng* kaba ar katba u ñiew ia kita ki kyrdon jingkieng haduh ban da saw ka tyngab, hynrei um lah satia, bad um banse ban phet noh sha khlaw, u da sngew rem kabym lah ong shuh.

Ha ka miet kaba ar, u suidtyniang u wan biang, hynrei um lah satia ban lait na ka *seng* kaba ar. U ia kiew ia kiew, ia hiar ia hiar, u da tharai ba dei ma u uba bakla ia ka rukom ñiew, haduh ban da shai phloit.

Ka Rubimai ka dei ka samla kaba bang ban biria ia la ki para lok. Ka pyrkhat ba, lehse, u suidtynjang ruh un nym phoi lada kan leh danda ia u. Kumta ka tang shu khie na ba thiah ha kata ka sngi, ka shim noh ia ki kyrdon kiba saw bad kiba san. "Une u suidtynjang imat u dei uba nang bha ban sin ban pharshi briew," ka ong. "Ngan peit kai un leh kumno ynda un poi ha tyngkong shibit ka miet. Lada u mut ban leh kulmar, ngan shu ong *shamokl* Namar ba u dei u ksuid, nga ngeit un her iap kat shaba lam ki jkat un tang shu ioh sngew ia kata ka ktien."

Ha kata ka miet, ka Rubimai kam shym ioh thiah satia. Ka shu ap khmih lynti kmang ha la ka jingthiah lano uta u suidtynjang un wan.

Hamar ka por shiteng synñia, ka ioh sngew uta u la wan iaid narud ïing jong ka kumba u ju leh man ka miet. Ynda u poi ha trai ka jingkieng tyngkong, u ong, "Mynta ka miet te ngan da kham phikir bha ka ñiew. Lada ha ka lai wat lai kynti ka *seng seng* kan dang don, khlem pep dei ban don ka jingbakla ha ka rukom kren u khun bynriew!" Kumta da kaba ngeit ba, ha ka miet kaba lai, un shem ba ka jingstad u briew ha ka kren ka khana ka long kaba u lah ban sngewthuh lem, u suidtynjang u sdang biang ban ñiew katba u kiew ia ka jingkieng, "Weng—eng—leng—SE-N-G!" Katno u kmen kabym lah ong shuh haba u lap ba ka jkat kamon jong u ka la poi ha tyngkong tang ha ka *seng* kaba nyngkong. "Imat ha kine ki ar miet kiba la leit, ka jabieng jong nga ka bthi da ki jingpyrkhat kiba jakhlia," u ong; "lym kumta te balei heit ngan shu leit pynmih arsien ia kajuh ka ktien kum u khyllung ubym pat nang kren! Ki ong ba u briew dei u jingthaw uba stad bad uba proh jabieng tam ha kane ka pyrthei, bad ngam shym phylla shuh ban shem mynta ba kata ka jingong ka long kaba shisha."

Ynda u la kren ia kine ki ktien kum u riewstad uba da tip ia ka jinglong u briew, u suidtynjang u ong, "Ko kong Mai, plie seh ka jingkhang ba ngan rung bad syaid ding ha dpei jong phi! Nga kular ban ym leh ei ei ia phi, hynrei ngan iamih noh tang mar iakynjat shai ka bneng"

"U riew khlem rain aiu uta uba wan kyrsiew thiah ia ka samla briew haba ka la ioh thiah ruh? Me dei u Tynjang ne?" kylli ka Rubimai.

"Wat da dom seh kong Mai kumta! To plie seh ka dwar. nga khriat eh te, ban shu ieng hangne ha tyngkong!"

"Na ka sur jong me nga sngewthuh ba me He! u Tymjang; kumta khie leit la ka lad ka lynti, bad wat pynsatia ia nga kum u tymmen iap lok!"

"Wa, ko kong Mai ba ieit!" u suidtynjang u khroh ha ka sur kaba sngew ieit. "Nga leh bym dei aiu ka, ba phin phoi ia nga katta katta? Ka ding jong phi ka khot ia nga; bad ha kano kano ka jaka ha kaba ka ding ka rhem, hangta ruh dei ban don ka briew kaba kup ia ka mynsiem sngew lem. Sngewbha seh, kong Mai, shah ngan wan syaid ding ha dpei jong phi, ngan iamih noh ki tang shu syiad kine ki ktl kiba daitthah kum u nar.

Ka Rubimai ka sngewthuh ba u suidtynjang u la kut jingmut ban rung jubor shapoh ïing lada kam shah da kaba suk. Kumta ban pyntieng ia u, ka ong biang, "Nga tip shai mynta ba me dei u Tynjang uba pynthut ia ka thiah ka dem u khun bynriew. Kumta nga hukum ba me dei ban phet nangto na tyngkong mynta mynta; ne, lada me pyntud bad me bun ktien jabter kum u nongbuaid, ngan *shamok* ia me shisyndon da une u mawshamok ba nga bat ha kti!"

U tang shu ioh sngew u suidtynjang ia ka ktien *shamok*, u khynñiuh baroh shi rynieng kum u briew uba dang sum ha ka um shyngiar ha ka por tlang. Ka Rubimai ka tharai ba u suidtynjang u la tieng shisha haba u pynkhih la ka met kumta, bad ka khmih lynti ba un ym thlia shuh ia ka, hynrei un leit suk leit beit ha la ka lynti iaid. Hynrei kata ka jingkhynñiuh jong u ka long namar ba u la bitar eh ba u ioh sngew ia ka ktien *shamok*, kaba, ha ka jingsngew jong u, dei ka ktien kren bein kaba pohjait tam. Kumta da ka sur kaba eh, u kren ia ka Rubimai kumne, "Wat tharai ba phi u briew phi lah ban pynher syrngiew ia nga da kata ka ktien pohrati. Mynnor shisha phi la pynher iap ia nga da ka; hynrei shisien ba ngi la mad ia ka bor jong ka, ngi la myllen, bad phi donkam ban wad da ka buit kaba thymmai ban pynieng ia u ñiuhkhlieh jong ngi ki Tynjang. Nga imat kumba phi khein bein ia ki jingkyrpad jong nga; kumta ngan ym da ap shuh ia ka mon jong phi; namar haba ngam ioh da ka khroh, ngan pynliem da ka shoh!" Bad kum ka dak ban pynpaw bad pyndep ia la ka jingthmu, u plie kyndat artat wang ia ka jingkhang bad u rung shapoh ïing.

Ynda u la rung shapoh, u shudtynjang u khang noh pat ia ka dwar. U peit sha ka Rubimai kaba shong halor ka jingthiah, bad kaba khmih sha u da ki khmat kiba i dom. "Hum!" u ong. "Phi dei ka samla kaba bha birew; hynrei phi dei ban kynmaw ba ka thei samla kaba sarong bad kaba sngew heh, la ka bha dur bha rynieng katno katno, kan iakynduh barabor ar tylli ki jingtim ha ka jingim jong ka. Kaw'ei ka long ba kan hap shong samla rta; bad kaba ar pat ka long ba, lada ka ioh briew makna ruh, kan ioh ia uta uba la kyntait ym tang da ki thei samla, hynrei da ki khaiapsaw de!" U tur beit beit shaphang dpei, u shong halor tyrpait, bad u ong ia ka Rubimai, "Mynta ka miet phi dei ban leh kum ka samla kaba don akor; ale kein wan trud ia u ingdong jong nga ba u buid kabym sngew lah shah shuh!"

Ka Rubimai kum ka samla kaba don burom kam banse ban ieng na jingthiah bad ban leit hajan u suidtynjang. U Tynjang ruh u sngewbha ban shem ba kam shym phoi ne iapyneh; kumta u thiah pyllup seng lyseng khnang ba kan ioh trud ia ka ingdong jong u. Ish," u ong' "ka kti jong phi ka jem than phi; katba phi nang trud, katta ka nang buid! Ish, kloi shaphang kamon; em, sa na shaphang kadiang. Ehe," u khih u ksaid diang diang, mon mon, ba um hun satia ia kata ka trud ingdong, "shim noh myntoi da ka tasam phi kong Mai; ban da ki tyrsim jong phi te, nang kham buid pynban du kata ka ingdong!"

Ka Rubimai ka shim ia ka tasam tih sying ba ka buh ha shakiar ïing, bad ka kyrshut ia ka ingdong jong u da ka. U suidtynjang ruh u la sngew hun ba ka jingbuid ka ingdong jong u ka nang jah nang jah; kumta u iathuh khana lyngngai ia ka Rubimai kumno u ju mlien ban leit phah trud budlum ha ki kynthei kiba sah miet ha kiwei pat ki lyngkha. "Nga la rung la bun ki thiew ing ban wad ninghun na ki kti ki kynthei," u ong; "hynrei ngam pat ju lap shisien ruh ia kaba nang ban trud ingdong kum ma phi. Naduh mynta ka miet, ngan ym leit wad jaka thymmai shuh shano shano."

Ka Rubimai naduh ka por .ba u suidtynjang u rung ha ïing kam shym kren shuh wat tang shi kyntien ruh. Hynrei katba ka nang kyrshut ia ka met jong u da ka tasam, katta ruh ka nang pyrkhat kumno ban lait na ki kti jong u. Ka tip ba lada kan leh kat ia kaba u ong, u suidtynjang un ym pynmynsaw ia ka. Hynrei kam lah shah ban pyrkhat ba, lada kam ioh lad ban pyniap ne pyntieng ia u ha kata ka miet, un iai wan leh kumjuh ha kiwei pat ki miet. Kum ka samla briew, ka khein ba ka long kaba jah burom ban pynlut por baroh shi miet tang ha kaba trud ingdong ia u ksuid, wat la u kup makna ia ka dur u rangbah briew.

Namar ba ka ding ka rhem ka syaid, bad namar ba u sngew hun sngew tynnat ia ka rukom kyrshut ingdong ka Rubimai, uta u shudtynjang u shoh samthiah ngai. Ka Rubimai ruh ka iohi ba sa tang katto katne khyllipmat, un sa khapbrip ia la ki khmat bad un sa ioh thiah jai. Ha kata ka por, ka kein noh kaba kyrshut da ka tasam, hynrei ka trud tang da la ki tyrsim, da kaba ngeit ba un ym sngewthuh ia ka jingiapher ha pdeng ki tyrsim bad ka tasam. Ia kata ka tasam, ka thang ha ding haduh ba kan da saw haiñ kum u nar saw; nangta ka shim ia ka, bad ka dung kyndit hak namar ka tyrpeng kamon u suidtynjang, ka da

pyrta artat *'shamok'* "Kaw!" kyang kyndit u suidtynjang, u khie na ba u thiah, bad u phet iap bran. Ka Rubimai ka khlem thiah shuh ha kata ka miet; bad mar iamih ka Sngi, ka buh biang ia ki kyndon jingkieng ba kin long san tylli kumba mynshuwa. Naduh kata ka miet, u suidtynjang um ju wan pynwit shuh ia ka thiah ka dem jong ka; bad ki briew na kiwei pat ki shnong kiba leit sah miet sha lum ruh ki ong ba u suidtynjang um ju wan rung shuh ha 'ïing lyngkha jong ki.

Ka khubor ba ka Rubimai ka dung ia u suidtynjang da ka tasam ba la thang ha ding haduh ba kan da saw, ka phriang ha kylleng ki lyngkha ha kata ka sngi. Ha kajuh ka janmiet, ka khubor ka poi sha shnong. U rangbah shnong bad u nongkñia shnong ruh ki ioh sngew ia ka. Kine ki rangbah ki pyrkhat ba u ksuid u khrei bunsien u ju wad kput ia uno uno u briew uba long ka daw jong ka jingduh bor jong u. Ki ngeit ruh ba ka rukom pynhiar kput u ksuid ka iapher na ka rukom ba u briew u thmu ban pynsniew. Ka buit kaba u ju kham pyndonkam ka long ban pynkyllon ia u briew da u para briew hi. U briew da shisha u long ka atiar kaba bha bad kaba khlain tam jong uno uno u ksuid uba kwah, na ka bynta kano kano ka daw, ban pynjot ia uwei pat u briew.

Kine ki rangbah, kum ki briew kiba pyrkhat bunsien ia ka suk ka bha ka shnong, ki phah shaw noh mar mar ia ka Rubimai ki tang shu ioh sngew ia kaei ba ka la leh. Ki kylli ki tohkit ia ka nadong shadong, ha kano ka rukom uta u suidtynjang u wan. jumno u kren, bad aiu u leh haba u rung hapoh ïing lyngkha jong ka. Ka ruh ka iathuh lut bin kumba ka la leh, bad ka pynkut da kine ki ktien, "U ñiuhtmaiñ jong u dei uba saw bad uba jrong; u kyrjiaw ia u ha ka dur kum u khwai na baroh arliang shyntur!"

Ha kata ka miet, u rangbah shnong u phah khot ia ki rangbah bad samla shynrang baroh ba kin ialang ha 'ïing jong u. Ynda u la iathuh lut ia kaei kaba la jia baroh ha ïing lyngkha ka Rubimai, u pynkut da kine ki ktien. "Naduh lashai ka sngi, ki rangbah baroh kim bit shuh ban leit bri leit lyngkha, bad ki kynthei baroh ruh kim dei ban leit thoh dieng thoh siej. Ki shynrang baroh, rangbah bad samla, kin leit wad ha ki phudwah baroh hapoh ka raid ia u wangnub. Phi dei ban iakria bha la ki wait ki wait, bad kynmaw ban ym pom ia uno uno u wangnub ba phi lap khlem da ioh hukum na u nongkñia.

Shuwa ba kin iamih ha kawei pat ka step, u nongkñia u shat kawei ka pylleng, bad u bishar ia ki jingmut kiba pher jong ki shynrong pylleng halor ka diengshat. "Une u wangnub u don hajan kawei ka wah kaba hap ha ka wah Umngot," u ong. "Ym don kawei pat ka dak kaba pynshai kham bha nalor kane."

"Don tang kawei ka wah kaba tuid sha wah Umngot ha kane ka raid jong ngi," ong u rangbah shnong. "Kata hi ka la iarap shibun ia ngi kumno ban ai kam ia la ki briew. Ia khynraw, ia ngin ialeit sha la ka kam, namar shuwa ban sep ka Sngi, ngi dei ban lap ia une u khun ka nongpynjot."

Sa kumba shi kyntien kwai ne, ki samla kiba iaid ha khmat ki poi ha trai kawei ka dieng ngan kaba jrong bha jwain. Ki iohi ruh ia uwei u jyrmie uba heh ba u kyllain ia kata ka dieng katba u pur sha jrong; bad kaba pynphylla eh ia ki ka long ba ki iohi ia kawei ka tasam ba ka neh den ha uta u jyrmie. U nongkñia u tur ha khmat, u jngoh ia ka tasam, bad u bishar bniah kumno bad ha kano ka rukom uta u jyrmie u kyllain ia kata ka dieng. "Nga ngeit ba une dei uta u Wangnub uba ngi iawad." u ong; "hynrei ban pynshisha ia kata, ngin da iapeit ruh ka um jong u ka long kaba kumno." U sei ia la ka tari bad u khrud ia ka snep uta u jyrmie. Ka um kum ka snam kaba saw ka mih na u. "Une u dei u Wangnub uba kup ia ka dur u suidtynjang mynmiet mynmiet," u ong. "Ieng sawdong ia u, bad buh ia la ki wait baroh hapoh la ki khohshot."

U nongkñia u kheit ar tylli ki lakhar, u shim khyndiat u khaw na pla sopti, u buh ia kita ki sla ha khyndew hajan trai uta u Wangnub, u buh ia u khaw halor jong ki, bad u ong, "Ha ka kyrteng u Thawlang, u Nongbuh u Nongthaw, u Balah u Baiai, uba la ri la da ia ngi na ki jingsniew bad jingpynjot u ksuid u khrei, bad uban iai ri iai da ia ngi na ki jingma ki jingmynsaw, na ka khlam ka tyrut. bad na ka taro ka shwar, ha ki sngi kiban dang wan, nga duwai nga kyrpad ba men pyllait ia ngi ki khun jong me na ki tyrsim une u ksuid. Ka burom dei ka jong me; ka nam dei ka jong me; ka bor dei ka jong me; bad ka mon dei ka jong me. Long, namar kata, ka mon jong me ha kane ka por ban pynpaw ia la ka bor, khnang ba ka nam bad ka burom jong me kin phriang ha ka pyrthei!" U sei ia ka wait khmut kaba nep har har na la ka khohshot bad u ong, "Ka bor u Thawlang ka kham khraw bun hajar

shah ia ka bor u ksuid!" U ai shi wait mam ia uta u Wangnub uba dkut tang shisien pom "Ah!" uta u Wangnub u ud tang shisien ud, bad ha kajuh ka por u jyrmie baroh shi lynter u jah jlam na ka jingiohi ki briew.

Ki rangbah ki leit phai sha la shnong da ka mynsiem kaba kmen ba ki la lait na ki syrngiew u ksuid, bad kaba dap da ka jingsngew nguh ia la u Nongthaw ba um shym ai lad ia u ksuid ba un jop bad synshar ia ka mon u briew. Ki samla shynrang kiba kham shong shit ki phawar kumne:

Hangno u suidtynjang ka ingdong ba phah tirud,
Ngin ot ia u ryndang u wangnub da wait khimut!

U KUKU

Ka jingim ki jingthaw baroh ha ka pyrthei ka shong ha ka nusip bao ka bok. Nga u ksew nga ngeit kumta, bad ym don mrad ha ka pyrthei uba lah ban pynngeit ia nga da kumwei pat. U briew uba long u jingthaw kyrpang jong U Nongpynlong, u lah ban sain dur ia la ka jingim ha kano kano ka rukom ba u kwah. Lada u rai kut ban long u nongrep, kumta u dei ban long shi lynter ka jingim jong u; u donkam ban khreh ka wait u mohkhiew, ka khoh u star, ka lyngkor ka rashi, klnang ba u lah ban pynseisoh ia la ka bri ka pynthor. Lada u angnud ban long nongbishar bad nongsynshar khadar, u dei ban minot ia la ki kot naduh ka sngi nyngkong ba u rah ia ka sleit bad u mawthoh sha skul, bad ban smat ka puke bad wad jingtip thymmai katba u dang long u shakri la u paitbah, U nongbishar uba shaniah tang ha la ka jingtip kaba u don ha ka por ba la pynkhamti ha u ia ka bor bishar, un ym lah ban ai ki rai kiba hok kiban pynsuk ne pynhun ia ki arliang mamla.

Nga nud ban pynpaw madan ia la ki jingsngew kumtei shaphang u briew namar ba nga la iohi da la ki jong ki khmat kumno u nongrep u im, bad kumno u nongbishar ne u nong-synshar u trei. Nga ngeit kito kiba tip bad ithuh bha ia nga kin ym phylla lada ngan ong ba nga don ha kata ka kyrdan kaba pynlah ia nga ban sakhi shai ba ka jingim jong ngi ki ksew khamtam kam lah ban neh khlem ka jingsynshar ka mon u briew. Ngam long uba sarong haba nga kren kum uba tip ia ka jinglong

u briew; nga shu iathuh beit tang ia kiba nga la iohi da la ki jong ki khmat, ha phi ki para mrad, bad khamtam ha phi ki para ksew, khnang ba ngin ym kyreit lada ngi ioh ka lad ban shong lang bad u briew. Kumta ngam dei ban śngew lehrain haba nga ong ba ma ngi ki ksew ngi im ngi man namar ba ngi nang ban thap ja thap doh na ka kti u briew, namar miet step, ngi shu ap kmang katba u kynrad jong ngi u dang bam, bad ngin sa kaweh tdong pat ynda ngi iohi ba u lum lang baroh ki symboh ja kiba ma u bad ki khun ki ksiew jong u, kim lah shuh ban bam, ne kiba hap ha madan. Lada ngi ioh u kynrad uba riewspah bad uba sbun, ka ja ngin ioh kaba biang, bad ka doh ka shyieng ruh un ai da kaba sngewbha; hynrei lada u-kynrad jong ngi um dap um biang, ne u dei uba khapnap, khlem artatien ngin hap leit shang makia sha rudnong, ne leit thap bam na ïing ki briew. Dei namar kata ka daw ba nga ong ba ka jingim jong ki jingthaw, khamtam ka jong ngi ki ksew, ka sdien ha ka pain ka nusip ia kaba la synshar da ka mon u briew.

Ngam ju lah ban pyrkhat la ka nusip jong nga kaba heh, ne ka bok i mei kaba kham khraw. Nga shu tip tang katne, kata, ba la kha ia nga ha ka len ba shong ki pulit, ha kaba ka bam ka dih ka pahuh hai hai. Nga ngeit skhem ba i mei i ioh ka bam ka dih kaba biang, namar nga kynmaw ngut ngut nget nget ba ma nga bad ki para jong nga ngi im ngi san da ki bnai tang ha ka um rupa ba i bsa ia ngi. Nga tharai ba ka um kaba mih na ka thwei jong ka jingieit, ryngkat bad ka jinghun mynsiem i mei ba i biang ia dar, ki pynsan pynkhlam ym tang ia ka rynieng jong nga, hynrei ki pynlong de ba ngan ioh u kynrad uba long ym tang u nongbishar, hynrei uba tip bad sngewthuh de ia ka rukom im u nongrep, namar u ruh, nga sngewthuh, u wan mih na ka ïing nongrep.

Haba kren shaphang ka bok, nga sngew dei ruh ban ong ba ka sniew bok ne ka sniew nusip shisien ka mut ban bat bor ia nga. Naduh ka por ba nga dang kdang tang ha ka um ksiar i mei, u kynrad jong nga u la kam ia nga; hynrei ngam tip balei, ha ka por ba nga tang shu ieh buin, uwei u khun ka khlem raiñ u shu rong kyndit ia nga khlem da ioh ia ka jingm̃ynjur jong u khlieh ka len pulit. U bsa ia nga da ka ja khlem mluh, bad hadien shi taiew, nga sngew ba ki shyieng krung ki la paw shabar, ym namar ba ngam lah ban bam ia ka ja khlem mluh, hynrei

namar ba u nongai ja u ai bad ka tip artat, *shim bam, khun ka ksew.* Ka bam kaba ai da ka mynsiem isih bad bishni ka don ka bor ban pynraikhoh ia uba pdiang; bad kumno nga u ksew nga lah ban sngaid kum ha kata ka ïing kaba ai daw ba nga iam ngan kyang baroh shi taiew!

Ha kawei ka sngi, uwei u *rashi* u wan ha ka ïing ba nga shong, bad u ong ba u nongbishar uba la kam lypa ia nga naduh ba nga dang buin, u wad ia nga. Wat la hapoh hapoh nga kmen ban ioh mih noh kum na kata ka ïing, habar ngam shym pynpaw khmat sngewbha khyndiat ruh em, namar ngam sngew dei ban rwai phuhmat khlem pat da ioh mad ka shong ka sah ha ïing u kynrad thymmai ka long kaba kumno.

Nga mar iapoi ha bangla ba shong u kynrad jong nga, nga kyndit kabym lah ong shuh ban lap ba u Duma, u para jong nga, u ieng ha baranda ban pdiang sngewbha ia nga. Pum nga ryngkoh ha ka met la u para uba dap da ka jingsngewbha ban iohi pat ia nga; ngi iadoh ngi iadait, ngi iapiam ialympat da ka jingkmen, bad ngi iamareh shane shane, shatai shatai, kum ki khun lait lan kibym shah synshar hano hano. Nga sngew kumba ha kata hi ka por, ka met raikhoh jong nga ka dap da ka doh kaba tap noh pat ia ki shyieng krung baroh kiba paw shabar. Ka jingkmen ban iashem pat bad la kiba ha "ïing ha sem pleng, ka pynklet noh jar ia ki jingkhuslai baroh ba u briew u lah ban pun ha la ka mynsiem.

Ngam ju tip ba nga long u khynnah uba tngit ka met; nga tharai toi ba u Duma u kham jakhlia ban ia nga, namar u shñiuh jong u u iong ngain ngain kum u khiew talani; hynrei ynda ngi la iakhublei mar kylliang da ka jingieit shi para, u Duma u ong ba kin sa pynsum ia nga. Namar ba ka bneng ka shit lyhep ha kata ka sngi, nga khmih lynti kin pynsum ia nga da ka um daitthah, bad kin kyrshut met ia nga da ka sabon bad u sohprew. Nga kylli ia u Duma ha kano ka rukom u briew u pynsum ia u ksew; u Duma u ong ba u kynrad jong u u khein ba ka um kam ju lah pynkhuid ia ka met u ksew. "U *rashi* un pynsum ia phi da ka dawei lieh kaba pyniap lut ym tang ia u thyllah uba im bad dait ia ka met jong phi, hynrei kaba pyniwbih ruh ia ka met baroh kawei," ong u Duma kum uba la tip lut ia ka jingstad u briew.

Kumta kein ka sum nyngkong jong nga ka long ka jingpynsleh ia ka met baroh kawei da u pawdar uba suhsieng kum ka ka tiewlasubon,

Katba um pat dei ha ka snieh doh, ka jingiwbih jong u ka pynshoh bieit ia nga; hynrei u tang mar iadei pat tiak ha snieh doh, wow ka jingsat ka jingbtiar kaba la kein noh. Nga kyang nga khih lympat, bad nga dait ia ki kti u *rashi* katba u pynsleh ia nga da uta u pawdar iwbih; hynrei namar ba nga dang tlot bor, ngam lah satia ban lait na ki kti jong u. Kumta ban pynpaw ba nga long uba tipsngi bad uba lah ban shah ia ki jingeh, nga sngap noh ka iam bad nga shu kun doh iap noh sia. U *rashi* u ong ba kumba ar spah tylli u thyllah buaid u hap na ka met jong nga. Ha kata ka por nga ngeit ba u thyllah ruh u dei u khniang uba la pynraikhoh ia nga.

Haba nga la ioh dih shi pliang ka dud ha kata ka janmiet, ka mynsiem jong nga ka sngew heh pat kum ha ka por ba nga dang don ha pneh i mei. Ka sngew tmang sngew marwei, ka sngew syier sngew rit mynsiem, kine baroh ki duh ki dam ha kata ka sngi. Ki jingthiah ba la shna na ka bynta u Duma ka long ka jingthiah jong nga de; bad haba ioh ban iabat ban iakdup bad la u para, ka khriat ka daitthah, bad ka miet ka iong, kim shym lah ban pynwit pynthut ia ka jingiohthiah kynjai ba nga ioh ha kata ka miet nyngkong ha bangla u kynrad jong nga.

Ka mynsiem kaba sngew nguh ka jop ia ka jingisih, bad ka pynioh ia ka jingieit. Kumta nga tang shu kyndit thiah mynstep, nga khot ia U Duma ban leit iakhublei ia la u kynrad. U Duma u ong ba um ju mlien ban leit sha ka kamra thiah u kynrao jong u ba u tieng ioh u shah mai. Nga jubab ba u kynrad uba sbun un kmen ban iohi ba ngi leit khublei ia u shuwa ba un khie, namar kata ka long kawei na ki akor ksew kiba bha. U Duma u bud nadien jong nga, namar u tieng ioh u shah sympat ban leit rung nyngkong sha kamra thiah u kynrad, bad u phylla eh ban shem ba u kynrad jong ngi u thap pynban tok tok na ki khlieh jong ngi kum ban ong, 'Phi dei shisha ki ksew kiba bit ban long ki shakri jong nga."

Ka jinghikai kaba nyngkong ba la pynsngewthuh ha nga ka long ka jingsngew nguh; bud ka dak kaba u briew u ithuh ia ka jingsngew nguh u ksew ka long ka jingkloi ban ai kti haba u pan. Ia kane ka ai kti la kham ban bha ha ka por ai ja. U ksew ubym nang ban ai kti ne ubym mon ban ai kti, haba u pan, un duh ja khlem pep. U Duma u long uba kloi shibun ban ai kti u mar ia iohi ia ka pliang ja; nga te nga sngew ba ym dei ban leh shong shit ka ai kti tang namar ba la buh ia ka ja ha

khmat jong nga. Nga ñiew ba ka ai kti ia la u kynrad ha kano kano ka por ba u pan, ka dei ka dak ka akor kaba bha kaba iaryngkat dor bad ka jingsngew nguh hi. Nga ai kti ha ka por bam ja namar nga kmen ba ngan sa ioh ja; nga ai kti haba u kynrad u wan sha ïing ban pynpaw ba ka ïing ka sem ka beit ka biang, bad ba ym don nongtuh nongthiem uba wan tuh ia ki mar ki mate; bad nga ai kti de haba u kynrad u pan shuwa ba ngan leit kai suwari sha Saw Lad ban bishar ia ka rukom iaid ki para ksew. U ksew uba nang ban ai kti, bad uba la sngewthuh de ia ka jingmut kaba shisha jong ka jingai kti, u long da shisha ka burom ia la u kynrad, bad u ioh burom ruh na ki lok jong u.

Kawei pat ka jinghikai kaba u kynrad jong nga u ban ba ngan sngewthuh bha, ka long ba ngan khnguh khlem kylliang ktien ia ka hukum *shim.* Nga lah ban ai kti da kaba sngew nguh ha ka por ba u ai ja; hynrei katba um pat ong *shim,* ngan shah kawiat eh haduh ban da sat syllang ka lbong lada ngan leit kahap ja na pliang. Ki sew kyreit ki lah ban bein ban khoh ia nga namar ngam ju kham treh iadait bad ki; hynrei lymda nga ioh sngew ia ka hukum *shim* na ka shyntur u kynrad jong nga, da lei lei ngan ym shah ia ka jingbitar ba kan kiew sha ka jabieng jong nga. Kane ka jingbymtreh jong nga ban iadait iashrut bunsien ka pyniong ia ki ksew ba kin tharai khawpud ia nga; bad teng teng don na ki kiba pynbitar ia nga da kaba wan shrut na ka skhep jong nga. Kum ha kata ka por, ngam ju da ap shuh ia ka hukum u kynrad, hynrei ngan ryngkoh pum ha ka met uta uba pan kwah, uba hapoh katto katne khyllipmat, un sa pan map hi da kaba pyndem tdong, ne da kaba her iap ia kyang kat lah kat iai.

Kumne kein ka snem kaba nyngkong jong ka jingim jong nga ka shu iaid khlem sngewthuh. Bunsien nga shah kawiat namar ba nga bitar ia u Duma ba u leh khlem akor than. Katba nang mih ka taiew, katta nga sngewthuh ba ka met ka nang kham heh, ka jingmut ka nang kham iar, bad ym tang katta, hynrei ka bor ruh ka nang kham khlain, bad ka buit de ka nang kham bun.

Katba nang heh ka met bad nang jrong u shñiuh, katta ruh u thyllah u nang bun. U pawdar iwbih uba la iarap ia nga bunsien ha ki por ba nga dang khynnah, um lah shuh ban iarap shibun ha ki sngi ba nga la kynjoh sha ka jinglong samla. Hynrei namar ba nga shah pynsleh pawdar jan man la ka sngi, u thyllah ruh u kham tieng ban wan dem

wan rung ha u shñiuh jong nga. Nalor kata, nga sngewbha eh ban ioh para lok da kawei ka shrieh kaba kyrteng ka Luaii. Kane ka rieh samla kan pyndem ia nga halor u phlang, bad kan iit ksi iit thyllah haduh ban da jrai ki thied, Te kum ka dak ba nga sngew nguh ia kaei ba ka la leh ban pynkhuid lem ia ka met jong nga, ngan kit ia ka halor ingdong, bad ngan leit ialam ia ka sha uwei u rieh samla uba shong bad u nongbishar khynnah. Nga itynnat ban peit kai kumno ki shrieh ki iaphylliew mynsiem, bad ha kajuh ka por ruh ngam lah khiem da lyngngoh kumno ki dang lah ban iakhlad pat da kaba suk hadien ba ki la iatheh sei ia la ki dohnud habar!

Nga ju kmen eh ban bud ia la u kynrad haba u leit jingleit. Kane ka ai lad ia nga ban iohi ym tang ia ki shnong bad ki jaka kiba phylla, hynrei ban bishar run ia ka rukom im ki para ksew ha kita ki jaka. Kawei kaba nga phylla eh ban shem ka long ba ki khein ia nga kum u soh shnong ne u mynder, ubym bit ban wan rung ne wan iuh kjat ha ka jaka jong ki. Kum ha kata ka por, baroh shi shnong kin iatur kynhun sha ka phang ba nga iaid kum kiba thmu ban bam im ia nga. Bunsien ka tieng ka lap ia nga, hynrei ia la u tdong te nga pynieng hi triang, namar nga tip skhem ba shisien nga la pyndem ia u ha pdeng la ki khohwah, ka kynhun ki ksew kan patar doh im ia nga.

Ngam kwah ban iathuh lut ia ki jingjia baroh kiba nga iakynduh ha ka kynti ba nga leit jingleit bad ba nga jah na shnong kumba san taiew. Kum u ksew, nga sngewbha eh ban ioh iaid ia ki lynti khiaw, ban sngewthuh ia ki jingsma kiba pher ba pher kiba her ryngkat bad ka lyer, ban wad hangno don ki khnai, bad ban tip kum ha kano ka dieng don u risang. Nga sngewthuh ruh kum ha kino ki lawbniap ki sim ki shong rieh tngen, bad kaba kumno ka syrwet skei ne ka dien niangkwang. Hadien san taiew, nga wan phai sha shnong u ksew uba kham stad bad kham tip ruh shaphang ka rukom im ki mrad bad ki sim kiba shong ha khlaw.

Kawei ka jingjia kaba ngan ym lah klet lano lano ka long ha ka janmiet ba ngi leit sha khappud Burma. Ngi iashong da ka lieng kynda ha ka jingpyniaid uwei u rangbah uba king da u boitha. Une u briew u shong ha ka tduh kaba ha khmat; u kynrad jong nga u shong ha ka tduh kaba hadien; nga pat nga ieng ha pdeng ka lieng. Katba ngi dang shong sahuh kumta, bad katba nga dang peit lyngngoh ia ka jingphieng bad

jingkhraw jong kata ka wah, ka wan kyndit ka jingsma kaba kham phylla ha ki thliew khmut jong nga. Nga lyngngoh kabym lah ong shuh ban ioh sma kum ia kata ka lyer, khamtam haba nga khmih lynti ba ka erwah ka dei kaba khuid. Nga ring mynsiem na shaphang kamon, ka lyer ka khuid; nga phai sha ka phang ba shong u kynrad, ym don ei ei; nga pyrshang sa na shaphang kadiang, em, hir hir ka erpyngngad ka beh. Lada na ki lai dong ym don dak ei ei kaba lah ban pynpaw ia ka tynrai jong kata ka lyer iwbih, kam long kaba eh ban ring nia ba ka dei ban wan na ka dong kaba saw, kata na ka phang ba ieng u nongking lieng. Kumta nga pynphai la ki khmat sha u, bad shisha pleng, u dei ma u uba long ka daw kaba pynkulmar ia ki thliew khmut jong nga. Ngan phylla lei shuh haba utai Ibuit ha la ka kamsa thohriaw u pynpaw la ki ksah Ibong ksah khohwah, katba u pyniaid ia u boitha ha la ki kti, khlem i don jingpyrwa ei ei ha ka pyrthei. Nga leit suki jai sha ka jaka ba u ieng ban pynhun ia la ka jingsngew, nga da mut artat ban ai shi kahap hak namar ka khongtoi kamon kaba dap da ka dohmet kaba i bang tam. Hynrei ha kata ka khyllipmat, kumno re kumno nga kum phai liak sha ka phang ba u shong u kynrad, bad nga iohi ba u bat ia la ka syngkai kum u briew uban sa iap ler. Nga leit bran bran sha ka jaka ba u shong ban khmih ka la jia kumno ia u. Bad kumno nga u ksew nga lah ban tip ba kata ka rukom bat syngkai ka long u soh jong ka jingrkhie kaba u briew um lah shuh ban synshar. Khnang ban pynpaw ba nga long uba don akor, nga leit biang noh sha la ka jaka bad nga pynphai la ka khlieh shaphang kamon, nga da peit matsuh teng teng sha ki khongtoi kiba wan dur bad kiba dap doh jong u nongking lieng.

Hadien ka nemsniew, u kynrad jong nga u ialam noh ia nga sha Shillong. Nga la syier lypa ban pyrkhat shaphang ka lynti kaba jngai, namar ngam ju mlien ban shong kali. Haba la poi ka sngi ba ngi dei ban leit noh sha Shillong, ngam banse ban shong la ka shong doh iap. Hynrei tang shiphang, nga sngewthuh ha ka shong kali jngai pleng, kaba pynphuh phum ia u sew samla. Ynda ngi iabam jasngi ha shiteng lynti, u kynrad jong nga u shim ia nga na ka tmoh, bad u ong, "Me kup ia ka khmat u nongbishar haba me shong halor kali!" Ha kata ka por, lada yn don uba shlan ban ujor ia kata ka khusnam ba nga ioh na la u kynrad, ngan jin da la ksih ia u na ka ryndang haduh ba un da jah mynsiem.

Nga sngew bynnud ban iakhlad na u Duma uba ha kine ki snem kiba la dep baroh, u im ka jingim kaba lyngkar. Um ju kham poi ïing satia, bad teng teng haba u wan mih mynstep, ki khmat jong u ki jylliew bad ki pynpaw ba u long uba iap bieit samla. Nga ngeit ka kham bha ba un ym wan sha Shillong, namar lymda u ksew u long uba nang akor, un pynlehraiñ pynban ia la u kynrad lada u iaid pawang sha shnong ki briew kum ubym ioh ja.

Kumne kein nga wan poi sha Sor Shillong ha kawei ka janmiet Pyrem, bad ngan sa iathuh pat ha kawei ka sngi, ha ki kyntien nongsor lada nga lah, kumno nga im nga man ha sor.

KI NONGAP MASI U SYIEM HA SOR SHILLONG

Ha kawei ka miet, ynda ki nongsharai masi u Syiem Symphup ki la wan ñiah ia ki blang ki masi na lum, u Syiem u phah khot ia u Sampain bad ia ki lok jong u sha "ïing Sad. Kine ki shakri samla u Syiem ki dap da ka jinglyngngoh ban ioh pdiang ia ka hukum kaba kum kane, namar ba kim ju kynmaw koit ba u Syiem un khot ia ki ha ka por miet. "Imat la don uei re uei uba la pynsngewsih ia ka mon ki Syiem," ong u Sampain; "bad lada u dei uwei na phi, ngan ksih ia u na i ryndang!"

Ki nongap masi u Syiem ha ka jingialam u Sampain ki rung shapoh ïing Sad. Ki nguh burom ia la u Syiem bad ki ap ia ka hukum jong u. U Syiem Symphup u peit sha la ki shakri da ki khmat kaba hun bad kaba phuh samrkhie, bad u ong, "Phi ki nongtrei kiba shisha jong nga phim ju ioh shong thait satia; ha kane ka Iewduh kaban wan, nga shah ba phin ialeit kai s'wari sha Sor shisien shisien."

Ki samla ap masi u Syiem kim nang ong ei ei ruh em; ki shu iapeit tyngheng para ma ki namar kim sngewthuh ki ktien U Syiem ki siat shano. U Syiem ruh u ithuh ia ka jingpisa jingmut jong ki. "Sampain," u ong, "me ong kumno?"

U Sampain u trud ia la ka khlieh bad u ong, "Paiem, ngi kwah shisha ban leit peit kai ia ka Sor shisien shisien, hynrei ban ialeit tang para ma ngi khlem don ba ialam te.."

"Men iajah klep hapoh Sor bad men nym iapoi ïing shuh! u kren pynkut u Syiem, u da phuh samrkhie artat. "Men ialeit sha Sor Shillong ym kum ki khynnah shang tuh, hynrei kum ki shakri jong nga. Men iaphong da ki riam kiba me ju iapyndonkam ha ka por shad suk mynsiem. U Dada un rah la ka Besli; u Sumar bad u Manik la ki Duitata; bad baroh na phi phim bit ban bam kwai wat tang shi kyntien ruh katba phim pat iawan phai na Sor. Phi Myntri," u phai sha u myntri Rangbah, "uban hap leit sharai ia kine ki nongsharai masi jong nga, phin sngewbha ban iathuh ia kaei ba ki dei ban leh ha Sor Shillong?"

U Myntri Rangbah u jyrham ban kham khuid u ryndang uba set kwai, bad u ong, "Phi i, khynraw, ki rangbah Khasi ha Sor ki la iarai ban seng noh kawei ka skul Khasi na ka bynta ki khynnah Khasi baroh kiba kwah ban nang ban stad; kumta ki la mut ban pynlong kawei ka konsat la sngi Lyngka khnang ban pynmih peisa na ka bynta ban tei ia ka ïing skul, bad ki da kwah eh ia phi ki nongap masi u Syiem ruh ba phin iarap lem ha kaba shim bynta ha ka."

"Phi mut ba ngin leit iarwai ma ngi ha Sor Shillong?" u Sampain u kylli kum u briew uba tieng ban leit. U peit sha la ki para lok kiba kup ia ka khmat kabym sngew lah ngeit, u phai sha u Myntri Rangbah, bad u ong, "Kaei ka konsat?"

"Eh," ong u Myntri Rangbah; "ng? tharai ine i Babu hangne i kham lah ban pynshai ia ka jingmut jong ka!" U Syiem Symphup u shu wiat nuiñ.

U Sampain bad la ki para lok kim kynmaw satia ban peit sha ka phang ba shong u Nongpeit skul, uba tang mar iakut kren u Myntri Rangbah, u ieng bad u ong, "Phi i, samla, ngi ki rangbah hangthie ha Sor ngi ia tip shaphang ka jingtbit jong phi ban rwai. Ngi ngeit ba lada phin wan, ki nongwan peit kai kin kham bun, bad ngin ioh ban lum kham shibun ka peisa. Baroh kiba wan sngap ia ki jingtem jingput, ki jingrwai jingshad, ki dei ban *da* siew da ka dor; bad lada ki tip ba don ki jingrwai kiba kham phylla, katta ruh ki briew kin kham bun ban wan jngoh; bad ngi ngeit skhem ba ka jingwan jong phi kan ktik ia ki nongsor ban wan sngap ki shakri u Syiem ki tbit haduh katno."

"La biang," u kren pynkut u Syiem. "Ka jingrwai aiu phin iarwai?" u kylli ia u Sampain.

"Ngi nang tang ki jingrwai Khasi," u Sampain u jubab.

"Ngam kwah ba men iarwai da kiwei pat ki jingrwai," u kyrhuh u Syiem. "Kum ki nongsharai masi, men iarwai ia ki jingrwai ki nongap masi; bad kum ki khynnah Khasi, me dei ruh ban iarwai ia ki jingrwai Khasi! Me la ia sngewthuh?"

"Hooid Syiem," ki jubab lang ki shakri Syiem.

"Khie," ong u Syiem! "Eh, Sampain. Lashisngi men wan ialam noh ia ki jingri ha ka por shiteng sngi; nangta baroh men iasum iasleh bad khmih ba ki Duitara ki Besli baroh ki dei ban ai ki sur kiba beit. Kynmaw ruh ban da iaiaid don akor ha shnong ki briew; bad lada uno uno na phi un khlem rain ka ktien ka thylliej, ngan phah khi lyndum ia u. Me sngewthuh?"

"Hooid, Paiem," jubab u Sampain, bad u mih noh artat.

Ynda ki la iadep bam ha kata ka miet, ki nongap masi u Syiem Symphup ki ialum lang ha ka kamra thiah u Sampain bad u Dada ban iajied ia ki ar tylli ki jingrwai lum kiba sngew thiang tam. Ha kata ka por, la wan rung sa u Nongpeit skul. "Mynta samla," u ong ha sur kaba pynshlur, "ngin iashna ki buit kiban pynang muid ia ki rang samla, bad kiban pynum dohnud ia ki thei samla ka Sor Shillong. Lada phin kohnguh ia kaba ngan pyni, ngam artatien ba ki nongwan peit kai baroh kin sa shu kyrthat bad iarkhie iap ang katba phi nang iarwai."

"Ngi shaniah kein Ma, ha ka jingialam jong phi," u ong u Sampain. "Phi i, Ma, kaba ngi sheptieng eh dei ka jinglehraiñ; ban rwai ban tem ha khmat ki riewdon burom ka Sor, em," u peit sha u Nongpeit skul da ka khmat kaba i thamula, "tip-phi kham tip ma phi kein, Ma, shaphang kata!"

"H'oid, phi lah shisha ban sngew lehraiñ katto katne ha kaba nyngkong," u Nongpeit skul u ong ha ka sur kaba pynshlur; "kata dei ka jinglong kaba u briew baroh u don. Hynrei ynda phi iohi ia ki riewkhraw kum u Disi, u Espi, bad kiwei kiwei, kata kajuh ka jinglong briew kaba pynlehraiñ ia phi kan pynwan ha phi ia ka jingshiur kaban pynpaw ia ka sap shisha kaba phi don."

"U Disi bad u Espi?" ki kylli ki nongap masi ha kajuh ka por.

"H'oid kein!"

"Oh," ong u Sampain, u da pynhiar mynsiem artat. "Ban ia u Disi bad u Espi te tharai ngim lehraiñ phi, namar mynba ki wan shane ha katai ka taiew, ki imat kum ki Sahep kiba jemnud."

Oh, kata te ka la bha shikatdei eh," u kynthoh u Nongpeit skul. "Ki Sahep Dohlieh bunsien ki don ka mynsiem kaba jemnud. Yn nym don rangbah kiban kham khraw ban ia u Disi bad u Espi kiban wan peit kai la miet Lyngka. Na ka liang ki rangbah, phin ioh tang ka jingpynshlur suda; bad kata hi kan pynlong ia phi ban nym ioh sngew ia ki jingrkhie kik kik kiak kiak ba ki thei samla ki lah ban pynmih.'

Ki nongap masi u Syiem ki iapeit para ma ki. "Ki khynnah kynthei Sor kiba kynkik kynkiak seh mo, Ma?" u kylli u Dada da ka sur kaba pynpaw ba u sngew triem ban ioh sngew kum ia kata ka jingrkhie kik kik kiak kiak.

"Phim dei ban pynrkhat khuslai shaphang jong ki," u kren pynshngain u Nongpeit skul, "namar, lada ki kynkik kynkiak, kin tap ia la ki rmiang shyntur da la ki jaiñ tapmoh!"

"Wow!" ki shakri Syiem ki pynmih sur lang.

"To, samla," u ong biang u Nongpeit skul, "mynta ngin iasdang noh ka iashna buit ban pynang muid ia ki rang samla bad ban pynum donud ia ki thei samla ka Sor Shillong."

Khatar ngut ki shakri u Syiem Symphup ha ka jingialam u Myntri Rangbah ki hiar sha Sor Shillong ha kawei ka sngi Iewduh. Ar tylli ki kali ki wan shaw ia ki na Umshyrpi. La ialam beit ia ki sha ïing u Nongpeit skul. Hangta la pdiang sngewbha ia ki da u Nongpeit skul bad ar lai ngut kiba pyniaid lang ia ki jingialeh kai. Ki Shong thait ha ki shuki ba la buh syngkhtieh; ki dih sha na ki pela kiba itynnat ba la wan ai da ka khun marwei u Nongpeit skul bad ki para lok jong ka. Kine ki Theilud ki iasammut para ma ki haba ki iohi ia ka jinglehrain ki shakri syiem. Ki iohi kumno ki bud ia ka rukom dih sha u Myntri Rangbah. Haba u myntri u king sha da ka shamoid, ki ruh ki king lem; haba u shim jingbam, ki ruh ki shim bad ki bam; bad haba u dih kynsluk ka sha na la ka pela, ki ruh ki dih kynsluk lem. "Wat leh lehraiñ," u kren pynshlur u Nongpeit skul; "leh kum ha la "ïing. Ym dei hi ruh ban sngew lehraiñ. Kat kaba phi donkam, iathuh ha nga, ne ha kine ki Thei hangne."'

Ki shakri Syiem ki shu iapeit khlem kren para ma ki; nangta ki iapeit lang sha ka phang ba shong u Myntri Rangbah, uba kum·u nongialam uba sngewthuh ia ka jingsngew jong ki, u shu wiat muiñ katba u bam ia u kwai ba la pyndung ka tnga u Nongpeit skul.

Ynda janmiet, u Nongpeit skul u ialam ia ki sha ka ïing ialeh kai. Hangta ki iohi ia ki samla Sor, kynthei bad shynrang, ba ki hikai tem hikai rwai. Haba ki iohi ia ka jingnang ki rang samla ban ring sur na ki jingtem kiba phylla kiba kim pat ju iohi, bad ia ki thei samla ba ki kren bad khih ha ka jaka ialeh kai, ki klet noh ia la ka jingtbit kaba ki lah ban don, bad ki sngew ia lade kum ki nongrwai nongtem kiba bieit tam ha ri Khasi. Ynda ki iamih noh na ka ïing ialeh kai, u Nongpeit skul u iohi ba ki khmat jong ki ki dap da ki jingpyrkhat bun jait, bad u tip ba kum ki khynnah nongkyndong, ki dei ban sngew ba kim iaryngkat dor ban iashim bynta ha kata ka jingialeh kai. Ynda ki poi ha ïing, u Nongpeit skul u ong, "Phim dei ban bishar ia la ka jingnang da ka kyrdan ki nongsor. Ki jingtem ba phi iohi kim dei ki jingtem Khasi, bad ki jingrwai ba phi ioh sngew ki khleh da ki sur Sepngi Ngi ha Sor ngi sngew tynnat ia ki; hynrei kum ki Khasi, ngi kham sngew tynnat bad sngew sarong ruh ban ioh sngew teng teng ia ki jingrwai Khasi ba la pynhap sur ha ki jingtem Khasi. Phi wan hangne ban pyndon burom ym tang ia la u Syiem, hynrei ia la ka Ri ruh ha kaba la kha iaphi!"

"Hooid," ong u Sampain; "ngin pyndon burom ia la u Syiem bad ia la ka Ri da ki jingrwai ri lum Khasi. Dada, sei kato ka Besli, bad pynmih sur rangiaw na ka bynta i Babu hangne!"

"Kaba dei samla kata," u pynbud u Nongpeit skul. "Katba ki dang iakhreh ja, ngi pat ngin pynum la u ryndang da ki sur Khasi. Nga tip ba sha shnong la jong, phi ju iarwai iakmen hadieh ba la lah bam ja; hynrei hangne kam pher ngin sa iabam ja ynda la dep ka rwai ka put."

"Kynud samla, kynud!" u pynhap nia u Myntri Rangbah.

U Dada u sei ia la ka Besli bad u ring sur. Katba un da pynmih ia ka sur kaba lai, ka khun marwei u Nongpeit skul bad ki para lok jong ka, ki ieng joit na ïing shet ja, ki klet noh ia la ki kam baroh, bad ki wan ieng harud jingkhang, ki shu iapeit shin shlip sha u Dada kumno u khapbrip ngain ngain ia la ki khmat, bad kumno u pyniaid ia la ki shympriahti halor ki thliew Besli. Ka jingmut jong ki ka her sha ki sngi u Manik Raitong, bad kim artatien shuh ba pleng ka Sharati ka lah ban pyniap ngiah ia ka Mahadei hi! Ki shakri syiem baroh kim kynmaw shuh ba ki don ha Sor Shillong; ki sngew kumba ki iashong sngewbha sawdong ka lyngwiar dpei ha shnong la jong. Hamar ba u Dada un poi biang sha ka sur kaba nyngkong, u Myntri Rangbah u ong, "Kynud Sampain, kynud!" bad u Sampain u kynud kumne :—

Sampain : U Tiewlyngskaw ha Nongkyndong,
U Tiewkulab ha Sor Shillong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Lyngsyun ki phuh ia i Bah i Kong.
Shisien shisien, h'oid, shisien shisien,
Khlem iapyneh, khlem bun kyntien,
Na Lum sawang ha Kper iwbih,
Ka um ba thiang ngi hiar ban dih.

Lang : U Tiewlyngskaw ha Nongkyndong,
U Tewkulab ha Sor Shillong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Lyngsyun ki phuh ia i Bah i Kong.

Sampain : U Tiewlyngksiar ha Nongkyndong,
U Tiewmyngngor ha Sor Shillong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Ka phuh suhsieng ia i Bah i Kong.
Shisien shisien, h'oid, shisien shisien,
Khlem iapyneh, khlem bun kyntien,
Ki sur ba bang ki lum Khasi,
Kynud sngew thiang ko Samla ka Ri.

Lang : U Tiewlyngksiar ha Nongkyndong,
U Tiewmyngngor ha Sor Shillong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Ki phuh suhsieng ia i Bah i Kong.

Sampain : Oh, Ko Lasubon ko Tiewmationg,
Ba im ha Sor ne ha Nongkyndong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Phi phuh suhsieng la i Bah i Kong.

Ynnai da peit, ynnai da ong,
Kumno yn leit, kumno yn shong;
Ka mon ba bha namar ka Ri,
Ka synshar ieit ia nga phi.

Lang : Ko Lasubon ko Tiewmationg,
Ba im ha Şor ne ha Nongkyndong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Phi phuh suhsieng ia i Bah i Kong.

Ynnai da iathuh ba hadien ka dkhot kaba nyngkong, ki shakri syiem baroh ki iarwai lang. "U Tiewlyngskaw ha Nongkyndong....." Ka tnga u Nongpeit skul ruh ka ieh shuwa ia la ki kam ha ïing shet ja, bad ka wan shong ha pdeng ka dwar ha kaba ieng ka khun jong ka. Hadien ka dkhot kaba ar, u Nongpeit skul bad ka khun jong u, lem bad ki para lok jong ka ruh, ki iakynud lem, "U Tiewlyngksiar ha Nongkyndong...." Bad ynda kut ka dkhot kaba lai pat, ka tnga u Nongpeit skul ruh, kaba la phuh biang ki ngab kum ha ki por mynarphew snem mynshuwa, ka iapynmih sur lang, "Ko Lasubon ka Tiewmationg...." Ngim donkam ruh ban da iathuh ba u Myntri Rangbah, namar ba la bun than u kawai ba u bam ha la ka shyntur, lyngngeh ha la ka jainspong khor u shu pynkhih ia la ka khlieh diang diang, mon mon, katba u thab kti ia kyrdem kjat.

U Nongpeit skul u peit sha u Myntri Rangbah, bad u ithuh ba u kup da ka jingsarong; u phai sha la ka tnga, bad u iohi ba ka phuh da ka jinghun mynsiem; u khmied sha la ka khun bad ki lok jong ka, bad u iohi ba ki ih da ka jingsngewbha kabym lah ban batai. Joit u ieng bad u ong, "Ngam dei u nongiathuh lypa; hynrei nga nud ban ong ba ka Sor Shillong kan rwai kan shad shong shit lashai ka miet. Uno uno ubym kyrdem kjat, ne thab kti, haba rwai ma phi, um dei u khun Khasi! Khun," u kren ia la ka khun, "phi la iakloi ngin iabam ja noh?"

Khlem kylliang ktien, ka khun jong u bad ki para lok jong ka ki iamareh bran sha ïing shet ja, bad ki pynkloi ka ot sohsaw bad ka khleh salad. Ka tnga u Nongpeit skul ruh ka wan khmih ba ki dei ban pynbeit bha ia ki pliang halor ka miej bam ja.

"Haduh hynne ka janmiet," u ong u Nongpeit skul, "nga dang artatien la ki nongpeit kai kin bun ne em lashai ka miet. Hynrei haba nga iohi ia la ka khun ba ka iakynud lem ia ki jingrwai jong phi, bad ba ki para lok jong ka kim iakynkik kynkiak satia kumba nga khmih lynti, ngam sngew dei shuh ban khuslai shaphang kata, bad ngan khi lyndum ia lade lada ki samla kynthei bad shynrang kin nym wan iaknieh tiket lashai ka sngi!"

"Katno tylli ki jingrwai ngin iarwai, Babu?" u kylli u Sampain, uba mynta u la kham sngew shlur khyndiat, namar u shem ba ki thei samla ha Sor kim shym kynkik kynkiak satia ha ka por ba ki rwai.

"Eh," ong u Nongpeit skul; "nga tharai ar tylli ka la biang. Ngin ialeh kumne—i bah Dada in put Besli nyngkong tang marwei; kaba ar pat phin iarwai ia kato ka jingrwai kaba phi dang iarwai myntan; bad ha ka sien kaba lai, phin iasei ia kato ka phawar Khasi kaban pynkylla baji ia ki briew baroh kiba sngap bad kiba sngew. Ho'id, khun?" u kylli ia la ka khun kaba wan ieng ha jingkhang ha kata ka por.

"Ngi la dep khreh!" ka jubab.

"Shawas! Ia samla, ngin da iabam ja shuwa. Ynda la hun ka nierbah, ngin sa iapyrkhat sani jai kumno ngin pynang muid ia ki samla shynrang, bad ban pynsaw ngab ia ki samla kynthei, ka Sor Shillong," u pynkut nia u Nongpeit skul katba u ialam ia u Myntri Rangbah bad ia ki shakri Syiem sha kamra bam.

"Khat khun kato ka ja ha pliang kine ki samla," ong u Nongpeit skul; "bad phi, Kmie, sngewbha khmih ho i Myntri i duna aiu."

"Phi ju bam doh khlieh?" ka kylli ka khun u Nongpeit skul ia u Dada.

"*Doh khlieh?* " *u* Dada u phai ktien kum uba kyndit.

"Khlieh sniang!" pasiaw u Sampain ha ka shkor kamon u Dada.

"Oh—h'oid!" jubab u Dada. Ka khun u Nongpeit skul ka shu wiat muin katba ka khat ia ka doh khlieh ha ka pliang u Dada.

"Mad Myntri une u salad," ong u Nongpeit skul. "Ki ju ong u briew uba mlien ban bam im ia u jhur u jhep, um ju kham sti ki ngab."

"He-he-he," u Myntri u rkhie sahuh bad shi kham ka ja ha la ka kti. "Phi kiba stad phi kham ianang hi phi ban kren."

"Phi samla," u ong biang u Nongpeit skul, "peit ho ioh phi iabam lehraiñ." U peit sha u Sampain uba la pynkhuid ar pliang ka ja ha kata ka por, bad uba dang ap, imat, ia ka pliang kaba lai, hynrei ubym treh shuh pat haba ka khun jong u ka mut ban khat. "Balei Hep?" u kylli ia u Sampain. "Phi lah da kdang?"

U Sampain u kulmar thlim ka jingmut kumno un jubab ia kata ka jingkylli. "Ma," u ong, "phin sngewbha ban shah ngan ong shi kyntien?"

"Wa, H'oid kein! Ong seh!"

Baroh ki shu iapeit sha u Sampain. "Phi i, Ma," u ong, "ngam pat ju kynmaw mynno mynno ba ngam pat hun ar sien khat ka ja; hynrei ngam sngew lehraiñ ban ong mynta ba wat la nga la bam ar pliang ruh, nga sngew kumba ngam pat bam satia. Lada kam long kaba khlem akor te, nga kwah eh ban bam sa shi pliang!"

Kak u rkhie sngewbha u Nongpeit skul. "Phi i," u ong, "lada phi bam im ia u jhur, ka ja ka kham bang. Ym ju don jingkhlem akor ia phi bam shi pliang ne lai pliang; ne kumno phi ong, Myntri?"

"He-he-he!" u jubab u Myntri; "kaba dei suda phi, kaba ong ma phi."

"Ka khun u Nongpeit skul bad ki para lok jong ka ki iarkhie kynkik da kaba sngewbha, tangba kim shym tap ia la ki shyntur da la ki tapmoh.

"Ai ja shuh khun ia i Bah Sampain!" ong u Nongpeit skul; "bad h'oid nga ruh tharai ngan bam sa shi pliang."

"He-he-he!" u pynmih sur u Myntri. "Haba phi la ong kumta te, nga ruh ngan iabud lem kein!"

Shaw ki iarkhie lang baroh ha kata ka por. Kiwei kiwei pat ki shakri syiem ruh ki iabam mar mar lai pliang; bad ngim donkam ban da iathuh ba ka khun u Nongpeit skul bad ki lok jong ka ruh ki iabam mar lai pliang ha kata ka miet.

Ka Sor Shillong baroh kawei ka bna ba ki nongput besli bad ki nongtem duitara kiba tbit tarn jong u Syiem Symphup ki wan ban iashim bynta lem ha ki jingialeh kai. Kumta ha kata ka miet Lyngka, ki nongwan jngoh kai ki khapngiah khlem don shuh kawei ruh ka jaka kaba lait. Baroh ki shu iakhmih lynti dngang lano u Dada, uba ki la tip shaphang ka jinglong khynlung khynnah jong u, un wan mih bad la ka Besli, bad lano u Sampain bad ki lok jong u kin iakynud ia ki sur ri lum. Ban pynhun ia ka jingkwah ki nongpeit kai, u Nongpeit skul u khot ia u Dada ba un put besli. U tang shu mih u Dada halor ka rynsan ialeh kai, baroh ki nongwan peit kai ki iathab kti. U Dada, ubym ju tip ka mut aiu kata ka thab kti, u dap da ka jinglehraiñ kabym lah ong shuh. Haba u ioh sngew lei lei ba don kiba siaw kiba kyang, u mih syep phoit, bad um tip shuh la un dang lah ne em ban pynmih sur na la ka Besli. Hynrei ha kata ka por, u peit sha ki shuki kiba ha khmat, bad hangta u iohi ia u Disi bad ia u Espi ba ki peit sha u da ka khmat kaba

ong, "Wat salia ia kine ki pait bhur; put la ka put kum ha ka por ba phi iaid ia ki madan phlang ha lum Khasi. Hadien jong ki, u iohi de sa ia ka khun u Nongpeit skul bad ki para lok jong ka kiba peit sha u da ka jingphuh samrkhie kaba ong, "Wat sngew lehraiñ ne sngew nongwei; ngi don ma ngi hangne!" U wiat muiñ haba u rah ia ka Besli bad u buh ia ka ha la ki rmiang shyntur, bad u ai sur. Kumba san spah ngut ki nongpeit kai ki shu sngap kyndit jak ha kata ka por. U Dada u put ia la ka Besli, bad u sei na ka ia ki sur kiba pynum dohnud ia kita ki san spah ngut. Ka mynsiem ki shynrang ka kie hin halor ki lyer ka ri Khasi naduh Rongdi haduh Kupli; bad ka dohnud ki kynthei pat ka tuid jai katba ka dih ia ka Erbatemon ha ri u soh u pai.

Ynda u Dada u la pynkut, u nguh ia la ka khlieh bad u hiar noh na ka rynsan ialeh kai. Ki nongwan peit kai baroh ki shu iapeit matseh para ma ki kum kiba dang kyndit ha ka jingphohsniew. Haba ki sngewthuh ba kim shym phohsniew, hynrei ba ki don ha ïing ialeh kai, bad ba ki ioh sngew da la ki jong ki shkor ia ki sur kiba ki ngeit ba ki don tang ha ki khanatang, baroh ki ieng lang joit, ki da iathab kti, bad ki kyang ki khot ia ka kyrteng u Dada ba un wan mih biang ha ka rynsan ialeh kat. U tang shu mih, kata ka jingkyang bad jingthab kti ka nang jur ar shah lai shah haduh sngew mat kumba kan pynkyllon ia kata ka ïing. U Disi u kyrngah khlieh da ka jinglyngngoh; u Espi u trud ia la ki khohsiew kum uba dang thrang ban ioh sngew shuh; bad ka khun u Nongpeit skul bad ki lok jong ka ki jaw ummat da ka jingkmen.

Shuwa ban poi ka por shong thait, ki shakri syiem ki tem bad ki rwai ia ka jingrwai "U Tiewlyngskaw ha Nong kyngdong, U Tiewkulab ha sor Shillong....." Ha kane ka kynti, ki khynnah samla, kynthei bad shynrang, ki angnud ban iarwai ryngkat; bad ynda u Sampain u la kynnud ia ka dkhot kaba khatduh, baroh ruh ki iakynud lang:

Ko Lasubon ko Tiewmationg,
Ba im ha Sor ne ha Nongkyndong,
Li pher ka dur la pher ka rong,
Phi phuh suhsieng ia i Bah i Kong.

Ka paw shai na ka jingphuh ki khmat jong ki nongpeit kai ba baroh ki hun bad iahap nia ia ka sur bad ia ki ktien jong ka jingrwai. Kumta, wat la kim kwah ba ki jingialeh kai kin kut kloi, ki kwah eh ba kan poi noh ka bynta kaba khatduh khnang ba kin ioh sngew biang ia ki sur ri lum Khasi.

'Para lok," u Nongpeit skul u ong na ka rynsan ialeh kai; "mynta ngi la poi sha ka bynta kaba khatduh. Na ka bynta ki rangbah kiba pyniaid ia kane ka jingialang, nga ai khublei ia phi baroh. Ngi la pyrshang ha la ka jong ka bor kaba rit ban pynsngewbha ia phi; ki khmat jong phi ki kren ba phi sngew kumta, bad nga ngeit ba ngam shym bakla haba nga ong kumta.

"I Bah Sampain bad la ki para lok kin ai mynta ia ka phawar Khasi. Ka sur jong kane ka phawar ka long kaba thiang katta katta ba ym don ka ri kaba lah ban bat ia ka ba kan ym jam palat ia ka pud ka sam jong ka. Ka kiew halor ki lum Mangkashang, ka kie ha ki Wah jong ka ri Thor, bad ka jam lyngba ia ki Hynñiew Duriaw. Mynta ka wan poi ha ngi ha kane ka jaka lyngba kine ki Samla ka Ri, kiba da la ka mon sngewbha, kin kynud ha ngi ia kata ka sur kabym lah neh tang shi jaka, bad ki ong ruh ia nga ban kyrpad ia phi ban iashim bynta lem ha kaba rwai ia ka."

Shaw ki iathab kti lang baroh. Ka jingthab kti ka nang jur nang jur haba ka pyrda ka plie wang ban pynpaw halor ka rynsan ia ki shakri Syiem ha la ka bohkhaila bad ki jaiñ spong khor ryngkat bad ki putoi ba la pynsuh kyrpang u dorji u Syiem Symphup. Mar ia sahngeh ka thab kti, u Sumar u ai ksai ha ka Duitara, bad u Dada u pynhap sur ha ki thliew Besli. Nangta u Sampain uba ieng ha pdeng u tur kham ha khmat, bad u phawar kumne :—

Sampain:	Hei ko khun ka Sor Shillong, Phi ruh ki lok na Nongkyndong, Hei ko Bah bad hei ko Kong, Singap mo ngin dup iaong.
Shakri Syiem :	Ong, ong, ong, ko Rang Khasi, Ong, ong, ong, ko Thei Khasi, Thi ia nga bad nga ia phi!'

Ka ïing peit kai baroh kawei ka kulmar thlim. Uba kyang uto, uba rkhie uto, uba kyrdem kjat uto, uba kura ia ka tyrpeng u para lok ba u la sngew iahap nia eh ruh uto. U Disi u shu wiat; u Espi u rkhie sahuh; bad ka khun u Nongpeit skul bad ki lok jong ka ki kiew snam ki ngab huiñ. Dei ruh hangta ba u Sampain bad la ki lok ki iohi ba katto katne ki khynnah kynthei ki iakynkik, kynkiak, ki da tap artat ia la ki shyntur da la ki tapmoh.

U Myntri Rangbah, uba shu sammut marwei naduh kaba sdang, u rkhie, "He-he-he!"

"Kynud Sampain, kynud!" ong u Myntri Rangbah. Sampain :

Sampain: Sngap u mangkara u siaw
Da sur thiang u pa jakoid;
La teng teng nga deng khmat miaw,
Ong seh ong shisien hooid!

Ym lah shuh ban batai ia ka jingrkhie jingkyang jong ki nongpeit kai. Ka kynkik kynkiak ki khynnah kynthei kam don shuh; ka jing!ehraiñ ban ioh sngew ia ki ktien kiba ktik ia ka jingsngew jong ki ka jah jar. Katto katne na ki khynnah shynrang ki iapynmih sur lem katba ki shakri Syiem ki rwai.

Shakri Syiem : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong, ong, ong; ko Thei Khasi,
'Phi ia nga bad nga ia phi!'

U Nongpeit skul u jngoh ia ki nongwan peit kai na i kyndong ba u shong, bad u sngewbha ban iohi ba ki samla shynrang ki saw kyrang, bad ki samla kynthei pat ki phuh kum u Tiewkuiab saw u 'nai laiong.

Sampain: Kumno kien kan eh ka daw,
Ñian shi kpoh da ka buit myrsiang;
Phi ba teh sai iong sai saw,
Kynmaw ho shi dkhot dohsniang.

Ha kane ka kynti, ym don shuh uwei ruh uba kwah ban nym ıarwai lang, "Ong, ong, ong..." Kumta broh ki iakynud lang khlem sngew lehraiñ shuh,

Baroh lang : Ong, ong, ong, ki Rang Khasi,
Ong, ong, ong, ko Thei Khasi,
'Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain: Lem bad phi ha la Rympei,
Ja ka jhur lynter ka bang;
Dur bad jait khyllah sa lei,
Peit u Nei bad u Sohphlang!

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong, ong, ong, ko Thei Khasi,

Phi ia nga bad nga ia phi!

Sampain : Ha surok u put bikur,
Ha la ïing pt u k'an kyrbei;
Wow ka dur bad wow ka sur,
Haba kynih ka Yiarkynthei!

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong ong, ong, ko Thei Khasi,
Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain : Phi tai krai mo ha u prah,
Phin leit sum de mo sha wah?
Iathuh kein iano phi lah :
Heh Jabieng ne Heh Khohwah!

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong ong, ong, ko Thei Khasi,
Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain : Na ki krung u lum Shillong,
Pdiang umdih u Khyndai Umtong,
Peit da peit wat leh shaiong.
La ka pra ka pankhyllong!

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong ong, ong, ko Thei Khasi,
Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain : Shong kulai h'u pathaw bthuh,
Pynhap sur kum ka tyngab;
La Nyngkong, Pdeng, ne, Khatduh,
Tang iba ai Tiewkulab!

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong ong, ong, ko Thei Khasi,
Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain : Ia ngin leit kai suwari
Sha ki kliar ka Umjasai,
Phi rah makhon bad ruti,
Nga ka ja bad ka tungrymbai.

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,

Ong ong, ong, ko Thei Khasi,
'Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain : Phi kwah suk mo ha pyrthei?
Sngap un ong u khun i mei,
'Dih duma ne bam pathei,
Phei ia nga roh nga ia phei!'

Baroh lang : Ong, ong, ong, ko Rang Khasi,
Ong ong, ong, ko Thei Khasi,
'Phi ia nga bad nga ia phi!'

Sampain : Ngi phawar kumno kumno,
Ngi sum ktieh ne put besli,
Ne ngi don hangno hangno,

Shakri Syiem : Lok ngi dei ki Khun Khasi!

Ha ka jingphuh samrkhie bad ka jingkmen, baroh ki nongwan peit kai, da ka jingsngew sarong ban tip bad ban kynmaw ba ki ruh ki dei ki khun Khasi, ki ieng iathab kti bad ki iarwai lang,

Ong, ong, ong, ki Rang Khasi,
Ong, ong, ong, ko Thei Khasi,
'Phi ia nga bad nga ia phi!'

Ki nongwan peit kai baroh ki la hun ban ioh ia ka janmiet kaba sngew tynnat. Ki ai khublei ia ki shakri u Syiem Symphup da kaba iathab kti lang shiphang. Nangta suki suki ki iamih noh na ka ïing ialeh kai bad ki leit phai sha la ki ïing, ki da iarwai artat ha surok,

Ong, ong, ong, ki Rang Khasi,
Ong, ong, ong, ko Thei Khasi,
'Phi ia nga bad nga ia phi!'

Ki shakri u syiem ki leit phai noh sha Nongbah ha kawei pat ka sngi. La wan on ia ki ha ki jingput jingtem da ki samla kynthei bad shynrang, kiba iashim bynta lang ha ki jingialeh kai, haduh Umshyrpi. Shuwa ba kin jam sha shiliang wah, ki Samla Sor ki tem ia ka sur "U Tiewlyngskaw ha Nongkyndong, U Tiewkulab ha Sor Shillong..." bad ki iarwai pynkut lang kumne,

Ko Lasubon ko Tiewmationg,
Ba im ha Sor ne ha Nongkyndong,
La pher ka dur la pher ka rong,
Phi phuh suhsieng ia i Bah i Kong!

UKOKKOK

Ha ki sngi kiba mynbarim, don kawei ka briew kaba duk shibun eh. Ka don tang uwei u khun shynrang uba rit, uba lyngkot, bad uba sniew briew tam na ki para khynlung khynnah baroh. Naduh ka sngi ba la kha ia u, haduh ka sngi ba un ieh buin, um ju iam ne lah ban kren wat tang kawei ka ktien ruh. U shu pah *kok kok*, kum i khun sniang, bad kumta ki kur ki kha ki sin ia u u Niang Kokkok.

Ki para khynnah kim ju treh ban ialeh kai ne ialang lok bad u. Kumta naduh ba u dang khynnah, u im sngi tang ha ka thung klong thung pathaw ha kper. U pathaw bad u klong ba u thung ki seisoh bha shibun, bad u Kokkok bad ka kmie jong u ki im ja tang da kaba die klong die pathaw ha iew.

Ynda u la dap arphew snem, u Kokkok u iathuh ha la ka kmie ba u ibha ia ka khun u Syiem, bad u ong ia ka ba kan leit kyrpad ia u Syiem ba un shah ia u ban leit ialuh ia ka. "Wa, ko khun kynrad ksiar," ong ka kmie jong u; "phi phohsniew iaei kumta! Ka khun u Syiem kam lah ban iakyntiew kurim bando badno lait tang bad u briew uba dei u khun syiem hi."

"Nga tip Mei ia kata baroh," ong u Kokkok. "Hynrei phi ruh phi tip ba lada ka shyieng krung jong nga ka don bad ka khun u Syiem, ym don aiñ ym don riti kiba lah ban khang ia nga ban ym shong kurim ia ka."

Ki kmie u Kokkok da kaba sngew tieng bad sngew lehraiñ ka leit sha ïing u Syiem. Ynda ka la rung ha kamra bishar u Syiem, ka dem ka nguh ia u bad ka kyrpad ia u ban map ia ka namar kan kren ia kaei kaei kaba u Syiem u lah ban ym sngewbha. "Kren," ong u Syiem. "Phim dei ban sheptieng ne lehraiñ ia la u Syiem u Kmie."
Kumta ka kmie u Kokkok ka iathuh ha u Syiem ba u khun jong ka u kwah ban shong kurim ia ka khun jong u. "Map kein Kynrad, ia u khun jong nga uba angnud ia kaei kaei kabym dei, bad kaba um lah ban ioh ha ka pyrthei, wat la ki tymmen toi ki ju ong ba haba la buh ki blei, u briew um lah ban leh da kumwei pat," ka ong.

U Syiem u rkhie sngewbha kabym lah ong shuh. "U Kokkok un bakla lei ka, lada u ibha ia ka khun jong nga,' u ong. "Tangba phi tip hi kien, meihep, ba ka khun jong nga ka lah ban shong kurim tang

ia u khun syiem hi. La katta ruh, ngan ym ujor ne pyrshah ia ka jingkwah u khun jong phi, bad nga kloi ban pdiang ia u kum la u pyrsa kurim, lada u lah hapoh shi taiew ban shna kawei ka jingkieng ksiar shaphang ïing jong nga, bad kawei ka jingkieng rupa shaphang ïing jong phi."

Ka kmie u Kokkok ka nguh ka dem ia la u Syiem bad ka mih noh, hapoh hapoh ka sngew kmen namar kam lah pyrkhat satia kumno ka khun u Syiem kan mon ne ibha ia u khun jong ka. Hynrei haba u Kokkok u ioh sngew na la ka kmie shaphang ka rai u Syiem, u kmen u shad sngewbha kabym lah ong shuh. "Wat khuslai, mei," u ong; "lada kup ka khan, phin sa ioh pyrsa kurim ia ka khun u Syiem."

U Kokok um shym pyrkhat satia shaphang kata ka jingkieng ksiar ka jingkieng rupa. Man ka sngi, baroh baroh shi sngi, u pynlut la ka por ha kaba peit bad sumar ia la u klong u pathaw ha kper. Ka kmie jong u ruh kam shym kylli ei ei na u shaphang ka khun u Syiem; ka ngeit um shym pyrkhat ei ei shuh shaphang jong ka.

Ha ka miet kaba hynriew, ha ka por shiteng synñia, u Kokkok u khie sor na la ka jingthiah bad u leit sha kper. U kheit uwei u Pathaw bad uwei u Klong kiba u la sumar bad buh kyrpang, bad u rah ia ki sha kawei ka jaka kaba hamar shiteng ka jingjngai na ïing u Syiem bad ka ïing ka kmie jong u. U buh ia u Pathaw bad u Klong ha kata ka jaka, ia u Pathaw u pynphai shaphang ïing syiem, bad ia u Klong pat u pynphai shaphang ïing ka kmie jong u. Nangta u leit rung biang sha la ïing, bad u thiah ha la ka jingthiah haduh ban da shai kdar.

Ha kata ka step, u nongap jingkhang u Syiem u rung sha ka kamra thiah u Syiem bad u kyrsiew ia u ba un wan jngoh ia ka jingkieng ksiar kaba poi haduh ïing syiem. Kloi lan u Syiem u khie bad u mih shabar, bad haba u iohi da la ki khmat ba u Kokkok u la tei ia ka jingkieng ksiar haduh ïing syiem, um artatien shuh ba u la shna ruh ia ka jingkieng rupa kaba poi haduh ïing ka kmie jong u. Kumta mar mar u pynmih ka hukum ba dei ban pynkhreh ki jingialeh sngewbha kiban neh shi bnai kynthih, namar un pyniabia noh ia la ka khun bad u Kokkok. Ka khun syiem pat ka iam sngewsih kthang ban tip ba ka dei ban shong kurim ia u Kokkok, ym tang ba u dei uba sniew briew tam na ki samla baroh hapoh ka hima, hynrei ba uba lyngkot ruh supdok kum i boit.

Ha ka sngi kaba hynñdew jong ka jingiabam iadih sngewbha, la kyntiew kurim ia u Kokkok bad ka khun u Syiem. U Kokkok wat la

u lyngkot, wat la u sniew briew, bad wat la u phong da ki jaiñjot rathai, u shu wiat rymmuiñ ba u la kmen palat. Ka khun u Syiem pat, wat la ka kup ka phong da ki jaiñ rusom kiba itynnat tam, ryngkat bad ka deng ksiar deng khaila, lem bad ka pansngiat kaba dap da ki mawlynnai kordor, ka pyndem la ka khlieh sha khyndew, ka khmat jong ka ka jngut da ki ummat sngewsih kiba pynjaw ummat sngew lem ia u khun u hajar jong ka hima. Tang shisien ruh kam shym peit sha u Kokkok katba u Sohblei u khum u teh ia ki katba kum ka niam ka rukom.

Hynrei ki tang shu rung sha ka kamra ba la pynbeit kyrpang na ka bynta jong ki, ka khun u Syiem ka plied ia la ki khmat, bad ka pynhap ia ki ha ki khmat u Kokkok. Ka dap da ka jingphylla bad ka jinglyngngoh kabym lah ong shuh ban iohi pynban ia u samla uba i shynrang dur bad uba bha briew eh ba u peit ieit sha ka da ka khmat kaba phuh samrkhie. Ka shaniah da ka jingieit ha ka shadem jong u, bad ka ong, "Ha ka pyrthei phi lah ban kup ia ka dur bad ka khmat u sniang, hynrei ha khmat jong nga, phi dei u syiem u patsha jong nga." Bad ngim donkam ban da iathuh ba kine baroh ar ngut ki im suk im sain katba dang sah ki sngi ka jingim jong ki.

U KUKU U BISHAR KAM

Katto katne snem mynshuwa, la don ha Lungleh kawei ka miaw kaba iong plain plain. Ki ksew ki syiar, ki blang ki masi, ki khot ia ka ka Pusi. Namar ba ka dei kaba sarong, kam sngew iaryngkat kyrdan ban iashong kai bad la ki para jingthaw. Ki ruh haba ki iohi ba ka Pusi ka dei ka mrad kaba leh heh, ki kiar na ka, bad ym don uwei ruh na ki uba kwah ban ialong lok bad ka. "Ka mrad aiu kaba nap tang ka sad ka khyllong, ka sleh umphniang ka tah pawdar, baroh baroh shi sngi," ong kawei ka han kaba kyrteng ka Kapkap. "Ka sngew kyreit namar ki ong, hana, ba ka miaw kaba leh khuid. Ade, kaba leh khuid shisha! Mano ba ong ba ka miaw kaba leh khuid, haba tang shisien ruh kam ju sum?"

Ki syiar ki han kiba iadem syiad sngi ha phyllaw ki iarkhie shaw. U Pankwah uba kham iaplah u ong, "Tuta ai khaw! Ka Pusi ka

nang bha ban pynbieit kynrad. Haba ka la kwah ei ei, ka leit beit beit sha la u kynrad, ka kiew ha ka met jong u, ka doh ka dait bad ka syrpai syrpud ieit ia u; bad uei te u briew uban ym bieit kum ha kita ki buit shalai?"

"Shi me, shi me!" ong uwei u ksew uba shong don akor ha barenda, uba kyrteng u Thohmut. "Ban lei ka phi da kwah ialorni katta katta? Lada phin shu iakren rhah kumta ia i kong Pusi iba pli te, khlem pep u briew un ong ba ki mrad ruh pleng, ki nang ban iapharshi para ma ki!"

"Kik-ki-rik ki-k-k, oi-d!" u kynih uwei u yiar ryngkuh uba kyrteng u Saw Shyrtong. "Nga iahap jingmut ia ka jingkren i Bah Thohmut. Ki kynthei jong ngi bun sien ki kham nang ban kren pharshi. Ha u briew, kane ka jinglong jong ngi kan pynngeit ba ngi don ka mynsiem bishni. Ngi dei ban kham iatyngkai la ka ktien ka thylliej; ka bha ruh ba ki kynthei jong ngi kin da twad ia la ki lynthohdoh shuwa ba kin kren, namar, lada kin leh kumta, kin shem ba ma ki ruh ki don la ki jong ki jingduna."

"Kak kak, kak kak!" u pah uwei u han rangbah uba kyrteng u Bud Ksain. "I Bah Shyrtong i nud ban kren sarong kumta namar ba ki yiar kynthei ki dem ki kohnguh ha ka jingsynshar jong i. Hynrei ngi ki han kiba pynphuh ia la ka sem da kaba synshar lang-bad kynthei bad shynrang, ngim lah khlem da iahap nia bad i Kong Kapkap. La ngi ah ban kren kumno kumno, nga tharai bun na ngi ngi ngeit ba ka Pusi dei ka mrad kaba kyreit shibun, bad kaba pynlut ia la ka por tang ha ka thiah bad ka leh bha birew. Ieng kmie, ia ngin ialeit wad la u wieh la u ksain, bad ynda ngi la kdang, ngin sa ialeit sum leit sait ha katai ka pung."

"Ha-ha-ha, tuta ai khaw!" u kyrkait u Pankwah, u da pynieng ia la ki thapniang bad u pynkhih ia la u tdong kum uba dang don sa kiwei pat ki jingpyrkhat phylla kiba um pat kwah ban pynpaw. "Lada nga dei u nongbishar, ngan ai ka buskit kaba nyngkong ha i Bah Ksain." U Saw Shyrtong u pynieng bad pynphai la u ryndang shane shane, shatai shatai, bad u Thohmut pat u shu sei la u thylliej, u leh kum ubym ioh sngew ne iohi iano iano.

Ka Pusi ha kata ka por ka dem kyllian tdong ha dpei; ka khapbrip la ki khmat, hynrei ka pynieng pat la ki shkor, bad ka sngap kmang ia kaei kaba ki para marjan jong ka ki iakren ha phyllaw. Ka sat sia ka

mynsiem jong ka; bad namar ba ka la ngiah ban ioh sngew kum ia kita ki ktien bien mrad man ka sngi, ka la kut jingmut ban shu leit mudui noh ia ka Kapkap bad ia U Pankwah ha u Kuku, u ksew ia uba la thung ban long u nongbishar jong ki mrad bad ki sim kiba shong bad u khun bynriew.

Ha kata ka sngi, katba u Kuku u dang shong ha la ka khet bishar, ka Pusi ka wan rung, bad ynda ka la dem la nguh kumba dei ka rukom, ka ai ia ka kot mudui ha u Kuku. U Kuku, wat la u dang bha ki khmat, u sei ia la ka iit khmat, bad ynda u la deng ia ka, u pule kumne ia ka dorkhat ba ai ka Pusi:—

Ka Pusi .. .. Nongmudui pyrshah

1. Ka Kapkap }
2. U Pankwah } .. Shahmudui

Ha

U Sahep Kuku,
Nongbishar jong ki mrad bad ki sim
Ba shong bad u khun bynriew.

Nongbishar ba don burom,

Nga mudui pyrshah ia ka Kapkap bad ia u Pankwah. Kine ar ngut ki kren bein ia nga man ka sngi. Ki ong nga im ha ka jaituh bad ka pynbieit kynrad. Ki kren ia ka thok bad ka lamler, bad kumta ym tang ba ki la pynjah burom ia ka kyrteng jong nga, hynrei ki la pynmong ruh ia ka nam jong nga kabym pat don jingthohbria mynno mynno. Nga kyrpad ia ka burom jong phi ba dei ban da kylli da tohkit ia kane ka kam, bad ban pynshitom ruh ia ka Kapkap bad ia u Pankwah katba kum ka aiñ.

Nga dawa ruh lai tylli ki khlieh khaski na ki shahmudui kum ka bai mynraiñ khmat.

Nga thoh ia kane ka dorkhat ha kane ka sngi nyngkong u Nai Kylla Lyngkot jong ka snem 1960.

Nga long ka shakri kaba rit jong phi.

Shonkti ka Pusi

"Hum!" ong u Kuku. "Nyngkong nga mut nga pule ia ka rai jongno re! Hynrei—aham! Imat phi ki mrad bad ki sim phi im tang ha ka iashrut

ka iaksam man ka por. Dei ki jingthaw kiba kum ma phi kiba pynthut pynkulmar ia ka shong suk ka shong sain ha shnong ha thaw. Tyngam!" u khot ia u Langsohmoh uba buh sngi buh por ia ki mukotduma; "kaei ka sngi kaba kham duna mukotduma?"

"Shuh ngan da peit, shuh ngan da peit," ong u Tyngam, u da plied artat ia ka kitab buh tarik. "Shiphew tarik!"

"Buh shiphew tarik, ka por 11 baje mynstep. Summon ia ka Kapkap bad ia u Pankwah ba kin wan hajir khlem pep ha katei ka sngi. Ki arliang mamla kin wan ialam ia la ki jong ki sakhi. Ngan ym shah ba kin pyndonkam muktiar, namar nga kwah ban pyndep ia ka mukotduma ha katei hi ka sngi. Ngan long ym tang u nongbishar, hynrei u muktiar de-ia ki arliang mamla," u Kuku u hukum ia u Tyngam.

Kumta ha ka shiphew tarik u Nai Kylla Lyngkot jong ka snem 1960, ka ïingbishar u Kuku ka dap da ki nongwan sngap kai kiba kwah ban ioh sngew kumno u nongbishar un rai ia ka mutkotduma. Mar iatied khatwei baje, u Kuku u rung ha ka kamra bishar, u kup ia ki jaiñ nongbishar kiba iong, bad u phong ia ka tupia rben kaba lieh ba la suh khnang na ka bynta jong u. Baroh kiba don ha ka kamra bishar ki ieng, bad ki shong pat ynda u Kuku u shong halor la ka shuki. U shim ia ka iit khmat, u ñiad ia ka da ka jain linen, bad u deng. U peit sawdong ia ka kamra bishar, bad khatduh ki khmat jong u ki neh shi khyllipmat ha ki jaka ba shong ka Pusi, bad ka Kapkap bad u Pankwah. "Ahem!" u jyrham ban pynkhuid ia la u ryndang. "Mynta ngin bishar ia ka mukotduma jong ka Pusi kum ka nongmudui pyrshah ia ka Kapkap bad u Pankwah, ki shahmudui. Pusi, ieng bad smai.

Ka Pusi ka ieng, ka rah ia la ka kti kamon bad ka ong, "Nga smai ha ka kyrteng ka miaw ban kren tang ia kaba shisha."

"Ka kyrteng jong ki nongialeh mukotduma kam long kaba bit ban pyndonkam ha kaba smai," ong u Kuku. "Kan kham dei lada ka nongmudui kan smai ha ka kyrteng u kynrad jong ka, uba lah ban pynduh ja lada ka thok, ne ha ka kyrteng u nongbishar, uba lah ban rai phasi lada ka lamler. H'oid, nga tharai ka kham bha ban smai ha ka kyrteng u nongbishar!"

"Nga smai ha ka kyrteng jong u nongbishar jong ngi ban kren tang ia kaba shisha," ong biang ka Pusi.

"Kan jin da la kham bha lada phin smai ban ym kren ia kaba lamler bad ban ym buhrieh ia kaba shisha," u Kuku u kynthoh. "Hynrei kam pher, ka la biang katta, iathuh kem balei phi tian bishar ia ka Kapkap bad ia a Pankwah."

"Ka Kapkap ka pynsum ktieh ia nga ha ka sngi nyngkong jong kane ka snem; bad u Pankwah pat u nang kyntuit ia ka," jubab ka Pusi.

Ki nongwan sngap ki iapeit matseh para ma ki, ki iapasiaw artat ba ka Pusi sngewmat ka kren ia kaei kaei kabym lah long.

U Kuku u tied lai sien da u tyrnem halor ka miej. "Kane ka dei ka kashari," u ong, "bad ngam kwah ia uno uno na phi ban pynthut ia ka kam bishar. Lada nga ioh sngew ne iohi biang ia uno uno na phi ba u pynjrong ia la u ryndang, ne ba u pynkhih ia la ka shyntur, ngan set along ia u." Nangta u phai biang sha ka Pusi bad u ong, "Ngam sngew tynnat ban ioh sngew ia ki ktien ne ki kyntien kiba kit ar jingmut lai jingmut; kine ki shait ialam bakla, bad ki pynslem ban lap ia ka jingshisha. Phi mut shisha ban ong ba ka Kapkap ka pynsum ktieh ia phi?"

"Hooid Sahep," jubab ka Pusi.

"Hum! Nga ju tip ba ki han borabor ki ju sngew tynnat ban wad wieh ha ki jaka ktieh. Phi ruh phi iawad wieh lang seh mo bad ki ha katei ka sngi nyngkong u Nai Kylla Lyngkot?"

"Em phi Sahep," ka Pusi ka jubab pynkloi; "ngam mut ba ka Kapkap ka pynsum pynsleh da ka ktieh shisha ia nga, hynrei nga mut ban ong ba ka kren pynjah burom ia ka jyrteng jong nga."

"Oh, pleng!" ong u Kuku, u da kohnguh ia la ka khlieh. "Nga la maham ia phi hynne ba phim bit ban pyndonkam ia ki ktien ne ki kyntien kiba kit ar jingmut lai jingmut. Namar ba phim kohnguh ia kaba nga ong, nga u Kuku, u nongbishar jong i mrad bad i sim kiba shong ba im bad u briew, nga shem ba phi ka Pusi ym tang ba phi la lyndet ia ka adong jong nga, hynrei phi la ñiew bein ruh ia ka khet bishar jong nga. Kumta nga shain kuna ia phi shiphew peisa, bad nga maham ruh ba phim bit ban bam shiah shibit ka miet. Ia ka kuna phi dei ban siew kumne kumne shuwa ba ngin iapoi biang sha ka mudui jong phi."

Ka Pusi ka pyndem la u ñiuhmat katba ka sei shiphew peisa na la ka pla bad ka buh ia ka halor miej, ka kular ruh ban ym bam shiah dohkha ha kata ka miet. U Kuku u ai ia kata ka shiphew peisa ha u lyngam, bad u hukum ruh ia u ba un da ai jingkhein ia ki kuna baroh ki ba u la lum ha kata ka sngi.

Nga sngewbha ban shem ba i Kong Pusi i kloi ban pyndep ia kaei kaba nga ong. Kaba kohnguh ia ki hukum u nongbishar ka long hi kumba kohnguh ia ki aiñ jong ka hima." u kren pynshong nia u Kuku. "Mynta ngin iaphai pat sha kane ka mudui jong i. Phin iathuh kham shai ha kano ka rukom i Kong Kapkap i kren pynjah burom ia phi?"

"Ka Kapkap ka ong ba nga dei ka mrad kaba jaituh kaba kyreit, bad kaba pynlut por tang ha ka sad ka khyllong," ong ka Pusi.

"Hum!" ong u Kuku. "Kata ka rukom kren ka kham shong nia. Ha kano pat ka rukom u Pankwah u pynjah burom ia phi?"

"U Pankwah u rwai pharshi ia nga man ka sngi, bad u ong ba nga dei kaba nang bha ban pynbieit kynrad. Phi tip hi kein Sahep, ba kum kita ki ktien ki pynpoh ia nga ym tang ha khmat la u kynrad, hynrei ha khmat la ki para marjan ruh."

U Kuku u phai sha ka jaka ba shong ka Kapkap bad u Pankwah. "Swar!" u ong.

Ka Kapkap kaba kham laplah ka tur kham ha khmat bad ka ong, "Nongbishar ba hok, ka Pusi kum ka nongmudui ka jler....."

"Nga ong swar!" kyrhuh u Kuku. "Dei ma nga uban rai la ka nongmudui ka jler ne ka kren hok!"

"H'oid Sahep!" ong ka Kapkap. Hynrei namar ka dei ka han kabym lah synshar ia la u thylliej, ka ong, "Ka Pusi ka thiah ha dpei..."

"Ka shahmudui kam nang ban burom ia ka khet bishar. Arphew peisa!" u Kuku u dain kuna ia ka Kapkap.

U Bud Ksain u thangiong ka khmat ngain ba u sngew rem kabym lah ong shuh; u Saw Shyrtong, la u sngew lem ia u, um lah khlem da pyrkhat ba kum kata ka jingpynshitom ka ju wan ha ki kynthei kibym shah synshar ha ki rangbah; bad u Thohmut pat, namar ba u dei u ksew, u shu khapbrip khyndiat ia la ki khmat bad u sei ia la u thylliej ban pynpaw ba u iahap nia bad u Kuku.

"Sahep Kynrad!" u ieng u Pankwah; "i para lok shahmudui jong nga im sngewthuh ka *swar* ka mut aiu. Namar ia dei ibym ju mlien ban ialeh mukotduma, i tharai ba *swar* ka mut ban *iatai nia.* Kumta ngan swar ma nga na ka bynta jong i bad namar ia lade ruh."

"Pankwah, ngam kwah ban ioh sngew ba me shna jingrwai ha ka kamra bishar; ngam kwah ruh ban tip kumno phi ki shahmudui phi *tharai* shaphang kane ka mukotduma. Nga ong *swar,* bad wat bun

ktien shuh kum ka para lok shahmudui jong me," u hukum u Kuku.

U Pankwah u phai sha ka Pusi bad u kylli, "Ka dei ne em ba, kat kum ka riti jong phi, ki miaw kim ju iapoi kha katba kim pat dap ar snem hynriew bnai?"

"Hooid," ka Pusi ka jubab.

"Phi la ju tip ne em ba don ki miaw kiba ioh khun shuwa ba kin dap ar snem?" Kylli biang u Pankwah.

"Hooid,"

"Kaei kata?"

"Ma nga!"

Bang! bang!! u tyrnem u Kuku u hap halor ka miej haba ki nongwan sngap ki mut ban khih win biang. "Nga la ong ba baroh kito kiba don hapoh ka ïing bishar ki dei ban burom ia ka khet bishar. Sa shisien kin pynthut ia ka kam bishar, ngan hukum ba yn teh da u tyllai na ki kjat jong ki, bad ngan phah sdien ia ki baroh ha utai u dieng sohphan," u maham. U phai biang sha u Pankwah bad u ong, "Ngam iohi daw ei ei kumno ki khun ki kti ka nongmudui ki iadon bynta ha kane ka mukotduma. Lada mem lah ban pynshisha ba ka Pusi ka leh bym dei ha kaba mudui ia me namar ba ka ioh khun shuwa ba kan dap ar snem shiteng, ngan phah kyrshut ia kato ka shyntur jong me da u syrti isbad."

"Ko nongbishar ba hok," u dem u nguh Pankwah; "ka hukum dei ka jong phi, ka rai dei ka jong phi; ngi ki mamla ngin pdiang ngin kohnguh ia ki. Ka nongmudui ka la phla ha khmat ka khet bishar ba ka la ioh khun shuwa ba kan dap ar snem hynriew bnai; kumta ka shyntur jong ka hi ka la pynrem ia ka, namar ka la phla ba ka la pynkhein ia kawei na ki adong ki miaw. Namar kata, ko nongbishar ba hok, nga kyrpad ban ong ba kumno ngi lah ban sngap bad ban ngeit ia ki ktien jong ka nongmudui, haba ma ka hi ka dei ka nongbe-aiñ?"

Ka Kapkap sa ba kan ong 'H'oid, h'oid!" haba u Bud Ksain u kyrbam ia ka shyntur kum ban maham ba kam bit ban ong ei ei. Baroh ki nongsngap ki sngew kumba ka nia u Pankwah dei kaba shitom ban khyrwait. U Saw Shyrtong bad u Thohmut ki shu peit sha u Kuku kumno un ong.

U Kuku u peit kliw sha u Pankwah bad khlem pynkhih ñiuhmat u ong, "Ka mukotduma kaba don ha khmat jong nga mynta ka long ka

jingpynjah burom jong me bad ka Kapkap ia ka Pusi ka nongmudui, bad ym dei shaphang ka jingpynkhein ka Pusi ia ka aiñ bad ka adong ki miaw. Ka Pusi ka phla ba ka la leh ia ka kam kaba pyrshah ia ka riti ki miaw; ka la smai ha ka kyrteng jong nga ban kren ia kaba shisha; kumta kam lah ban kren ia kaba lamler. Ym dei, namar kata, ia me uba long tang u tuta ban mudui pyrshah ia ka. Lada ki para miaw jong ka kim sngew don daw ban wallam ia ka ha khmat u nongbishar, phi ki tuta phi don hok aiu ban leit mushlia ne bun ktien ia ka kam jong ki. Na ki ktien jong ka nga shem ba ka nongmudui kam long kaba lamler. U mrad uba kloi ban phla paitbah khlem lehraiñ ia ka lait ka let ba u la leh, um lah ban mudui thok ia kiwei pat." U peit sha ka Pusi bad u ong, "Ka swar ki shahmudui ka la kut. Kiei ki sakhi jong phi?"

"Sahep, ym don mano mano kiban sakhi lem ia ki ktien jong nga. Nga la kyrpad ia u Saw Shyrtong, uba ju iathuh hok naduh ka ktien haduh ki nierlang, ban sakhi lem ia nga; hynrei u ong ba um kwah ban iadei bynta kum ha kane ka kam pynlut sngi pynlut ia," ong ka Pusi.

"Hum!" ong u Kuku. "Ka jingmudui khlem ki sakhi bunsien kam lah ban ksan. Ngan sa peit shibit la ka donkam ne em ban khot ia u Saw Shyrtong ban sakhi lem ia phi. To, ka nongmudui kam don ei ei shuh ban ong. Phi Kapkap, phi ong ne em ba ka Pusi ka dei kaba jaituh?"

"Ngam shym ong ba ka jaituh," jubab ka Kapkap, "henrei ba ka pynlut la ka por la ka sngi tang ha ka sad ka khyllong, ka sleh umphniang bad ka tah pawdar."

"Phi ki han phi kham bun ktien shapaid," u kynthoh u Kuku. "Ki ktien ba phi thad shaphang ka Pusi ki mut hi ba ka Pusi ka dei kaba jaituh. Phi ong ne em ba ka Pusi ka dei de kaba kyreit?"

"H'oid."

"Ha kano ka rukom ka kyreit?"

"Oh, ka iaid tyngon tyngon kum ka thei leh iaw khlem khein khlem pyrwa ia ngi ki han."

U Kuku u sngew sammut; hynrei namar ba u nang ban leh khia thew ia lade, u shu sei la u thylliej bad u ring mynsiem kum ubym salia la ka Sngi na bneng kan bthei. "Phi pat phi iaid kumno?" u kylli ia ka Kapkap..

"Oh, ngi ki han te ngi iaid jakdui jakdui kein!"

Ka kamra bishar baroh kawei sa ba kan bthei da ka jingrkhie haba u Kuku u rah ia u tymem bad u tied. Nangta u phai sha ka Pusi bad u ong, "Ki shahmudui kim shym smai; kumta ka nongmudui kam donkam ban swar."

"Me Pankwah," ong u Kuku, "Ka dei ne em ba me ong ba ka Pusi ka dei kaba nang ban pynbieit kynrad?"

"Hooid Sahep," u Pankwah u phla.

"Hum!" ong u Kuku bad u kohnguh artat ia la ka khlieh. "Haba ki shahmudui ki la phla ia kaei ba ka nongmudui ka ong pyrshah ia ki, kim donkam shuh ban pynmih sakhi ban pynshisha ia kaei ba ki la phla. Kumta ka mukotduma ka la kut, bad ngan ai ia ka rai kumne kumne.

"Shuwa ba ngan thoh ia ka rai, nga kwah ban kynthoh khyndiat shaphang ki arliang mamla. Ka ialeh mukotduma, ne ka ialeh thma kumba ong mano re, ka pynrkhiang ia u dohnud bad ka pynraikhoh ia ki ngab. Ka jingmih na kata ka long ba ka mynsiem kaba bha ka pun noh ia ka mynsiem suri bad ka khmat bha briew ka kup ia ka khmat myrsiang. Kane ka pynthut ia ka shong lang ka sah lang, ka pynjot ia ka ïing ka sem, ka pyniashoh iashrut shi tnga, bad ka pynlong ia ki khun ba kin jler kin lamler kum ki suri ki myrsiang hi. Phi ki han dei kiba shem sngewbha bad la kiba ha ïing ha sem; phim dei, namar kata, ban pynshang la ki khmat sha ka dpei ba shong ba im ki para marjan, bad ban ñiew bein ne kren pohjait ia ka rukom im jong ki. Kan kham bha ba phin pynlut la ka por ha ka şum ka sleh ha pung, ne ha ka wad wieh wad ksain ha ahor ktieh. Ahem! Me pat Pankwah, ngi tip ba me don u ryndang myllung, uba lah ban pynjem pynum wat ia ka dohnud mawlein u iakjakor hi; kan kham bha ba men pyndonkam la ka por ha ka rwai ka siaw bad ka shna poitri, kiban pynphuh phum ia me bad kiban pynang muid ia ngi ki para marjan jong me, bad kiban pynsarong ruh ia u kynrad jong me; bad ngam da donkam ban pynkynmaw ia me ba ngi im ngi san ha kane ka pyrthei ym dei da ka buit ka bor jong ngi hi, hynrei dei namar ba ngi ioh u kynrad uba sbun, uba ai khaw pyrsit ia me bad uba ai shyieng doh ia nga!"

Hamar kata ka por, ka Luaii ka plie kyndam wang ai ka jingkhang bad ka rynsied thong halor ka miej bishar. "Ale kloi," ka ong, "ale kloi

baroh. Da ki hajar ki khnai ki la rung sha ka kper u kynrad jong ngi, bad ki la sdang bam ia u jhur u jhep baroh!"

Joit ieng u Kuku, u klet noh ia la ka kam bishar, bad ki khmat jong u ki kicw snam haiñ haba u ioh sngew shaphang ka jinghiar thma ki khnai. U kyryiat la ki bniat bad u ong, "Ia ngin iapyniap khnai shuwa; ngin iashong dorbar pat shibit janmiet, bad ngan sa ai rai ha kata ka por."

Ka Luaii ka rynsied thong bad ka shong kulai halor ka ingdong u Kuku uba mareh sia na khmat katba lah la ka bor khlem da kynmaw ban loit noh shuwa ia ki Jaiñkup bishar. Ka Pusi ruh ka her bran nadien u Kuku kum kaba iakob yn poi shuwa mano ha kper la u kynrad. U Pankwah u her na suin, katba ka Kapkap, u saw Shyrtong, u Tyngam, bad ki nongwan sngap mukotduma baroh ki ialeh katba lah ban poi kloi sha ka kper u kynrad jong ki.

U Kuku bad ki lok jong u ki lap ia ki spah ki khnai ba ki bam ia u riewhadem, ba ki bthat ia u sla tyrso, ba ki dait ia u sohsaw, bad ba ki krang ia ka khyndew ban wad hangno don ka shriew u phan. Ki ryngkoh pum halor kita ki khnai, bad ki pyniap ia ki khlem don jingmap. U Kuku u ktha ia kawei ka khnai hadien kawei pat, u byrngem byrsit da ki ktien ksew kiba la sngew shyrkhei ban sngap; ka Pusi ka ksam ka dait ia ki khnai kynthei, ka kynpha kynphuit da ki kyntien miaw kiba kam pat ju pynmih pyrthei mynno mynno; ka Luaii ka shim ia uwei u nai shynrang hadien uwei pat bad ka lynthaw ia ki halor u mawsiang uba don hapdeng ka kper, ka tim ka kynnoh da ki ktien shrieh ia ki kynhun khnai baroh ha ka pyrthei; ka Kapkap ka puh ka kyrthat pangah ia ki khnai kiba kham rit, ka da tim da khlei da ki kyntien pohjait kiba lah ban mih tang na u tyngam ki han; u Saw Shyrtong u khñium u bitar marwei marwei katba u kynjat ia kawei pa kawei ka khnai kaba wan hajan jong u; wat u Tyngam ubym ju bun ktien ruh u thnum kum u nongkhang khnam, bad u synriah phut shi phut katba u sangoh da la ki reng ia ki khnai baroh kiba mareh sha u. Ban shu kren lyngkot, baroh ki mrad bad ki sim kiba shong ba im bad u briew ki iatylli lang kawei ha kaba ialeh pyrshah ia ki khnai kiba wan ban pynjot ia ka kper u kynrad jong ki, katba u Pankwah u nang put bikur na ka tnat u dieng sohpieng ban pynshlur ia la ki lok.

Tang hapdeng khyndiat por, baroh kita ki khnai kiba rung sha ka kper u briew ki la shah pyniap ha u Kuku bad ki lok jong u. Shuwa

ba kin leit phai pat sha ka ïing bishar. kita ki mrad bad ki sim ki iashong thait halor u mawsiang. bad ki iapeit sngewbha ia ka Pusi bad ka pynshad ia uwei u 'nai kpa haduh ba un da bieit bad shah ktha throp.

"Ngi im ha ka por kaba sniew bad kaba shitom," u Kuku u kren na ka khet bishar ynda ki mrad bad ki sim ki ialum lang pat ha kashari. "Ki nongshun ki ker sawdong ia ngi. Kine ki dei ki khnai kiba thmu kmang tang kumno ban pynjot pyndun ka rep ka riang u khun bynriew khnang ba un shah thngan, bad ba ka nemsniew kan synshar. Lada jot ka pynthor ne lada wet ka lyngkha, me Pankwah men hap kjap sa tang da u sla sohtrun, men ym ioh pyrsit shuh; a Saw Shyrtong bad la ka sem kin hap duwai blei ba ki kber kin mih man ka janmiet, namar kin ym ioh kba shuh; ka Pusi, lada ka don bok, kan ioh tang da ka shiah suda, kan ym ioh ja shuh; nga u ksew pat ngan shu dem shu nguh tang ba un pyntam ja lem u kynrad — wat la ngam tip naei pat un ioh khaw — bad nga duwai tang ba ngan ym hap leit makia sha rudnong. Ka por kaba da sniew shisha: bad ka shong ha ngi — ha nga ha phi hangne — ban trei shitom da kaba iatylli lang kawei ha ki por bad ki jaka baroh kumba ngi la pynpaw hynne; da kumta kein ngin pynlong ia kane ka nemsniew ka thymmei jong ki jingkyrkhu!" U peit sawdong ka kamra bishar kaba dap da ki mrad bad ki sim, u jyrham ban khuid u ryndang kum uba set kwai. bad u ong. "Ngi ki mrad bad ki sim ngi la pynpaw ia ka mynsiem shynrang bad ka jingialong shitylli ha ki por kiba ma bad kiba tan; kum ha kita ki por, ngi klet noh kumno ngi iamai, kumno ngi iashoh, kumno ngi iashrut, bad kumno ngi iadoh, hynrei baroh ngi iakhih lamwir lang tang kumno ngin ioh bthat ryndang ia u nongshun. Kum u nongbishar jong phi, namar kata, uba shong ha kane ka khet da ka mon sngewbha jong phi hi, ngam sngew dei kum ha kane ka por ban pynksan ia ka nongmudui ne ban pynrem ia ki shahmudui. Kane ka jingiakajia kam shong dor ei ei ruh em haba ianujor bad ka jingsyier ka shnong na ka bynta ka jingroi khlem raiñ ki khnai. Ka kamram jong ngi mynta ka long ym ban iatien bishar para marjan — kane ka dei ka kam ki riew heh khlab ha ka por suk pyrthei — hynrei kumno ban sma dien, ban ap ktem, bad ban pynliem ia ka 'nailum ka 'nai-ïing baroh. Kumno ki arliang mamla ki ong?"

"Lada u nongbishar u shah," ka Pusi ka kyrpad, "ngan weng noh da kaba sngewbha ia la ka mudui. Ki tyrsim jong nga mynta ki thrang tang kumno ban ioh ksam khnai."

"Nga shah ba ka nongmudui kan weng noh ia la ka mudui. Ki tyrsim jong nga mynta ki thrang tang kumno ban ioh ksam khnai."

"Nga shah ba ka nongmudui kan weng noh ia la ka mudui," ong u Kuku. "Kumta nga u Kuku, u nongbishar ki mrad bad ki sim kiba shong ba im bad u khun bynriew, ha kane ka shiphew tarik u Nai Kylla Lyngkot jong ka snem 1960, nga rai ba ym don uba rem, ym don uba ksan, ha kane ka mukotdunia, kaba ha ka jingshisha kam dei shuh ka mukoduma, namar la weng noh ia ka da i Kong Pusi iba long ka nongmudui. Ynda la suk ka pyrthei sa shisien, phin sa lah pat ban iashrut ban iaksam, ban iabynthiew ban iakynphuit para ma phi, khnang ban shong shit ka shnong ka thaw, bad ba ma nga ruh ngan ioh kam kham bun ban bishar."

Ka dorbar ka la wai, bad ki mrad bad ki sim kim lah khlem da iaroh ia ka jingstad u nongbishar uba lah ban rai pynhun ia ki mamla baroh arliang. Ki iamih noh na ïing bishar da kaba kmen, u Kuku u iaid na khmat, ka Luari ka shong halor ka ingdong jong u, bad u Pankwah pat u ieng ha ki tyrpeng jong ka, katba kiwei pat ki mrad bad ki jingri baroh ki bud nadien, ki da iathab kti lang katba u Pankwah u kynud :

Ngi thab kti ne kyrdem kjat.
　　Para lok, para lok,
Ngi sum ktieh ne ngi sait khmat,
　　para lok, para lok,
To trud la ki tyrsim,
　　Ba kin nep, ba kin nep,
Kyryiat ruh la ki bniat,
　　Khlem da pep, khlem da pep.
Hadien ka thma ka ktien,
　　Para lok, para lok,
Ngin shad phang phang, dien dien,
　　Para lok, para lok.

U TAMTI BAD U JLER THYLLIEJ

Ha ki sngi u.Syiem Symphup, la don uwei u shrieh uba im marwei ha kawei ka khlaw, bad uba ki para shrieh baroh ki khot u Tamti. Une u dei uba jaituh tam na ki shrieh baroh, bad u smat u sting tang ha kaba leit shim ne knieh bor ia ka kait u soh ba ki shrieh kiba kham rit bad kham tlot bor ki bam ne ki but tyngkai. Ki kur ki jait bad ki kha ki man jong u baroh kim lah shah ia u, bad namar ba ki la ngiah bad isih ia ka rukom im jong u, ki beh noh ia u na ka kynhun jong ki. Naduh kata ka por, u Tamti u shong u im marwei ha khlaw, bad um ju shlan shuh ban leit sha ki dieng kiba shajan ne ha kiba don kiwei pat ki para shrieh.

Ha kawei ka sngi katba u dang shong thapngar marwei, u iohi ia uwei u suri uba iaid na trai ka dieng ba u shong. Ka kyrteng une u suri ka dei u Jler Thylliej U Tamti u pyrkhat ba lehse kan bha ban ialong lok noh bad u suri, namar u la sngew tmang sngew jynjar ka mynsiem ban im ban iaid tang marwei da ki bnai bad ki snem. Kumta u Tamti u ieng bad u ong, "Hei lok, shaei kumne jalngeng phi iaid ia ka khlaw ka btap tang marwei kum ubym salia shuh ia la ki para jingthaw ha ka pyrthei?"

U Jler Thylliej u ieng khek bad u khmied ia la ki khmat shlor ki tnat dieng. "Ngam ju tip ba u shrieh un shang tuh marwei kylleng ka khlaw," u ong. "Hato phi dei mo uta u Tamti paw nam uba synshar ia ki dieng ha ki khlaw ka ri Khasi?"

U Tamti u kyndit thret ban ioh sngew ba uta u suri u tip ia ka kyrteng jong u. U shri baiñ ia la ka shyntur bad u ong, "Oh, wat da kren pynroh eh seh kumta haba tang ka khmat ruh ym pat ia-ithuh. Nga dei u shrieh uba la shah tait na la ka jait na la ka kynhun. Nga shang ia ka khlaw ka btap tang ban ioh ia ka jaka rieh kaba kynjah bad kaba bun u soh u pai. Hynrei nga sngewthuh ba ka im marwei ha khlaw da ki bnai da ki snem kan pynlamwir bad pyniap khynraw ia u rieh samla uba kum ma nga."

U Jler Thylliej u sngew sammut bad u sngewthuh ba, na ki ktien u Tamti, u lah da kaba jem ban pynshalai ia u. Kumta u ong, "H'oid, phi kren ia ki ktien kiba shong nia. Ngam ju kham iahap nia Koit badno badno, bad ngam ju kham kren pynroh ruh iano iano. Hynrei nga phla shai mynta ba ngam pat ju iashem bad uno uno u jingthaw ha

ki khlaw kiba iar jong kane ka ri Khasi uba kup ia ka khmat kaba i hok bad kaba i lui lui kum ma phi. Ban lei te, namar kata, phin pynsep ei ia la ki sngi samla ha ka ryngkoh khuslai na uwei u tnat dieng sha uwei pat, haba da kaba jem phi lah ban long u nongialam jong ka kynhun ki shrieh? Ngi ki mrad ngim ju nang ban burom ne ban niew kor ia uno uno uba don ka mynsiem lait luid; ngi kwah ban khum ban teh ia u da ka jingmut jong ngi kaba khim bad kaba khwan. Dei na kata ka daw ba nga uba kwah ka im ka trei lait luid, bad ubym mon ban shah teh shah khum ha ki ktien bad ki jingsneng arsap jong ki nongialam jong ngi, ba ngam banse ban mih noh na ka kynhun ki suri, bad nga shang lum shang wah kumne marwei."

U Tamti u sngew lyngngoh ia ki ktien u Jler Thylliej. U tharai ba kan bha shibun ban ialong lok noh bad u, namar u sngew ba ka rukom im jong ki ka iasriem ha ki bun rukom. Hynrei kum u mard uba tip ia ka mynsiem suri, u pyrkhat ba kan kham bha ban husiar ha ka kren ka khana Kumta u ong, "Ngam lah antad satia kumno phi tip ia ka kyrteng jong nga. H'oid, la khot ia nga u Tamti, bad nga ngeit ka kyrteng jong nga ka synshar ia ka rukom im jong nga. Phi pat, ki khot kumno ia phi?"

"leh, Bah Tam; ieh. Ynnai iatynjuh jingstad para ba iashang makia kumne," u phai ktien u Jler Thylliej. "Nga hi nga sngewbha ban iashem bad u mrad uba kup ia ka dur u briew, bad uba proh ka jabieng la kum u briew hi. Phi i, ki para suri jong nga ki bishni bad isih ia nga namar kim ju lah ban iasaid nia bad nga. Bad namar ba ki sngew rem ba kim lah ban khyrwait ia ka nia jong nga, ki bein ki kynphuit ia nga, bad ki sin ia nga u Jler Thylliej. Toi kum ia kata ka kyrteng lah ban ai tang ha u riew arsap; hynrei nga ubym da salia eh ia ka jingmut kaba lah ban don ha ka kyrteng u mrad, ngam sngew rem ne sngew lehraiñ ban pdiang ia ka da kaba sngewbha. Kane ka jingleh bym salia jong nga, ha ka jaka ba kan pynbun ia ki para suri jong nga, ka nang pyningkhong shuh shuh pynban ia ki, bad kumta baroh shi kynhun ki iarai ban tait jait noh syndon ia nga. Na kata ka daw, nga shang kumne marwei ia ka khlaw ka btap, shaneng shaneng, sharum sharum, khlem khuslai aiu kan jia ha ka jingim jong nga."

U Tamti u hiar soin lysoiñ sha khyndew arsut u jyrmie ba u bat. U khublei ia u Jler Thylliej, bad u ong, "Phi i, bah Jler, u Nongpynlong

bunsien u pyniashem ia ki para jingthaw kiba ka rukom im jong ki ka iasriem Ngi lah ban ioh ka kyrteng kaba kit jingmut sniew, bad kaba ki para mrad ki lah ban pharshi ne kynnoh jem daw: hynrei mynta ba ngi la ialang ar ngut, ngin kein noh ka pyrkhat shaphang la ka kyrteng, hynrei ngin iarung ngin iamih, ngin ialeit ngin iawan, ryngkat ryngkat, khlem salia khlem pyrwa ia ki kynhun shrieh ki kynhun suri kiba la beh shnong ia ngi."

U Jler Thylliej u rkhie shdei bad u kohnguh ia la ka khlieh, katba u shim da kaba kmen ia ka kti kamon u Tamti kum ka dak ka jingialong lok. "Ngin khuslai lei shuh shaphang ia lade, bad ngin salia aiu shuh shaphang ki shrieh ki suri kiba la khi lai nuid ia ngi," u ong. "Kan poi ka por ha kaba ngin leit iakynduh ia ki kum ki nongjop kibym pynhiar ñiuhmat ne pyndem tdong ha khmat la u nongshun. Hynrei shuwa ba kan poi kata ka ia, ngi dei ban pynkhlain pynbit ia lade da ka rynsied ka ryngkoh, da ka beh mrad ka bam soh, namar lymda ki thied ki eh bad ki ksah ki tylli, ka kti u briew ka lah ban pynkyllon ia ngi."

Ha kata ka por, u Jler Thylliej, uba pynran beiñ shi beiñ ia la ka khmut, u sngewthuh ba kawei ka Skei ka wan iaid sha kata ka jaka ba ki don. U Jler Thylliej u pasiaw ha ki shkor u Tamti kumno u dei ban leh ban ioh pynliem ia kata ka Skei. U Tamti u shu kohnguh la ka khlieh, bad haba u la sngewthuh ia la ka kamram ba u dei ban leh, u kiew kloi kloi halor kawei ka dieng bad u dem sakpek ha ka tnat kaba kham ha tbian; u Jler Thylliej pat u rieh ia lade harud kawei ka sañium kaba don hajan hangta. Sa katto katne khyllipmat, ka Skei ka wan mih, ki reng jong ka ki la pait pnat haduh shiphew tylli, bad ka peit suba diang diang, mon mon, namar ka sap skei jong ka ka pynsngewthuh ia ka ba don ei ei kaba pher hangta.

Shuwa ba ka Skei kan rai yn iaid la ka iaid shakhmat ne yn kylla biang shadien, u Jler Thylliej u wan mih bluit bad u pyndem khyndiat ia la ka khlieh kum uba ñiew burom ia ka. Ni, pleng! I Bih Lympied ne?" u khublei ia ka Skei. "Wow! Ka dur kaba la kein noh, lymphuiñ ia la kum ba oh shrong kyrpang u Nongbuh u Nongthaw!"

Ka Skei, ba ka la kyndit palat, bad ba ka sheptieng kabym lah ong shuh, kam nang leh ei ei ruh em; ka shu ieng kynthuit hajuh kum u mawbynna. Hynrei haba ka ioh sngew ia ki ktien jali jaum kiba mih na ka shyntur u Jler Thylliej, ka mut lehse ba uta u suri um dei uba sniew

mynsiem kumba long kiwei pat ki suri. La katta ruh, jait ba ka tip ba ki suri baroh dei kiba bang eh ban bam doh skei, kam lah satia ban shaniah ia ki ktien u Jler Thylliej. U ruh u iohi ia ka jingmut suba sniew ba ka paw ha ka khmat ka Skei. Kumta ban pynngeit ia ka ba u dei u suri uba ka lah ban shaniah, u ong biang, "Wa. i Kei Lympied! Balei ka phi shu ieng jarangoid kumne, phim nang shun seh mo ban kren wat tang shi kyntien ruh? Nga dei u Suri uba la shah tait na la ki jait ki kur tang namar ba nga pyrshang ban iaim suk im sain bad la ki para mrad baroh hapoh khlaw. Balei te ngin shu iaim tang ha ka tieng bad ka mut sniew para mrad? Phi bad nga ngi lah ban iashong iasah lang kum shipara, bad ka rukom im jong ngi kan long ka nuksa ia kiwei pat ki mrad ban iabud lem ia ka. Nga khot sngewbha ia phi da ka mynsiem kaba sngur shi sur mynsiem. kaba kloi ban piam ban doh ia phi kum ia la ka jong ka para ba nga ieit eh."

Ka jingsheptieng jong ka Skei ha kata ka por ka la kham duna, namar ka sur ba u Jler Thylliej u sei ia kita ki ktien jali jaum ka pynsammut ia ka. Hynrei ban pynpaw ia ka mynsiem bym lah shaniah ia uno uno u Suri, ka ong, "Ym pat ju don koit hangno hangno, ne mynno mynno, ba u Suri un ialang lok bad ka Skei. Kumno, namar kata, nga lah ban tip ba ki ktien jong me kim long tang ka shangkhawiah ia ka Skei kaba tlot bor kum ma nga?"

"Oh ho ho!" u jubab u Jler Thylliej, u pynieng artat ia la u tdong. "Toi tang ka khmat jong phi ruh ka la biang ban pynshoh bieit ia nga! Hynrei wow! Ki ktien jong phi lei te kein noh seh! Haei ki sai jingtem kiban pynmih sur thiang kum ki rmiang shyntur jong phi! Ngan ong shuh sa da kumno kein haba ki kyntien ba phi sei ki ngam shaduh ki pain shyieng jong nga hi! Ka khmat bha briew, ka dohnud kaba sngur, kine kim ju suba sniew thala ia la ki para jingthaw, wat la u dei makna u Suri shet kylla uba kum ma nga!"

Ka jingsuba sniew ka Skei ia u Jler Thllhiej ka la nang duna duna. Ka sngewthuh ba ki ktien pynioh jong u ki pynsaw ngab ia ka katto katne. Kumta ban pynpaw lut ia la ka dur ka khmat bha briew, ka pynieng jneng ia la u ryndang kum kaba mut ban ong 'sa kaei shuh nga dang duna!' Hamar kata ka por, u Tamti uba shu set ia la ka shyntur ba u phuh samrkhie kabym lah ong shuh ia ki ktien shu-thaw u Jler Thylliej, u bat skhak na ki reng ka Skei u da ong artat, "Ka Kei Lympied aiu

kaba kum kane kaba iap ngiah bad shoh bieit sa ha ki ktien u suri ruh! Ksih Bah Jler, ksih na i ryndang! Ka kynthei kaba sngap kaba ngeit ia ki ktien u thok u shukor, kan nym ioh lad lano lano ban im ban shong ryngkat bad la ki para jait para kynja.'

U Jler Thylliej u mar ia iohi ba ka Skei kam lah lait shuh na ki kti u Tamti, u tur hajan bad u dait ia ka na u ryndang haduh ba kan da dkut mynsien.

"Phi dei shisha u lok uba bit ban ialeit ryngkat bad nga," ong u Jler Thylliej. "Ka tyngam jong nga bad ka kti jong phi shisien ka sngi kin synshar ia ki khlaw ka ri Khasi."

"Peit, Bah Jler, peit!" u Tamti u ong ha ka sur kum uba kyndit, u da kdew artat sha ka kpoh kata ka Skei. "Ngi nang tharai ka dei ka Kei Lympied; tip ma, u dei pynban u Keirang du!"

U Jler Thylliej um nang kren shuh kumba katto katne khyllipmat. "Khun ka mrad!" u ong, ynda u la lait thylliej biang, ha kata ka por u klet noh ba u ruh u dei u mrad. "Ki ju ong ba u briew u lah ka iap ban ia kaba shah khot kynthei ha la u para briew; hynrei une u keirang pat i kumba u phuh sarong u nang leh bha briew pynban haba nga pynsyriem ia u bad ka Kei Lympied. Bah Tamti, u mrad shynrang uba sngew ieit sngew tynnat ba ki para mrad kin khein kynthei ia u, um bit ban iaid ban im ha kine ki khlaw," u kren pynkut kum u riewstad uba da synshar shisha ia ki khlaw ka ri Khasi.

"Kahap, Bah Jler, kahap," ong u Tamti. "Bam ma phi ia ka met, nga pat ngan shim tang ia u dohnud *une u Kei Lympied!"*

U Jler Thylliej u bam ia ka doh skei haduh ban da pyrkhing ka kpoh. U Tamti pat, ba um ju mlien ka bam doh im, u lah ban bam tang shiliang u dohnud. "Ew phi Bah Jler," u ong, "kata ka bam dohnud kaba pynsliang pynban phi. Ia phi ngin ialeit tuh sohñiamtra noh na bri u briew. Hadien ba la bam doh, imat dei ban pynum thylliej sa da u soh."

Ynda ki poi harud kawei ka bri soh, u Jler Thylliej u pah da ka sur kaba bein ia ki ksew u nongrep. Ki ksew ki tang shu ioh sngew ia ka tyngam suri, ki shit ka khlieh, bad khlem pyrkhat baroh ki beh sia sia shaphang ka jaka ba u pah. U Jler Thylliej u her u phet kum uba sheptieng, bad kata ka nang pynshlur ia ki ksew ban mareh kham stet. Haba u Tamti u iohi ba ki ksew baroh ki la ngam shapoh khlaw, u hiar

soiñ na ka tnat dieng ba u shong syntiat, u kheit katba u mon ia u sohñiamtra, bad u bam ia u ha ban da hun. Nangta u ngam biang shapoh khlaw, u rah artat ar tylli u sohñiamtra ban ai sngewbha ia u Jler Thylliej.

Ki ksew u nongrep, haba ki iohi ia u suri ba u her kham stet ban ia ki, ki wan phai noh da ka jingsngew rem. Ki la iarai lang noh hangta hangta hi ba ynda un wan bein biang ia ki sa shisien, kin ym beh shuh ia u, hynrei kin shu ap ktem ia u.

U Jler Thylliej u ap ia u Tamti hapdeng ka khlaw. Ynda ki iakynduh, ki shu iarkhie shdei baroh ar ngut. "Mad Bah Jler ia une u sohñiamtra," ong u Tamti. "Ngam pat ju lap soh mynno mynno uba thiang kat une. Imat u soh uba ioh da ka tuh u da thiang shisha shisha!"

"Em, em," u jubab u Jler Thylliej; "bam hun katba phi mon; nga ngam ju bam soh. Nga la hun ka mynsiem haba nga la ioh ban pynshad khawiang ia ka khlieh kito ki sewtuh u khun bynriew," bad u rkhie pashait ha ban da hun. U Tamti u kmen ban ioh sngew ba u para lok jong u um ju bam soh; u shri bain. bad u bam ia kita ki sohñiamtra baroh at tylli.

Kumne kein u Jler Thylliej bad U Tamti ki shang ia ki khlaw ka btap, ki pyniap ia ki skei ki bthong, ki khnai ki rabit, kat kiba ki iakynduh, bad ki tuh ki pynjot ia u soh u pai ba rep ba thung u khun bynriew. Baroh ki mrad ha khlaw ki tip ia ka rukom im jong ki, bad ki kiar na ki, ki da maham ia kiba rit jong ki ban ym mlien ban iaid jngai na la ki kynhun. Ki suri ki bitar ban ioh sngew ba u Jler Thylliej u iateh lok bad u shrieh, bad ki shrieh pat ki kyrdem la ki kjat bad ki tied ia la ki shadem ba ki sngew rem ban tip ba u Temti u iaim iasah ryngkat bad u suri.

Ha kawei ka step u nongrep u jngoh ia la ka bri, bad katba u dang pyrkhat kumno yn leh ban iada ia la u soh u pai na ki kti pynjot u Tamti, u iohi ia uwei u Tngaw ba u dem halor uwei u dieng sohiong uba ieng harud ka bri jong u. U khot ia uta u Tngaw bad u ong ia u ba un da un sumar lem ia ka bri soh jong u; bad kum ka bainong, un shah ba un bam kait katba u mon. U Tngaw u pdiang da kaba sngewbha ia ka jingtyrwa u nongrep, bad u ong ba shi nat ka kait shi sngi ka la biang ia u. U kular ruh ba un nym shah ia kano kano ka kynhun shrieh ban rang shapoh ka bri jong u; bad ha kano kano ka por ba u Tamti bad u Jler Thylliej kin wan, u nongrep bad ki ksew jong u ki dei ban leh

kumba un ai buit kumno ban kem ia ki.

Katba ki sngi ki nang iaid, u Tamti bad u Jler Thylliej ki shem ba ka la nang kham shitom ban thok ia ki mrad, ne ban tuh soh tuh kait na bri soh u nongrep. Don ruh ki por ba kim ioh doh ioh soh da ki taiew. Kum ha kita ki por, u Jler Thylliej u tharai ba U Tamti um nang shuh ban tuh, bad u Tamti pat u pyrkhat ba u Jler Thylliej um pnah shuh ka pynbieit mrad. "Lada ka sniew bok kan iai neh lynter kumne," u Jler Thylliej u kynthoh ha kawei ka sngi, "kane ka seng jong ngi kan sa kit ram hapdeng khyndiat sngi."

U Tamti u shu shong shan kti thapnger bad u pyrkhat jylliew kumno yn leh ban lait na kata ka im khlem bam. Kyndit kyndit u jeng joit kum uba ioh ka jingpyrsad mynsiem kaba thymmai, u kynther ia la ki kti bad u ong, "Phi i, Bah Jler, baroh shikatta ngi thok bad ngi tuh tang ha ka por mynsngi; naduh kane ka sngi ngi dei ban pynkylla noh ia ka por trei, bad ban pynpher ruh ia la ka rukom trei. Phi i, haba ka skei ka bthong ki lah ban antad kum ha kano ka por u Bah Jler un mih bad kumno un pynroh, ne haba u nongrep u tip lano u suri un pah bad nangno u Tamti un rungkoh, ngim lah ban khmih lynti ban ioh kem ioh kheit ei ei."

U Jler Thylliej u peit kliw sha u Tamti. "Hum!" u ong. "Phi la kham tbit shibun ban kren naduh ba phi la iateh lok nyngkong bad nga. Ki ktien jong phi kiba shong nia, namar haba ka mynsiem kaba lui lui ka la suba sniew, kam long shuh kaba suk ban shet kylla ia ka. Te, kumno ngin ialeh,"

"Phi i, ki skei ki don saw tyli ki khmat, ar tylli ki peit mynsngi; bad ar tylli pat kiba peit mynmiet. Kata ka mut, ba ki skei mynmiet ruh ki shang wad bam shaneng sharum, khamtam haba shai u Bnai. U lok uba bha tam jong ki nongtuh nongshukor dei ka Miet; kumta shibit ka miet ngin shu ap ktem noh ia ka skei, bad kan bha lada phin sahngeh noh ka khroh ka pah da ki ktien jali jaum kiba ju mih tang na ka shyntur u riew shukor, phi tang shu iakynduh mar khmat bad ka," u Tamti u pyni nia kum uba la tip lut ia ka jingmut u riew shukor.

Ha kata ka miet, u Jler Thylliej u tang shu iohi ia ka skei ba ka wan sha ka jaka ba ki ap ktem, um da ap shuh ba kan da poi kham hajan, hynrei sia sia u beh ia ka, bad hapoh katto kane khyllipmat u la ioh pynliem ia ka. "Pleng ka buit i bah Tamti kaba jop ia ka pyrthei!"

u ong, katba u kahap ia ka doh skei. "Tang ki bniat kiba nep, ne tang ki ksah kiba tylli, kin nym lah ban ai jingmyntoi shibun lymda heh de ka buit." U Tamti, ba u la ioh dohnud skei sa shisien, u shu rkhie bain, bad u pynbud,

"La eh ki ksah,
La heh khohwah,
Ka buit kaba pynlah!"

"Ia, bah Jler," u ong, "mynta ba ngi la dep bam doh, ia ngin ialeit kheit sa ia ka kait u soh na bsah u briew."

U Tngaw u la iathuh lypa ha u nongrep ba u Tamti un nym wan tuh soh shuh mynsngi, bad kumta ki lah ban khmih lynti ba u Jler Thylliej un sa wan bein ia ki ksew jong u ha ka por miet. U maham ruh ia ki ksew ba kim dei ban beh ne wiar kylliang haba ki ioh sngew ia ka tyngam suri.

Ha kawei ka miet, ha ka por shiteng synñia, u Jler Thylliej u wan harud ka bri u nongrep, bad u bein u khoh ia ki ksew jong u da ki ktien pohjait pohrati. "Ko sewtuh ka sewbam pap," u ong, "lada me shynrang shisha ka mynsiem, ale mih ha madan ngin ialympat ngin iatynjuh bor." Jar jar ym don ba thie ym don ba jubab mano mano. U Jler Thylliej u lyngngoh ngain balei ki ksew u nongrep kim wiar kim kyang kylliang. "Imat ka iabam sohliang mo hynne ka sngi ba ka iakyllon buaid khlem sngewthuh shuh ia ka tyngam u suri ruh!" u kren ha lade. "Shuh ngan kyrsiew thiah ia kane ka sew bam pap!" Kumta u rung hapoh bri bad u pyrta, "Ko Thohmut ko Thohmat, ko Thohiong ko Thohjat, khun ka khlem bniat, khun ka khlem khmut, khun ka khlem khmat, khun ka khawpud! Lada me dei u ksew, ale mih habar haba shai u bnai haba phyrnai ki khlur; hynrei lada me shu sngap jar jar, me dei tang u sew khlem khmut uba pyndem tdong ha khmat ka 'nai tynjit; me dei ruh uta u heh nia heh jutang, uba ksan ha rympei bad uba rem ha dorbar; te ka khlam ka ngoh, ka tyrut ka shwar, kan wan hiar ha ka kur ka jait jong me, bad kan sar lut phar ia ka kynhun ki ksew ha ka pyrthei!" Jar jar ym don ba khih ym don ba kren na ka trep u nongrep. "Are," u Jler Thylliej u shu thnum kum uba thut iano re iano, "imat kane ka sewtuh ka la iaiap khlam lut shisha mo ade! Shuh ngan tim ngan tla biang sa shisien." Kumta u tur kham shajan ka trep u nongrep, bad u ong, "Phuit ka matlah ka kyllut, ka khlem ksang ka khlem dohnud,

ka bam jakhria, ka bam doh pyut! Uei u mrad saw kjat uban burom uban ñiew kor kum ia me uba kalain tdong haba iuh u khun bynriew da la ka pohjat kaba bit eit sniang? Phuit pha jliah kum ia kata ka pohjat kaba sma iwtung, khun ka pohjait ka pohrati!" Em, ym don jingkhih ym don jingsawa satia hapoh ka bri soh u nongrep. U Jler Thylliej u la ngeit ba u trai kata ka bri bad ki ksew jong u ki la leit noh sha la shnong, bad ym don shuh mano mano uba ap ba peit ia kata ka bri. Kumta u khot ia u Tamti, "Ko Bah Tam, ale hiar noh na uto u dieng, ym dei ban salia, ym dei ban sheptieng.

"U soh byllai,
Ka kait kyrhai,
Phin kheit phin bam phuhmut sadhai!"

U Tamti ruh um ap ba u Jler Thylliej un da khot ar sien. Khlem sheptieng shuh u hiar bran bran bad u rung shapoh bri u nongrep, u iaid pawang kti kum u palwan ubym salia ia la ki para jingthaw.

U Jler Thylliej u kem kawei ka syiar samla na sem, bad u Tamti pat u kheit shi nat ka kait. Ki iabam iarkhie sngewbha ha kawei ka jaka phlang kaba rit kaba don ha khmat ïing trep u nongrep. Kim iohi satia ia ki ksew u nongrep ba ki la ker kut ia ki, ne ia u Tngaw ba u ieng kli kti ha khmat jong ki. Ha kata ka por, u nongrep u ong kyndit, "Are, i Bah Jler! Ish, i Bah Tamti!" Mar iakren u nongrep, kita ki nongtuh baroh ar ngut ki ieng joit, bad ki mut ban phet iap shapoh khlaw; hynrei haba ki iohi ba ym don lad satia ban lait na ka tyngam ki ksew kiba byrngem byrsit bad kiba shri shdei ban pynpaw ia ki bniat kiba nep, ne na ki kti u Tngaw uba khñium marwei marwei katba u tied ia la ka shadem bad u kyrdem ia la ki kjat, ki shu ialeng khek hajuh, ki khynñiuh ki suhjer baroh shi rynierig ba ki la sheptieng kabym lah ong shuh.

"Baroh arngut phi la iatrei shitom bad phi la iashah jynjar ruh ha kine ki sngi ki bnai kiba la leit, bad ka la dei ba phin shong thait noh shi por. Kumta ngi la khreh kawei ka ïing kaba itynnat bha na ka bynta jong phi," u nongrep u ong, u da kdew artat sha kawei ka ruh nar kaba heh kaba u buh harud ka ïing trep jong u. "Phi iohi ka don ar kamra, kawei na ka bynta i Bah Tamti, bad kawei pat na ka bynta i Bah Jler. Ngi tharai phin iaioh thiah ioh dem kham bha lada phin nym iashong lang ha kajuh ka kamra, wat la phi lah makna ban iaieit shi mynsiem. U Bnai u la noh, bad ka la dei ka por ba phin iathiah noh, khnang ba

phin dup jah thait ka met. Peit kine ki syngkhlieh kiba jem ngi la buh khnang ba phin ioh thiah bha, bad ba phin ioh ki jingphohsniew kiba sngew tynnat. Ale Bah Tamti, rung noh sha la ka kamra; phi lah ban rah de ia kato ka kait kaba tam ba phin ioh bam sngewbha katba phi pynbeit la ki thied khohwah halor jingthiah. Bah Tngaw; ialam ia i Bah Tamti, namar imat i lehraiñ ban rung sha la ka kamra thymmai."

U Tngaw u patom ia u Tamti, bad u pynieng ia u ha khmat kawei na ki jingkhang jong kata ka ruh nar. Nangta u rah ia la ka kti kamon, bad u ai shi kura ngak na ka ngab kadiang jong u. Uba pli u Tamti u thung baji dong lyngkdong shapoh la ka kamra ruh nar bad u iap ier jlang.

"I Bah Jler imat i la samthiah," ong biang u nongrep. "Thohmat, ialam ia i Bah Jler."

Kawei ka ksew ka mih shakhmat, ka dait ia u Jler Thylliej na u ryndang, bad ka ring ia u sha ka ruh nar. Ynda u poi ha ka jingkhang na kaba u dei ban rung, ka Thohmat ka ai shi takor phak na ka shyllangmat jong u; nangta u Tngaw u ai shi kynjat hak narum i jaka ba mih u tdong jong u. U Jler Thylliej u thung khongpong dung lyngkdung shapoh la ka kamra ruh nar, bad u ioh thiah jlang.

U nongrep u khang tala ia kata ka ruh nar ia kaba la pynieng halor ki shalyntem dieng. Ha khmat ka jingkhang jong ka kamra ha kaba la set ia u Jler thylliej, la wah ia ka lyntang ha kaba la thoh kumne:

Une u dei u Jler Thylliej,
Bad sngap kumno u ong ha phi:
Ngam dei u Stad, ngam dei u Bieit,
Hynrei nga dei tang u Suri!

Kumjuh ruh, ha ka lyntang ba la wah halor ka jingkhang kaba plie sha ka kamra u Tamti, la thoh ia kine ki ktien:

Ka kti kaba tam
    Sha jingjot ka ialam;
    Kumne nga shlan ban pyni,
Namar nga dei u Tamti!

Ha kawei pat ka sngi, ha ka jingialam u Tngaw, ki ksew u nongrep ki ring ia kata ka ruh, bad ki leit ai sngewbha ia ka ha u Syiem Symphup uba pdiang da ka jingkmen kabym lah ong shuh.

U MOINA, KA NATSURTHIANG, BAD KA UMKIEHUN

Ha ki por mynbarim, la don lai ngut shipara ki khynnah kynthei kibym don kmie don kpa shuh. Wat la ki dang khynnah, ki donkam ban leit bylla man ka sngi khnang ba kin ioh baisiew ban thied khaw thied mluh. Ki im jynjar shibun namar ba ki dei kiba duk, bad bun sien ki hap bam shiteng kpoh namar ba kim ioh bainong ban thied jingbam kat ban biang. Karba nang mih kawei ka sngi, katta ki nang duna bam; bad katba ki nang san ha ka rynieng, katta ruh ki nang duh lad ban leit bylla sha bri sha bsah ki briew.

Ha kawei ka sngi ba ki iadon lang ha ïing baroh lai ngut, ka Nyngkong ka ong ba dei tang kaba ioh lok noh, lehse, kaba lah ban iarap ia ki ban ioh bam ioh dih kaba biang man ka sngi. Ka Pdeng bad ka Khatduh ruh ki sngew iahap jingmut bad ki ktien ka Nyngkong. Kumta hangta hangta ki iarai lang ba kin iashong kurim noh, kata, lada ki iakynduh ia la u briew u briew uba ki hap mon.

"Phi kwah ban ioh u briew uba kumno, Kong?" ka Pdeng ka kylli ia la ka hynmen.

Ka Nyngkong ka ong, "Nga te, lah u nongshat pylleng, khnang ban ioh bam pylleng syiar man ka sngi. Pha pat?" ka kylli kylliang ia ka Pdeng.

"Oh, shu biang tang ka bam khlem biang ka kup ka sem, bad khlem ioh ka deng ksiar deng khaila, yn leit sngew phoida shano ka jinglong kynthei," ka Pdeng ka kylliang ktien. "Nga te, ban lait hi na u kharbania te, la lah ka im shitom marwei kumne."

"Lada ngan ioh ia la ka mon," ong ka Khatduh, "ngan shong kurim tang ia u Syiem jong ka hima."

Ha ka ia kaba biang, baroh lai ngut ki iaioh la u jong u jong u lok kumba ki iakwah. Ka Nyngkong ka ioh ia u nongkñia jong ka shnong, bad la jan man ka sngi ka ioh bam pylleng syiar haduh ba kan da hun; hynrei kam shym ioh kup ioh sem kumba ka kwah, namar u tnga jong ka dei uba duk. Ka Pdeng ka ioh ia u kharbania na lewthymmai; ka biang ka kup ka sem shi por; hynrei namar bym da bun eh kiba ai jingtrei, ha kawei ka sngi u hap ban die noh wat ia ka ksiar ka khaila ba ka tnga jong u ka deng. Ka Khatduh ka iashem ia u khun marwei u Syiem hapoh khlaw katba ka dang thoh dieng ha kawei

ka sngi ba u iabeh mrad bad la ki nongbud; bad hadien shi bnai, da ka mon sngewbha u Syiem, la kyntiew kurim ia ki hapdeng ka jingkmen bad ka jingkit bok kit rwiang jong ka hima.

Hadien khyndiat taiew, u Syiem u ioh pang, bad namar ba u la tymmen, u iap noh tang hadien katto katne sngi. U khun Syiem u kiew ia ka khet u kpa ryngkat bad ki jingkyrkhu kyrdoh jong ka hima baroh kawei. Ka Khatduh kaba dang katto katne taiew mynshuwa ka long tang ka nongbylla sngi, ka kylla long ka Mahadei jong ka hima.

Ka Khatduh kam ju klet ia la ki hynmen kiba don bunsien hapdeng ki jingshitom. Ka ju ai jaiñ kup jaiñ sem ia ki man ka por, bad shisien ruh kam ju pynmih thylli ia ki na ïing syiem haba ki wan pan ei ei na ka.

Ynda ka la dap ia, ka Mahadei ka suh khun. Kumba ar sngi kam shym ioh thiah ioh dem satia; ka lynga ka pisa, bad ka ksaid-ia-ud diang diang, mon mon. U Syiem ubym pat ju tip ju shem ka suh khun ki kynthei ka long kaba kumno, u pisa u lynga lem kabym lah shuh ban batai, bad u shu iaid shane shane, shatai shatai, kum uba lamwir. Haba u shem ba ka ñiad syep ia la ka shyllangmat kam shym lah ban pynduna ne pynjem ia ka jingsuh jingkyang ka Mahadei, u phah khot noh mar mar ia ki hynmen jong ka. "Peit shane," u ong ia ki ynda ki wan, "ngan leit kai pyngngad noh khyndiat ha katai ka khlaw. Ngan teh ia une u ksai na ka kjat palong ka Mahadei; bad ngan ring ia u kat shaba nga leit. Tang mar iakha i khunlung, paring ia une u ksai tang khyndiat, bad ngan sa wan mar mar. Katba kam pat kha, wat ktah ia u."

U Syiem u mih na kamra ka Mahadei, bad u iaid suki jai shaphang ka khlaw kabym da jngai na ïing syiem, u da ring artat ia uta u ksai ter shi ter. Shuwa ba un poi ha kata ka khlaw, ka Mahadei ba ka la shitom than ka ksaid ka khih, ka tlot ngai lyngai bad ka iap ler jlang, ka da kha artat ia u khun shynrang ha kata ka khyllipmat. Ka Pdeng ka shim ia uta u khunlung, ka sop ia u da ka jaiñ jhut lieh, ka buh ia u ha u shang, ka rah ia uta u shang sha wah, bad ka pynkie ia u arsut kata ka wah. Nangta ka shim ia uwei u maw uba jlih narud kata ka wah, ka rah ia u sha ïing syiem, bad ka ai ia u ha ka Nyngkong ban pynsuin kumba pynsum khunlung. Katba ka nang pynsum kumta, ka Pdeng ka pajut khyndiat ia u ksai. U tang shu ioh sngew ia ka dak ba la ai ha u ksai, u Syiem u wan kloi kloi sha ïing syiem, ka khmat jong u ka thrang ban

iohi u khun phrangsngi jong u u long uba kumno. U rung sha kamra thiah ka Mahadei, u iohi ia la ka tnga ba ka ioh thiah jar jar, katba ki hynmen kynsi jong u pat ki ialeh bun kam ha kaba pynsum ia u maw. Ki peit sha u Syiem khlem kren shi kyntien ruh, ki kdew sha uta u maw, ki khlieh jong ki ki kohnguh ar sien kum ban pynshisha ba uta u maw ba ki pynsum pynsleh dei u khun jong u. U Syiem u shu ieng kneng hajuh kum u mawbynna; stem ka bneng ka khyndew mir lymir, bad u Syiem u sngew kumba u her samthiah halor ka haw haw kaba phylla. Ka Nyngkong bad ka Pdeng ki iohi ba u syiem u la jan kyllon iap ler; kumta ki khroh ia u ban shong thait noh halor shuki. Khlem kren u Syiem u shong, bad u tap ia la ki khmat da la ki kti ba u la sngew lehraiñ bad sngew jah burom kabym lah ong shuh.

Ia u shang ha uba don u khunlung la kit da kata ka wah shaduh ri thor. Uwei u Mali Sordar, katba u dang sum harud kawei ka wah, u iohi ia uwei u shang uba kie hapdeng jong ka. U Mali u jngi shapdeng wah bad u ring ia uta u shang sharud wah. Ynda u la kiew sha ryngkew; u plied ia uta u shang, bad u iohi ia u khunlung uba bha briew eh ba u ioh thiah lyngngai. "Kane dei ka jingkyrkhu U Blei," u kren ha lade hi. "La laiphew snem ka tnga jong nga kam shym ai khun satia ia nga. Pynban ynda la kut ka lad, U Nongpynlong U ai ia nga da u khun uba kup ia ka maiñ syiem naduh ka khyllipmat, imat, ba u mih na ka kpoh ka kmie jong u. Mynta ngan rah ia u sha ka Mei-khlem-khon, bad nga ngeit kan kmen ban ioh u khun uban pynkmen ia ka ha ki sngi ka jinglong tymmen jong ka."

Ka tnga u Mali Sordar rah ka da kmen shisha kabym lah ong shuh ban ioh ia u khunlung uba bha briew kum uta. Ka shim ia u, ka doh ka dait bad ka pynsum pynsleh ia u. U khuniung pat u iam u kyang haduh ba un da hun ba u sngewthuh ba la don kiban ri ban peit ia u.

Hadien shi snem, ka Mahadei ka suh khun biang. Katba u Syiem u shong u khih pisa, u mih syep, bad u ap khmih lynti kmang lano shi lano kan kha noh, ki hynmen ka Mahadei ki wan, U Syiem u ong ia ki ba kin peit kin sumar ia ka Mahadei katba un dang leit iaid kai pyngngad shapoh ki khlaw kseh kiba ker sawdong ia ka ïing syiem. U ong ruh ba tang mar iamih i khunlung, kin ai dak da kaba ring ia u ksai. Ki hynmen ka Mahadei ki kular ban leh kumba u la hukum.

Ha kane ka por ruh, ka Mahadei ka kha da u khun shynrang uba bha briew shibun eh. Ka Pdeng, kumba ka la leh ia u khun nyngkong, ka shim ia uta u khunlung, ka buh ia u ha u shang, bad ka leit pynkie ia u sha wah. Ynda ka wan phai, ka ai dak ha u ksai, bad u Syiem u wan mareh bran bran sha ïing. U lap ia la ki hynmen kynsi ba ki pynsum pynsleh ia u mawsiar. U peit sha la ka tnga kaba ioh thiah jar jar bad kabym tip u khun uba kumno ka la kha sha k2 pyrthei. U shim ia uta u mawsiar bad u lynthaw ia u haduh ba un da pharia bad lwet pom.

Ka wah ka kit ia uta u shang ba don i khunlung sha ka jaka ba sum u Mali Sordar uba shad ba kynthih da ka jingkmen haba u shem ba u dei u khunlung shynrang, u da ong, "Ka Mei-khlem-khon ka la ioh khun shynrang ar ngu, kiw, ka Mei-khlem-khon ka la ioh khun shynrang ar ngut!" U rah ia uta u shang sha "ïing, bad ka tnga jong u ruh ka kmen ka sngewbha kabym lah shuh ban ong. Ka pynsum pynsleh ia u, bad ka sumar sukher ia u kumba ka la leh ia u hynmen jong u.

Hadien shi snem, ka Mahadei ka kha da i kynthei. Ia ine ruh la pynkie da ka Pdeng ha kajuh ka wah kaba kit ia i sha ka jaka u Mali Sordar. Haba u Mali Sordar u shem ha kane ka kynti ba i khunlung hapoh u shang dei da i kynthei u kyang u shad sngewbha marwei marwei harud kata ka wah, bad u ong, "Hei, ka Mei-khlem-khon ka la ioh khun kynthei, sa kaei pat ka dang kwah ha ka pyrthei! Ia khun, ia, ngin ialeit mar mar sha ka Mei-khiem-khon!" Ka tnga jong u ka shim ia ita i khunlung, ka pynsum pynsleh ia i, ka sop ia i da ka jaiñ linen kaba syaid, bad ka pynthiah ia i ha pdeng ki hynmen kiba sngewbha eh ban ioh para da i kynthei.

U Syiem haba u shem ba ha ka kynti kaba lai ka Mahadei ka kha da ka lyngknot, u ngeit ba u la leh ka pap ka sang aiu-re kaba la pynthut pynsngewsih ia U Nongpynlong. U shim ia kata ka lyngknot, bad u thang ia ka hadh ba kan da kylla dpei. Nangta u pyndih kynbat pynduh khun noh ia ka Mahadei kabym shym sngewthuh ne shem phang ei ei kumno ki khun ba ka la kha kin kylla maw kin kylla lyngknot tang mar iakha ia ki.

U Mali Sordar bad ka tnga jong u ki jer kyrteng ia uba nyngkong u Poi Pynhun, ia uba ar u Bud Pynhun, bad ia iba lai ka Tiew Mihpli. Ka bri ka khyndew jong u ka pynmih ki bam ki dih kiba pyndap

pynbiang ia ki jingdonkam jong ki baroh. Ka pynthor jong u ka ai shi spah mon u kba shi snem, bad ka kper jong u ka sei bun jait ki jhur. Haba ki kwah dohkha, uMali Sordar u shim ia la ka jar bad u bret ia ka ha wah; tang shisien kawang, ki dohkha kin ngat kat ban biang ar lai sngi bam. Kumta baroh san ngut ki im pahuh hai ha ka jingkmen bad jingsuk mynsiem na kawei ka snem sha kawei pat ka snem.

U Poi Pynhun, u Bud Pynhun, bad ka Tiew Mihpli ki im ka jingim kaba lait na ki jingpang bad ki jingsngewsih. Katba ki sngi ki nang iaid, katta ruh ka rynieng jong ki ka nang san bad nang wan dur. Ym don samla ha kita ki thaiñ kiba kup ka khmat bha briew kum ka jong ki. U Mali Sordar bad la ka tnga ki im ha ka jingkmen bad jingsarong ban ioh ki khun kiba tip sngi. Ynda u Poi Pynhun u la dap arphew snem, bad ka Tiew Mihpli khatphra snem, u Mali Sordar u aiti noh ha ki baroh lai ngut ban pyniaid pynbeit ia ka rep ka riang jong u.

Kine lai ngut shipara ki shna kawei ka kper kaba heh sawdong ka ïing ba ki shong, bad ki khot ia ka "Ka Kper ki laiphew mrad ki laiphew sim." Ki ri ha kata ka kper laiphew jait ki mrad bad ki sim kiba iaim suk im sain khlem iapyniap pynmong uwei ia uwei pat. Ki mrad ki kyrhuh sngewbha bad ki sim pat ki kynud sngew thiang ha la ki sur ki sur. Man ka janmiet, baroh shi para kin iaiaid kai pyngngad ha kata ka kper, kin ialeh kai da kaba sngewbha bad kaba kmen bad ki mrad hangta, katba ki sim pat ki nang rwai sngew tynnat nalor ki tnat dien. Ki Syntiew bun rong ki phuh bad ki suh sieng, bad ki pyniwbih ia ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim, ban pyndon burom ia ki lai ngut shipara kiba peit bad sumar ieit ia ki baroh.

Ki hynmen kim ju shah ia la ka para ba kan leit shano shano. Mynsngi haba ki leit trei lyngkha, ka nang shong ha ïing, ka shet ka tiew, ka sait ka khlieng, bad ka ñiad ka pynbeit ia ki kamra baroh. Nalor ba ka pynbiang ia ka bam ka dih ki hynmen kiba shem sngewbha borabor ha khmat jong ka, ka pynhun ruh ia ki jingkwah jong u Mali Sordar bad ka tnga jong u, kiba mynta ki shu phuh samrkhie war rymmuiñ war rymmoiñ katba ki shong pyngngad shitymmen ha barenda.

Ha kawei ka sng ila wan poi ha ïing u Mali Sord ar kawei ka kynthei kaba tapmoh iong, bad kaba phong ka sopti bthuh kaba jynsur kaba poi haduh ki khongdongjat. Kane ka dei ka Kengnap kaba im

tang ha ka shang sawdong pyrthei ban tip ban iohi ia ki jingphylla bun jait kiba don ha ka. Ka Tiew Mihpli ka khot sngewbha ia ka sha ïing, bad ka kylli ia ka ka wan leh aiu hangta ne shano kan Ieit. "Nga la ioh sngew shaphang ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim ba phi pynlong bad sumar," Ka Kengnap ka jubab, "bad nga kaba im tang ha ka shang, ban ioh jngoh ia kiei kiei kiba phylla ha ka pyrthei, ngam lah khlem da wan hangne ban pynhun ia la ki khmat. Phin sngewbha ban ialam kai ia nga sha ka kper phylla jong phi?"

"Oh, h'oid," ka phai ktien ka Tiew Mihpli; "ngin sngewbha shibun ban ialam kai ia phi shapoh ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim. Ki sim bad ki mrad ba ngi la ri ngi la pynsan kin pdiang sngewbha ia phi."

Ka Tiew Mihpli ka ialam ia ka Kengnap shapoh ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim. Ki tang shu poi harud ka khyrdop na kaba ki dei ban rung shapoh ka kper, uwei u Lakhyrwang uba la i triem ban peit u shri shdei bad u ong, "Shi hajar nguh ia phi, ko Kynrad ba ieit eh jong ngi! Ale sha ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim. Ngi dem ngi nguh bad ngi burom ia phi kum la ka jong ka Syiem." U jliah da kaba sngewbha ia ki kti jong ka, katba ki Shrieh ki Tngaw halor dieng ki rkhie pashait da ka jingkmen. Ka Kengnap ka par met rem haba ka iohi ia u Khla ba u shri la ki bniat kum uban bam doh im ia ka hangta hangta; hynrei haba ka ioh sngew ba u kren kum u briew, bad u khot sngewbha ia ki, bad khamtam haba ka iohi ia ka Tiew Mihpli ba ka rung shapoh ka kper khlem don jingtieng, kam sngew don daw shuh ban tieng. U Khla u ong ba um ju pynmong pynmynsaw iano iano, u jliah da kaba kmen ia ki ngab jong ka, bad u khot ia ka ban bud ia ka Tiew Mihpli. Nangta u hukum ia u Sier ba un iaid na khmat bad ia u Bthong ba un bud nadien, katba ma u pat u iaid ha pdeng ka Tiew Mihpli bad ka Kengnap.

Ka Kengnap ka dap da ka jinglyngngoh ban shem ba ki mrad baroh kat kiba ka iakynduh ki khublei don akor ia ka. "Wa, i Meihep!" u ong u men Dngiem uba rieh tngen ha trai uwei u dieng sning. "Phi wan kai mo? Khublei! Phi shait phi khlain em?" "Kaw hait, kaw hait!" u Myrsiang u pynmih sur. "Ieng para lok, ngin ianguh ia la ka Syiem, bad ngin iakhublei ia i Meisan! Khublei! Kaw halt, kaw hait!" Wat ka

Tyngab kaba sniew ryndang tam na ki para sim baroh, ka ang ia la ka shyntur bad ka rwai kumne:

Dang step phyrngap umjer rupa
H'u phlang jyrngam ka hap;
Kumno ngan lah, para samla,
Jar jar ban shong khlem khih pisa,
Haba ka mon ka dap?
Ynnai pynheh, ynnai pynroh,
La shang sawdong pyrthei;
La iong ka kup la iong ka doh,
Ak ak' ngan pyrwai lei.

Ha pdeng kata ka kper don kawei ka lympung shad. Ha ka por ba ka Tiew Mihpli bad ka Kengnap ki poi ha lympung shad, ki iohi ia u Kui ba u padiah shong shit katba u Brai u tem ksing bad u Dkhan u shad mastieh; ka Rabit bad ka Skei ki iashad kynthei, bad u Tngaw pat u nang sam kiad shi-klat shi klat ia uwei pa uwei u mrad shynrang, bad shi sien kjit pat ia uwei pa uwei u sim kpa. Ki sim baroh ki iarwai sngew tynnat katba ki pdiang sngewbha ia ka Tiew Mihpli bad ia ka Kengnap ha pdeng jong ki.

"Ngam pat ju iohi mynno mynno kum kine ki jingphylla ha snieh pyrthei," ka Kengnap ka ong ha ka Tiew Mihpli katba ki ialeit phai sha ïing u Mali Sordar. "Ka jaka ha kaba u Sing u ialeh kai bad u khun Langbrot, u Khla u ialympat sngewbha bad u Sier, u Mynthna u iakura biria bad u Hati, bad u Pukni u hikai her ia i khun Syiar, ka dei ban long da shisha ka bneng ha ka pyrthei. Hynrei la katta ruh, nga kaba la iohi ia ki jingphylla kiba khraw tam ha kane ka pyrthei, nga ngeit ba kane ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim ka donkam sa lai tylli kiei kiei kiban pynjanai ia ka. Kita ki ki long u Moina, ka Natsurthiang, bad ka Umkiehun. U Boiragi uba sumar ia ka kper ha kawei ka jaka kaba shi taiew lynti nangne, u tip haei kine ki don. Kam long kaba suk ban ioh ia ki, namar don bun ki jingeh kiba khang ia u briew ban leit hajan jong ki. Pynban ngam artatien ba ym don mano mano pat ha kane ka pyrthei kiban kham don hok ban ioh ia kitei ki jingthaw kiba phylla lait tang ma phi bad ki hynmen jong phi. Ki kin pynjanai ia ka jingitynnat jong kane ka kper ki laihew mrad ki laiphew sim. Khublei.

Ha kata ka janmiet, ka Tiew Mihpli ka iathuh lut ha la ki hynmen ia kaei kaba ka Kengnap ka ong. Baroh lai ngut ki iakut lang ba, la ka long kumno kumno, kin ialeit wad ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun. bad kin nym him bad shong thait tat haduh ba kin da ioh ia ki.

Dang step ha kawei pat ka sngi, u Poi Pynhun u mih na ïing halor uwei u kulai ba la pynkhreh u Mali Sordar. Ynda u la khublei ia la ki para, tad ia u Mali Sordar bad ka tnga jong u, u pynher bran ia la u kulai shaphang Mihngi baroh shi sngi; ynda miet u thiah ha trai ka dieng kaba iar ki tnat bad kaba bun ki sla; dang step u bam da ka kait bad ki soh khlaw kiba don byllai hapoh khlaw; hadien kata u kiew halor u kulai bad u pynher biang ia u shaphang Mihngi. Ha ka sngi kaba hynñiew, u poi ha ka kper u Boiragi. Kane ka kper ka don harud kawei ka riat bad ka them kaba jylliew shibun. U Boiragi ha kata ka por u jeng harud ka khyrdop na kaba dei ban rung shapoh ka kper jong u. "Shano phin leit kumne, ko khun u Syiem?" u Boiragi u kylli ia u Poi Pynhun.

"Wat da kren bein seh Parad. kumta," u jubab u Poi Pynhun; "ngam dei te u khun u Syiem, wat la shisha ka mynsiem jong nga ka thrang ban ioh ia kita kiba ki khun Syiem hi ki iawad."

"Nga tip iaei phi wad," u phai ktien u Boiragi, "bad namar ba dei tang ki khun syiem kiba ju wad ia kita kiba phi run mynta phi wad, nga khot ia phi u khun u Syiem. Hynrei wat sngew ei ei lada nga kum kren ia kaba phim sngewbha. Nga kren kumne namar nga kwah ba phin tip ba dei ma nga uba ri ba da ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun. Phi wan wad ia kine, ym dei?"

U Poi Pynhun u shu peit lyngngoh dheng sha u Boiragi, bad hadien katto katne khyllipmat u ong, "Parad, lada phi dei shisha u nongap u nongsumar ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun, nga kyrpad ba phin sngewbha ban iathuh ia nga kumno nga lah ban ioh ia ki."

U Boiragi u sngewbha shibun eh ban shem ba u Poi Pynhun u long uba don akor. Hynrei namar ba u tip ha kam long kaba lah ia u shynrang briew ban ioh ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun, u ialeh katba lah ban khang ia u ban leit wad ia ki. "Kine ki im hangtei ha sahit bneng," u ong' "ym pat ju don uno uno u briew uba iohi ia ki, bad yn ym don ruh uno uno u shynrang briew uba lah ban

poi sha ka jaka ba ki shong. Balei phin shu pha ei ia la ka jingim kha ma kha tang na ka bynta kiei kiei kiba phylla kiba phin nym lah ban ioh ha ki sngi ka jingim jong phi? Ngeit ia ki ktien jong nga u tymmen briew uba da tip bad sngewthuh ia kaei kaba u kren."

"Khublei shibun, parad, ia ka jingsneng bad jingpyni jong phi, kiba kordor shibun bad kiba nga khein kor ruh shikatdei eh. Hynrei nga la kut jingmut ban nym leit phai sha la ïing katba ngam pat ioh ia u Moina, ia ka Natsurthiang bad ia ka Umkiehun. Nga lah kaba duh ia la ka jingim lymda nga ioh ia kine ki jingthaw kiba phylla."

"Wei phi la kut jingmut shisha triang kumta te, ngam del shuh kein ban ong da kumwei pat. Lada ka nusip jong phi ka heh bad kan iarap ia phi ban jop ia ki jingeh ba phi lah ban iakynduh ha ka lynti jong phi sha sabit bneng, nga u briew ngan lah ong aiu pat! Loit ia kato ka sopti ba phi phong, bad ale shong halor une u maw. Phi tip u Moina, ka Natsurthiang, bad ka Umkiehun ki dei kiei?"

U Poi Pynhun um tip, hynrei u jubab pat kum uba tip, u da ong, "Nga ngeit ba ki dei shipara ka khun syiem kiba shong ha sahit bneng. U loit ia la ka sopti bad khlem don jingtieng u shong halor u maw. U Boiragi u mareh khui bad u kynjat jubor justi ia uta u maw phak. Beit beit uta u maw u kiew sha sabit bneng bad u ngam jak shapoh ki lyoh. Mar kumta ka leilieh ka ba lep, u pyrthat u tied tain, bad u jumai u khynñiuh ñiait, bad ka jingsawa kaba mih na kata ka jingkhihwin ka bneng bad ka khyndew ka pynkhynñuh ia ki mrad bad ki sim baroh kiba don sawdong ka kper u Boiragi, Nangta uta u maw ryngkat bad u Poi Pynhun ki wan hiar pat arsut na sahit bneng. U Poi Pynhun u hap sha ka them kaba jylliew bad u iap, bad uta u maw pat u wan hiar biang sha ka kper u Boiragi bad u neh den ha ka .jaka kaba u ju don.

Hadien ar taiew, haba u Bud Pynhun u shem ba u hynmen jong u um shym wan phai, u ruh u khreh ban leit wad ym tang ia la u hynmen, hynrei ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun de. Hadien shi taiew, u iakynduh ia u Boiragi. Kumba ka la jia ia u hynmen jong u, kumjuh ruh ka jia ia u Bud Pynhun.

Ka Tiew Mihpli ka ap khmih lynti ia la ki hynmen man ka sngi. Haba kim shym wan phai hadien shi bnai, ka la rai ban shu leit wad noh ia ki shaphang Mihngi. Ka la kut jingmut ruh ban nym wan phai shuh sha ïing lymda ka lap ia la ki hynmen, bad lymda ka ioh ban wan

lam ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun. U Mali Sordar bad ka tnga jong u ki iam sngewsih ban iohi ia ka Khatduh kaba ki ieit tam eh ha ka pyrthei ba ka mih na ïing ban leit shano ruh kim tip. "Ko Mei ko Pa ba ieit, phi tip ba ngan nym lah ban im suk ha ka pyrthei lymda nga ioh pat ia la ki jong ki hynmen," ka kren pynshngaiñ ia ki. "U Nongbuh U Nongthaw Un ri Un da ia phi bad ia nga ruh, bad kan nym slem haba ngin sa iashem lang pat ha ka jingkmen." Ka kiew halor u kulai, bad ka pynher ia u bran shaphang Mihngi.

Naduh kata ka sngi ba ka Tiew Mihpli ka mih na ïing, ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim ka kynjah jar. U Lakhyrwang um shri shuh, bad u shu dem sabthup harud ka khyrdop kper; u Hati u thiah sngewsih harud wah, u pynkhih tang la ki shkor haba u ben skaiñ; u Kui u wah noh ia la ka padiah ha ka tnat u dieng sohphienam, ki kti u kyllain shadien katba u iaid sharum sharum, shaneng shaneng, kum uba lamwir; u Dkhan bad ka Kyrbei ki ngam shapoh khyndew, bad ki thiah synñia sngi khlem bam khlem dih; u Tuta um rwai shuh, u dem khapbrip halor u dieng sohpriam bad u rah shiliang ka kjat ba u pyrkhat suh sat ia la ka jingim; ki mrad bad ki sim baroh kim kyang kim pah shuh; bad u Mali Sordar bad la ka tnga ruh kim shym shong kai shuh ha barenda ha ka por janmiet.

Hadien shi taiew, ka Tiew Mihpli ka wan poi ha ka kper u Boiragi. Ka iohi ia u ba u ieng harud ka kper, bad ka leit beit beit sha u. Ka kylli ia u la u tip ne em shaphang ki hynmen jong ka ar ngut kiba lah ban poi hangta kumba shi bnai mynshuwa, bad kumno ka la jia ia ki. U Boiragi u ong ba u tip shaphang jong ki, bad haei ruh ki don. "Ale Bih, da rung ha kper, bad ngan sa iathuh ha phi shaphang jong ki," u ong ia ka Tiew Mihpli.

Ka Tiew Mihpli kaba kup da ka riam shynrang ka ong, "Balei phi khot kynthei ia nga? Phim sngew lehraiñ sen mo, phi u tymmen briew, ia la ka tyngam?"

"Wa, i Bih!" u Boiragi u jubab da ka jingphuh samrkhie; "phi kham tip ma phi kein la phi dei u shynrang ne ka kynthei. U bieit ruh tharai u lah ban ithuh shai, ba ka riam te ka riam shynrang, hynrei ka sur pat te ka sur kynthei. Nga dei u tymmen briew uba tip bad iohi ia ki jingjia kiba phylla ha ka pyrthei, bad phi ka thei samla phim dei ban thut bad lyngngoh ia ki ktien jong nga. Ale da rung," u ong biang, haba

u iohi ba ka Tiew Mihpli ka dang pyrkhat yn ong yn leh kumno; "ngin da iabam soh bam pai shuwa ban dup hun ka nierbah bad ban tngen u thylliej; hadien kata ngan sa iathuh kham bha ha phi shaphang kita kiba phi wan ban wad."

Ka Tiew Mihpli ka rung shapoh kper bad ka bam ia ki soh ba u Boiragi u ai sngewbha. U Boiragi u peit sha ka Tiew Mihpli bad u ong, "Nga tip balei phi wan poi poi shane, hynrei kan kham bha ba phin iathuh ia nga shano phin leit bad iaei phi wad."

"Nga wan wad ia la ki hynmen ar ngut, bad nga wan wad ruh ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun, bad ngan nym leit phai pat sha la ïing tat haduh ba ngan da lap da ioh ia ki."

"Phi tip seh mo uei u Moina, kaei ka Natsurthiang, bad kaei ka Umkiehun?"

Ka Tiew Mihpli ka peit shlip sha ki khmat u Boiragi bad ka ong, "U Moina u dei u sim uba thiang tam u ryndang bad uba rwai ia ki jingrwai jong ka dohnud kaba sngewbha. Ka Natsurthiang ka dei ka tnat dieng blei kaba pait na ka shadem jong ka jingsuk. Ka Umkiehun pat ka dei ka um kaba shlei na ka pung jong ka jingieit. Phi u riew tymmen phi tip shai ia kane, khamtam haba phi dei u Boiragi uba ap ba ri ia ki, bad phim dei ban da kylli da tohkit kum u briew uba don ka mynsiem suba sniew."

U Boiragi u wiat muin bad u ong, "Bun sien ki tymmen ki ngeit ba ki tip lut ia kiei kiei baroh; hynrei nga shait ong ba teng teng ki dei ban da *tharai* de kum u samla. Ale ngin leit jngoh kai ia kathie ka them nalor utai u mawsiang."

"Kathie ka lyhuh," u ong, "ka dap da ki shyieng ki shruh jong ki bun spah ki khun syiem kiba iabeh ban ioh ia u Moina, ia ka Natsurthiang, bad ia ka Umkiehun. Phim sheptieng seh mo ioh kan jia kumjuh ia phi?"

"U briew u iap tang shisien," ka Tiew Mihpli ka jubab, "bad hangno ba don ka metiap jong u, hangta ruh ki shyieng jong u kin sah."

U Boiragi u kohnguh la ka khlieh katba u ialam biang ia ka Tiew Mihpli shapoh ka kper. "U Moina, ka Natsurthiang, bad ka Umkiehun, ki don hangtei ha sahit bneng," u ong. "La thoh ba ym dei ia u shynrang briew ban ioh ia ki. Phi dei ka samla kynthei kaba

nyngkong bad kaba khatduh kaban ioh ktah ia ki da la ki jong ki kti. Shong halor une u maw, bad loit noh ia kito ki jaiñ kup shynrang jong phi baroh. Wat pynran khmut pynran khmat kum kaba lehraiñ. Ym dei hi ruh ban lehraiñ, namar nga dei u tymmen briew. Shim ia kane ka ruh nar ba phin set ia Moina, bad ia kane ka maloi ba phin tong ia ka um; ia ka Natsurthiang, shu kdiah ia ka bad rah ia ka ha la ka kti. Peit beit shatei sha sahit bneng haduh ba phin da poi ha ka jaka ba ki don, bad wat pyndem ia la ka khlieh lano lano shaphang pyrthei haduh ba phin da wan phai pat." U tang shu lah ong ia kine ki ktien, u Boiragi u kynjat mak ia uta u maw ha uba shong ka Tiew Mihpli. Thiaw uta u maw u suh sha suin bneng bad u kit ia ka Tiew Mihpli. U tang shu ngam shapoh ki lyoh, ka suin bneng ka kyrhuh da ka jingba ka leilieh bad ka jingtied u pyrthat, katba ka khyndew pat ka khynwin da ka jingkhynñiuh u jumai bad ka jingbeh ka eriong. Ki mrad bad ki sim baron ki iaher iap sha la ki jaka rieh.

Ka Tiew Mihpli ka poi ha sahit bneng bad ka lap ia u Moina ba la teh da u kynjri ksiar ba u dem halor ka Natsurthiang, bad u rwai ki jingrwai kiba pynkmen pynsngewbha ja u briew uba lah ban ioh sngew ia ka sur jong u. Ka Natsurthiang ruh ka kynud pynhap sur halor ki jingrwai u Moina; bad ka Umkiehun pat kaba tuid hin hin hapoh ki sla ka Natsurthiang ka ring sai jingtem ban pynshoh ia ki jingrwai u Moina. Ka Tiew Mihpli ka shim ia u Moina bad ka set ia u ha ka ruh nar ba ka rah; ka kdiah ia ka Natsurthiang bad ka tyngkhap ia ka ha ka kti kadiang; nangta ka pyndap ia ka maloi da a Umkiehun. Hadien kata ka shong biang halor u maw bad ka hiar sha khyndew. Uta u maw ruh u wan kit ia ka haduh ka kper u Boiragi.

U Boiragi u pdiang sngewbha ia ka Tiew Mihpli bad u iasngew kmen lem bad ka ha ka jingjop jong ka. "Synreit tang shisien da kato ka um ba phi rah ha ka maloi halor kithie ki shyieng," u ong. Ka Tiew Mihpli ka synreit um tang shisien, bad baroh kita ki shyieng ki kylla briew biang ha kata ka por. Ha pdeng jong ki don ruh ki hynmen jong ka baroh ar ngut; kita, haba ki iohi ia la ka para ba ka ieng ha khmat jong ki da ka khmat kaba phuh samrkhie, ki piam ki don ia ka bad ki iaiam lang da ka jingkmen. Kita ki khun syiem kiba la kylla briew biang ruh ki tyrwa ban shakri ia ka katba ka dang im, hynrei ka ong ba, kum ki khun syiem, kim dei ban shakri hynrei ban synshar. Ka khublei

ia ki namar ka jingsngewnguh jong ki, bad ka kyrpad ba kin leit phai pat sha la ki jong ki jong ki hima.

Ki lai ngut shipara ki khublei ia u Boiragi bad ki leit phai noh sha la ka jaka, ki shong halor la u kulai. Ka Tiew Mihpli ka rah ia u Moina, u Poi Pynhun ia ka Natsurthiang, bad u Bud Pynhun ia ka Umkiehun.

Man ka sngi, mynstep bad janmiet, u Mali Sordar bad la ka tnga ki ieng lang ha phyllaw ïing bad ki pynphai ia la ki khmat shaphang Mihngi. Ki shet ki tiew, ki bam ki din, bad ki shu iapeit para ma ki khlem iakren wat tang shi kyntien ruh. Ha kawei ka step katba ki dang ieng kumta ha phyllaw, kyndit kyndit ki ioh sngew ia ka jingrwai halor ki jingtem kiba sngew thiang bad kiba sngew phylla shibun, bad kiba pynkmen pynhun dohnud ia ki baroh arngut. Nangta ki iohi ia ka Tiew Mihpli bad ia ki hynnien jong ka baroh ar ngut ba ki pynher ia la ki kulai shaphang jong ki, ki iarwai lang artat ia kane ka jingrwai:

Peit u ngaptem halor syntiew
Umngap ba thiang u kjit;
Kumno mynsiem ngin iaphylliew
'Da noh ka Sngi lasyit!
H'u phlang jyrngam, ha per syntiew,
Kam don ka khmat sngewsih;
Bad h'oid harud ki umpohliew,
Ki um jingieit ngin dih.

Ki rung shapoh phyllaw bad ki piam ieit ia u Mali Sordar bad ka tnga jong u, kiba doh ba dait ia ki ryngkat bad ki ummat ka jingkmen. Ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim sa shisien ka khih im pat; u Lakhyrwang u ap pynieng tdong da kaba sngewbha harud khyrdop; u Hati u ieng joit na ba thiah bad u kyang da ka sur kaba sngew kmen kaba pynkyndit ia ki mrad baroh kiba ioh thiah: u Kui u shim biang ia la ka padiah na ka tnat u dieng sohpienam, bad u kyrsiew ia ki nongtem nongshad baroh ba kin iamih kloi ha lympung shad; ka Kyrbei bad u Dkhan ruh ki wan mih pyrthei pat na la ki thliew, u Pukni u suh thoin sha sahit bneng, u da sei u ryndang uba syiang ban pynkyndit ia ki laiphew sim kiba dang ioh thiah; bad ka Tyngab ruh ha kane ka kynti ka rwai sarong shaphang ia lade knmne :

La iong ka kup la iong ka doh,
Yn lei ba hun ka mon!

Ka Tiew Mihpli ka theh ia ka um na ka maloi ha kawei ka jaka harud ka lympung shad. Na kata ka jaka, ka mih ka umpohliew kaba kynting kumba shiphew pruh shatei sha jrong, ka da pynmih ki sur jingtem kiba sngew thiang ban sngap. Ka Natsurthiang ka kynting hi thong bad ka neh halor ka Umkiehun, ka da kynud ia ki sur kiba sngew tynnat. U Moina pat u her soit bad u dem ha ki tnat ka Natsurthiang, u da rwai ia ki jingrwai kiba pynhun dohnud ia uba-sngap bad uba sngew. Ha kata kajuh ka sngi, ki laiphew mrad ki laiphew sim ki iarai ban pynlong kawei ka shad suk mynsiem, kaban neh shi taiew kynthih, ban pynsah jingkynmaw ia ka jingpoi suk poi sain ka Tiew Mihpli bad ki hynmen jong ka ha la ïing.

U Syiem ka hima u ioh sngew shaphang ki jingphylla ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim. Kumta u rai ban ialam ia ka Mahadei sha kata ka kper, u da khmih lynti ba, lehse, ka lah ban klet noh ia la ki jingpyrkhat khuslai shaphang la ka jingim kaba sngew sangsot. Ngi klet ban iathuh ba ka Mahadei, naduh ba ka kha ia la u khun nyngkong, kam shym don shuh ka khmat kaba sngewbha, bad kam shym phuh samrkhie shuh wat tang shisien ruh.

U Syiem bad ka Mahadei, lem bad ki nongbud jong ki, ki poi ha ïing u Mali Sordar ha ka por ba ki laiphew mrad ki laiphew sim ki iapynlong ia ka shad suk mynsiem. La pdiang sngewbha ia ki da ka Tiew Mihpli bad ki hynmen jong ka. U Mali Sordar bad la ka tnga ki phuh da ka jingsarong ba u Syiem bad ka Mahadei ki mon ban wan sah sngewbha bad ki. U Poi Pynhun bad u Bud Pynhun ki pyndap pynbiang ia,ki jingdonkam u Syiem, bad ka Tiew Mihpli pat ka peit bad pynhun ia ki jingkwah ka Mahadei.

Ha kawei pat ka sngi, ka Tiew Mihpli bad ki hynmen jong ka ki ialam ia u Syiem bad ia ka Mahadei sha ka lympung shad ki laiphew mrad ki laiphew sim. La pdiang sngewbha ia ki da u Lakhyrwang uba ap ia ka khyrdop na kaba dei ban rung shapoh ka kper. U Syiem u syrpai da kaba phuhmut ia ka khlieh jong u, bad ka Mahadei ka ai ia la ka kti kamon ba un jliah sngewbha. Ki nongbud jong ki pat, ha kaba nyngkong, ki tang shu iohi ia u Lakhyrwang ba u shri shdei bad u pynkhih ia la u tmaiñ kum uban kynrup briew noh pum, ki mut ban kynran dien; hynrei ki Tngaw kiba ngang ap khmih kmang nalor ka jri,

ki hiar bad ki khring ia ki shapoh ka kper, ki rkhie pashait bad ki kyrdem kjat da kaba sngewbha ba ki ioh ban ialam ia ki nongbud i Syiem.

Ki tang shu rung shapoh ka lympung shad, baroh ki mrad bad ki sim ki pdiang sngewbha ia ki da kaba iathab kti lang shaw. Nangta u Kui, kum u nongpyniaid ia kata ka shad suk mynsiem, u ieng ha khmat, u phai shaphang u Syiem bad ki Mahadei, bad u ong, "Ko Syiem ko Kmie, ha ka kyrteng ki laiphew mrad ki laiphew sim, nga pdiang sngewbha ia phi. Nga dei tang u mrad, ubym tip bad shem phang ia ka akor bad ka burom briew. Hynrei kawei nga tip, bad kata ka long ba ngi ngi long ki jong phi, bad kumta, kum ki mrad ki sim jong phi, ngin pyrshang ha la i bor iba rit, ban pynkmen pynsngewbha ia phi. Ki lai ngut shipara kiba don ryngkat bad phi hangne, kiba kup ym tang ia ka dur bad ka maiñ ki khun Syiem, hynrei kiba bit eh ruh . ban ioh ia kata ka kyrteng kaba don burom tam, ki la hikai ieit ia ngi kumno ngin im bad ngin man suk ha ka pyrthei. Ngi long ki jong ki kumba ngi long ki jong phi, bad ngin pha ia lade na ka bynta jong ki ha kajuh ka rukom kumba ngin aiti ia la ka jingim na ka bynta jong phi." Nangta u phai sha ka jaka ba ki ieng ki mrad bad ki sim, bad ki sim, bad u ong, "Phi ki laiphew mrad ki laiphew sim, mynta phin iapynmih madan ia la ki buit mrad buit sim baroh ban pyndon burom ia la u Syiem bad ia i Mahadei jong u. To ngin iakynhui lai sien. Na ka bynta u Syiem!"

"Hei!" ki mrad bad ki sim ki risa lang.

"Na ka bynta i Mahadei!"

"Hei!"

"Bad na ka bynta lai ngut shipara kiba bit ban long ki khun u Syiem!"

"He-i-i!"

Ka jingrisa ki mrad bad ki sim ha kata ka por ka pynsarong ia u Syiem, bad ka pynphuh samrkhie ia ka Mahadei.

Ki nongbud u Syiem ki sngew kumba ki don ha ka ri ki jingphohsniew. Ki shu iapeit seh para ma ki bad ki jwai ki shyit ia la ki shkor ia la ki ngab ban pynshisha ba kim shym phohsniew. "Nga dei u briew," u nongap j ingkhang u Syiem u thnum hapoh lade, "hynrei nga tharai ba u Kui, uba long tang u mrad, u kham nang ban kren don akor ban ia nga. Tip lah mano, lada un iasaid nia bad u Myntri Rangbah!"

Baroh ki shu iaang tyngheng kum ki muid ki shynreh haba ki iohi ba u Kui u padiah, u Brai u put tangmuri, u Bthong u tem ksing, u Niangkwang u tem bom, bad u Khyllad u kynruh shakuriaw, katba u Dkhan pat u shad mastieh, bad ka Rabit, ka Dkhoh, bad ka Skei ki iashad kynthei. Nangta shuh shuh, ki iakyrjiaw bunsien ia la ki khmat haba ki iohi ia u Tngaw ba u rah ia u bitor kyiad bad kawei ka klat, bad namar ba u la shong shit than eh u sam ar klat ar klat ia uwei pa uwei u mrad, bad ar sien kjit pat ia uwei pa uwei u sim.

U Syiem bad ka Mahadei ki sngewbha shibun ban iadon lem ha kata ka shad suk mynsiem ki mrad bad ki sim. Ka Mahadei ka klet noh ia la ki jingsngewsih baroh, bad ka rkhie da kaba kmen ha khmat u Syiem. Ka Tiew Mihpli bad ki hynmen jong ka ruh ki sngew sarong ban shem ba u Syiem bad ka Mahadei ki shem sngewbha ha khmat jong ki. Kumta kein baroh shi taiew ki pynlut ia la ki sngi ha ka lympung shad ki laiphew mrad ki laiphew sim.

Ha ka sngi kaba hynñiew, ki mrad bad ki sim ki la iathait; kumta ki kyrpad ia u Moina, ia ka Natsurthiang bad ia ka Umkiehun ba kin iarap lem ia ki. U Moina bad ki lok jong u ruh da kaba kmen ki kohnguh ban iashim bynta lem ha kata ka sngi. Kine lai ngut ki sei ia ki jingrwai kiba kyrpang, bad ki pynmih ia ki sur kibym pat ju ioh sngew mynno mynno, bad kiba pynum hin ia ka dohnud u Syiem bad ka Mahadei. Ki mrad bad ki sim, haba ki ioh sngew ia kita ki jingrwai, ki klet noh ia ka thait ka jrem baroh, bad ki iaieng biang ban iashad ha lympung shad. Ynda ki la dep, u Moina u rwai khatduh kumne :

Shisien ka sngi ka Mahadei
Ka kha u khun phrangsngi;
Namar jingbishni ka jyllei,
Ia u kam shym iohi;
Hapoh u shang ia u la buh
Ban kit ka um ka wah;
Kumne la khun phrangsngi ka duh,
Kumne na ka u jah.
Hadien ka ioh u khun ba ar
Ba kum u khun phrangsngi;
Namar bishni ka dang synshar
Ia u ruh kam iohi;

Nyngkong u maw, ar sien u maw,
U Syiem u lyngngoh ngain;
Hynrei namar um tip ka daw,
U im ha sngew lehraiñ.
Ka khun khatduh ka mih pyrthei
Ha kynti kaba lai;
Ia ka kumjuh ka Mahadei
Ki ngab kam ioh syrpai;
Ka ud ka iam, "Adur lanot,
Ka pap aiu kane—
Nyngkong u maw, khatduh ka knot!"
La jingim ka babe.
Jingim u briew, U Nongpynlong
Ha kti la jong U ri;
Shano u phet, hangno u shong—
U da man la ka sngi.
Khunlung b'la bret ka kti pihuiñ
Mali Sordar u shim;
La dud ka kmie kim ioh ban buin,
Ki san, ki plung, ki im.
Phin lyngngoh lei ko Syiem ko Kmie
Ba hangne ha pyrthei,
U briew la doh la snam u die
Khlem daw khlem sngew synei!
Ka pap ka Sang la ky jyllei,
U don U Nongpynlong;
La ïing dulan ka Thok ka tei,
Ka Hok ka ieng rasong

U tang shu dep rwai, u Moina u ong, "Syiem, peit sha kito shipara lai ngut kiba shong hajan jong phi: ki dei ka doh ka snam jong phi, Mahadei, kdup ia ki : ki dei kiba phi la pun bad phi la kha. Phim shym la ioh ka lad ban pynsum pynsleh, ban syrpai syrpud, bad ban ai um ksiar um rupa ia ki; hynrei u Mali Sordar bad la ka tnga ki la shim ia ka bynta jong phi, bad ki la pynsan pynrangbah ia ki. Phi iohi ia ki kumne kumba ki long dei namar ka jingieit ba u Mali Sordar bad ka tnga jong u ki la theh halor jong ki kum ha la ki jong ki khun."

Ka Mahadei ka piam bad ka doh ka dait ia la ki khun halor ki ummat jong ka jingkmen kiba ka sei hangta khlem don jinglehraiñ shuh. U Syiem u nguh ia u Mali Sordar bad ka tnga jong u, bad u ong ba kin wan shong noh bad u ha ïing syiem katba dang sah ki sngi ka jingim jongki. Ki nongbud u Syiem ki ñiad ia la ki khmat da la ki rumar ban nym pynpaw ba ka jingkmen ka pynmih ummat ia ki. U Kui pat de u hukum ia ki nongshad nongmastieh baroh ban iamih biang ha lympung shad; bad u Tngaw mynta ka kynti u sam kyiad lai klat lai klat ia uwei pa uwei u mrad, bad lai sien kjit pat ia uwei pa uwei u sim,

Ha kawei pat ka sngi, u Syiem, ka Mahadei bad la ki khun, lem bad u Mali Sordar bad ka tnga jong u, ki iamih noh ban leit sha ka nongbah u Syiem. Ka Tiew Mihpli ka rah ia u Moina, u Poi Pynhun u kdup ia ka Natsurthiang, bad u Bud Pynhun u bat ia ka maloi ha kaba u buh ia ka Umkiehun. U Kui u iaid na khmat, u da padiah phuh mut kabym lah ong shuh; u Brai uba put tangmuri, u Bthong uba tem ksing, u Niangkwang uba tem bom, bad u Khyllad uba kynruh shakuriaw, ki bud nadien jong u; u Syiem, ka Mahadei, bad ki khun jong ki, lem bad u Mali Sordar bad ka tnga jong u, ki iaid na pdeng; u Hati bad u Mynthna ki iaid na shaphang kamon u Syiem, bad u Lakhyrwang bad u Dngiem pat na shaphang kadiang ka Mahadei, ki da kyrhuh sngewbha ha la ki sur ki sur; bad nadien jong ki la bud ki Tngaw kiba rkhie pashait bad kyrdem kjat da ka jingsngew sarong ban ioh khring ioh ialam ia ki nongbud u Syiem; ka Rabit, ka Skei, bad ki lok jong ki, khling khling. khlang khlang, ki iaiaid shakhmat shakhmat, shadien shadien, katba ki sim ki her na suin, ki pynjrong la u ryndang ryndang uba pynmih ki sur kiba pher ba pher. Kumne ki poi ha ka nongbah u Syiem, bad ka shnong baroh kawei ka pdiang sngewbha ia ki.

Naduh kata ka sngi, ka kper u Syiem ka kylla long ka kper ki laiphew mrad ki laiphew sim. Ki mrad bad ki sim ki pyndum buit ia ki raiot u Syiem, bad ka nia u Kui ka pynang muid ia u Myntri Rangbah hi. U Moina, ka Natsurthiang, bad ka Umkiehun, ki rwai ki tem khlem kut, ki da kynud ia ki sur thiang kiba pynshoh bieit ia baroh kiba sngap bad kiba sngew, bad kiba pynkhynraw biang ia ki khmat ka Mahadei; bad ngim donkam ban da iathuh ba u Syiem ruh shisien shi taiew um ju pep ban iashim bynta ha ka shad suk mynsiem ki laiphew mrad ki

laiphew sim, teng teng u khot sngewbha ia u Myntri Rangbah ban shad mastieh katba nang padiah u Kui.

Ia ki hynmen ka Mahadei, la rai phasi da ka Dorbar hima; hynrei da ka jingkyrpad ka Mahadei, la shu pynryngkang par ia ki sha lyndet ki bynñiew duriaw.

U KHUN KA NONGDIE PHLANG

Ha ka snem kaba khatduh shuwa ban khie ka Thma Pyrthei kaba Ar, la don kawei ka kynthei kaba la sdang met iaw, kaba shong wai shi kamra ha kawei ka ïing ha Mawlai Iewrynghep. Ka don uwei u khun uba la sdang samla uba kyrteng u Sawkuna. U tnga jong ka u la iap noh, kumta baroh ar ngut shi kmie shi khun ki im shitom shibun kumba long lem ki para ba duk. Ka seng ba la kamai u kpa ka nang rit nang rit man ka taiew, bad kumta ka kmie u Sawkuna kam banse ban pyndap pynbiang ia lade, bad ia la u khun, da kaba leit ot phlang man ka sngi. Kane ka pynlah ia ki ban ioh ka ja ka jhur kaba biang man ka miet man ka step; hynrei namar ba u phlang u tat dor, um lah satia ban iarap ia ki ban ioh kunai katto katne na ka bynta ki sngi kiban dang wan. Kum ka kmie kaba ieit ia la u khun, namar kata, ka kmie u Sawkuna kam lah khlem da pyrkhat khuslai kumno kan lah ban pyndap pynhun ia ki jingdawa jong u.

Kat kum ka jingpeit ki para marjan, u Sawkuna u dei u khynnah samla uba jaipdeh. Mynno mynno ruh um ju leit bud ia la ka kmie sha lum ban iarap ot phlang ia ka, namar um lah shah ban boi u skain, bad ba u tieng de ioh dait u thliem. Um ju khie step, bad kumta ka kmie jong u dang step phyrngap kan khie ban shet ban tiew, kan khlieng kan sait, katba u khun jong ka sek sek u nang ioh thiah kum u'niang jawa. Mynstep mynstep, ka shait bam ja marwei, namar kam mon ban kyrsiew thiah ia u. Ha ka jingshisha, ka sngewbha eh ba u Sawkuna un nym khie step, ba ka ngeit un kham san kham plung ka met lada un ioh thiah bha katba u mon. Ki para khynnah samla ki tharai ba, katba u Sawkuna un khie thiah, ka kmie jong u ka la ioh, la kumno kumno, lai khum u phlang, bad kumta ki sngew tynnat eh ban khot ia u u khun ka nongdie phlang.

Ha khmat ka kmie jong u pat, u Sawkuna u dei khynnah samla uba tipsngi bad uba ieit eh ia la ka kmie. Ka sngew sarong ban pyrkhat ba u khun jong ka um ju shang makia sha shnong sha thaw, bad um ju brai ia ki jingsngewbha ka Sor Shillong. Da shisha u khynnah uba tam sneng, ne ubym kohnguh hukum, un leh ne shem sngewbha bunsien ha kiei kiei kiba sha lyndet ka jingiohi ki kmie ki kpa, hynrei u Sawkuna um ju ai daw ia la ka kmie ba kan khuslai shaphang jong u ha kane ka liang. Shuwa ba kan wan phai sha ïing ha ka por janmiet, u la shet la tiew, u la sar la pynkhuid ia ka kamra, bad u peit ba ka um sum ka kmie jong u kan shit. U Phuh ka khmut ka khmat da ka jingsarong ban ioh sngew ia ki ktien iaroh ka kmie ba u nang ban pynbiang ban pynkhreh ia ki jingdonkam jong ka. U long uba leh khuid shikatdei eh, u smat ban sait ia la ki jaiñ ki sopti, bad ban sum ban sleh, la kumno kumno, shisien ar sngi.

U Sawkuna u ju kwah eh ba ki para khynnah samla kiba u ithuh khmat kin wan kai ha ïing ba u shong; hynrei u pat um ju mon ban leit kai kylliang sha ïing jong ki. Teng teng haba ki shong sngi, ki ju iawer ia u ban leit iakhwai dohkha sha wah, hynrei um ju treh ba u tieng ioh u kum ur ha um, ne ioh u pun u bsein ha lynti. Haba ki iawer leit bam lyer ia u sha Golf Links, u kymgah khlieh namar u sngew triem ioh ki kum iakynduh ia ki theilud kiba kynkik kynkiak nadien jong u. U sngap bad u ioh sngew ia ka wah Umkhrah ba ka kyrhun ha ka por lyiur, hynrei shisien ruh um pat ju iohi ia ka kshaid Suna Pani. Shisien shi taiew haba rang ka bneng, bad haba ka kmie jong u ka shong sngi, u ju sngewbha ban leit ieng bam lyer marwei ha jingkieng Mawlai, hynrei shisien ruh un nym jam sha shiliang jingkieng, namar u tieng ioh u kum ngat jingpang ba la jan eh ka hospital. Kumne u im u san harud ka Sor Shillong khlem tip bad khlem iohi kumno ki briew ki im ha Sor. Ka kmie jong u ka ong ba u la don khathynriew snem; hynrei ki khmat jong u ki kren ba u dei u khynnah uba dang hynriew snem.

Ka kmie u Sawkuna kam don lok don jor kiban ialeit iawan ryngkat bad ka. Bun sien ka ju iakynduh ha lum ia ki kynthei kiba leit thoh dieng, ne ia ki rangbah kiba wan kit kyiad na Umjajew. Haba ki kren ia ka, ka ju kren bha kylliang ia ki; lada ki iaid la ka iaid khlem kren, ka ruh ka ot la ka ot phlang khlem pynphai khmat sha ka lynti ba ki iaid. "Nga trei bad nga im na ka bynta u Sawkuna," ka ong, "bad

nga kaba im ha ka trei shitom kumne ngan ioh por naei ban ialorni ban iabun ktien bad ki briew!" Teng khat haba ka iashem bad ki *Mai* kiba iaot phlang ryngkat ha lum, ka ju sngewbha ban iathuh khana ha ki shaphang la u jong u khun. Kum ha kita ki por, ka khmat jong ka ka phuh kum kabym ju pyrkhat sngewsih ia la ka jingim shitom, bad ka sngew kumba ka lyer pyngngad ka beh hin hir ha khmat jong ka.

Ha kawei ka sngi Synrai, u Sawkuna u pyrkhat ba ka la dei ka por ba un tip kumno ki briew ki im ki man ha Sor Shillong. U la ioh sngew na ki para khynnah shaphang ka jingheh ka Iewduh, shaphang ka jingkhapngiah briew ka Police Bajar, bad shaphang ka jingitynnat ka Nan Polok; u ioh sngew ruh shaphang ka jingkhuid ki surok bah, shaphang ka jingjakhlia ka Them Mator, bad shaphang ka jingiphieng ki Skul Bah ha Laitumkhrah. Hynrei namar ba um tip um ithuh ia ki lad ki lynti na kiba u dei ban iaid, kum u khun uba tipsngi bad uba kohnguh hukum, u kyrpad ia la ka kmie ban ialam kai ia u sha Sor shisien shisien. "Phi sngewthuh hi kein Mei, kumno ki briew kin bein kin pharshi ia nga, lada ngam tip naei ngan iaid haba ngi leit Iewduh, ne lada ngam ithuh ia ki lynti kiban ialam sha Khyndai Tad," u ong.

"H'oid khun," ka kmie u Sawkuna ka phai ktien. "Kam dei hi kein ban san ban rangbah hajan ka Sor khlem da tip ia ki kyndong kynshrot jong ka. Shisien ruh phim pat ju ai daw ba ngan khuslai namar jong phi, bad nga ngeit ba wat la phi lah ban iamilai lang bad ki jingsngewbha ka Sor Shillong, phin kham shem sngewbha ha ïing la jong."

Kumta ha kawei ka janmiet Iewduh, ynda ka kmie jong u ka la wan kit phlang na lum, u Sawkuna u leit bud iew ia la ka kmie. Ha kata ka por, ka basa die phlang ka long harud surok Iewduh mar pyrshah ia u mot Phran, ha ka jaka ba ieng ki taksi mynta. U Sawkuna u kieng ia kawei ka jhula ban thep jhur ynda ki wan phai, bad ka kmie jong u pat ka kit shi kit u phlang. Don lai ngut ki kariwan na thaiñ Mylliem kiba shait sngewbha ban thied phlang na ka kmie u Sawkuna. Man ka miet, uwei na ki un thied phlang na ka. Kam ju phah dor ia ki, bad ki ruh kim ju pan dor na ka. Shi kit lai suka, kata ka long ka dor ba ki la iasngewthuh lypa.

U Sawkuna, haba u iohi ia u Kariwan na Mylliem ba u sei lai tylli ki shi suka na la ka pla buh peisa kaba dap da ki peisa khutia suda,

u tharai ba ki nongñiah kali kulai baroh ki dei kiba bun peisa suda. U i lyngngoh shibun eh ia ka khmat jong uta u nongthied phlang kabym i don jingkhuslai ei ei ruh em, bad ia ki rmiang shyntur jong u kiba shu wiat rymmuiñ haba u iakren bad ka kmie jong u; bad ha kata ka por, u ruh u tharai ba ka kham bha ban long kariwan noh. U iohi ia lade ba u bat lakam katba u shong hapoh ka kali kulai, bad ba u kit ia u phlang ba ot ka kmie ban leit die sha ki kariwan Mylliem. U ngeit ruh ba ka kmie jong u kan nym shitom shuh ka kit ka bah lada kan leit die phlang sha iew da kaba shong ha ka kali kulai u khun.

U Kariwan u peit sha u Sawkuna. "U Samlae eiñ unia?" u kylli ia ka kmie jong u; "u khun phei ne?"

"Hooid," ka kmie u Sawkuna ka jubab.

"Eh, ieh un leit noh bid nga sha Mylliem mynta ka miet mo? Kat unia u laeh diei bin nang bin ñiah kali," Ong u Kariwan. "Kumno Samlae?" u ong sa ia u Sawkuna; "le yn ialeit noh sha Mylliem; yn sa iawaen pat lashiei mynstiap. Ym don ka kam ha ka pyrthei kaba kum ka ñieh kali kuliei!"

U Sawkuna u shu peit sha la ka kmie khlem nang kren shi kyntien ruh. "Ieh, phi Bah," ka ong; "ieh un sa leit pat ha kawe i ka sngi, ynda u la kham jah lehraiñ."

"Eh, kat unia un ding lehraiñ ia ein pat? Bin ha Mylliem te, kat unia u laeh nang te bin leit kiei khynraew," u kren pynkut u Kariwan, u da rkhie artat he-he-he katba u ialam noh ia la ka kali shaphang Iew Mawlong.

Ynda ki la iakhlad na u Kariwan, u Sawkuna bad la ka kmie ki iarung shapoh Iewduh. Ki lynti hapoh iew ki khapngiah da ki nongleit nongwan kiba, ha ka jingpeit u Sawkuna, imat kumba ki shu wan ' kai khlem thied ei ei. U Sawkuna u phylla eh ban shem ba katba nang kiar na ki briew kiba iakiew iahiar, katta nang latyngkhuh pynban. Kaba u lyngngoh eh ban iohi ka long ba wat ki kynthei hi imat kumba kim sngew ei ei haba ki kum iatyngkhuh ka met bad ki shynrang. "Ani, i da lymbub!" u ong, haba kawei ka theilud ka kum iadei met bad u. "Oh, map ho bah!" ka shu ong, bad ka jah jar shapoh u paitbah.

Ki jingphylla jong ka Iewduh ki pynpyrkhat ia u Sawkuna katba u dem ha la ka jingthiah ha kata ka miet. Ha ka jingpeit jong u, ki briew imat kumba ki bang en ban wan iew Namar ba ha kata ka miet um lah ban iohi bha kumno ki briew ki die ki thied. u la kut jingmut ba ha kawei ka sngi un da pynlut por khnang baroh shi sngi tang ban peit bniah kumno ki briew ki iadie iathied ha Iewduh.

Hadien shi taiew. u la spel lynuet ia ki jait basa baroh. U tip mano ba die thiat, haei ki die dumasla. nangno lah ban ioh kynbat khlain. bad hangno ki thei Nongkrem ki die sha, khlem da iakren shaphang ki basa doh. ki basa jhur. bad ki basa dohkha, kiba u nongleit iew baroh u tip. U pyrshang ruh ban kynmaw ha la ka jingmut ia ka dur bad ka kyrteng jong ki katto katne ki nongshong iew. da kaba ngeit ba ha kawei ka sngi u lah ban donkam ei ei na ki.

Hadien kine ki sngi. u la mlien ruh ban rung sha Police Bajar. bad ban ieng kai ha Khyndai Lad ban bishar ia ka rukom leit rukom wan ki briew kiba kiew ba hiar khlem kut. Teng teng u poi sha Nan Polok, ym ban jngoh kai ia ki dohkha ha pung, hynrei ban peit lyngngoh ia ka rukom iaid bam lyer pyngngad ki rang ki thei samla ka Sor Shillong. Shisien ar sien de, u leit peit kai kumno ki kulai set sem ki iamareh thong ha madan Polo. bad ynda u wan phai sha ïing, u iaid narud ka wah Umkhrah haduh ba un da poi ha jingkieng Mawlai.

Ha kawei ka sngi, ynda u la bam la dih, bad ynda u la sum la sleh. u Sawkuna u pyrkhat ba un leit iaid kai noh sha madan Polo. "Mynta ka dei ka sngi Saitjaiñ," u ong ha lade, "Kumta shibit ngan leit iathong res noh shisien shisien. I Mei i ju ai bai rneng ia nga ar anna shi sngi haba nga leit kai sha Sor. Ngan thong baroh ar anna, bad lada nga don bok. ngan ioh shi tyngka. Nangta ngan thong baroh shi tyngka ha kawei pat ka res, bad lada ngan jop, ngan ioh shiphew tyngka. Ha ka res kaba lai, ngan thong biang baroh shiphew tyngka bad, ha ka kyrteng i Mei, nga ngeit ngan jop. bad ngan ioh shi spah tyngka. Haba la jop lynter kumta, ka mut ba ha ka res kaba saw ruh ngan ym sniew bok; kumta ngan thong lut baroh shi spah, bad ngan sa ioh shi hajar. Ka nusip jong nga mynta ka sngi dei kaba heh, bad kumta ngam artaien ei ei ba ha ka res kaba san, bad kaba khatduh ruh, ka bok jong nga kan ym ieh noh ia nga. Kumta ngan thied tiket baroh shi hajar, bad shisha pleng, u kulai uba nga thong u wan nyngkong, bad ani wow! nga ioh

shiphew hajar da ki lut shiphew suda! Shiphew hajar na ka ar anna hapoh shi sngi! Ym dei shuh ban khuslai, ym dei shuh ruh ban sngew lanot. Te i Mei i la dei hok ban shong thait noh shi snem kynthih. Ynda ngan wan phai sha ïing, ngan nym iaid shuh na surok wah Umkhrah, namar ki ong ba u nonglute u shait ap ha Lawmali ha ki sngi iamareh res. Ki briew kiba kum ma nga bad i Mei kim bit ban buh spah buh hajar ha ka ïing kaba kum kane, nanar u nongtuh u nongthiem u lah ban rung ban mih da kaba suk. Kumta ngan ong ia i Mei ban thied ïing noh kawei kaba kham bha shatei sha Sor. Ito iwei i theilud die jhur ha Iewduh i ong ba i shong wai ha Umsohsun; kumta nga tharai kan bha ba ngi ruh ngin thied ïing noh ha Umsohsun. Nga u briew uba bieit uba ryot kumne, bad ubym don ka jingnang jingstad kum kiwei pat ki para khynnah samla, ka bha ngan ialeit iawan, ngan iajuh iajem, sa tang bad i theilud die jhur! Ha kawei ka sngi, ynda ngi la ia-ithuh ithaw kham bha, bad ynda ngi la kham iasngewthuh de ka ktien ka thylliej, ngin sa iapyrkhat lang ym tang kumno ban pynheh ia ka basa jhur, hynrei kumno ruh ban ioh ka kper kaba heh, kaba lah ban pyndap jhur ia ka Iewduh baroh kawei!" U pynhiar mynsiem phe hadien ba u la kren ia kine ki ktien, ki khmat jong u ki tlot ngai, bad hapdeng katto katne khyllipmat u ioh thiah jar halor la ka jingthiah.

Ka kmie u Sawkuna kam da sngew shait bha ha kata ka sngi; pynban la katta ruh, ka pyneh doh iap hi sia haduh ba kan da ioh shi kit u phlang. Haba ka kit ia uta u phlang, ka sngewthuh ba u star u ban khia ia ka khlieh jong ka ha ka rukom kaba kham pher; ki khohwah jong ka ki tlot, bad kam lah ban iaid stet kumba ka ju iaid man ka sngi; ka mih syep phoit shi phoit, bad ka ñiad shi ñiad ia ki um kthang mluh na ka shyllangmat jong ka da la ka jaiñ kyrshah; ka shong thait bun sien ha lynti; bad ka kwah eh ban poi ïing noh kloi ba kan ioh sum ioh sleh, ban ioh bam ioh dih, namar ka ngeit ba kata ka jingtlot jingthait jong ka baroh ka long namar ba ka la thngan.

Ynda ka la pynshet ia u phlang ba ka kit ha phyllaw, ka iohi ba ka jingkhang ïing ka khang. Ka phylla eh snaei u khun jong ka, ubym ju shang meit mynno mynno, u leit. "Sawkuna ksiar!" ka khot ia u ar sien lai sien, hynrei jar jar ym don ba thie. Ka lyngngoh shisha ngain shaei u Sawkuna un phet un jah khlem da iathuh ia ka. Namar ba ka la thngan eh, ka pyrkhat ba kan nym pher ei ei ban nang bam ja noh

marwei shisien shisien ha kata ka miet. Ka shim ia u star bad ka wait ba ka tynsat ha u phlang, ka plie ia ka jingkhang, bad ka rung sha ïing. Hadien saw ne san khyllipmat, ka mih biang bluit shabar, ka mareh kum kaba tieng, ka da rah ruh ia ka wait ha la ka kti. Sa ba kan kyang briew ban wan iarap lem ia ka haba, ha kata kajuh ka khyllipmat, ka iohi ia u Sawkuna ba u rah ia ka wait khmut ha la ka kti, bad ba u mih ha phyllaw kum u briew uba mut ban iakhalai wait.

Ha ka por ba ka kmie jong u ka rung sha ïing, u Sawkuna u dang phohsniew ba u la wan phai na kaba iathong res, bad ba u la poi ha jingkieng Mawlai. Ka sngi u iohi ka la kem iong rein, bad namar ba u kit shiphew hajar tyngka hapoh ka pla sopti lor, u lam tieng malu mala ioh u shah lute ha ki riewsniew katba u dang iaid ha jingkieng. Shisha pleng, hamar ba u poi hapdeng jingkieng, uwei u briew u mih kyndit bluit naei ruh um tip, bad khlem kren u bat ia u skhak na u ryndang. Ha kata kajuh ka khyllipmat, u kyndit noh na la ka jingphohsniew, u plied ia la ki khmat, bad u iohi iano re ba u tare ru ru re re shaphang ka jingthiah ba u thiah. Joit u khie kyndit, u shim ia kawei ka wait khmut na khrum jingthiah, bad u mut ban pom ia la ka kmie kaba mareh shabar bran kum kaba phet iap na ki tyrsim u khla. Haba ka ithuh ba u dei pynban u khun thep mynsiem jong ka, uba beh sia sia nadien jong ka kum uban ai noh shisha shi wait mam, ka ieng khek, bad ka peit samsia sha u da ki khmat kiba shi troh shi troh. U Sawkuna ruh, u tang shu ithuh ba dei pynban ia ka kmie la jong ba u mut pom, u bret noh bak ia ka wait, bad u dem khrup ha khmat jong ka, u da ong, "Map Mei, nga mut u dei u nonglute!" Ka kmie jong u kam kren shi kyntien ruh; ka shu peit sha u shiphang da ki khmat kiba sawtriej kum kaban bam im ia u hangta hi ha phyllaw. Nangta ka rung biang sha ïing.

U Sawkuna, uba ha kata ka por u la kyndit bynriew biang, bad uba la sngewthuh ruh ia ka jingsngew ka kmie, u shu ieng dngeng ha kajuh ka jaka katba u peit ia ka ba ka rung sha ïing, bad u iohi ba ka thang sharak. U kynmaw khlek ba um pat buh um sum ia ka, bad ba um pat shym shet ja shet jhur satia. U kiuh ban pyrkhat kumno ka kmie jong u kan ong ynda kan lap ba ki khiew ja khiew jyntah kim pat kiew halor ki mawbyrsiew. Katba u dang pyrkhat kumno un ai daw ai nia na ka bynta kata ka jingkhlem akor jong u, ka kmie jong u ka mih biang

bluit ha phyllaw, ka pynkhih khmot khmot ia la ki rmiang shyntur ba ka la bitar than eh, bad ka tim ka tla ia u da ki ktien pohrati kiba um pat ju ioh sngew mynno mynno. Shisien ruh um shym pynieng ia la ka khlieh katba ka mai ia u, hynrei u shu jaw ummat brup shi brup da ka jingsngewrem. Ki ktien ba ka kmie jong u ka khlei ha kata ka por ki dung ngak ia ka dohnud jong u; u sngew ba, haba ka kmie ka la tim, la tait, bad ka la beh ïing ia la u khun uba ka ieit thcp mynsiem, ka la kham bha ban leit noh iap noh ha riat Suna Pani.

La kut ka lad, shaei un leit
Marwei, khlem para lok;
U sngew ka dwar khang kut i Mei,
U ngam shapoh surok!

Ka kmie u Sawkuna ka iam briew shi taiew kynthih na ka bynta la u khun uba kam tip shaei u phet bad shano u la poi. Ki para marjan marpa kiba sngew lem ia ka, ki iawan pynshngain ia ka man ka miet. Ha ka jingialam u Tom, ki samla shynrang kiba ju iashong kai bad u Sawkuna ki leit wad ia u man ka sngi. Ki hiar sha trai ka Suna Pani ban leit peit ioh, namar ba u lah ban sngew rem sngew jah burom, u la ryngkoh shisha na jrong ka riat; ki ngam ia ka Wei long haneng jingkieng Mawlai da kaba shu tharai ioh ba, ha ka por ba u klet ia lade, u kum ñiew ba ka kham suk ban leit thiah noh jar jar ha trai ka thwei; ki rung ia ka Lawmali ban wad ia ka met jong u ioh, kumno re kumno u la kum ngat ha ki kti u nongshohnoh. Ki lyngngoh eh ban pyrkhat ba u briew uba i jemnud ka khmat loi loi kum u Sawkuna, un pun un ri ia ka mynsiem kaba u khawpud ne u riewshlur un nym phohsniew lano lano. Hynrei ki jingpyrshang jong ki baroh ki long lehnohei; ym don dak don shin satia kiba pynpaw ba u Sawkuna u lah ban don ha kawei na kitei ki jaka. Hadien shi taiew, haba ym shym ioh khubor ei ei shaphang jong u, ka kmie jong u ka la ngeit ba u khun marwei jong ka um don shuh ha kane ka pyrthei.

Ha kawei ka sngi, uwei u dubasi u wan ha ïing ka kmie u Sawkuna.

"Phi dei i kmie u Sawkuna?" u kylli ia ka.

"Hooid! Balei?"

"U Nongbishar u kwah ban iakynduh ia phi. Phin sngewbha ban wan bad nga sha kashari?"

Ka kmie u Sawkuna ka sheptieng kabym lah ong shuh. "Nga leh bym dei aiu ka, ba phin shu wan khot ia nga sha kashari mar mar kumne?"

U dubasi u shu phuh samrkhie. "Ngam tharai ba phi leh bym dei ei ei," u ong. "Uwei u samla, ki ong, u dei u Sawkuna, bad u Nongbishar u kwah ban tip la u dei ne em u khun jong phi."

Ka kmie u Sawkuna ka sngewthuh ba kan lamwir lada kan shu iabun ktien bad uta u dubasi; kumta kloi lan ka khreh ia lade bad ka bud ia u sha kashari. Ynda ki poi ha kashari, ka kmie u Sawkuna ka rung sha ka kamra u Nongbishar, bad ka nguh ka dem ia u.

"Phi dei i kmie u Sawkuna?" u Nongbishar u kylli ha ka sur kum uba la ia-ithuh ithaw bad ka la slem.

Ka kmie u Sawkuna ka lyngngoh eh ban shem ba u Sahep Dohlieh u nang ban kren Khasi tiak tiak. "Hooid, Sahep!" ka jubab.

"Naduh mynno u jah na ïing, nga mut u Sawkuna?"

"Sahep, ngam da kynmaw bha shuh, hynrei tharai la palat ar taiew."

"Phin sngewbha ban iathuh balei u khun jong phi u phet na ïing?"

Ka kmie u Sawkuna ka pyndem la ka khlieh ba ka sngew lehraiñ kabym lah ong shuh. Ki ummat jong ka ki tuid khir shi khlir arsut ki ngab ba la sdang sti jong ka. Ka ñiad ia ki da la ka jaiñ tapmoh, ka pyrshang artat katba lah ban pyneh la ka mynsiem khnang ba ki ummat kin sah shapoh; hynrei katba ka nang pyrkhat shaphang la u khun, katta ruh pynban ki nang wan shlei ha ki khmat jong ka.

U Nongbishar u shu peit sha ka kmie u Sawkuna da ka khmat kaba pynpaw ba u sngewthuh ia ki jingsngew jong ka. Um ju phylla shuh ban iohi kum i kita i ummat na ki kynthei kiba sngew jah burom haba ki tip bad ki ngeit ba ki khun jong ki ki leh ia ki kam palat. Ynda u la iohi ba ka la kham jem ka jingsngew ihnud, u ong, "Phim dei ban sngew iahraiñ; u Sawkuna um shym la leh be-aiñ ei ei. Nga shu kwah ban tip balei bad mynno u mih na ïing khnang ba ngi lah ban sngewthuh ia ka jingoing jong u."

Ka kmie u Sawkuna kam banse ban iathuh lut bin ha u Nongbishar shaphang ka jingim bad ka jinglong u khun jong ka, bad kumno u phet na ïing haba ka la kum mai kum tim ia u shisien. Ynda

ka la dep, u Sahep u ong, "Kijuh ki jingeh ngi iakynduh hą ri Bilat; hynrei to, kam pher. Kumba nga la ong, u Sawkuna um shym la leh palat ei ei, hynrei kumba u long mynta, nga sngewsih ban iathuh ha phi ba um nym lah ban ithuh ia phi, ne—"

"Un nym ithuh ia nga?" ka kmie u Sawkuna ka kylli da ka jingkyndit, ka da klet noh ba ka don ha ka kamra bishar. "U khun yn nym ithuh seh mo ia la ka kmie! Wow blei!"

U Nongbishar u iathuh ha ka kumno ha kawei ka miet, ar taiew mynshuwa, ki pulit ki lap ia ka met u Sawkuna harud surok ha Hynñiew Mer. Mar mar ki kit ia u sha hospital; ar sngi ar miet um tip briew satia; u shu kren ruma katba u khih u ksaid halor jingthiah kum uba ioh pangshit. Ha ka sngi kaba lai, u plied ia la ki khmat, u peit sawdong jong u kum uba lyngngoh, bad u kylli haei u don. Ki kongripang ki iathuh ba u don ha hospital; ki kylli ia u kumno u long, bad u dei uei; u jubab ba um sngewthuh kumno u long, bad um tip ruh u dei uei. "Mynta u dang don ha hospital," u ong, "bad u doktor u la shah ba un leit noh bad la kiba ha ïing naduh mynta ka sngi."

"Sahep!" ka ong da ka jingdap mynsiem; "ka met ka phad! U mong u khein—!"

U Sahep u shu wiat. "Phim dei mo, ban khuslai shaphang kata!" u ong. "Ha kawei ka sngi—ym lah ban ong la kan long lashai, la shem snem, ne hadien shiphew snem—u Sawkuna un sa tip briew biang. Ha kata ka por, un sa kynmaw lut pat ia kaei kaba la jia ha u. Shim ia kane ka shithi, leit sha hospital, bad ai ia ka ha u doktor. Ynda u khun jong phi u la kynmaw pat ia lade, sa wan ialam ia u sha nga."

'Ka kmie u Sawkuna ka ieng bad ka nguh ia u, bad ka khreh ban mih noh. "Shuwa ba phin mih, nga kwah ban kylli na phi kawei—"

"Hooid, Sahep!"

"Ha ka por ba u Sawkuna u dang ruma," u ong, "u kren bun sien ia kawei ka kyntien *Bi on, hi on!* Phi lah ban iathuh ka mut aiu?"

"Em Sahep, ngam tip ka mut aiu!"

"To khie; kam pher!"

"Sahep! Phin sngewbha ban iathuh ia nga kawei?" ka kmie u Sawkuna ka kyrpad ha ka sur kaba sngew rit.

"H'oid!"

"Nga kwah ban tip mano ba ong ba u dei u Sawkuna, u khun jong nga."

"Oh, nga klet shisha ban iathuh ia phi. Hynnin janmiet, uwei u briew u wan shim dawai na hospital. U doktor u ialam ia u sha ka jingthiah u Sawkuna bad u kylli ia u la u ithuh ne em ia uta u nongpang. Uta u briew u peit shiphang ia u, bad u sa iathuh ba u dei u khun jong phi."

"Sahep, uei uta u briew?"

"U Kariwan na Mylliem!"

Ka kmie u Sawkuna ka pyndem ia la ki khmat bad ka pyrkhat. "Khublei, Sahep!" ka shu ong, bad ka mih noh shabar.

*** *** ***

Ka kmie u Sawkuna, wat la u khun jong ka um ithuh ia ka, ka sngew heh mynsiem biang sa shisien, haba ka ioh ban ai bam ai dih ia u, bad ban pynhun ia ki jingkwah jong u. Ka shu phuh *rymmoiñ* haba ka iohi ia ka khmat sngewbha jong u. Haba u khot *mei* ia ka, ka sngew kumba kan kiew bneng, bad kumba ka shong halor ka lak ka putit; hynrei ha kajuh ka por pat, ki khmat jong ka ki jngut haba ka poi kynmaw ba ioh u shu khot kumta khlem tip bad ithuh ia ka. Ka shu iai duwai man ka miet lano shi lano kata ka sngi kan poi ha kaba un sa kyndit bynriew pat, kumba la ong u Nongbishar.

U Sawkuna pat, naduh ba u wan phai sha ïing bad la ka kmie, wat la nyngkong um ithuh ba ka dei ka kmie jong u, u burom ia ka kum ia la ka jong ka kmie hi. U la shait la khlain bha pat, bad ym don dak ei ei kaba pynpaw ba u la shah leh bein ha Hynñiew Mer. Kumno u poi sha Hynñiew Mer bad aiu ka la jia ia u hangta, ngin sa tip ynda u Sawkuna un ioh pdiang pat ia ka bor ka jingkynmaw.

Man ka sngi, haba ka kmie jong u ka leit ot phlang, u run u leit bud lang, bad u ot phlang ryngkat bad ka. Tang shu noh phai ka Sngi, ki la iawan phai sha ïing, ki iakit mar mar shi kit u phlang. Ynda janmier, ki leit die ia u sha Iewduh, ha ki kariwan na Mylliem. Bun ki kariwan na ki thaiñ Mylliem, ba ki sngew synei ia ka kmie u Sawkuna namar kaei kaba la ngat ha u khun jong ka, ki thied phlang na ka man ka janmiet. Kim ju ialap iakren ei ei shaphang u Sawkuna, hynrei kim lah khlem da nguid umbiah da ka jingsngewlem haba ki peit ia ka khmat jong u kaba kup ia ka dur jong ka jingklet bad ka jinganna.

Ki para khynnah samla kiba ju iajuh iajem bad u mynshuwa, ki lyngngoh eh ban iohi ba u Sawkuna u la kylla jinglong. Shisien shi taiew, la kumno kumno, un iawer leit kai ia ki sha madan Golf Links,

ne sha Nan Polok, ne sha Suna Pani, khlem da salia shuh la ki theilud kin kynkik kynkiak ne em nadien jong u. Ki phylla, bad ki sngew sammut ruh, ban shem ba u la shynroin shynriap ka ktien, ba u pariah rai ha lynti, bad ba u iathuh khana lynter tait katba ki iashong ka halor u phlang, u da pyndonkam teng teng ia ki ktien biria kiba pynrkhie iap ler iap ang ia ki baroh. Teng khat, haba ki lait por, ki ialam khwai dohkha ia u sha Khwan. Kum ha kita ki sngi, kim lah khlem da kyrngah ia la ki khlieh ban lap ba, wat la u rwai u siaw phuh mat nalor u maw katba u bat ia la u ryngwiang khwai, u ngat dohkha pynban shibun shibun kum u rawon uba stad tarn ha lum Khasi.

Hynrei kaba pynkmen bad pynphylla eh ia ki baroh ka long ba u Sawkuna u la tbit kyndit ban rwai ia ki jingrwai lum kiba sngew tynnat; bad ym tang ba u tbit, hynrei ba u da um de u ryndang haba u kynud sngew thiang ia ki. Kim lah sngewthuh satia kumno u briew ubym nang thoh nang tar un sei ia ki ktien kiba ktik ia ki jingmut, bad un pynmih ruh ia ki sur kiba pynrhem ia ka shadem samla jong ki.

Ha kawei ka janmiet Synrai, katba u Sawkuna bad ki lok jong u ki iaiaid bam lyer sha ki phang Suna Pani, u Sawkuna u rwai ia kawei ka jingrwai kumne:

Hangtai ha shiliang wan,
Ka shong ka thei bha briew;
Lakait ia ka ka kah,
Katba ka dang phohsniew.
Jingmut ka her sha rngai,
Ei ei shuh kam iohi;
Kum ha ka miet shai Bnai
Marwei ka phuh samrkhie!
Lano mo, lano mo, ha symgiew u tyrkhang,
Hangta mo, hangta mo, ngin dih ki um ba bang!

Ki lok jong u ki sngew kumba ki da ioh dih ia ki um kiba bang ba shngiam ha kata ka por. Don na ki kiba da pynshang ia la ki khmat sha shiliang wah la kumba kin iohi shisha ia kata ka briew kaba shong pyrkhat marwei ha ki syrngiew lakait. Kiwei pat ki briew kita iaiaid bam lyer sha 'kijuh ki thaiñ, ki shu iaang tyngheng ban iohi ia u samla uba i bieit jable ba u sei ia ka jingrwai kiba iahap sur bad ka jingkynud ka kshaid Suna Pani!

"Phi i," ong u Sawkuna, "haba phi klet ia lade, bun sien phi pynmih ia ki kyntien riewstad. Lada phi kwah ban sah ka num ka kyrteng, leh ki kam kiba khyllah khyllah!"

Ki para lok long u ki shu iarkhiew. "Kum kaei?" uwei na ki uba kyrteng u Tom u kylli.

U Sawkuna u shu peit sha ka kshaid Suna Pani, bad u ong, "Phi ju iohı, ym dei, ia ki shalynnai ba ki jngi ha Umkaliar? Kine ki wan na Khwan! Sishien pyrkhat, ym sngew lah ngeit ba ki lah ban kiew da kaba suk ia ka thiei ka kshaid; hynre wat la ngi tip makna ba ka long kumta ruh, ngim da sngew phylla ei ei, namar ka dei ka sap ki dohkha baroh, lait na ki dohkha bah ha duriaw bad ha ki wah bah ka ri thor, ban kiew ia ki kshaid khlem don jingeh. Hynrei lada u briew un kiew na kathie kajuh ka kshaid, kumba kiew ki dohkha, ka kyrteng jong u kan sah junom ha sniew pyrthei. Kumno bah Tom," u ong, "phim kwah ba u khun Khasi un ialap ia ka kyrteng jong phi junom la junom?"

Baroh ki para lok u Sawkuna kim lah khlem da iarkhie sahuh ha ban da hun. U Tom ruh u iarkhie lem bad ki, bad u ong ba ka kham bha ka im khlem sah nam kum u briew ban ia ka iap ioh nam kum ka dohkha.

"Mei." u Sawkuna u ong ha kawei ka step. "Mynta dei ka Sngi Saitjaiñ; ngan leit peit kai res noh ho mei bad u Tom shisien shisien?"

Ka kmie jong u kam kwah ban pynthut ia u. "H'oid, khie leit." ka ong; "tang ba wat da rwai samla than eh ha lynti ha syngkien."

"To Mei, to! Ngan da kham antad ka ktien ka thylliej. Nga la pynlang ia ki peisa ba phi ju ai bai meng la lai bnai mynta, Ngan leit pynlut shi tyngka ka bai rung, bad ar tyngka pat ka bai iathong. Te. lada heh ka bok, tharai ngan pom hi shiphew arphew!"

"H'oid, ngan kit bok lem de sa ma nga ka kmie," ka leh mynkren sngewbha, wat la hapoh hapoh ka sngew kum ban pait ka shadem. "Nga ruh ngan shong sngi noh mynta, ba ngan ioh leit saitjaiñ sha wah."

U Sawkuna bad u Tom ki rung sha ki jaka ba ki die ia ki tiket res. U Tom u dei na ka ïing ba ioh ba kot. Um ju mlien ban iathong res shisien ruh em, wat la u tip bha ia ki rukom ba ki iathong. Ha kata ka sngi, u kular ban ialam ia a Sawkuna bad ban pynthied tiket lem ia u.

"Phi kwah thong ha uei u kulai?" u Tom u kylli, katba ki mut ban iathied tiket na ka bynta ka res kaba nyngkong.

"Ngam tip," ong u Sawkuna.

"Peit shane," ong u Tom; "hynriew tylli ki kulai kin iamareh ha ki res kaba nyngkong. Uba ki briew ki kham iathong eh dei u Lurshai; une u la poi 100 na 8!"

"Ka ktien aiu kata, shi spah na phra!"

"Ka mut ba lada phi thong phra tyngka, phin ioh shi spah tyngka, kata lada u Lurshai u jop."

U Sawkuna u shu peit ia u Tom kumba katto katne khyllipmat; nangta u ong, "Haba shai ka sngi kumne, ym donkam ia u Lurshai. Uei u kulai uba ki khein bein dun?"

"U Herbak; une u long dang 20 na 1," ong u Tom.

"Phi mut ban ong ba, lada nga thong shi tyngka ha u Herbak, ngan ioh arphew tyngka?"

"H'oid, lada u jop."

"Thong Bah Tom, ha u Herbak!"

U Tom u lyngngoh ngain. "Balei phi kwah ban thong ha u kulai uba kiwei ki la kyntait?" u ong.

"Bah Tom," u Sawkuna u phai ktien, u da phuh samrkhie artat, "lada phi kwah ban sah ka nam ka kyrteng, leh ki kam kiba khyllah khyllah!"

U Tom u thong ar thyngka ha u Herbak. Um sngewthuh satia kumno u briew un pynlut sngi pynlut por ha kaba wan bret la ka peisa tang ha ka res kaba nyngkong. U thang iong ka khmat haba u iohi ia u Herbak ba u mareh nadien nadien ki para kulai; hynrei sa kumba shi phurlong shuwa ban poi ha u dieng ka jingjop, u Herbak u suh kyndit thiaw kum ka lyer bad u ieh shadien ia la ki lok baroh.

U Tom u wan rah sawphew tyngka, bad u ai ia ka ha u Sawkuna, ubym treh ban shim ia ki. "Ngan leh aiu phi Bah Tom ia kane ka peisa," u ong. "Khie leit thied tiket biang baroh sawphew!"

U Tom um nangjubab. "Ha uei phi kwah thong?" u kylli.

"Mynta ka kynti ruh ngin thong biang ha u kulai ba la shah tait! Uer uta u kulai?"

"U Kynrem!" ong u Tom; bad kum uba tieng ioh ki ioh sngew ki briew, u pasiaw, "u Kynrem, 25 na 1!"

"Bah Tom, thied tiket baroh Sawphew tyngka ha u Kynrem!"

U Tom u ong ba kan kham bha ban thied tiket tang shiphew tyngka; namar lada u Kynrem um jop, kin dang ioh ban thong ha kiwei pat ki kulai ha ka res kaba lai.

"Ynnai tyngkai, Bah Tom, ia ka tyngka ioh ei! Lada u Kynrem um poi nyngkong, ngin ialeit noh kloi sha ïing."

U Tom u thong baroh sawphew tyngka ha u Kynrem. U kyndeh ka mynsiem katba ki kulai ki iaher sha u dieng ka jingjop; hynrei haba u iohi ba u Kynrem u poi nyngkong, u kynthih u risa kum uba lamwir.

Ha kane ka kynti, U Tom u kular ban kohnguh khlem kylliang ktien kat kaba u Sawkuna u ong. "U kulai uba ki khein poh tam ha kane ka res," u ong, "u dei u Lamphrang; une u long 25 na 1! Ngan thong baroh shi hajar?"

"Uba bud ia u pat?"

"U Talwar; une u kit haduh 100 na 8!"

"Nga tharai mynta ka kynti ngin kein shuwa ka iathong," ong u Sawkuna. U Tom, ba um kwah ba u lok jong u un duh noh ia kaba u la ioh, u kohnguh da kaba kmen. U Lurstep uba kit 3 na 1 u jop ha kane ka kynti.

Ha ka res kaba saw ruh, u Sawkuna um shym thong ei ei.

Shuwa ban poi ka res kaba san, bad kaba khatduh, u Sawkuna u ong, "Don mo phi Bah Tom u Kulai uba kyrteng u Don Kisot?"

U Tom u peit ia ka kot res, bad u iohi ba don u kulai uba kyrteng u Don Quixote. "Hooid," u jubab. "Phi mut ban thong ia u?"

"U kit kanto?"

"25 na 1!" ong u Tom; "Hynrei u kulai uba ki briew kim peit, dei u Kyllang; une u long haduh 100 na 1!"

"U Kyllang borabor u dei u nongpynjot. Ngin thong baroh shi hajar ha u Don Kisot!"

Ynnai da iathuh ia ka jingkyndeh shadem u Tom katba ki kulai ki sdang iamareh ia ka res kaba khatduh. Sa kumba ar phurlong na u dieng ka jingjop, u Tom u pynshang ia ki khmat kum u pukni, bad u khynñiuh ban iohi ia u Don Quixote ba u mareh nadien duh. U stem ka khmut ka khmat mir lymir, bad u shong bhek ha khyndew. U sa ieng pat ynda ki briew baroh ki la kein noh kaba kyang kum ki riew lamwir.

U Sawkuna u peit sha u Tom da ka khmat isynei. "Balei kumne?" u kylli. "Phi king khlieh ne?"

U Tom u ieng bad u sympat ia la ka patlun da la ki sia kti. "Em, ym lei lei!" u ong. "Mano ba jop?"

"Ngam tip!" ong u Sawkuna. U Tom um kynmaw ba u lok jong u dei ubym nang kot nang sha.

Ha kata ka khyllipmat, u Tom u peit lieb sha u dieng ha uba ki pynbna ia ki nongjop, bad u iohi ia u 3 ba u don ha khlieh eh. U dak 3 dei u jong u Don Quixote. U Tom u peit shiphang sha u Sawkuna; u rah la ki kti sha jrong, bad u kyang sngewbha kat lah kat iai, "U Don Kisot!" U Don Kisot!!" bad u tur sia sia shaphang ka jingkhangïit na kaba ki siew ia ki nongjop.

U Tom u wan rah arphew san hajar da ki lut shiphew suda bad u ai ia ki ha u Sawkuna. "Ia ngin ialeit noh, katba dang shai ka Sngi," u ong, "ioh shah knieh lut ha u nonglute shibit katba ngi dang iaid lyngba ia ka Lawmali!"

U Sawkuna u shu wiat samrkhie. "Bah Tom," u ong; "kane dei ka peisa khar ei suda, kaban jah tang hadien khyndiat sngi; hynrei ka nam ka kyrteng jong phi kan sah junom ha ki ïing iathong res ka Sor Shillong!"

KA TIEW BARO

Ha ki sngi u Syiem Symphup, la don lai ngut shipara ki samla kynthei kiba iaieit shi mynsiem. Ka kmie jong ki ka ieit bha ia ka Nyngkong, bad u kpa jong ki pat u leit thep mynsiem ia ka Khatduh. Na kano ma ka daw, ki kmie ki kpa jong ki kim itynnat ne sngewbha satia ia ka Pdeng. Kat kaba ka leh, ki wad daw laiphew jait ban pynpaw ba ka kam jong ka ka long kabym dei; bad kat kaba ka kren pat, ki woh dong laiphew rukom ban pynshisha ba ki ktien jong ka ki long kiba bakla.

Ka Tiew Baro — naba kata dei ka kyrteng jong ka — ka sngewsih kthang eh ban shem ba ki kmie ki kpa jong ka kiba ka ieit khuid mynsiem ki shait kren lyngkut sbak sbak ia ka kum kiba isih pynban in ka. La jan man ka miet, katba ka dem khuslai halor la ka syngkhlieh, ki ummat jong ka ki tuid jar jar khlem don ba iohi; bad man ka step shuwa ba kan leit trei leit ktah sha lum, kan mih na la ka shyngkub da ki khmat kiba jngut bad kiba dap da ki jingpyrkhat. Ka

hynmen bad ka para jong ka ki shait pyntngen ia ka da ki ktien ieit ktien sngew lem ha bym iohi ioh sngew ki kmie ki kpa jong ki. Kum ha kita ki por, ka Tiew Baro ka shu wiat samrkhie; kam ju kylliang ktien ia ki; bad shisien ruh kam ju sei wat tang kawei ka ktien khñium ha khmat jong ki ne haba ioh sngew ka kmie ne u kpa jong ka.

U kpa jong kine ki samla u dei u nongkhaïi uba Ieit thied jain bun sien na dkhar. Ki lok jong u ki khot ia u u Makain. Namar ba u long uba bun peisa tyngka, bad uba leh pahuh hai, u ju mlien ruh ban iathong iakhalai man ka por. Man kaba u iakhalai, um ju ioh; hynrei un nym wan phai sha la ïing katba um pat duh san tyngka shiphew tyngka. Haba u iathong pat, um ju thong ha la ka kyrteng; hynrei u shait thong ha ka kyrteng la ki khun. Haba u thong ha ka kyrteng ka Nyngkong ne ka Khstduh, um ju pom satia; hynrei man kaba u thong ha ka kyrteng ka Tiew Baro, um ju duh shisien ruh. Kane ka jingjia, ym tang ba ka pynphylla ia u *Makaiñ*, hynrei *ka* pyndiaw de ia u, bad teng teng um lah khlem da sngew bitar namar ka kyrteng jong ka Khatduh, kaba u ieit eh, kam ju kit ne ai bok satia ia u.

Ha kawei ha miet, u Makaiñ u la kham buaid, bad ynda u la wan sha la ïing u kyrhuh u byrthen kum u briew uba kynroi iashoh. U bret arphew tylli ki mohor ksiar ha khmat ka Tiew Baro bad u ong, "Pha dei ka shwar! Pha la pynjah burom ia nga bad ia ka ïing jong nga da ka jadu jong pha. Khie phet noh na ïing mynta hi ka miet!"

Ka Tiew Baro ka thang iong ngain. "Pa Kynrad," ka ong, "nga leh bym dei eh aiu kein, ba phin shu mai shu tim ia nga, bad ba phin beh ïing ia nga la kumba ngam dei shuh ka khun jong phi?"

"Ma pha ka khun jong nga! H-hh!" u kren khmot khmot u Makaiñ. "Lada pham mih mynta ka miet, ngan sympat lyngkhuit ia pha da u teinthap."

Ka Tiew Baro ka peit sha la ka kmie da kaba khmih lynti ba kan iarap ia ka; hynrei, ha ka jaka ba kan iada ia la ka khun, ka iashah pynban ia la u tnga. "Hooid," ka ong, "ka nusip aiu ngi ioh ba kum kane ka haramjat ka pohrati kan shong lang sah lang bad ngi ba kane ka ïing! Ieh kan phet shaba sep ka Sngi shaba ngon u Bnai, ban nym shong neh ka taro, ban nym wan ngat ka pap ka sang!" Ka hynmen bad ka para ka Tiew Baro ki shu iaiam ba ki tieng ia la u kpa, bad ba ki sngew lem ia ka.

"Ieng," u *Makaiñ* u hukum ia ka Tiew Baro, "bad khie leit sha ki para lok jong pha kiba iabat jadu bat myntor lem. Ki kynthei kiba kum pha kim ju tieng ia ka miet ka iong."

Khlem pynpaw ia ka khmat diaw ne ka khmat sngewsih, ka Tiew Baro ka ieng na ka jaka ba ka shong, bad ka khreh ban mih noh na ïing. Ka pan tang kawei ka tasam na la u kpa, bad kawei ka jaiñ kyrshah na la ka kmie. Ynda ka ioh ia ki, ka khublei ia la ka hynmen bad ia la ka para, bad ka mih noh artat na ïing. Kam shym shim satia ia kita ki arphew tylli ki mohor ksiar ba u Makaiñ u bret ha khmat jong ka.

"Shano kein ngan leit, haba la miet kumne?" ka Tiew Baro ka kylli ia lade ynda ka mih ha phyllaw. Ha kata ka por ka ioh sngew ia ki blang ba ki synriah ha sem. Kumta ka rai kut noh hangta hangta hi ba kan thiah ha sem blang ha kata ka miet. Ka rung hapoh sem blang, bad ka thiah ryngkat bad ki blang halor u langiap. Ka ioh thiah jar khlem kyndit wat tang shi kynmaw ruh.

Ynda riew u 'yiar nyngkong, ka tasam ba ka Tiew Baro ka buh hajan jong ka ka kyrsiew ia ka. "Baro, Baro!" ka ong, ka da pynkhih ia ka Tiew Baro na tyrpeng jong ka. Sngap u Khrawjutang u la pyrta shnong, bad sa tang katno ki briew kin sa khie. Ia ngin ialeit noh, shuwa ba ka bneng kan kynjat shai."

Ka Tiew Baro ka khie bad ka kyrjiaw ia la ki khmat. "Ani, ka dang dum du!" ka ong.

"Em, Baro; em. Ngin ym pyntud. La ka miet ka iong ka dum, ngan ai jingshai ma nga, khnang ba phin iohi ia ka lynti ha kaba phi dei ban iaid."

Kata ka tasam ka iaid na khmat, bad ka Baro ka iohi ba ka rah ia ka dongmusa kaba pynshai ia ka lynti. Ka Ticw Baro ka bud ia kata ka tasam, bad ki iaiaid na ka lynti kaba lam shaphang shathie na ka shnong jong ki. Ynda la kynjat shai ka bneng, ka Tiew Baro kumno re ka kum poi pyrkhat ia la ka ïing, bad ha kata ka khyllipmat ka kyrtiang dien kum ban jngoh ia la ka shnong. Ynda ka phai pat ban leit ha la ka lynti, ka lyngngoh eh ban iohi ia kawei ka kynthei kaba dang samala, bad kaba bha briew shikatdei eh, ba ka ieng ha khmat jong ka. Ka Tiew Baro, wat la ka kyndit, kam shym sheptieng satia; hynrei kam nang ban kren ei ei; kumta ka shu ieng kynthuit ha kajuh ka jaka, ka shu peit shlip sha kata ka samla kaba phylla.

Kata ka thei samla ka khmih sha ka Tiew Baro da ki khmat

kiba phymai kum ki khlur, ka da wiat samrkhie artat. "Shano kumne dngang tang marwei ha lynti khlaw?" ka ong. "Phim tieng seh mo?"

"Oh," ka Tiew Baro ka jubab, "nga mut ban leit shong leit sah noh shapoh khlaw. Phi i, Kong, i mei i pa ki la beh ia nga na ïing, bad haba la ngat kum ha kata ka apot, ym dei shuh kein ban pyrkhat ia ka tieng ka ma."

"Oh, kata te ka la bha eh kein ba ngin ialeit iawan lang naduh kane ka sngi," ka ong biang kata ka kynthei. "Phi i, nga ruh nga dei ka briew kabym don kmie don kpa shuh. Ki kur ki kha ruh ngam don kiban peit ban i lem ia nga, bad ym don ruh ki para marjan kiban isynei lem ban ai ïing basa ia nga. Kumta nga la shu rai kut ban leit shong leit sah noh shapoh khlaw, ban im ban iap hangta, bad ba ki briew ruh kin klet noh ia nga."

Ka Tiew Baro ka dap da ka jingkmen ban iakynduh bad ka briew kaba don ka jingthmu kaba kum ka jong ka. "Kaba phylla mo," ka ong, "ba ngin iashem kumne, ma ngi kibym don ïing don sem, bad kiba hap ban phet noh na la ki para briew?"

"Ym dei ban sngew phylla, bad lada ngim babe ia la ka nusip, ngin sa nang ioh kham bun kiei kiei kiba kham phylla ha ki sngi kiban dang wan. Ia ngin iarung noh shapoh khlaw; ngin iawad kawei ka krem maw ha kaba ngi lah ban lait na ka lyer na u slap katba ngim pat lah ban shna ia la ka ïing."

Ka Tiew Baro ka kynmaw ba kata ka kynthei kam dei kaba na shnong jong ka, ne kaba ka ia-ithuh ithaw. "Ngam ithuh te Kongthei ia phi," ka ong. "Phi dei kaei, bad phi wan na ka shnong aiu?"

"Haba ngi la iakynduh kumne para ba shah beh ïing," kata ka briew ka jubab ha ka sur kum kabym pyrwa iaei iaei, "ym da donkam shuh ban iakylli sa ia ka shnong ka thaw. Shu khot ia nga *Kongthei,* ka la biang."

"Hooid, Kongthei," ong ka Tiew Baro. "Ia, ngin iangam noh shapoh khlaw shuwa ban lap ki briew."

Kumta kein ka Kongthei bad ka Tiew Baro ki iarung shapoh kawei ka khlaw kaba iong synñia. Ki iaiaid baroh shi sngi lyngba kata ka khlaw. Ynda la janmiet, ki iapoi ha Sohpieng, bad, hapoh uwei u maw ramsong, ki lap ia kawei ka krem kaba biang kat ban thiah ar ngut ki briew. "Ngin iasah noh hangne," ong ka Kongthei.

"Kane ka wah ka don hajan, bad sawdong jong ngi ka don ka jaka kyrhai ban rep ban riang. Yn ym don briew mano mano shajan kiban pynwit pynthut ia ka jingim jong ngi." Ki rung shapoh kata ka krem maw kaba syaid or or, bad kim sngew donkam ia ka jaiñ kut thiah ban pynsyaid ia ki ha ka por miet.

Shuwa ban kem iong rein ha kata ka miet, la wan mih kawei ka Dngiem kynthei kaba iong u Shñiuh ngain ngain, bad kaba la i shyrkhei rem ban peit. Ka shri, ka kyrthuh, bad ka kner la ki kti ban pynpaw ia ki tyrsim kiba nep bad kiba kdor kum u khwai, bad ka tur sha kata ka krem ha kaba don ka Kongthei bad ka Tiew Baro. Ka Tiew Baro ka khynñiuh baroh shi rynieng ba ka la tieng palati, hynrei ka Kongthei, kum kaba la khmih lynti lypa ia kata ka Dngiem, ka ieng suki jai, ka tur sha khmat kata ka krem, bad ka ong,

Ka krem dieng ngap ha shiliang wah,
Ka krem dieng lwai ha shiliang lum,
Ka Sngi ka mih, ka miet ka jah.—
Khie pha ka Mei Lalu bam khun!

Kata ka Dngiem ka shu peit kliw sha ka Kongthei shiphang kum kaba pyrkhat hato ka riew lamwir aiu kata kaban shu wan aiti ia lade ha ki tyrsim jong ka. Nangta ka phai dien noh tuiñ kum kaba ngeit ba ka doh ka riew lamwir kam bang kam shngiam satia, ka da khñium artat kum u 'niang jawa uba dang sum ktieh.

Ka Tiew Baro ka shu peit lyngngoh sha ka Kongthei. "Ki ktien aiu phi kren ia kato ka Dngiem," ka ong ha ka sur kaba dap da ka jingtieng burom, "ba kan ngeit kan kohnguh ia phi?"

"Oh ym ju dei ho ban sheptieng ia ka Dngiem! Kren shlur ia ka mar khmat, bad kan phet sha khlaw khlem pynmong pynmynsaw ia phi."

Ki iarung biang shapoh ka krem, bad ki thiah ha la i kyndong ba ki la jied. Namar ba ki la thait, hapoh katto katne khyllipmat ki ioh thiah ngai. Ha ka por shiteng synñia, ki kyndit baroh ar ngut, bad ki ioh sngew ia uwei u Khla ba u kyrhuh *ang um-m* na lyndet kawei ka them. Uta u Khla u la sma briew, bad tang jang jang u wan ieng ha khmat ka krem ha kaba shong ka Kongthei bad ka Tiew Baro. "Wurr!" u khñium kum uba la sngew hun ban lap ba ka doh briew kaba sma bang ka don hangta ha krem; u shri beiñ shi beiñ ban pynpaw ia la ki bniat sher sher kiba i triem, ki khmat jong u ki phalang kum ki ar tylli ki khlur ding kiba thang ia ka jingshlur u briew, u da pynkhih la u

tmaiñ kum ubym pat lah rai kut yn leh kumno, bad u pynieng de kynthung ia la u tdong kum uba pyrkhat ba ym don lad da kumwei pat hynrei sa tang ban rynsied pum sha khmat. Hynrei shuwa ba un pyntrei kam ia la ki jingthmu, kyndit kyndit u ioh sngew pynban ia ki ktien u briew kiba ngam kum u nampliang shaduh u klong snam jong u, kiba ong,

Khie kit, me u Khla, sha ka Kong 'Ri ka Kong 'A,
Kaba don ha ri them ha ri thor;
Tynjuh la ka bor bad u Sing u Mynthna,
Bad ym dei bad ka Kynthei rit bor!

U tang shu ioh sngew ia kine ki ktien ka Kongthei, uta u Khla u pyndem tuiñ la u tdong bad u phet suki shapoh khlaw, u da khñium iam rem marwei marwei. "Ka kynthei phylla aiu kane kaba wan poi khyllah ha kane ka khlaw jong nga," u ong, katba u phet noh na khmat kata ka krem. "Ka phet iap na u briew uba khlem bor, pynban ka pyntieng pynkiuh ia nga u rang khatar bor!"

Dang step ha kawei pat ka sngi, ka Tiew Baro kaba khie nyngkong ka mut ban mih shabar ka krem. Ka par met rem, bad u ñiuhkhlieh jong ka u ieng treng, haba ka iohi ia uwei u Thlen uba shong kyllain Iweng ha khmat kata ka krem, bad uba peit sha ka shlip da ki khmat jadu kiba pynshoh bieit ia ka. U pynieng la u ryndang, u pynkhih la ka khlieh, bad u lir la u thylliej, u da par suki jai shaphang ka Tiew Baro kum uban nguid noh syndon ia ka kluk. Ka Tiew Baro, kum kaba la shoh jadu, kam nang shuh ban kyang ne ban kynriah dadien; hynrei ha kata ka khyllipmat, ka Kongthei ka kyndit, bad ka wan shabar ka taka krem. Ka tur ha khmat uta u Thlien, bad ka ong,

Phuit u khun ka nongpynjot,
Ka dur shukor u phong!
Khie leit sha khatar snem lynti,
Khie phet shapoh ba sep ka Sngi,
Shata junom men shong!

Uta u Thlen u pyndem nguk ia la ka khlieh bad u phet sung lysung shapoh khlaw. Ha kajuh ka por, ka Sngi ka mih bad ki kjat jong ka ki shat ha kata ki krem ba ki don. Ki sim kiba kyndit na kaba ioh thiah ki pah sngew tynnat katba ki her na uwei u dieng sha uwei pat; bad ki Risang kiba wad bam dang step phymgap ki iaryngkoh sngewbha katba ki iabeh para ma ki, ki da pah artat *kup kup kup*.

"Ale," ong ka Kongthei ia ka Tiew Baro kaba dang shu ieng kynthuit kum kaba dang don ha ka jingphohsniew, "ale, ngin ialeit bta khmat harud katai ka wah." Ki um jong kata ka wah ki khuid khlir khlir, bad ha ki thwei jong ka kibym da jylliew, ki jngi sngewbha ki shalynnai, ki khasaw, ki khaiong, bad ki khatara.

Ynda ki la dep bta ia la ka khmat, ka Kongthei ka ong, "Kane ka wah kan bsa ia ngi shi lynter ka jingim jong ngi. Ym tang ba kan ai dohkha ia ngi katba ngi mon, hynrei kan ai um ruh ia ki jingthung jingtep, ia ki hali ki pynthor, ba ngi lah ban buh ban shna ha kane ka jaka." Ka siaw wiaw da ka sur kum kaba khot iano re iano. Hapoh katto katne khyllipmat, u wan mih uwei u Ksih harud kata ka wah, bad u peit kmang sha ki kum uba kylli ia ki, "Phi kwah aiu?"

"Kane ka dei ka wah jong ngi," ong ka Kongthei ia u Ksih. "Ka dohkha dei ka jong ngi, ka tham te dei ka jong me. Kumta, wat la me lah ban kem tham katba me mon, mem bit ban kem dohkha lano lano khlem da ioh hukum na ngi. Khie, ngam bad kem ar tylli ki khasaw ba ngin ioh shet jyntah mynta ka sngi."

U Ksih u peit kmang shiphang sha ka Kongthei kum ban ong, "Katba phi ong ma phi kein, Kongthei!" Nangta u pynran la ka khmut bad u pynkhih la u tmaiñ, bad u ngam soit shapoh thwei. Hadien katto katne khyllipmat, u wan mih pat, u rah artat ar tylli ki khasaw ha la ki kti, bad u bret ia ki ha ki kjat ka Kongthei. U ngam biang sa shisien, u kem kawei ka tham, bad u jngi noh de sha shiliang wah.

"Suda ngi wan shapoh kane ka khlaw," ong biang ka Kongthei, "hynrei ki mrad bad ki sim kiba im ba khih ha pneh ka mariang kin pyndap pynbiang ia ngi." Ka phai shaphang Mihngi, bad ka ong,

Phi ki sim kiba her ha suin,
　　　　Wan rah u khaw u krai;
Phi ki mrad kiba iaid ha khyndew,
　　　　Wan lam u soh u pai.

Hapoh katto katne por, ki kynhun hadien ki kynhun jong ki sum bad ki mrad ki wan kit ki bam ki dih kiba laiphew rukom, bad ki buh ia ki ha khmat ka krem ha kaba shong ka Kongthei bad ka Tiew Baro. Ki Lyngdkhur ki wan rah khaw, ki Phreit ki wan rah krai, ki Paitpuraw ki wan rah sohriew, ki Simtung ki wan rah sohmynken, ki Shrieh ki wan rah soh, ki Tngaw ki wan rah kait, u Dkhan u wan rah sying bad .shynrai, u Kui·u wan rah tyrso, ka Skei ka wan rah mluh, u

Dngiem u wan rah ngap, bad u Mynthna u wan bah dieng iap. U Niangkwang u wan kit ar tylli ki khiew shet, ka Thring ka wan ai ar tylli ki siang, bad ka Kyrbei pat ka wan buh ar tylli ki pliang. Don ruh kiba wan rah dabor, kiba wan kit phan, kiba wan ai umphniang, kiba wan kit shriew, bad kiba wan buh jhur. Ka madan kaba ha khmat ka krem ba shong ka Kongthei bad ka Tiew Baro ka shlei da ki bam kiba laiphew jait bad ki tiar kiba laiphew rukom.

Ka Tiew Baro ka kyrjiaw bun sien ia la ki khmat katba ka peit ia ki sim ki doh ba ki wan rah bam ki wan rah tiar. "Kongthei," ka ong, "lada i mei pa ki tip haei nga don, nga tharai kin ong ba nga dei shisha ka shwar."

"Ieh ka pyrthei kan tharai katba ka mon shaphang jong nga jong phi, kam pher ei ei, tang lada ngi im hok im beit katba ngi dang iaid dang trei ha ka," ong ka Kongthei. "Khie, phi khreh ka shet ka tiew, nga pat ngan nang ai kam thymmai ia kine ki lok jong ngi."

Ka Kongthei ka peit sha kita ki mrad bad ki sim kiba ieng ha khmat jong ka kum kiba dang ap hukum thymmai na ka. "Phi iohi ba ngim don ïing ban shong," ka ong; "kumta ka kam kaba nyngkong ba phi dei ban leh ka long ban shna kawei ka ïing na ka bynta jong ngi."

Shaw ki iarisa kita ki mrad bad ki sim katba ki ialeit shapoh khlaw ban wad ia ki tiar shna ïing. Da ka jingkmen, u Mynthna u pynngat ia ki dieng ki siej katba u Niangkwang bad u Dngiem ki nang khyllad ia ki; ka Kyrbei ka nang tih thliew ban thung rishot; katba u Kui, u Brai, ka Skei, bad ka Rabit, ki iawan kit traw kit tynriew. U Tngaw u wad tluh wad stein, u Shrieh u lum jyrmie, bad u Bthong u khud thri, ban teh ban khum ia u khnong u rijied, u tnum u tympan, ia ka syrdeng ka tyrpait. Ynda ki la lum la biang ia kine ki tiar shna ïing, ki pynieng ia u rishot, ki pynshong ia u khnong, ki siang ia ka tyrpait, ki pyndait ia ka patiew, ki sop ia u tnum, bad ki buh ia ka syrdeng ban pyniakhlad ia ka Rympei na ka Nengpei — baroh ki leh ia kane ha ka jingpyniaid u Suri, uba sahiaw u ryndang hadien shi taiew, ynda ki la dep tei ia ka ïing, namar u kyang u kyuh baroh baroh shi sngi katba u ai hukum ia la ki lok kumno ki dei ban leh.

Na ka bynta ka jingiarap jong ki ban wan ai bam ai dih ia ki, bad ha kaba tei de ia ka ïing ba ki shong, ka Kongthei ka shah ia ki mrad bad ki sim ban shong ha kata ka khlaw sawdong jong ki, bad ka

hukum ruh ia ki ban ym shah iano iano ban wan pynsniew ia ki ne pynthut ia ka jingim jong ki.

Ka Tiew Baro bad ka Kongthei ki shyrti ia kawei ka jaka ban thung shriew thung kait, bad ban thung jhur thung jhep. Katba ki nang pom ia u kdait u lynnai, u Mynthna bad la ki lok ki nang pynkyllon ia ki dieng ki siej bad ki ring ia ki sharud. Haaien ar bnai, ynda u kdait u lynnai ki la iap, ki thang ia kata ka lyngkha. Shi bynta na ka ki bet da u tyrso, bad ha kaba tam pat ki thung ka shriew, u sohmynken, u sying, bad u phan.

Ha kawei ka sngi, ka Kongthei ka ong, "Une u tyrso u la heh' ngan leit die noh ia u lashai sha iew." Ka ot shi khoh ia uta u tyrso bad ka teh song ia u.

Dang step ha kawei pat ka sngi, ka Kongthei ka kit ia uta u tyrso bad ka leit die ia u ha Iew Japlem. Ka khein dor shi khum shi peisa, bad namar ba u tat, ki nongwan iew ki iaknieh ban thied ia u. Tang jang jang, u tyrso baroh shi khoh u lut khoit. Ka Kongthei ka thied shi kit ka wait khmut bad ka wait lyngngun bad ka kit ia ki sha la ïing khlaw ha Sohpieng.

Ka Tiew Baro ka lyngngoh ngain ban iohi iaka Kongthei ba ka wan kit shi khoh ka wait. "Naei phi ioh wait katne katne, bad ngin ieh aiu ia ki haba ngi iadon tang ar ngut kumne?" ka kylli.

"Nga thied ia ki tang ar peisa," ong ka Kongthei. "Uto u 'khar die wait imat um pat ju iohi thei samla Khasi; kumta katba nga pan dor, u shu mynjur da kaba kohnguh la ka khlieh khlem kren shi kyntien ruh."

"Nga ong ngin leh aiu ia kine ki wait katne katne?"

"Oh," ka Kongthei ka jubab, ka da rkhie kik kik, kiak kiak, kum kaba shah ktik na ka pohtit. "Ha kawei ka sngi, kine ki wait baroh kin ym biang ia ki nongbylla jong phi."

Ka Tiew Baro kam nang kren ei ei shuh; hynrei ka shu iai ri iai puson ha la ka jingmut ia kaei ba ka Kongthei ka la kren ha ka.

Ia ki peisa kiba tam baroh, ka Kongthei ka ai ha ka Tiew Baro ba kan bat kan pynlang.

Ha kawei pat ka sngi iew. ka Kongthei ka leit kit biang sha Japlem shi khoh u tyrso. Ka die ia ki ha kajuh ka dor, shi peisa shi khum. Nangta ka leit sha basa jaiñ, ka thied jaiñ thied nep ban phong ban kup, bad ka wan kit ia ki sha ïing. Ka Tiew Baro ka dum buit jlang

kumno kan lah die shi kit u tyrso kat ban ioh thied pat katta ki jaiñ thymmai bad nalor kata ruh, ban dang tam peisa shibun ban kynshew ban pynlang na ka bynta ki sngi kiban dang wan. Ka kylli ia ka Kongthei kumno ka ioh thied jain katta katta. "U mahajon jaiñ u kwah ban leh sbun ia ka samla Khasi," ong ka Kongthei; "kumta u ai kat ia kaba nga pan, bad katba nga khein dor." Ka Tiew Baro ka shu kyrngah ia la ka khlieh, namar kam pei phang satia kumno u mahajon jaiñ un iap ngiah katta katta ia ka thei samla Khasi kat haduh ba un da die duh nong ia la ki mar.

Ha ka sngi iew kaba lai, ka Kongthei ka leit die tyrso biang, bad ka wan kit pat sha ïing shi khoh ki khiew shet bad ki pliang ki dabor kiba bun rukom. Namar ba ka la thied bun than haduh ba kam lah kit shuh, ka phah wan buh nong ha ki ar ngut ki Dkhar. Kine ki Dkhar ki shu ang tyngheng katba ki peit matsuh da ka jinglyngngoh kaba khleh bad ka jingtieng de haba ki iohi ia ka ïing khlaw ba la ap pahara da ki mrad bun jait kiba peit phew krew phew kriw ia ki katba ki bud nadien ka Kongthei." Phi dei ki briew aiu?" uwei na ki u kylli, ynda ki pynshet la ki khoh ba ki kit ha tyngkong. "Kine ki mrad, kim pynmong pynmynsaw ia phi?"

"Ki mrad ki dei ki shakri u briew, lada u nang kumno ban pyndonkam ia ki," ong ka Kongthei. Bad khnang ban pynshngain ia ki, ka ong biang, "Lada phin ai ia la ka kti, kin jliah ia ka da kaba sngewbha."

"Ngin leit noh phi, Kongthei," ong biang uta u Dkhar, "loh lap ka miet ka iong ha lynti," u da peit matsuh artat sha u Dngiem bad u Mynthna.

"Wa, kumno phin shu leit tang u kwai ruh phim pat bam! Baro, iasong kwai kloi kloi ia kine ki Bah, ba ki la kyrkieh ban leit phai pat. Ym donkam ban kyrkieh," ka kren biang ia kita ki Dkhar; "bad lada phi tieng, ngan ong ia u Tngaw bad u Dngiem ban leit on ia phi."

"Ynnai phi, Kongthei, ynnai!" ong ki Dkhar, bad ki phet bak khlem da ap ia ka Tiew Baro ba kan iasong kwai ia ki. Hamar ba ki poi harud phyllaw, u Suri u pah, u Myrsiang u jlew, u Mynthna u jyrhoh,u Dngiem u jyrham, bad u Tngaw u synriah. "Ram, ram!" kita ki Dkhar ki duwai blei, bad ki her iap bran katba don la ka bor, khlem khein khlem salia haduh katno u shiah u prut un thar un phot ia ka met jong ki.

Naduh kata ka sngi, kine ar ngut kim ju wan thied mar thied mata shuh na iew. Ka Kongthei ka leit die tyrso man ka sngi iew, bad ia ki jingmih baroh ka Tiew Baro ka thep ha synduk dieng. Hadien khyndiat snem, ka Tiew Baro ka kylla long kawei na kiba riewspah eh ha kata ka por.

Ha kawei ka sngi, ka Kongthei ka ong, "Baro, mynta la dei ka por ba ngin iakhlad noh. Nga la iaid kylleng ka pyrthei ban wad ia ki briew bad kiba nga lah ban im ban sah ryngkat; hynrei ngam lap satia tat hapuh ka sngi ba nga pynpaw ia lade ha phi. Ym don ka jynjar ka buhkhoh kaba kham khraw ban ia kata kaba mih na kaba shah tait ha la ki kur ki jait, khamtam ha la ki kmie ki kpa; hynrei nga kmen ban shem ba phim shym la pynleit jingmut satia shaphang la ka nusip jot kaba wan ngat ha phi. Phi phet na kaba sniew, phi shah sngewbha ia ki jingeh, phi suk phi kmen ban im ha khlaw ha btap bad ki mrad bad ki sim, jar jar phi phuh lyngsyun kum u tiewlyngskaw hapoh kane ka khlaw. Ki mrad bad ki sim ki ieit bad shaniah ia phi, bad kin iai sah ryngkat bad phi hangne katba phim pat kynriah sha kawei pat ka jaka. Phim dei ban tieng ne ban sngew tmang, wat la phi lah ban don tang marwei."

Ka Tiew Baro kam lah khlem da jaw ummat ban ioh sngew ba ka Kongthei kan khlad noh na ka. "Te, balei kein phin shu leit kyndit kumne?" ka ong. "Phim sngewbha shuh seh mo ban sah ryngkat bad nga? Ne nga leh bym dei eh aiu kaba la pynthut pynsngewsih ia phi?"

"Em, Baro," ka Kongthei ka jubab ha ka sur kum ka kmie kaba la ri la pynsan ia ka naduh ba ka kha ia ka. "Phi la pynhun ia nga, bad nga ieh noh ia phi mynta ryngkat bad ki jingkyrkhu jong nga."

"Phi dei kaei?" ka Tiew Baro ka kylli kum kaba lam tieng ban iakynduh bad ka bor kaba kam lah ban sngewthuh.

"Nga dei ka Leikhuri jong phi, kaba la ai ha phi ia ka kyrteng kaba sngew ieit bad kaba sngew thiang."

Ka Tiew Baro ka dem khrup ha ki kjat ka Leikhuri kaba buh ia la ka kti kamon ha ka khlieh jong ka kum kaba theh ha ka ia ki jingkyrkhu blei jong ka. "Ieng, Baro," ka ong. "Sumar ia ka ïing ka sem. Kine ki mrad kin da kin ker ia phi na ki jingma jingmynsaw baroh. Ha kano kano ka por ba phi donkam ia nga, khot ia nga ha ka kyrteng ka Kongthei, bad ngan sa wan sha phi ha kajuh ka khyllipmat." Ka wiat muiñ, bad ka ong, "Khublei!" bad ka shu jah rngai noh jar na khmat ka Tiew Baro.

U kpa ka Tiew Baro, naduh ba u beh ia ka na ïing, um ju poi beit shuh ka leit trei leit ktah; u im sngi tang ha ka iathong iakhalai, da kaba knmih lynti ba ha kano ma ka kynti un sa pom bun span bun hajar tyngka. Hynrei thong katba u thong ha ka kyrteng ka khun nungkong bad ka khun khatduh jong u, um ju pom satia. Na ka khaii u kylla sha ka leit bylla; hynrei u pynlut ia ka bai sngi baroh tang ha ka iakhalai. U wan rung sha ïing man ka miet ynda u la buaid buaid; bad namar ba um lah pyndap bam bad pynbiang kup ia la ka tnga bad ia la ki khun, u mai u shoh ia ki man ka por. Ka hynmen bad ka para ka Tiew Baro ki kynmaw eh ia ka, bad bun sien kim lah khlem da jaw ummat haba ki kum pyrkhat ieit ka la jia aiu ia ka.

Ha kawei ka sngi iew Japlem, u Makaiñ kumno re u iakynduh ia ka Kongthei ha iew. Na ka u tip ba ka khun jong u ka shong ka sah ryngkat bad ka hapoh khlaw, ba ka biang ka pahuh hai ka bam ka dih, bad ka im suk im sain khlem salia ne pyrkhat kbuslai ia ka lashai lashisngi. U ong ia ka Kongthei ba un wan iakynduh ia ka Tiew Baro ha kawei pat ka sngi; bad dei ha kata ka sngi ba u Makaiñ u wan sha Sohpieng ba ka Kongthei ka pynithuh ia lade ha ka Tiew Baro, bad ka mih noh artat na kata ka ïing khlaw ha kaba ki shong.

Ha kata ka sngi, ha ka por shet jamiet, u Makaiñ u wan poi tiap ha ïing khlaw ka Tiew Baro. U Mynthna uba ap jingkhang u iohi ia u briew uba rung sha ka jaka ka kynrad jong u. U ieng khek hapdeng lynti, u khñium u kyrhuh da ka jingbitar, bad u pyndem la ka khlieh kum uba thmu ban tur sia sia khmat bad ban ai shi tynrah ngak da la ki reng. U Tngaw uba iohi ia u Mynthna ba u pisa u bitar, u mareh bran ban leit iathuh ha ka Tiew Baro kaba dang thung jhur ha lyngkha ha kata ka por. Ka Tiew Baro ruh ka wan mar mar, ka kylli ia lade u briew aiu uta uba shlan ban wan jngoh syntiat ia ka jaka kynjah jong ka. Haba ka iohi ba u dei pynban u kpa jong ka, ka mai ia u Mynthna ba un nym dom ne pynmynsaw ia u. U Mynthna ruh u sahngeh noh kaba khñium kyryiat bniat, bad u shu peit kliw sha uta u briew ioh un kum ktah kti ia ka kynrad jong u. Hynrei haba u iohi ba ka dem pynban ha ka shadem jong u, bad ba ka iam ih nud sek sek kum ka khynnah kaba sngew rem haba ka la shah mai shah sympat ha la ki kmie ki kpa, u phai dien noh bad u phet tuiñ ban leit dem rieh tngen ha ki symgiew jong uwei u dieng sning uba iaw bad jar bha ki tnat.

"Phi ioh ki para lok kiba phylla," u Makaiñ u kren ha ka sur kum uba artatien ba ki khmat jong u ki peit. "Phim tieng ban iashong iasah ryngkat bad ki?"

"Ki dei ki lok jong nga," ong ka Tiew Baro, ''bad nga sngew shngaiñ haba ki don hajan jong nga. Ki da ki ker ia nga, bad yn ym don mano mano uban shlan ban wan leh sniew ia nga."

U Makaiñ um nang shuh ban kren ei ei; u shu pyndem la ka khlieh sha khyndew kum uba sngew kynduh ia ka kam sniew ba u la leh. Ka Tiew Baro ka ithuh na ka khmat bad ka rukom kup jong u ba ka kmie bad ki hynmen ki para jong ka kim biang ha ka bam ka dih, ha ka kup ka sem, bad ba u kpa jong ka u im ha ka jynjar bad ka khuslai. Khlem da kylli wat tang shi kyntien ruh na u kumno ki ialong iaman ha ïing, ka Tiew Baro ka shim san spah tyngka bad ka ai ia ki ha la u kpa. "Shim ia kine, Pa," ka ong, "bad leit khaiï noh sha dkhar; da kumta kein phi lah pat ban pyndap pynbiang ia i Mei, bad ia i Kong bad i Duh. Shim ruh kine laiphew tyngka, bad thied sopti sopjat ia ki; ngan sa wan kai pat sha ïing ha kawei ka sngi."

U Makaiñ u sngew shitom jingmut kabym lah ong shuh, bad u sngew rem shibun eh haba u shim ia kita ki peisa ba ka Tiew Baro ka ai. "U Blei Un iai kyrkhu ia phi," u ong da ka mynsiem kaba dap, "bad Un map de ia ki palat jong nga baroh."

Ka Tiew Baro ka khreh bam ia la u kpa uba shu peit lyngngoh kum uba don ha ri ka rngai ban iohi ba u Ksih u wan rah dohkha, ka Skei ka wan tong um, u Bthong u wan kit dieng, bad ka Thring ka wan rah tyrso, bad kumno ruh ki kohnguh ia ka hukum-ka khun jong u. Ynda u la dep bam, u Tngaw uba ryngkoh nalor dieng bad u Suri uba iaid ha khyndew ki leit on ia u haduh ka lynti bah.

Da kata ka seng ba la ai ka Tiew Baro, u Makaiñ u leit khaiï man ka por sha dkhar. U shang na Shilot sha Jaintiapur, na Japlem sha Shatok, bad ia ki jingioh jong u baroh u phah sha ka Tiew Baro. Ia ka ïing jong u, ka Tiew Baro ka pyndap pynbiang; ka kmie jong ka ka peit ka leit sha lyngkha shriew lyngkha krai, bad ki leit peit leit jngoh de ia u kba ha pynthor. Teng teng ki wan sah sngewbha shi sngi ar sngi bad ka Tiew Baro ha Sohpieng, bad ki shem sngewbha eh ha kaba ialeh kai bad ki mrad bad ki sim kiba shong bad ka.

Ha kawei na ki sien ba u wan kai sha ka Tiew Baro, u Makaiñ, uba mynta u la dap la biang bad im pahuh hai pat, u kylli ia ka aiu ka

mon eh ba un wan rah na dkhar. Ka Tiew Baro ka pyrkhat shiphang, kum kaba da thew tarajur ia la ka mon. "Ngam kwah ei ei ruh ba phin wan rah ia nga," ka ong; "hynrei lada ka long kaba lah, nga da kwah eh ban ioh ia u Tiew Kumbur Wala!"

"Khun," u Makaiñ u ong ha ka sur kum uban leit rung sha nurok ka ksew hi ban pynhun ia la ka khun, "ka jingkwah jong phi ka dei ka mon jong nga: ngan wan rah khlem pep ia u Tiew Kumbur Wala!"

Ynda u poi ha Shilot, u Makaiñ u kylli na ki para lok mahajon ñaei yn ioh ia u Tiew Kumbur Wala. Kita ki mahajon dkhar, namar ba ki la tip ba u Makaiñ u don lai ngut ki khun samla kynthei, kim shym phylla ei ei shaphang kata ka jingkylli. Ki shu iawiat samrkhie para ma ki, bad ki ong ruh ba lah ban ioh ia uta u syntiew na kawei ka shnong rit kaba don ha ka lynti na Shilot sha Shatok. Uwei na kita ki mahajon u ialam ia u Makaiñ sha kata ka shnong. U kpa ka Tiew Baro u dum buit ngain ynda u lap ba uta u syntiew uba u wad u dei pynban u samla briew uba da i shynrang shisha shisha ha ka dur, ka maiñ, bad ka rynieng. Ynda ki la iakhublei mar kylliang, u Makaiñ u ong ba ka khun jong u ka kwah ba un rah ia u sha ka. Uta u Kumbur Wala u shu wiat, bad u kylli kaei ka kyrteng ka khun jong u.

"Ka khun jong nga ka kyrteng ka Tiew Baro, bad ngam tip balei ka kwah ia phi."

"Nga tip balei ka kwah ia nga!" ong u Tiew Kumbur Wala. "Khie, ong ia ka khun jong phi, ka Tiew Baro, ba u Tiew Kumbur Wala u mon sngewbha ban iabia bad ka."

Shuwa ba u Makaiñ un mih noh, u Tiew Kumbur Wala u ai kawei ka sahti ba un rah sha ka Tiew Baro. U batai de bin ha u kumno u dei ban leh ka tang mar iakha khunlung ka Tiew Baro.

Haba ka Tiew Baro ka ioh sngew na la u kpa kumno u Tiew Kumbur Wala u mon ban iapoi kha bad ka, ka kmen kabym lah ong shuh hapoh la ka mynsiem. Ha kata hi ka sngi, ka khawai sngewbha ia ki mrad bad ki sim baroh kiba shong ba sah bad ka. Katno ka jingkmen kita ki mrad bad ki sim kiba iashad iakyrdem kjat sngewbha ryngkat bad ki jingrwai ki jingkyrhuh ha ki sur kiba pher ba pher. U kpa ka Tiew Baro ruh, ba u la sngewbha la sngew shong shit shaba palat, u shim ia ki kti u Tngaw, bad ki iashad mastieh baroh ar ngut, katba ki sim ki nang iarwai bad ki mrad ki nang iathab kti.

U Makaiñ u lyngngoh eh ban shem ba, wat la u Tiew Kumbur Wala um shym iapynhiar synjat bad ka khun jong u katba kum ka niam ka rukom, bad wat la um shym wan kiew tang shisien ruh ha ka ïing ba ka shong ka Tiew Baro, ha ka ia kaba biang, ka pun khun pynban. Um shym kylli um shym tohkit satia uei kein u shynrang briew uba shlan ban wan pynjah burom ia ka khun jong u, namar, haba u peit u peit sha ka, ka khmat jong ka ka phuh da ka jingkmen kaba i phylla. U ngeit ba kaei kaba la jia ha ka khun jong u ka long kaba la pyniaid da ki blei; namar, lada ka samla briew kum ka khun jong u kan iashong iasah ryngkat bad ki mrad bad ki sim hapoh khlaw kum bad la ki para briew, bad ba kan iakren iakhana bad iasngewthuh biang biang bad ki, kam long kaba eh ia u samla briew, uba um lah ban iohi, ba un iakynduh bad ka jar jar ha kano kano ka por kaba ki la iabuh.

Ynda ka la dap bnai, ka tiew Baro ka kha ia i khun kynthei iba bha briew shikatdei eh. Ha kata ka por, u Makaiñ u poi kynmaw khlek ia u Tiew Kumbur Wala ha Shilot, bad ia ki ktien ba u la bthah kumno u dei ban leh ka tang shu ioh khun ka Tiew Baro. Mar mar u shna kawei ka synduk, bad u thep ia ita i khunlung hapoh jong ka. U rah ia kata ka synduk bad u leit buh ia ka ha khlieh ka riat Borhir. Ar ngut ki pukir kiba shong ha shiteng riat ha kata ka por ki ap ia kata ka synduk bad miet bad miet bad sngi. Man ka step bad man ka janmiet, kita ki pukir ki buh ar tylli ka kait khun, shi maloi ka umshitja, bad shi maloi ka um. U kpa ka Tiew Baro u wan jngoh man ka janmiet ban pynhun ia lade ba ym don ei ei kaba pher ia ka synduk ka ksiew nyngkong jong u.

Ha ka sngi lyngkhuh snem kaba lai jong ka jingkha ia i khun ka Tiew Baro, u Makaiñ u ioh sngew ia ka jingkhih hapoh ka synduk. Mar kumta u shim ia ka lieng kynda bad u hiar sha Shatok, bad hadien shitaiew u poi ha ka shnong ba shong u Tiew Kumbur Wala. Kine baroh ar ngut ki iawan phai biang ha kajuh ka lieng kynda sha Borhir, bad ki lap ia ki ar ngut ki pukir kiba khynñiuh baroh shi rynieng kum kiba dang lah sum ha thwei Borhir ha ka por Tlang, ne, kum kiba la artatien ia la ka jingshlur ha la ka jingsngew riewblei. "I khyllung i kren ne em?" u kylli u Kumbur Wala. "Hooid," uwei na ki pukir u jubab. "Man ka step, bad man ka janmiet, ngi ioh sngew ia ka sur i khunlung na ka synduk kaba knot ia la ka kmie ia la u kpa."

"Kumno i ong?" u kylli biang u Kumbur Wala.

Kum ban jubab ia kata ka jingkylli u TiewKumbur Wala, ki ioh sngew ia ka ktien i khyllung napoh synduk, kiba ong.

Ko Mei jong nga, ko Tiew Baro,
Wan shaw noh seh, phi don hangno!
Ko Pa jong nga, ko Tiew Kumbur Wala,
Haei phi don, lano phin wan sha nga!

U Tiew Kumbur Wala u tur hajan, u buh ia la ki kti halor ka synduk, u dem khohsiew, bad u ong,

Ko Purimai, ko Purimai,
Phi khot mo ia la u kpa?
Ko khun jong nga, ko Purimai,
Sha phi mynta nga la wan phai,
Nga dei u Tiew Kumbur Wala!

Napohsynduk, ki ioh sngew ia ka sur i khynnah kaba ong,

Nga dei ka khun u Tiew Kumbur Wala;
Ka Purimai, ki blei ki jer ia nga;
Hynrei kaei ka dak ba phi dei u Kpa jong nga,
Uba ki blei ki ong u Tiew Kumbur Wala?

U Tiew Kumbur Wala u jubab kumne :

Ha Kwain ne ha Bakisha,
Phi phong phi kup da ka sala;
Hapoh ki khlaw ha Ri Khasi,
Phin kup ki jain dhara ba ni!

U tang shu dep kren u Tiew Kumbur Wala ia kine ki ktien, kata ka jingtap synduk ka shu plie hi wang, bad napoh jong ka ka mih kawei ka khynnah rit kaba u briew um lah ban batai ia ka dur bha briew jong ka. Katba ki pukir ar ngut ki iadem khohsiew ha khyndew bad ki iaduwai blei, u Kumbur, Wala u kner ia la ki kti, bad u ong, "Phi dei ka Purimat, ka khun jong nga; ine i dei i Parad jong phi. Ia ngin ialeit noh sha i Mei jong phi iba iai ap khmih lynti da ka jingkmen ia kane ka sngi."

U Makaiñ u ialam ia u Tiew Kumbur Wala bad ia ka Purimai sha ïing khlaw ba shong ka Tiew Baro, kaba mareh sia sia ka tang shu iohi ia la ka khun. Ka Shim ia ka Purimai, ka kdup, ka doh, ka dait iaka haduh ba kan a hun. Ha kata ka por, baroh ki mrad bad ki sim kiba

shong ba sah ryngkat bad ka Tiew Baro ki iawan ieng sawdong jong ki. Ka Tiew Baro ka shim ia ka Purimai na ka kti kamon jong ka, bad ka ong, "Phi iohi ia kine ki mrad bad ki sim? Ki dei ki lok jong nga, bad ki kmen eh ban iohi ia phi. Kren ia ki shi kyntien ar kyntien."

Ka Purimai ka peit sngewbha sha kita ki lok ka kmie jong ka, ki ngab jong ka ki phuh kum u tiewkulab saw katba ka tur sha ka jaka ba ieng u Myrsiang, bad da ka khmat kaba i lui lui ka buh ia la ka kti ha ka kilieh jong u, ka da ong, "Phi baroh phi long ki lok jong nga de!"

Kum ban pynskhem ia ki ktien ka Purimai, baroh ki mrad bad ki sim ki kyrhuh bad ki pah ha la ki sur ki sur. Te, na kita baroh, ka sur u Myrsiang ka long kaba jam tam.

"Khun," ong ka Tiew Baro, "katba i mei in nang khreh bam, phi nang ialeh kai bad kine ki mrad bad ki sim mo?"

Ka Purimai ka shu kohnguh la ka khlieh. Nangta u Tngaw u buh ia ka halor la ka tyrpeng bad u leit sha u dieng sohñiamtra; bad haba ka ioh kheit ia u soh, u kyrdem la ki kjat da ka jingsngew sarong, bad u thab ia la ka shadem da kaba sngewbha. U Ksih u ngam shapoh um, u kem uwei u syngkai bamon, bad u ai ha ka; hynrei namar ba ka isynei ba u khih kyrthat ha ki kti jong ka, ka bret noh biang ia u shapoh um. U Jalyeit, u Jyllop, bad ka Phreit, ki rwai sngew thiang halor ki tnat dieng; bad u Tiewmationg, u Tiewlyngksiar, u Tiewlyngskaw, bad ka Tiew Lasubon, ki kaweh sushieng sha ka phang ba ka iaid.

Kumne ka Purimai ka im ka san ryngkat bad ki mrad bad ki sim haduh ba kan da samla. Ka jingbha briew jong ka ka ai jinghun ia ki katba ka im jar jar bad ki ha pneh jong ka mariang.

Ynda ka Purimai ka la dap khatphra snem, U Tiew Kumbur Wala u la khein ba ka la dei ka por ba kan ioh noh la u briew. Kumta u shna kawei ka puron kaba kum ka dur jong ka Purimai thik, bad u leit pynieng ia ka hapdeng Iew Japlem. Ki nongwan iew baroh kiba iohi ia kata ka dur kynthei ki lyngngoh bad ki pyrto ia ka jingbha briew jong ka. Kim sngew lah ngeit ba yn don shisha kum kata ka briew ha sla pyrthei.

Ka khubor jong ka puron ka poi sha ki Sahep Bakisha, bad na ki ka pur shaduh ki shkor jong u Syiem. Une u Syiem Dkhar u wan jngoh da lade hi ia ka jingitynnat dur jong kata ka puron ba la pynieng ha Iew Japlem. Haba u iohi da la ki khmat ia ka jingwan dur jong kata

ka puron dieng, u sngew kumba la dung u khnam ha ka dohnud jong u. U shu ang tyngheng kum u bieit, um ioh sngew shuh ia ka hum hum ham ham ka iew, bad u klet noh ia ka pyrthei baroh. U leit phai sha la shnong kum u briew uba lamwir, uba ki nongbud jong u baroh kim lah sngewthuh bad pei phang shuh ia ki ktien jong u. Mynmiet u lynga u pisa, u khñium u bitar, bad bunsien u iaid shane shane, shatai shatai, hapoh la ka kamra thiah haduh ban da kynih u syiar; bad mynsngi pat u thut ia la ki shakri, u kren khait khait ia la ki myntri, bad bun sien u thnum marwei marwei kum u nongkhang khnam katba ki khmat jong u imat kumba ki iohi sa tang ia ka rngai. U pynmih ka hukum ba un ai khyndew ai shyiap, un ai spah ai hajar, ia uno uno u briew, kiban biang ia ka jingim jong u, tang lada u lah ban iathuh kaba kumno kata ka briew ba la oh dur ha kata ka puron dieng. Hynrei ym don uwei run na ka hima jong u uba lah ban iathuh haei kata ka briew, lada ka dei ka briew, ka don.

Ha kawei ka sngi, katba u Syiem u dang shong pyrkhat khuslai marwei thapiur harud kawei ka wah kaba tuid najan ka ïing syiem, kawei ka Tyngab ka wan dem top halor uwei u maw wah. "Ak ak ak! Ak ak ak! U Syiem u theh ia la ka dohnud ha ka puron dieng!" Ka ong. "Aiu u Syiem un ai ia nga lada ngan leit ialam ia u sha ka Purimai?"

"Da kum pha ka sim khlem rong khlem rup pha kren sarong iaei?" u kren bitar u Syiem. "Pha tip aiu shaphang ka Purimai?" u kylli pat ia ka ha ka sur kum uba la kham tip briew.

"Kum ka sim khlem rong khlem rup ngam lah ban kren sarong," ka Tyngab ka jubab sarong. "Nga tip shaphang ka Purimai, ka khun u Tiew Kumbur Wala bad ka Tiew Baro. Mynta ka im ka shong bad ki ha Sohpieng, ha kjat ki lum Khasi."

"Pha lah ban leit ialam ia nga sha Sohpieng?" u kylli u Syiem sa shisien kum u briew uba iohi biang ia ki kjat sngi jong ka jingim kaba kmen.

"Ha uba tip kam long kabym lah," ka Tyngab ka jubab kum u riew pyrkhat uba khraw bad jylliew ka jingstad. "Hynrei aiu u Syiem un ai ia nga lada ngan leit ialam ia u sha ka Purimai?"

"Ngan ai kat ia kaba pha kwah."

"Ngan nai ksiar ngan nai rupa, ngan nai jaka ngan nai puta", ong ka Tyngab; "hynrei kular ban ai ia nga ka riam kaban iadei bad ka kyrteng jong nga."

"Kaei kata?"

"Nga da kwah eh ba ym tang ki sner jong nga, hynrei ba ka doh jong nga de, kin kup ia ka rong jong u khiew talani!" ong ka tyngab.

"Te balei pha kwah ban ioh kum ia kata ka riam khyllah jait!"

"Ki para tyngab jong nga ha Ri Khasi ki ioh ia ka kup bad ka doh kaba iong," ong ka Tyngab ri thor. "Ki ong, hana, ba U Nongthaw U ai bainong ia ki kumta ha Ri Khasi! Te, lada ngan kiew sha lum Khasi, nga dei kein ban riam ban beit kum ma ki."

"Ñiuma," ong u Syiem da ka mynsiem kaba kmen, hapoh hapoh u sngew biria ban pyrkhat ba ka jingsngewrem ki tyngab Khasi ban ioh ia ka kup bad ka met kaba iong kan long ka jingsngew sarong ia ka tyngab ri thor. "Ngan ai ia kata ka riam ba pha kwah naduh mynta ka sngi."

"Ak ak ak," ka Tyngab ka khublei da ka sur kaba kmen bad kaba sngew nguh. "Lashai ka sngi ngan leit ialam ia phi sha ka jaka ba shong ka Purimai."

Dang step ha kawei pat ka sngi, u Syiem Dkhar u mih na la shnong ryngkat bad la ki nongbud. U kit ka ksiar ka rupa, ki kpieng ki ksah, ki dhara ki muka, ki mawkordor ki mawhira, kiba laiphew jait. Khatar tylli ki lieng kynda ki khapngiah shoin da kita ki mar kordor. Hadien shi taiew, u rung sha Borhir, bad u phylla eh ban iohi ia u Tiew Kumbur Wala ba u ieng harud kata ka thwei. "Nga la ap khmih lynti ia phi la lai sngi mynta," ong u Kumbur Wala katba u nguh u dem ha khmat u Syiem. "Nga dei u kpa ka Purimai, bad nga tip ba phi wan wad ia ka."

"Ki jingjia ha ka pyrthei ki long kiba phylla," ong u Syiem Dkhar. "Ngi ki briew ngi duna ka jingsngewthuh ban shem phang shaphang jong ki." Nangta u hukum ia la ki nongbud ba kin kit ia kita ki mar kordor baroh sha ka Purimai.

Ka Purimai bad ka kmie jong ka ki pdiang burom ia u Syiem Dkhar. Ki laiphew mrad bad ki laiphew sim ki shad bad ki rwai sngewbha. U Syiem u phylla eh ban shem ba ki mrad ki iaim lang iasah lang kum shi ïing, bad ki nongbud jong u ki dumbuit jlang ban

iohi ia ka shad mastieh u Tngaw katba nang padiah u Kui bad nang tem bom u Bshad, Te, ka Tyngab na ri thor ka kmen ka dap ka mynsiem ban lap ba uwei u Tyngab ri lum u wan dem hajan jong ka, bad u khroh ia ka ban sah noh bad u hangta.

Ha ka ia kaba biang, la kyntiew kurim ia u Syiem Dkhar bad ka Purimai. Ha kajuh ka sngi, ka Tyngab ri thor ruh ka kohnguh ban shong rta noh bad u Tyngab Khasi na Sohpieng. Hynrei naduh kata kajuh hi ka sngi, ki laiphew mrad bad ki laiphew sim kiba la shong la sah ryngkat bad ka TiewBaro kumba arphew snem, ki leit phai noh da kaba sngew diaw sha la ki jaka jaka. Ka Tiew Baro ka pyrkhat khuslai shaphang kane ka jingjia. "Kaba phylla ba kin shu ieh noh kyndit ia nga kumne," ka ong ha la ka mynsiem; "hynrei, lehse, ki tharai ba kane kam dei shuh ka jaka ha kaba ki lah ban shem sngewbha."

Hadien lai bnai, u Syiem Dkhar u ong ba u donkam ban leit ' jngoh ia la ki raiot sha dkhar. U kular ba un iawan tang hapoh shi bnai, bad ha kata ka por, un sa ialam noh artat ia ka Purimai sha ka hima jong u. U leit soil; hynrei wat la ka Purimai ka ap ia u da ki bnai, uta u Syiem um shym wan phai satia.

Shi snem hadien ba u Syiem Dkhar u jah na ka, ka Purimai ka ong, "Mei, ngan leit wad ia la u tnga sha ri thor. Ngam kwah ba phi bad i Pa phin wan lem bad nga. Ai ia nga tang kawei ka shaku, bad nga la tip hi kumno ban ri ban da ia lade."

Ka Tiew Baro ka khuslai shibun eh ban iohi ia la ka khun ba ka sngewsih kthang namar u tnga jong ka. Ka ai ia kata ka tari ha la ka khun. Ka Purimai ka lum ka lang ia la ka kup ka sem, ka ksiar ka rupa, ki mawkordor ki maw lynnai baroh ba u tnga jong ka u ai ia ka, bad ka thep ia ki ha synduk. Ka khublei ia la ka kmie, bad ka leit sha Borhir. Hangta ka ai bainong ia uwei u kharlieng ba un ialam ia ka sha ka shnong u Syiem Dkhar. Hadien shitaiew, ka poi ha ka nongbah jong u. Namar ba ka riam kum u shynrang bad ba ka leh tngit ia lade, ym don ba ithuh ba ka dei ka kynthei kaba bha briew tam ha ki jkat jong ki lum Khasi.

Ka Purimai ka leit iakynduh ia u Syiem bad ka kyrpad ia u ban ai kam shakri ia ka. U Syiem u ong ba ka lah ban leit sharai masi. U ai ia ka shi kamra hapoh ka sem masi ba kan shong. Na uwei u khynnah sharai masi ka tip ba u Syiem u mut ban iabia bad kawei ka samla dkhar kaba iong pali kum u khiew talani.

Ha kata ka miet, ka Purimai ka pan khiew ban shet ban tiew. Ki shakri syiem ki ai da u khiew ranei. Ynda la thiah lut ki briew jar, ka Purimai ka tiew um, ka sum ka sleh, nangta ka kup ka riam da ki jaiñ dhara muka, bad ka deng ksiar deng khaila kum ha ka sngi kyntiew kurim hi. Ka shim ia ka tari ba ai ka kmie jong ka, ka khmied ia la ki khmat kiba dap da ki ummat kiba khuid khlir khlir, bad ka ong ia kine ki ktien, "Ko mei baieit jong nga! Khublei, ngin ym ia kynduh shuh!" Ka tang shu dep kren ia kine ki ktien, ka dung iap ia lade namar shadem.

Ki shakri u Syiem kiba lap ia ka ba ka thiah iap ha la ka snam ki mareh bran bran ban leit iathuh ha u Syiem. U Syiem ruh mar u wan, bad haba u iohi ia ka met iap ka Purimai, u ieng khek. "Ah Blei!" u ong; "map ia ka ryngkang ka palat jong nga." U shim ia kata ka tari na ka shadem ka Purimai, bad u dung iap ia lade hangta ha sem masi.

Ki myntri ki korbarri, u khun u hajar baroh, ki shu ialyngngoh ngain, bad kim tip kumno yn leh. Ym don na ki uba nud ban rung shapoh kata ka sem masi; kumta la shu ap pahara ia kata ka sem synñia sngi katba ka Dorbar bad ka ïing syiem ki dang iapyrkhat kumno yn leh.

Ha ka sngi kaba lai hadien kata ka jingjia kaba sngewsih, ka Tiew Baro ka wan poi ha ka nongbah u Syiem Dkhar. Ka kylli shaphang ka Purimai, bad ynda ki nongap u Syiem ki tip ba ka dei ka kmie ka Purmai, ki shah ba kan rung ha sem masi. Ka Tiew Baro ka peit sha la ka khun da ka khmat kaba dap da ka jingieit bym lah ban thew, bad ka ong, "Kumba la thmu U Nongbuh U Nongthaw, u briew da kumwei pat um lah ban long. Ka jingieit jong phi, ko khun, ia la u tnga ka long kaba khuid bad kaba shisha; kumjuh ruh, ka jingieit jong phi, ko pyisa, ia ka khun jong nga, ka long kaba sngur shisha shisha. Kum kane ka jingieit dei ban pynsan pynjanai ha ka pyrthei, khnang ban pur ka jingbha bad ka jingkmen ha u khun bynriew!" Ka shim ia u klong uba ka rah bad ka synreit da ka um na uta u klong halor ka met iap u Syiem bad ka Purimai. "Ka Leikhuri jong nga kam shah ba ngan shem jynjar ha snieh pyrthei," ka ong. "To khie noh, ko Purimai, bad phi ruh ko Syiem uba long u tnga ka khun jong nga." Ka tang shu dep ong ia kine ki ktien, u Syiem bad ka Purimai ki kyndit kum na kaba ioh thiah.

U Syiem u peit shiphang ia ka Purimai. "Balei phi pyniap ia lade?" u kylli ia ka.

"Namar ba phi ieh noh bein ia nga marwei!" ka jubad ka Purimai, "bad ba phi la pynkhein ia la ka kular da kaba phi mut ban shong kurim ia kawei pat ka briew."

U Syiem u shim ia ki kti ka Purimai. "Ngam don mahadei da kawei pat lait na phi," u ong. "Baron kaba phi ioh sagew ka long kabym shisha. Nga dang pyrkhat ban wan shaw noh ia phi; hynrei kata ka briew kaba phi ong—" U sngap jar kum uba iohi iaka jingshisha baroh. "W-w briew!" u ong kyndit. "Ka shwar, ka shwar! Ka iong pali ka dei ka shwar!" U peit da ka khmat bitar sha la ki briew kiba ieng sawdong jong u, bad u hukum ia ki ban kem bad ban bishar ia ka ha kata ka sngi. Ka Dorbar, haba ka la bishar ia kata ka kynthei, ka shem ia ki sabut kiba shisha ba ka la pynthame ia u Syiem da ki buit jadu jong ka khnang ba un kohnguh ban shong kurim ia ka. Kumta la rai phasi ia ka, bad la pyndep ia ka rai ka Dorbar ha kata hi ka sngi.

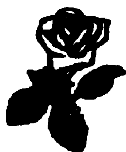
Ka hima ka kmen eh ban tip bad ban shem ba u Syiem u la lait na ki saikhum jadu jong kata ka shwar, bad ka shad kmen ruh ban iohi ia ka Purimai kum ka Mahadei jong u. Hynrei u Syiem um treh shun ban synshar ia la ka hima. U aiti ia ka kam synshar ha u para jong u naduh kata ka sngi. Bad ma u bad ka Purimai lem bad ka Tiew Baro ki leit phai noh sha Sohpieng.

Ynda ki poi ha Borhir, ki sngewbha eh ban lap ia u Tiew Kumbui Wala ba u ieng harud thwei bad u ap ia ki. Ryngkat bad u, la wan ap ki laiphew marad bad ki laiphew sim. Ha ka jingpah, jingkyrhuh bad jingrwai jong ki, ka Tiew Baro bad la u tnga lem bad ka Purimai bad u thga jong ka, ki leit phai sha Sohpieng ryngkat bad ka jingkmen ha ka mynsiem, ym tang namar ba ki la lait na ki jingeh baroh, hynrei ba ki tip ruh ba kin im suk im sain bangta katba dang sah ki sngi ka jingim jong ki.

"Ym don jingeh ban pynbna ha u paid ka ri, ba kine ki jingiathuhkhana ba la thir ha kine ki sla ki long kiba baroh, naduh kiba dang khynnah... haduh kiba la rangbah, kin da iarkhie sngewbha bad iakmen haba kin iapule ia ki, bad bun ruh kiba da pyrkhat de kin iasammut ha ka jingbiria ne ka jingmyllung sngewtynnad jong ki. Ka lyer jong ka Ri Khasi-Pnar kaba synlar bad kaba iwbih pyngngad ka beh shisha hir hir lyngba kine ki sla."

- Owen Rowie

"This creation of new tales by Mr. Khongdup is a wonderfully clever and creditable performance. The conversation, pieces put into the mouths of the characters, be they quadrupeds or bipeds, are always refreshing, at times brilliantly witty and where you least expect it, the subtle humour woven into a harmless looking passage explodes with a bang, and the reader also literally explodes with uncontrollable laughter.

- S. J. Duncan

Price : Rs. 50/-